1910

КАЛЕНДАР АЛЬМАНАХ УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ

1960

ЮВІЛЕЙНИЙ АЛЬМАНАХ
“УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ”

Jubilee Almanac

to commemorate the Fiftieth Anniversary of

UKRAINIAN VOICE

1910-1960

Published and Printed by
TRIDENT PRESS LTD.
210—216 Dufferin Ave., Winnipeg 4, Manitoba, Canada

Ювілейний Альманах

для відмічення 50-ліття праці

„УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ”

1910 - 1960

J. Rozumnyj

Накладом і друком
ВИДАВНИЧОЇ СПІЛКИ ТРИЗУБ
210—216 Дафферин Аве., Вінніпеґ 4, Манітоба, Канада

ПРИСВЯЧУЄМО

памяті піонерів українського життя в Канаді

Її Величність Королева Єлисавета Друга

O CANADA

O Canada, our home and native land!
True patriot love in all thy sons command,
With glowing hearts we see thee rise,
The True North strong and free,
And stand on guard, O Canada,
We stand on guard for thee.
O Canada, glorious and free,
We stand on guard, we stand on guard for thee.
O Canada, we stand on guard for thee.

O Canada! where pines and maples grow,
Great prairies spread and lordly rivers flow,
How dear to us thy broad domain,
From East to Western sea,
Thou land of hope for all who toil!
Thou true North strong and free.
O Canada, glorious and free,
We stand on guard, we stand on guard for thee.
O Canada, we stand on guard for thee.

Ruler Supreme, who hearest humble pray'r,
Hold our Dominion in Thy loving care;
Help us to find, O God, in Thee
A lasting, rich reward,
As, waiting for the Better Day,
We ever stand on guard.
O Canada, glorious and free,
We stand on guard, we stand on guard for thee.
O Canada, we stand on guard for thee.

DEDICATED TO THE PIONEER UKRAINIAN SETTLERS ON THE OCCASION OF THEIR SIXTIETH ANNIVERSARY IN RECOGNITION OF THEIR CONTRIBUTION TO THE DEVELOPMENT OF CANADA

SEPTEMBER, 1951. UKRAINIAN CANADIAN COMMITTEE

Це текст напису на Пропамятній Таблиці в честь українських піонерів з нагоди 60-ліття приїзду до Канади перших українських поселенців. Ця таблиця була офіціяльно відслонена 8 вересня, 1951 року, лефтенант-ґовернором Манітоби Р. Ф. МекВілліямсом і приміщується в манітобському парляменті.

TO OUR READERS

In compiling this Almanac to commemorate the Fiftieth Anniversary of the Ukrainian Voice we had in view to mark and pay tribute to the pioneers of Ukrainian origin who have braved the vicissitudes and uncertainties of life in a strange land and through hard work and perseverance, and guided by an undying faith, have established for themselves and their progeny a reputable place in the multi-ethnical structure of the Canadian society.

Our second objective has been to portray in so far as the limitations of this Annual would permit the progress that has been made by the Ukrainian community in Canada in the field of cultural enrichment and participation in the various phases of Canadian activity.

Over the span of fifty years the Ukrainian Voice has served the Ukrainian community in the cultivation of sound Canadian citizenship and in the attainment of those achievements of betterment that are possible in a free society. By serving the citizens of Ukrainian ancestry it has served Canada as well.

To our many friends, individuals and firms, who have joined with us on this happy occasion with their wishes for even a brighter future, we express our sincere thanks. Their list will be found in the latter part of this volume.

Editorial Board

ДО НАШИХ ЧИТАЧІВ

У матеріялах, що вміщені в цім ювілейнім виданні, ми старалися дати багатогранну відбитку життя трьох поколінь української національної громади в Канаді. Перше покоління, що в початках "Українського Голосу" було ще в силі віку і двигало на своїх плечах весь тягар громадської і культурної праці, сьогодні вже дуже проріджене. Про це покоління читач знайде в цім Альманаху багато цікавого матеріялу.

Підбираючи матеріяли до цього Ювілейного Календаря-Альманаха, ставили ми собі за мету насвітлити ті часи та обставини, в яких і серед яких "Український Голос" народжувався, вказати на ті ідеї, що стали угольним каменем його світогляду, повести читача по дорозі розвитку українського життя в цій країні та довести його до наших днів.

Йшлося також про те, щоб утривалити у книжковій формі память піонерів народовецького руху, які були подвижниками великих справ і на праці яких взоруємося ми і взоруватись будуть наступні покоління.

Друге і третє покоління, що вже вирощене в Канаді і з українцями, що прибули сюди після двох світових воєн, двигають на своїх плечах дуже велику частину праці, яку колись започатковували піонери, теж з користю для себе прочитає цей Альманах і черпатиме зі скарбниці проробленої уже праці наснагу, надхнення і досвід, що озброять його до продовження і навіть покращання тієї праці.

Розуміється, що навіть у цьому більшому форматі неможливо було охопити усіх ділянок творчости нашого народу в Канаді. Це може і повинна зробити колись повніша історія нашого життя в цій країні.

Пятдесят літ це ще сила віку і в такій силі почувається "Український Голос". З Божою поміччю та при піддержці українського громадянства він служитиме йому і в наступному півсторіччі, в яке саме в цьому році вступаємо.

Редакція

Рік 1960

АСТРОНОМІЧНИЙ КАЛЄНДАР

Рік 1960 є роком переступним і числить 366 днів.

Календарна весна зачинається 21-го березня — тоді маємо весняне зрівнання дня з ночею.

Літо зачинається 22 червня; літна перемога дня над ночею.

Осінь починається 23 вересня — тут приходить осінне зрівнання дня з ночею.

Зима 22 грудня — зимова перемога ночі над днем.

Ріжні способи числення часу

Християнська рахуба починається від народження Христа — тепер маємо 1960-ий рік.

Від охрещення Українського Народу Володимиром Великим 988 року маємо тепер 972 літ.

Грецька Церква числить за Біблією Старого Завіту, отже тепер маємо 7470-ий рік.

Жидівський рік, що почався в осени 1959 року, є 5721 роком.

Календар протестантів є назагал той самий, що в римо-католиків що до свят, які ще в протестантів є.

Жиди починають свій календар від 7-го вересня, 3761-го року перед Христом. Отже щоб знати, який в жидів рік, то треба додати до християнської рахуби 3761. Їх рік захоплює вчасти наші два роки, бо починається восени.

Магометани (турки) числять рік по оборотах місяця, отже їх рік коротший від нашого і тому їх Новий Рік кожного року посувається 11 днів назад. Так, що з зими вертається до літа, а там знов до зими.

КАЛЄНДАРНІ СПРАВИ НА 1960 РІК

Різдво 7-го січня в четвер.
Український Новий Рік 14-го січня в четвер.
Йордан 19-го січня в вівторок
Мясниць від Різдва до Мясоп. неділі 6 неділь і 4 дні.
Мясне пущення 21-го лютого.
Сирне пущення 28-го лютого.
Початок Вел. Посту 29-го лютого.
Трьох Святих 12-го лютого в пятницю.
Стрітення 15-го лютого в понеділок.
Благовіщення 7-го квітня в четвер.
Поклони 30-го березня (марта) в середу.
Великдень 17-го квітня (разом з латинським).
Вознесення 26-го травня (мая) в четвер.
Зелені Свята 5-го червня.
Петра і Павла 12-го липня в вівторок.

ПОСТИ

1. На Святий Вечер Різдва Христового.

2. На Святий Вечер Йорданський.

3. Великий Піст від понеділка по неділі Сиропустній до суботи перед Великоднем.

4. Петрівка від понеділка по Неділі Всіх Святих (1-ій по Зелених Святах) до передодня свята Петра і Павла. (В 1960 році від 13-го червня до 11-го липня).

5. Спасівка завсіди від 14 (1 цер.) серпня до 27 (14 цер.) серпня отже до передодня Успення Прес. Богородиці.

6. В день памяти Усічення Голови Івана Хрестителя 11 вересня (29 серпня церк.).

7. В день свята Воздвиження Чесного Хреста 27 (14 цер.) вересня.

8. Пилипівка, завсіди від 28 (15 цер.) листопада, отже від дня по Пилипі — до передодня (до Навечерія, Св. Вечера) Різдва Христового.

9. В Сирний тиждень до Неділі Сиропустної з набілом.

ЗАГАЛЬНИЦІ

1. Від Різдва до Богоявлення (Йордану) крім Йорданського Святого Вечера.

2. Від Неділі Митаря і Фарисея до неділі Блудного Сина.

3. Від Великодня до Неділі Томиної.

4. Від Зелених Свят до Неділі Всіх Святих.

ЗАБОРОНЕНИЙ ЧАС ВЕСІЛЬ І ЗАБАВ З МУЗИКОЮ

1. Всі середи і пятниці крім загальниць.

2. Від початку Пилипівки до Богоявлення.

3. Від понеділка по Неділі Мясопустній до Неділі Томиної.

4. В Петрівку.

5. В Спасівку.

6. В день памяти Усічення Голови Івана Хрестителя.

7. В день Воздвиження Чесного Хреста.

Латинські свята в 1960 році

Новий Рік 1-го січня в пятницю.
Трьох Царів 6-го січня, в середу.
Благовіщення 25 березня в пятницю.
Попелець 2-го березня в середу.
Великдень 17-го квітня (разом з укр.).
Вознесення 26 травня в четвер.
Зелені Свята 5 червня.
Божого Тіла 16 червня в четвер .
Преображення 6 серп. в суботу.
Успіння Богородиці 15 серпня в понеділок.
Різдво Богородиці 8 вересня в четвер.
Всіх Святих 1-го листопада в вівторок.
Непорочне Зачаття 8-го грудня в четвер.
Різдво 25 грудня в неділю.

ДЕРЖАВНІ СВЯТА В КАНАДІ

День Нового Року.
Велика Пятниця (латинська).
Вікторія Дей 24-го травня.
Домініон Дей 1-го липня.
День Праці (лейбор Дей), перший понеділок в вересні.
День Подяки (Тенксгивнинг Дей), другий понеділок в жовтні.
День Замирення (Армистис Дей), 11-го листопада. Різдво Христове 25-го грудня.

ГОЛОСИ — РЯДОВІ НЕДІЛІ — РЯДОВІ УТРЕННІ ЄВАНГЕЛІЇ

Рядові Голоси — „Голос" в церковнім Богослуженню, це мельодія, або кілька мельодій, що на якусь одну неділю припадають. Таких Голосів, або голосових груп є 8, і бересь їх по черзі одної неділі один Голос, другої другий і т. д. Коли скінчиться 8-ий, то дальша неділя має знов 1-ий Голос.

Тому, що Голоси беруться чергою оден за другим, вони звуться Голоси Рядові. Перший рядовий Голос в році починається завсіди від 2-ої Неділі по Зелених Святах і так голоси йдуть, повторяючись аж до 5-ої Неділі Великого Посту.

Рядові Неділі — Перша неділя по Зелених Святах називається Першою Рядовою Неділею і від неї числяться всі дальші. З Рядовими Голосами й Утренними Євангеліями вони йдуть аж до пятої неділі Великого Посту, а з Апостолами і Євангеліями Служби Божої до послідних неділь перед Різдвом, а з деякими змінами до неділі перед неділею Митаря і Фарисея. Отже при кожній неділі зазначено, яка це чергова неділя, який тоді Голос (Гол. або Г.), яке Утренне Євангеліє (Утр. Єв., або УЄ), та який Апостол і Євангеліє на Службі Божій.

Утренні Євангелії — Кожна неділя посвячена памяти Христового Воскресення, отже на недільній Утрени завсіди читається Євангеліє про Воскресення Христа (Воскресне Євангеліє). Таких Євангелій є 11. Вони також звуться Рядовими Утренними, чи Воскресними Євангеліями. Перше з них припадає завсіди на 1-шу Рядову Неділю, отже на Неділю Всіх Святих, що зараз по Зелених Святах. На 11-ту Рядову Неділю припадає 11-те Утренне Євангеліє, а на 12-ту знов 1-ше. Впарі з Утренними Євангеліями йдуть Євангельські Стихири на Утрени перед Славословієм.

Свята — Свята мають свій окремий лад, отже можуть мати своє окреме Утренне Євангеліє, свій Апостол і Євангеліє на Службі Божій. Коли свято випаде в неділю, то деколи бересь Апостол та Євангеліє і Неділі і Свята.

Окремий лад поза Рядовим маємо від Неділі Митаря і Фарисея до Зелених Свят.

ЄВАНГЕЛІЇ Й АПОСТОЛИ НА ВАЖНІШІ ПОТРЕБИ

На Хрещенню — Мат. 28: 16—20; Рим. 6: 3—11.

На Вінчанню — Ів. 2: 1—11; Ефес. 5:

На Похороні старших — Ів. 5: 24—30, Сол. 4: 13—17.

На Похороні дітей — Ів. 6: 35—39; 1 Корин. 15: 39—45.

На освяченню церкви — Ів. 10: 22—28; Жид. 3: 1—4.

В посуху — Мат. 16: 1—6; Яков 5: 7—9, 17—18.

В слоту — Мат. 7: 7—11; Рим. 8: 22—27.

В слабостях — Луки 4: 37—44; Жид. 12: 6—13.

На всяке прошення — Мат. 7: 7—11; Филип. 4: 4—9 (те саме, що на Цвітну Неділю).

Над слабим — Мат. 8: 28—34, або 17: 14—18, або Мар. 5: 1—20, або 9: 17—31, або Луки 9: 37—43.

Мале освячення води — Ів. 5: 1—4, Жид. 2: 11—18.

Освячення води на Йордан — Мар. 1: 9—11; 1 Кор. 10: 1—4. Тоді ж читання (Парамеї) 1) Ісаії 35: 1—10; 2) Ісаії 55: 1—13; 3) Ісаії 12: 3—6.

ЗАГАЛЬНІ АПОСТОЛИ СВЯТИМ

Богородиці — Филип. 2: 5—11.

Ангелам — Жид. 2: 2—10.

Апостолам — 1 Кор. 4: 9—16.

Пророкам — 1 Кор. 14: 20—25.

Святителям — Жид. 13: 17—21.

Преподобним — Галат. 5: 22—6: 2.

Мученикам — 2 Тим. 2: 1—10.

Ісповідникам — Ефес. 6: 10—17.

ЄВАНГЕЛІЇ РЯДОВІ НА УТРЕНИ

(Воскресні), які при неділях зазначені лише числами.

1. Матея 28: 16—20.
2. Марка 16: 1—8.
3. Марка 16: 9—20.
4. Луки 24: 1—12.
5. Луки 24: 12—35.
6. Луки 24: 36—53.
7. Івана 20: 1—10.
8. Івана 20: 11—18.
9. Івана 20: 19—31.
10. Івана 21: 1—14.
11. Івана 21: 15—25

ЄВАНГЕЛІЇ НА СТРАСТЯХ В СТРАСТНИЙ ЧЕТВЕР

1. Івана 13: 31 до 18: 1.
2. Івана 18: 1—28.
3. Матея 26: 57—75.
4. Івана 18: 28—19: 1—16.
5. Матея 27: 3—32.
6. Марка 15: 16—32.
7. Матея 27: 34—54.
8. Луки 23: 32—49.
9. Івана 19: 25—37.
10. Марка 15: 43—47.
11. Івана 19: 38—42.
12. Матея 27: 62—66.

ЗА УПОКОЙ ЄВАНГЕЛІЯ Й АПОСТОЛИ

В понеділок — Ів. 5: 17—24; Рим. 14: 6—9.

Вівторок — Ів. 5: 24—30; 1 Кор. 15: 39—45.

Середу — Ів. 6: 35—39; 2 Кор. 5: 1—10.

Четвер — Ів. 6: 40—44; 1 Кор 15: 20—28.

Пятницю — Ів. 6: 48—54; 1 Кор. 15: 47—57.

Суботу — Ів. 5: 24—30; 1 Солун. 4: 13—17.

ЧИТАННЯ З СТАРОГО ЗАВІТУ НА ВСЕНОЧНІМ (Парамеї)

На Всеночнім на більші свята бувають Читання (Паремії, Парамеї) з Старого Завіту, отже тут подаємо, які коли береться.

Та поки що треба зробити такі уваги:

В Старім Завіті, що є старо-словянською мовою, перші пять книг звуться: 1. **Битіе,** 2. **Ісход,** 3. **Левит,** 4. **Числа,** 5. **Второзаконіе.** А в Біблії виданій українською мовою (Видання Брит. Т-ва) ті самі книги зовуться: 1-ша книга Мойсея, 2-га книга Мойсея, 3-та книга Мойсея, 4-та книга Мойсея і 5-та книга Мойсея. Отже і в зазначуванню Парамей будемо звати ті книги Книгами Мойсеєвими.

Старословянський біблійний поділ має також **Чотири Книги Царства,** а в українській мові ті чотири Книги зовуться: **Перва** Книга Самуїлова, Друга Книга Самуїлова, Перва Книга Царів, Друга Книга Царів. Коротко взявши, то в церк.-слов. є: 1-ша Книга Царств, 2-га Царств, 3-та Царств і 4-та Царств. А в укр. тексті те саме має заголовки: 1-ша Самуїла, 2-га Самуїла, 1-ша Царств, 2-га Царств. Цего послідного ми також будемо держатись в зазначуванню.

Ще кілька уваг щодо скорочень:

1М, 2М, 3М — це Перша Книга Мойсея, Друга і т. д.

Іс. — Ісаія, Єр — Єремія, Ез. — Езекиїл, Прип. — Приповістки Соломона, Ек. — Екклезіяст і др. подібно.

Отже хто вважно перегляне заголовки Старого Завіту, той буде знати, до чого скорочення відноситься.

Рожд. Пресв. Богор. — 1) 1М 28: 10—17. 2) Ез. 43: 27; 44: 1—4. 3) Прип. 9: 1—11.

Воздв. Ч. Хр. — 1) 2М 15: 22—27, 16: 1. 2) Прип. 3: 11—18. 3) Іс. 60: 11—16.

Покров Пр. Богор. — як на Рожд. Пресв. Богородиці.

Димитрія — 1) Іс. 63: 15—19; 64: 1—5, 8—9. 2) Єр. 2: 2—12. 3) Прем. 4: 7—15.

Михаїла — 1) Іс. Навина 5: 13—15. 2) Суд. 6: 2—7, 11—24. 3) Іс. 14: 7—20.

Введення — 1) 2М 40: 1—5, 9—10, 16, 34—35. 2) 1 Цар. 7: 51; 8: 1, 3—7, 9—11. 3) Ез. 43: 27; 44: 1—4.

Николая — 1) Прип. 10: 7, 6, 3: 13—16; 8: 34—35. 2) Прип. 10: 31—32; 11: 1—2, 4, 3, 5—12. 3) Прем. 4: 7—15.

Нед. пер. Рожд. — 1) 1М 14: 14—20 2) 5М 1: 8—11, 15—17. 3) 5М 10: 14—21.

Нов. Рік Вас. — 1) 1М 17: 1—2, 4—8, 3, 9—12, 14. 2) Прип. 8: 22—30. 3) Прип. 10: 31—32; 11: 1—2, 4, 3, 5—12.

Йордан, Водосвяття — 1) Іс. 35: 1—10. 2) Іс. 55: 1—13. 3) Іс. 12: 3—6. **Тоді ж** Апостол 1 Кор. 10: 1—4. Єв. Мар. 1: 9—11.

Трох Святих — 1) 5М 1: 8—11, 15—17. 2) 5М 10: 14—21. 3) Прем. Солом. 3: 1—9.

Стрітення — 1) 2М 13: 1—16. 2) Іс. 6: 1—13. 3) Іс. 19: 1—21.

Благовіщення (на Вечірни) — 1) 1М 28: 10—17. 2) Ез. 43: 27; 44: 1—4. 3) Прип. 9: 1—11. — На Літ. 1) 2М 3: 1—8. 2) Прип. 8: 22—30.

Юрія — 1) Іс. 43: 9—14. 2) Прем. 3: 1—9. 3) Прем. 4: 7—15.

Рожд. Ів. Хрест. — 1) 1М 21: 1—8. 2) Суд. 13: 1—21. 3) Мал. 4: 1—6.

Ілії — 1) Цар. 17: 1—16. 2) 1 Цар. 18: 1—21. 3) 1 Цар. 19: 4—16.

Ап. — Апостол.
2) 2М 33: 11—23; 34: 4—6, 8. 3) 1 Цар. 19: 3—9, 11—13, 15—16.
Усп. Богор. — 1) 1М 28: 10—17. 2) Ез. 43: 27; 44: 1—4. 3) Прип. 9: 1—11.
кінця Голови, та дальше з Голови 13-ої

Цвіт. Неділя — 1) 1М 49: 1—2, 8—12.
Петра 1: 13—19. 3) 1 Пос. ап. Петра 2.
Діян., або Ді. — Діяння Апостолів.
Гол., або Г. — Голос.
Утр. Єв., або УЄ — Утренне Єван геліє.
Літ. — Літургія, або Литургія, отже Служба Божа.
1 Кор. — Перше до Коринтян.
2 Кор. — Друге до Коринтян.
Зел. Свята — 1) 4М 11: 16—17, 24—29. 2) Иоіл. 2: 23—32 (до: „спасеться"). 3) Ез. 36: 24—28.
Преображення — 1) 2М 24: 12—18.

Вознесення — 1) Іс. 2: 2—3 (до „стежками Його). 2) Іс. 62: 10—63: 1—9. 3) Зах. 14: 1 (до: „Господень") —4 (до: „на схід сонця"), 8—11.

Вишукування Апостолів і Євангелій:
Мт. 2: 1—12 значить: Матея 2-га Голова, а в ній читається від 1-го до 12-го стиха. Гал. 4: 4—7 значить: Послання до Галат Голова 4-та, а стихи в ній читається від 4-го до 7-го. Окремо звернемо увагу на таке означення: 1 Кор. 12: 27—13: 8. Це так розуміється: Перше до Коринтян, Голова 12-та, стихи від 27-го аж до слідуючої (13-ої) Голови, а дальше з Голови 13-ої до 8-го стиха. Себто читається в 12-ій Голові від 27-го стиха до 11—24 (до: „правдою жили").
Рим. — Римлян.
2) Соф. 3: 14—19. 3) Зах. 9: 9—15.
Жид. — Жидів.
Петра і Павла — 1) 1 Посл. ап
до стиха 8-го.
Гал. — Галат і т. п.

ПОЯСНЕННЯ СКОРОЧЕНЬ

що приходять при означуванню Голосів, Недільних Євангелій, Апостола та Євангелій на Службі Божій і др.

Євангелисти: Мат., або Мт. — Матей; Мар., або Мр. — Марко; Лу. — Лука; Ів. — Іван.

СІЧЕНЬ -- JANUARY

1960 — має 31 днів — 1960

Знич. Кал.н.с.	Дні тижня	Перк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	П	19	**Грудень 1959.** Свщмч. Боніфатія, преп. Ілії Печер.
2	С	20	Свщмч. Ігнатія Богоносця, Філогена Антіохійського
			Нед. Отців. Гол. 3. УЄ 6. Ап. Жид. 11: 9-10, 17-23, 32-40. Єв. Мат. 1: 1-25.
3	Н	21	Нед. Св. Отців. Муч. Юліянії Никомидійської
4	П	22	Влмч. Анастазії, Теодотії, Евода, Хрисогона, мч.. Зоіла
5	В	23	10 муч. в Криті, Павла еп. Новокесарії, преп. Павла
6	С	24	**Святий Вечір.** (Навеч. Різдва). **Муч. Євгенії, Василиси**
7	Ч	25	**РІЗДВО ІСУСА ХРИСТА**
8	П	26	**СОБОР ПРЕСВ. БОГОРОДИЦІ.** Преп. Евариста,
9	С	27	**Стефана.** Преп. Теодора архіеп. Царгородського
			Нед. по Різдві. Гол. 4. УЄ 7. Ап. Галат 1: 19. Єв. Мат. 2: 13-23.
10	Н	28	**Нед. по Різдві.** Св. 20,000 мучеників в Никомидії
11	П	29	14,000 дітей убитих Іродом, преп Івана Печерського
12	В	30	Муч. Анисії діви, преп. Теодора Царгор., мч. Зотика
13	С	31	Преп. Меланії Римлянки, преп. Геласія
14	Ч	1	**Січень 1960. НОВИЙ РІК. Василія, Григорія, Івана**
15	П	2	Преп. Сильвестра Печер., свщмч. Теогена, Теодотії
16	С	3	Пророка Малахії муч. Гордія
			Нед. Перед Йорданом Гол. 5. УЄ 8. Є Марка 1: 1-8
17	Н	4	**Нед. перед Йорданом.** Собор 70-ти Апост.: Якова і др.
18	П	5	**Йорданський Святий Вечер.** Преп. Сави Освящ.
19	В	6	**ЙОРДАН — БОГОЯВЛЕННЯ ГОСПОДНЄ**
20	С	7	**Собор Івана Хрестителя. Муч. Атанасія Аталійського**
21	Ч	8	Григ. печер., преп. Георгія, **Домніки**
22	П	9	Муч. Полієвкта і Неарха, Петра еп. Севастійського
23	С	10	Григорія еп. Ниського, преп. Дометіяна, Маркіяна
			Нед. по Йордані Гол. 6. УЄ 9. Ап. Еф. 4: 7-13. Єв. 4: 12-17.
24	Н	11	**Нед. по Йордані.** Преп. Теодосія Вел.
25	П	12	Сави архіеп. Серб., муч. Татіани, муч Мертія
26	В	13	Муч. Ермила і Стратоника, Якова Нізив., Максима
27	С	14	Св. Отців вбитих в Синаї і Раїфі, преп. Стефана
28	Ч	15	Преп. Павла Тивейського, преп. Івана Кущника.
29	П	16	Поклін кайданам ап. Петра, муч. Леоніди і її внуків
30	С	17	Преп. Антонія Вел., Архилаісповідника, Антонія рим.
			Нед. 32 Закхея. Гол. 7. УЄ 10. Ап. 1 Тим. 4: 9-15 Єв. Луки 19: 1-10.
31	Н	18	**Нед. 32 Закхея.** Св. Атанасія і Кирила архіеп. Алекс.

7. **Різдво Христа.** УЄ Ма. 1:18-25. Літ. Ап. Галат 4:4-7. Єв. Мат. 2:1-12.
Собор Богородиці. УЄ Мат. 1: 18-25. Літ. Ап. Жид. 2: 11-18. Єван. Мат. 2: 13-23.
Стефана. Діян. 6: 8-15; 7:5, 47-60. Єван. Матея 21: 33-42
Новий Рік — Василія. УЄ Івана 10: 9-16. Літ. Ап. Кол. 2: 8-12 і Жид. 7; 26-8: 1-2. Єв. Луки 2: 20-21, 40-52 і Луки 6: 17-23.
Йордан: УЄ Марка 1: 9-11. Літ. Ап. Тит. 2: 11-14: 3: 4-7. Єв. Мат. 3: 13-17.
20. Собор Передтечі. Ап. Діян. 19: 1-8. Єв. Івана 1: 29-34.

ЛЮТИЙ -- FEBRUARY

1960 — має 29 днів — 1960

Звич. Кал.н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	П	19	**Січень 1960.** Преп. Макарія, Лаврентія, Евтимія Печ.
2	В	20	† Преп. Евтимія Великого, муч. Інни, Пінни і Рімми
3	С	21	**Преп. Максима ісповед., муч. Анастасії, Неофіта, Евгена**
4	Ч	22	Препмч. Анастасія Печер., **ап. Тимотея, муч. Мануїла**
5	П	23	Свщмч. Климентія еп. Анкирського, муч. Анафангела
6	С	24	Преп. Ксенії, муч. Вавили, Тимотея, Агапія
			Нед. Мит. і Фар. Гол. 8. УЄ 11. Ап. 2 Тим. 3: 10-15. Єв. Луки 18: 10-14.
7	Н	25	**Нед. Митаря і Фарисея.** † Григорія Богос. арх. Царг.
8	П	26	Преп. Ксенофонта й Марії та їх синів, Аркадія, Івана
9	В	27	Перенес. мощів св. Івана Золотоус., преп. Тита Печер.
10	С	28	Преп. Ефрема Печер. митр. Переяс., Ефрема Сиріна
11	Ч	29	Перенес. мощей Ігнатія Богон., Лаврентія Печерського
12	П	30	**ТРЬОХ СВЯТИХ: Василія Вел., Григ. Бог., Івана Зол.**
13	С	31	Никити еп. Новгородського, муч. Вікторина, Віктора
			Нед. Блуд. Сина Гол. 1. УЄ 1. Ап. 1 Кор. 6: 12-20. Єв. Луки 15: 11-32.
14	Н	1	**Лютий — Нед. Блудного Сина.** Муч. Трифона
15	П	2	**СТРІТЕННЯ ГОСПОДНЕ.** Муч. Йордана, Гавриїла
16	В	3	Симеона Богоприїмця і прав. Анни, прор. Азарія
17	С	4	Преп. Ісидора Пелусіота, Николая ісповед., Георгія
18	Ч	5	Муч. Агафії, Теодосія Угл. архіеп. Черниг.
19	П	6	Вукола еп. Смирнейського, муч. Доротеї, Христини
20	С	7	Партемія еп. Лампс., препод. Луки Еладського
			Нед. Мясоп. Гол. 2. УЄ 2. Ап. 1: Кор. 8: -8-9:2. Єв. Мат. 25: 31-46.
21	Н	8	**Нед. Мясопустна.** Влкмч. Теодора Стратилата
22	П	9	Преп. Панкратія затвор. Печер., муч. Никифора
23	В	10	Преп. Прохора Печер., муч. Харлампія, мч. Порфирія
24	С	11	Свщмч. Власія еп. Севаст., св. Федори цариці
25	Ч	12	Мелетія еп. Антіох., Антонія патр. Царг., прп. Евгенія
26	П	13	Преп. Мартиніяна, Зої і Фотини, Евлогія арх. Алекс.
27	С	14	Рівноап. Кирила учит. Словян, Ісаакія Печерського
			Нед. Сироп. Гол. 3. УЄ 3. Ап. Рим. 3: 11-14-4. Єв. Мат. 6: 14-21.
28	Н	15	**Нед. Сиропустна.** Преп. Пафнутія Печер., ап. Онисима
29	П	16	**Початок Великого Посту.** Касіяна, Івана еп. Дамаску

Стрітення Господнє УЄ Луки 2: 25-32 Ап. Жид. 7: 7-17. Єв. Луки 2: 22-40
Трьох Святих. УЄ 10: 9-16. Літ. Ап. Жид. 13: 7-16. Еван. Матея 5: 14-19.

БЕРЕЗЕНЬ -- MARCH

1960 — має 31 днів — 1960

Звич. Кал.н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	В	17	**Лютий.** Памфила, Валента, Флавіяна архіеп. Ант.
2	С	18	Преп. Теодора Мовч. Печер., влкмч. Теодора Тирона
3	Ч	19	Агапита еп. Синад., Льва еп. Рим., Флавіяна патр.
4	П	20	Еп. Архипа, Филимона, Апфії, Доситея, преп.
5	С	21	Льва еп., преп. Агатона чудотв. Печерського

Нед. 1 Посту Гол. 4. УЄ 4. Ап. Жид. 11: 24-26, 32-12:2. Єв. Івана 1: 43-51.

6	Н	22	**Нед. 1 Посту.** Преп. Тимотея, Евстратія архіеп. Ант.
7	П	23	Муч. Маврикія, Федора, Пилипа, преп. Атанасія іспов.
8	В	24	Свщмч. Полікарпа, преп. Івана, Антіоха, Мойсея
9	С	25	† Перше і друге знайд. голови Івана Хрестителя
10	Ч	26	Тарасія архієпископа Царгор., смч. Реґіна еп.
11	П	27	Преп. Порфирія еп. Гаського, муч. Севастіяна, Івана
12	С	28	Преп. Тита Печер., Прокопа, Григорія Декаполита

Нед. 2 Посту Гол. 5. УЄ 5. Ап. Жид. 1: 10-2:3. Єв. Мар. 2: 1-12.

13	Н	29	**Нед. 2 Посту.** Преп. Василія Ісповід., Марини і Кира
14	П	1	**Березень.** Препмч. Евдокії, муч. Нестора і Призімія
15	В	2	Свщмч. Теодота еп. Кирин., муч. Евфалії, пр. Агатона
16	С	3	Свщмч. Евтропія, Клеоніка і Василиска, Піями
17	Ч	4	Преп. Герасима, муч. Павла і сестри Юліянії
18	П	5	Муч. Конона, преп. Марка постника, муч. Евлогія
19	С	6	Аморейських 42 мучеників, преподоб. Аркадія

Нед. 3 Посту. Гол. 6. УЄ 6. Ап. Жид. 4: 14-5:6. Єв. Марка 8: 34-9:1.

20	Н	7	**Нед. 3 Посту.** Свщмч. Херсон.: Власія, Евфема і др.
21	П	8	Преп. Теофілакта ісповід., свщмч. Теодорита
22	В	9	† 40 муч. Севастійських, Акакія, Домни, Александра
23	С	10	Муч. Кондрата і з ним Кипріяна, Діонисія, Павла
24	Ч	11	Софронія патр. Єрусалимського, свщмч. Піонія
25	П	12	Теофана іспов., Григорія Двоєслова, Фінееса, Симеона
26	С	13	Никифора патр. Царгор., муч. Африкана, Олександра

Нед. 4 Посту. Гол. 7. УЄ 7. Ап. Жид. 6: 13-20. Єв. Мар. 9: 17-31.

27	Н	14	**Нед. 4 Посту.** Ростислава, кн. Київ., преп. Теоґноста
28	П	15	Муч. Агапія, Пуплія, Тимолая, Ромила, муч. Никанора
29	В	16	Серапіона арх. Новгор., мч. Трохима, ап. Аристовула
30	С	17	**Поклони.** † Преп. Алексія чол. Божого, прпмч. Павла
31	Ч	18	Кирила архіеп. Єрусал., муч. Трофима і Евкратія

КВІТЕНЬ -- APRIL

1960 — має 30 днів — 1960

Звич. Кал.н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	П	19	**Березень.** Хризанта, Дарії й Іларії, муч. Клавдія
2	С	20	Отців: Івана, Сергія, Патрикія, муч. Фотини, Никити
			Нед. 5 Посту. Гол. 8. УЄ 8. Ап. Жид. 9: 11-14. Єв. Мар. 10: 32-45.
3	Н	21	**Нед. 5 Посту.** Ап. Якова, Івана Ліствичника
4	П	22	Свщмч. Василія пресв. Анкирського, м-ці Дросиди
5	В	23	Преп. Никона Печер., свщмч. Никона і 200 учеників
6	С	24	Преп. Артемія еп. Солун. і Артемона, мч. Партенія
7	Ч	25	**БЛАГОВІЩЕННЯ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ**
8	П	26	Архан. Гавриїла, преп. Василія Нового, преп. Малха
9	С	27	Матрони Солунської, преп. Івана прозорливого
			Нед. Цвітна. УЄ Мат. 21: 1-11, 15-17. Літ. Ап. Филип. 4: 49. Єван. Івана 12: 1-18.
10	Н	28	**Неділя Цвітна.** Преп. Евстратія пост., Стефана чудотв.
11	П	29	Преп. Марка еп. Аретусійського, мч. Кирила діякона
12	В	30	Преп. Івана Лі́ств., муч. Захарії, преп. Зосима еп. Сар.
13	С	31	Преп. Іпатія чудотв., преп. Іпатія цілителя Печер.
14	Ч	1	**Страсти — Страстний Четвер.** Марії Єгипетської
15	П	2	**Плащениця — Страстна Пятниця.** Преп. Тита
16	С	3	**Страстна Субота**
			Великдень: Ап. Діяння 1: 1-8. Єван. Івана 1: 1-17.
17	Н	4	**ВЕЛИКДЕНЬ — ХРИСТОВЕ ВОСКРЕСЕННЯ**
18	П	5	**СВІТЛИЙ ПОНЕДІЛОК.** Муч. Агатопода і Теодула
19	В	6	**СВІТЛИЙ ВІВТОРОК.** Евтихія ахіеп. Конст., Методія
20	С	7	Преп. Юрія еп. Мелит., преп. Серапіона і Данила
21	Ч	8	Ап. Іродіона, Агава, Руфа, Асинкрита, Флегонта
22	П	9	Муч. Евпсихія та других 270 мучеників, Вадима
23	С	10	Муч. Терентія, Африкана, Максима, Зенона
			Нед. Томи. Гол. 1. УЄ Мат. 28: 16-20. Ап. Діян. 5: 12-20. Єв. Івана 20: 19-31.
24	Н	11	**Нед. Томина — Провідна.** Свщмч. Антипи еп. Перґан.
25	П	12	Василія ісповідника Парійського, преп. Атанасії ігум.
26	В	13	Свящмч. Артемона пресв. Лаодинії, муч. Томаїди
27	С	14	Мартина ісп.ов., муч. Антонія, Івана й Евстатія
28	Ч	15	Ап. Аристарха, Трофима, муч. Сави, Василиси
29	П	16	Муч. Каліди,Нунихеї, Харіеси, Теодори, Агапії
30	С	17	Свщмч. Симеона еп. Перського та інших 1000 муч.

7. **Благовіщення.** УЄ Луки 1: 39-49, 56. Літ. Ап. Жид. 2: 11-18. Єв. Луки 1: 24-38.

ТРАВЕНЬ -- MAY

1960 — має 31 днів — 1960

Звич. Кал.н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
			Нед. Миронос. Гол. 2. УЄ Мар. 16: 9-20. Літ. Діян. 6: 1-7. Єв. Мар. 15: 43-47 і 16: 1-8.
1	Н	18	**Нед. Мироносиць.** Преп. Івана Іспов., Косми еп. Халк.
2	П	19	Преп. Івана, Юрія, Трифона патр., Талалея, Олександ.
3	В	20	Муч. Гавриїла отрока, преп. Теодора, Анастасія ігум.
4	С	21	Свщмч. Теодора і мати його Филипії, муч. Діоскора
5	Ч	22	Теодора Сикеота, Віталія, ап. Натанаїла, Луки
6	П	23	**Влкмч. Георгія (Юрія).** Мч. Александри, Анатолія
7	С	24	Преп. Сави Печерського, муч. Стратилата і 70 з ним
			Нед. Розслабл. Гол. 3. УЄ Луки 24: 1-12. Літ. Діян. 9: 32-42. Єван. Івана 5: 1-15.
8	Н	25	**Нед. Слабого.** Ап. Марка, Македонія патр.
9	П	26	Свщмч. Василія еп. Амасійського, св. Глафіри діви
10	В	27	Ап. Симеона, св. Стефана, преп. Симеона
11	С	28	Ап. з 70-ти: Ясона і Сотипатра, муч. Максима, Евгевія
12	Ч	29	Муч. 9 у Кизику, Теогніда, Рута, Антипатра, Теотиха
13	П	30	† Ап. Якова Заведеєвого, муч. Василія еп. Амас.
14	С	1	**Травень.** Макарія митр. Київ., преп. Пафнутія
			Нед. Самар. Гол. 4. УЄ Ів. 20: 1-10. Літ. Діян. 11: 19-26 і 29-30. Єв. Івана 4: 5-42.
15	Н	2	**Нед. Самарянки.** Перенес. мощів Бориса і Гліба
16	П	3	Смерть преп. Теодосія ігумена Печер., муч. Тимотея
17	В	4	Рівноап. Кирила і Методія, преп. Софронія Печ.
18	С	5	Влкмч. Ірини, муч. Неофіта, Гоя і Гаяна
19	Ч	6	Преп. Йова многострад., Йова Почаївського чудотв.
20	П	7	Зявлення Чесн. Хреста в Єрусалимі, муч. Акакія
21	С	8	†Ап. Івана Богослова, Арсенія Вел., Арсенія Печер.
			Нед. Сліпого. Гол. 5. УЄ Ів. 20: 11-18. Літ. Діян. 16: 16-34. Єв. Івана 9: 1-38.
22	Н	9	**Нед. Сліпого.** Перенесення мощів Миколая Чудотв.
23	П	10	Ап. Симона Зилота, преп. Ісидора, блаж. Таїсії
24	В	11	Рівноап. Кирила і Методія, преп. Софронія Печер.
25	С	12	Епифанія еп. Кипру, Германа патр. Царгородського
26	Ч	13	**ВОЗНЕСЕННЯ.** Муч. Гликерії, Лаодикія, Юрія
27	П	14	Никити затвор. Печерського, муч. Ісидора воїна
28	С	15	Пахомія Великого, Ісаії еп. Ростовського, Ісаії Печер.
			Нед. Св. ОО. Гол. 6. УЄ Ів. 21: 1-14. Літ. Діян. 20: 16-18 і 28-36. Єв. Ів. 17: 1-13.
29	Н	16	**Нед. Св. Отців.** Преп. Теодора Освяч., муч. Віта
30	П	17	Ап. Андроника з 70-ти, Юнії, Стефана архіеп. Конст.
31	В	18	Муч. дів: Александри, Текуси, Фаїни, Клавдії, Юлії

Євангелія Вечірні на Великдень Івана 20: 19-25.
Світлий Понеділок. **Ап. Діян. 1: 12-17, 21-26. Єван. Івана 1: 18-28.**
Світ. Вівторок. Діян. 2: 14-21. Єван. Луки 24: 12-35
Георгія (Юрія). **УЄ Луки 12: 2-12. Ап. Діян. 12: 1-11. Єв. Івана 15: 17-16: 2.**
Вознесення. **Утр. Єван. Марка 16: 9-20. Літ. Діян. 1: 1-12. Єван. Луки 24: 36-53.**

ЧЕРВЕНЬ -- JUNE

1960 — має 30 днів — 1960

Звич. Кал.н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	С	19	**Травень.** Свщмч. Патрикія еп., муч. Акакія, Менандра
2	Ч	20	Мч. Талалея, Олександра, Никити, Івана, Йосифа
3	П	21	Рівноап. Константина і Єлени, преп. Касіяна
4	С	22	Муч. Василиска, Маркела, Кодра, мучениці Софії
Зелені Свята. Гол. 7. УЄ Ів. 20: 19-23. Літ. Діян. 2: 1-11. Єв. Івана 7: 37-52 і 8: 12.			
5	Н	23	**ЗЕЛЕНІ СВЯТА — ПРЕСВЯТОЇ ТРОЙЦІ.** Теодора
6	П	24	**ДЕНЬ СВЯТОГО ДУХА.** Преп. Симеона Дивногорця
7	В	25	3-те знайдення голови Івана Хрест., муч. Келестина
8	С	26	Ап. Карпа й Алфея з 70-ти, муч. Аверкія і Єлени
9	Ч	27	Священмч. Терапонта Серб., преп. **Нила, муч. Теодори**
10	П	28	Преп. **Микити ісповв. еп. Халкид., Ігнатія еп.**
11	С	29	Преп. Теодосії діви, Александра патр. Александр.
Нед. 1. Всіх Святих. Гол. 8. УЄ 1. Ап. Жид. 11: 33-12: 2. Мат. 10: 32-33, 37-38: 19: 27-30.			
12	Н	30	**Нед. 1 по Зел. Святах — Всіх Святих.** Преп. Ісаакія
13	П	31	Ап. Ерма з 70-ти, муч. Ермея воїна, муч. Маґа волхва
14	В	1	**Червень.** Муч. Юстина философа, преп. Агапита
15	С	2	**Івана Сучавського.,** Никифора ісп. патр. Цар город.
16	Ч	3	**Муч. Лукіяна і з ним Клавдія, Ігнатія, Павла**
17	П	4	Митрофана патр. Царгор., Марти і Марії, Софії
18	С	5	Свщмч. Доротея еп. Тир., бл. Константина митр. Київ.
Нед. 2. Голос 1. УЄ 2. Літ. Ап. Римлян 2: 10-16. Єван. Матея 4: 18-23.			
19	Н	6	**Нед. 2 по Зел. Святах.** Муч. Висаріона Єгипетського
20	П	7	Муч. Теодота Анкирського, муч. **Киріякії, Калерії**
21	В	8	Ефрема патр. Антіохій., еп. Тсодора, мч. Теофана
22	С	9	Кирила архіеп. Алексан., муч. Теклі, Марти і Марії
23	Ч	10	Преп. **Силуана схимонаха Печерського, Тимофія**
24	П	11	† Ап. Вартоломея, муч. Александра й Антоніни
25	С	12	Преп. Онуфрія Великого, преп. Петра Атонського
Нед. 3. Гол. 2. УЄ Літ. Рим. 5: 1-10. Єванг. Матея 6: 22-33.			
26	Н	13	**Нед. 3 по Зел.** Св. Мч. Акилини, пр. Анни і сина Івана
27	П	14	Смерть кн. Мстислава, прор. Єлисея, Методія патр.
28	В	15	Прор. Амоса, муч. Віта, Модеста, преп. Крискентії
29	С	16	Преп. Тихона, муч. Тигрія пресвитеря, Евтропія четця
30	Ч	17	Муч. Мануїла, Савела й Ізмаїла

Івана Сучавського. УЄ Ів. 20: 1-10. Ап. Петра 3: 1-18. Єв. Івана 19: 25-27 і 21: 24-25.
Понеділок Зел. Свят. Літ. Ап. Ефесян 5: 9-19. Єван. Матея 18: 10-20.

ЛИПЕНЬ -- JULY

1960 — має 31 днів — 1960

Звич. Кал.н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	П	18	**Червень.** Преп. Леонтія Печер., муч. Леонтія, Іпатія
2	С	19	† Ап. Юди брата Господнього, преп. Паїсія Великого
			Нед. 4 по Зел. Св. Гол. 3. УЄ 4. Літ. Рим. 6: 18-23. Мат. 8: 5-13.
3	Н	20	**Нед. 4 по Зел. Святах. Сщмч.** Методія, Угодники Вол.
4	П	21	Муч. Юліяна Тарсійського, преп. Юлія пресвитера
5	В	22	Свщмч. Евгевія, муч. Галактіона, муч. Юліянії
6	С	23	Муч. Агрипини, муч. Евстахія, Гая, Урбана
7	Ч	24	**Різдво Івана Хрестителя. Муч.** Орентія
8	П	25	Преп. Февросії, Леоніди, Ливії
9	С	26	Преп. Давида Солун., Івана еп. Ґот., Діонисія Печер.
			Нед. 5 по Зел. Св. Гол. 4. УЄ 5. Літ. Рим. 10: 1-10. Мат. 8: 28-34, 9: 1.
10	Н	27	**Нед. 5 по Зел. Святах.** Преп. Симеона странноприємця
11	П	28	Преп. Сергія і Гермона, преп. Івана Дамаскина
12	В	29	**ПЕТРА і ПАВЛА — АПОСТОЛІВ**
13	С	30	Собор 12 Апостолів, муч. Михаїла, Мелітона, Петра
14	Ч	1	**Липень.** Св. Косми і Даміяна безср., **Антонія римл.**
15	П	2	Полож. ризи Діви Марії у Влах., Ювеналія патр. Єрус.
16	С	3	Муч. Акинта, Марка, преп. Анатолія затв. Печер.
			Нед. 6 по Зел. Св. Гол. 5. УЄ 6. Літ. Рим. 12: 6-14. Мат. 9: 1-8.
17	Н	4	**Нед. 6 по Зел. Святах.** Андрея архіеп. Критського
18	П	5	† Преп. Атанасія Атон., преп. Лампада, муч. Анни
19	В	6	Преп. Сисоя схим. Печер., муч. Лукії, муч. Ісавра
20	С	7	Преп. Томи Малеїна, Акакія Синай., муч. Германа
21	Ч	8	**Влкмуч. Прокопія, св. Теодосії**
22	П	9	Свщмч. Панкратія еп., муч. Андрея, Андрея і Прова
23	С	10	†Преп. Антонія Печерського, муч. Леонтія
			Нед. 7. Гол. 6. УЄ 7, Ап. Рим. 15: 1-7. Єв. Мат. 9; 27-35
24	Н	11	**Нед. 7 по Зел. Святах.** Смерть кн. Ольги, муч. Евфимії
25	П	12	Муч. Прокла й Іларія, преп. Михаїла, св. Вероніки
26	В	13	Собор архан. Гавриїла, преп. Стефана Санаїта
27	С	14	Ап. Якили з 70 і жінки його Прискили, мч. Онисима
28	Ч	15	**† Володимира Великого, князя України**
29	П	16	Свщмч. Атиноґена, муч. Юлії діви, муч. Павла і сестер
30	С	17	Влмч. Марини, преп. Леоніда, муч. Сперата
			Нед. 8 по Зел. Св. Гол. 7. УЄ 8. Літ. 1 Кор. 1: 10-18. Єванг. Мат. 14: 14-22.
31	Н	18	**Нед. 8 по Зел. Святах.** Івана і Памви затв. Печерських

Різдво Івана Хрестителя. УЄ Лук. 1: 24-25, 57-68, 76-80. Літ. Ап. Рим. 13: 12-14: 4. Лук. 1: 5-25, 57-68, 76-80.

Володимира Великого. УЄ Івана 10: 9-16. Літ. Ап. Гал. 1: 11-19. Єван. Івана 10: 1-9.

СЕРПЕНЬ — AUGUST

1960 — має 31 днів — 1960

Звич. Кал.н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	П	19	**Липень.** Преп. Макрини, сестри Василія Великого
2	В	20	†! **Ілії Пророка,** Знайдення мощ. Атанасія ігум. Берес.
3	С	21	Преп. Симеона і Івана, преп. Онуфрія й Онисима Печ.
4	Ч	22	**Рівноап. Марії Магдалини, свщмч. Фоки**
5	П	23	Муч. Трохима, Теофіла і 13 з ними, Віталія еп., Анни
6	С	24	†Муч. Бориса й Гліба, преп. Полікарпа архіеп. Печер.
			Нед. 9. Гол. 8. УЄ 9. Літ. 1 Кор. 3: 9-17. Єв. Мат. 14: 22-34.
7	Н	25	**Нед. 9 по Зел. Святах.** Успення правед. Анни
8	П	26	Преп. Мойсея чудотв. Печер., свщмч. Ермолая
9	В	27	Влмч. Пантелеймона, преп. Наума, Анфіси ігуменії
10	С	28	Ап. з 70-ти Прохора, Никафора, Тимона і Пармена
11	Ч	29	Муч. **Калиника, Серафини діви**
12	П	30	Ап. з 70-ти: Сили й Силуана, Крискента, Епенета
13	С	31	Прав. Евдокима Каппад., муч. Уліти, прав. Йосифа
			Нед. 10. Гол. 1. УЄ 10. Ап. 1 Кор. 4: 9-16. Єван. Мат. 17: 14-23.
14	Н	1	**Серпень. — Нед. 10 по Зел. Святах. Хрещення України**
15	П	2	Перенес. мощів первмч. Стефана, блаж. Василія
16	В	3	Преп. Ісаакія, Дальмата, Фавста, преп. Косми
17	С	4	Сім молодців в Ефезі сплячих: Мартиніяна і др.
18	Ч	5	**Муч. Евсигнія, Кандидія, Василиска, Кантидіяна**
19	П	6	**ПРЕОБРАЖЕННЯ — СПАСА.** Теоктиста еп. Чернигів.
20	С	7	Прпмч. Дометія, преп. Пимена Печер., преп. Потапія
			Нед. 11. Голос 2. УЄ 11. Літ. 1 Корин. 9: 2-12. Єван. Матея 18: 23-35.
21	Н	8	**Нед. 11 по Зел. Святах.** Преп. Еміліяна ісповід.
22	П	9	† Ап. Матея, муч. Юліяна, Івана, Маркіяна, **Фотія**
23	В	10	Муч. архидіякона Лаврентія, Сикста еп., Романа муч.
24	С	11	Муч. архид. Евпла, муч. Сусанни діви, преп. Федора
25	Ч	12	Муч. Фотія, Памфила, Капитана, **Аникити**
26	П	13	Преп. Максима ісповід., Іполита, муч. Конкордії
27	С	14	Прор. Михея, перенес. мощей преп. Теодосія Печер.
			Нед. 12. **Успення Бог.** Гол. 3. УЄ Луки 1: 39-46, 56. Ап. Филип. 2: 5-11. Єв. Мат. 19: 16-21.
28	Н	15	**Нед. 12 по Зел. Святах. — УСПЕННЯ БОГОРОДИЦІ**
29	П	16	· Нерукотв. Образ Ісуса Христа, мучен. Діомида
30	В	17	Преп. Алипія іконоп. Печер., муч. Мирона, Филипа
31	С	18	Муч. Флора і Лавра, муч. Юліянії, муч. Серапіона

Ілії УЄ Луки 11: 47-54. Літ. Якова 5: 10-20. Єв. Луки 4: 22-30

Преображення — Спаса. УЄ Луки 9: 28-36. Літ. Ап. 2 Петра 1: 10-19. Єв. Матея 17: 1-9.

ВЕРЕСЕНЬ -- SEPTEMBER

1960 — має 30 днів — 1960

Звич. Кал.н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	Ч	19	**Серпень.** Муч. Андрея Стратилата і з **ним 2593 муч.**
2	П	20	Прор. Самуїла, муч. Севіра, Мемнона і 37 з ним
3	С	21	Преп. Аврамія, ап. Тадея з 70-ти, муч. Васси
			Нед. 13. Гол. 4. УЄ 2. Ап. 1 Кор. 16: 13-24. Єв. Матея 21: 33-42.
4	Н	22	**Нед. 13 по Зел. Святах.** Муч. Агатоника, Зотика
5	П	23	Свщмч. Іринея, еп. Ліон., Калиника патр. Царгород.
6	В	24	Перенес. мощів Петра, митр. Київ., священмч. Евтихія
7	С	25	Ап. Тита з 71-ти, ап. Вартоломея, св. Евлогія Едесь.
8	Ч	26	Муч. Адріяна і Наталії, прп. **Тифоя**
9	П	27	Преп. Пімена пост. печер., Осії, преп. Сави, мч. Анфісси
10	С	28	†Знайд. мощей Йова Почаїв., преп. Мойсея мурина
			Нед. 14. Гол. 5. УЄ 3. Ап. 2 Кор. 1: 21-2:4. Єв. Мат. 22: 1-14 і Марка 6: 14-30. Єв. Іваа 19: 6-11, 13-20, 25-28, 30-35.
11	Н	29	**Нед. 14 по Зел. Святах.** Усікн. голови Івана Хрест.
12	П	30	Св. Александра, Івана і Павла патр. Царгородського
13	В	31	Полож. пояса Богородиці, Івана митр. Київського
14	С	1	**Вересень.** Початок Церк. Року, преп. Симеона Стовп.
15	Ч	2	Муч. Маманта, Івана пост. патр. Царгороду
16	П	3	Свщмч. Антима еп. Никомед., Теофіла, Доротея
17	С	4	Свщмч. Вавили еп. Антіох., прпмч. Атанасія Берест.
			Нед. 15. Гол. 6. УЄ 4. Ап. 2 Кор. 4: 6-15. Єв. Мат. 22: 35-46.
18	Н	5	**Нед. 15 по Зел. Святах.** Правед. Захарії і Єлисавети
19	П	6	Чудо Архистр. Михаїла в Хонах, преп. Архипа, Давида
20	В	7	Предпразд. Різдва Богородиці, муч. Макарія Канів.
21	С	8	**РІЗДВО ПРЕСВ. БОГОРОДИЦІ.** Муч. Руфа
22	Ч	9	Св. Богоот. **Якима й Анни, муч. Северіяна, Теодосія**
23	П	10	Муч. Минодори, Митродори й Нимфодори, Пулхерії
24	С	11	Преп. Теодори Олексан., муч. Серапіона, Кронида
			Нед. 16. Гол. 7. УЄ 5. Ап. 2 Кор. 6: 1-10 Єв. Мат. 25: 14-30.
25	Н	12	**Нед. 16 по Зел. Святах.** Свщмч. Автонома, мч. Юліянії
26	П	13	Предпраз. Воздвиження Чес. Хреста. Свщмч. Корнилія
27	В	14	**ВОЗДВИЖЕННЯ ЧЕСНОГО ХРЕСТА ГОСПОД.**
28	С	15	Влкмч. Никити, муч. Порфирія, Максима і Федота
29	Ч	16	Влмч. Евтимії, Киприяна, митр. Состена, Віктора
30	П	17	Муч. Віри, Надії і Любови і матери їх Софії, Лукії

Різдво Богородиці. УЄ Луки 1: 39-49, 56. Літ. Ап. Филип. 2: 5-11. Єв. Луки 10: 38-42 і 11: 27-28.

Воздв. Чес. Хреста. УЄ Івана 12: 28-36. Ап. 1 Кор. 1: 18-24.

ЖОВТЕНЬ -- OCTOBER

1960 — має 31 днів — 1960

Звич. Кал.н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	С	18	**Вересень.** Преп. Евменія, муч. **Аріядни, Ірини, Софії**
			Нед. 17. Гол. 8. УЄ 6. Літ. 2 Кор. 6: 16-7: 1. Єв. Мат. 15: 21-28.
2	Н	19	**Нед. 17 по Зел. Святах.** Муч. Трохима, муч. Зосима
3	П	20	Вликмч. Евстафія Плакиди, з ним Теопістії, Агапія
4	В	21	Ап. Кондрата з 70-ти, преп. Даниїла, муч. Іпатія
5	С	22	Преп. ОО. в печерах Антонія, свщмч. Фоки еп. Син.
6	Ч	23	Зачаття Івана Хрестителя, муч. Андрея
7	П	24	Рівноап. Теклі, Копрія, Никандра, Стефана, Давида
8	С	25	Преп. Евфросинії Александ., муч Пафнутія, Павла
			Нед. 18. Гол. 1. УЄ 7. Літ. 2 Корин. 9: 6-11. Єван. Луки 5: 1-11.
9	Н	26	**Нед. 18 го Зел. Святах.** † Івана Богослова, муч. Хири
10	П	27	Муч. Калістрата і 49 воїнів, преп. Саватія
11	В	28	† Преп. Харитона, муч. Марка, Александра, Алфея
12	С	29	Преп. Киріяка і Теофана Милостивого, муч. Петронії
13	Ч	30	Михаїла митр. Київ., смч. Григорія Вірменського
14	П	1	**Жовтень. ПОКРОВ БОГОРОДИЦІ.** Ап. Ананії з 70-ох
15	С	2	Андрея Христа ради юрод., свщмч. Киприяна
			Нед. 19. Гол. 2. УЄ 8. Літ. 2 Кор. 11: 31-33 і 12: 1-9. Єван. Луки 6: 31-36
16	Н	3	**Нед. 19 по Зел. Святах.** Преп. Діонисія затв. Печер.
17	П	4	Свщмч. Еротея, Володимира Новгор., преп. Еладія
18	В	5	Муч. Харитини, преп. Даміяна Печер., святит. Петра
19	С	6	Ап. Тома з 70-ти, муч. Макарія, муч. Еротиїди
20	Ч	7	Муч. Сергія і Вакха, Сергія Печер., Юліяна
21	П	8	Преп. Пелагії, Таїси, св. Пелагії Антіохійської
22	С	9	†Ап. Якова Алфеєвого з 12-ти, преп. Андроника
			20. Нед. 16. Гол. 7. УЄ 5. Літ .Ап. 2. Кор. 6: 1-10. Єв. Мат. 25: 14-30.
23	Н	10	**Нед. 20 по Зел. Святах.** Муч. Евлампія й Евлампії
24	П	11	Ап. Филипа з 70, Теофана пост. Печер., Теофана еп.
25	В	12	Муч. Прова, Тараса, Косми, Андроника, Косми
26	С	13	Муч. Карпа, преп. Вениямина, преп. Никити іспов.
27	Ч	14	Преп. Параскеви Серб., Николая Печер., мч. Назарія
28	П	15	Преп. Евтимія Нового, муч. Лукіяна, преп. Савина
29	С	16	Муч. Лонгина сотника, св. Лонгина Печер., Леонтія
			Нед. 21. Гол. 4. Утрен. Єван. 10. Літ. Галат 2: 16-20. Єван. Луки: 8: 5-15.
30	Н	17	**Нед. 21 по З. Св.** Прор. Осії, Андрея Крит., ОО 7 Соб.
31	П	18	† Ап. Луки з 70, преп. Юліяна пуст., Йосифа ігумена

Покров Богород. УЄ Луки 1: 39-49, 65. Літ. Жид. 9: 1-7. Єв. Луки 10: 38-42 і 11: 27-28.

ЛИСТОПАД -- NOVEMBER

1960 — має 30 днів — 1960

Звич. Кал.н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	В	**19**	**Жовтень.** Блаж. Клеопатри і Івана, Евсевія діякона
2	С	20	Велкмч. Артемія, преп. Матрони, св. Герасима, Евора
3	Ч	**21**	Преп. Іларіона Великого, Іларіона Печерського
4	П	22	Рівноап. Аверкія еп. Еропольського, св. Івана
5	С	**23**	**Ап. Якова брата Госп., св. Ігнатія патр. Царгород.**
Нед 22. Голос 5. УЄ 11. Літ. Ап. Галат 6: 11-18. Єван. Луки 16: 19-31.			
6	Н	**24**	**Нед. 22 по Зел. Святах.** Преп. Арети, Сисоя і Теофіла
7	П	25	Муч. Маркіяна і Мартирія, св. Таіти, муч. Анастасія
8	В	**26**	**ДИМИТРІЯ ВЕЛИКОМУЧЕНИКА.** Преп. Теофіли
9	С	**27**	Муч. Нестора, преп. Нестора укр. Літописця
10	Ч	**28**	Муч. Терентія й Неоніли та дітей їх, **муч. Параскеви**
11	П	**29**	Прпмч. Анастасії Римлянки, преп. Аврамія, Милютина
12	С	**30**	Муч. Зиновія і Зиновії, **муч. Анастазії, св. Йосифа**
Нед. 23. Гол. 6. УЄ 1. Літ. Ап. Ефес. 2: 4-10. Єв. Луки 8: 26-39.			
13	Н	**31**	**Нед. 23 по Зел. Святах.** Преп. Спиридона і Никодима
14	П	**1**	**Листопад.** Косми і Дамяна чудотв. і матері Теодотії
15	В	**2**	Муч. Акиндина, Пигасія Печер., ап. Стахія
16	С	**3**	Мч. Акепсима еп., Пигасія, мч. Домни. прп. Маркіяна
17	Ч	**4**	Преп. Йоаникія Вел., Ахили Печер., мч. Никандра
18	П	**5**	Муч. Галактіона й Епістимії, ап. з 70-ти Ерма, Гая
19	С	6	Павла архіеп. Царгород., **мч. дів.: Текуси, Александри**
Нед. 24. Гол. 7. УЄ 2. Літ. Ефес. 2: 14-22. Єв. Луки 8: 41-56			
20	Н	7	**Нед. 24 по Зел. Святах.** Св. 33 муч. в Межитині, Ісихія
21	П	**8**	**СОБОР АРХИСТР. МИХАЇЛА і др. Ангелів**
22	В	**9**	Онисифора ісп. Печер., Матрони Царгор., мч. Маври
23	С	**10**	Ап. з 70-ти Ереста еп., Олимпа, Родіона, Мілія
24	Ч	**11**	Муч. Мини, преп. Теодора Студита, Стефаніди
25	П	**12**	Св. Івана Милостивого патр. Алексан., преп. Ніла
26	С	13	†Івана Золотоуст. арх. Царгород. прпмч. Дамаскина
Нед. 25. Гол. 8. УЄ 3. Літ. Ап. Ефес. 4: 1-6. Єван. Луки 10: 25-37.			
27	Н	14	**Нед. 25 по Зел. Святах.** † Ап. Филипа з 12-ти. Палами
28	П	15	**Початок Пилипівки.** Муч. Гурія, Самона й Авіва
29	В	**16**	Ап. Єван. Матея, Фулвіяна, Сергія
30	С	**17**	Григорія еп. і чудотв. Неокесар, преп. Никона чуд.

Архистр Михаїла і др. Ангелів. Преп. Марти. УЄ Мат. 13: 24-30, 36-43.
Літ. Ап. Жидів 2: 2-10. Єван. Луки 10: 16-21.

ГРУДЕНЬ — DECEMBER

1960 — має 31 днів — 1960

Звич. Кал.н.с.	Дні тижня	Церк. Кал.	УКРАЇНСЬКІ СВЯТА
1	Ч	18	**Листопад.** Муч. Платона, Романа, Варула
2	П	19	Прор. Авдія, преп. Варлаама Київо-Печер., мч. Романа
3	С	20	Преп. Григорія Декаполита, преп. Варлаама Печер.
			Нед. 26. **Введення.** Гол. 1. УЄ Луки 1: 39-49, 56. Ап. Жид. 9: 1-7. Є. 12: 16-21.
4	Н	21	**Нед. 26 по Зел. Святах. ВВЕД. БОГОРОДИЦІ В ХРАМ**
5	П	22	Ап. Филимона й Архипа та муч. Апфії і Кикилії
6	В	23	Амфілоха еп. Іконії, еп. Теодора Антіохії
7	С	24	Влкмч. Катерини і з нею Августи, Порфирія, пр. Луки
8	Ч	25	Климента еп. Риму, Мартиніяна діякона.
9	П	26	Преп. Якова пуст., Алипія стовп., преп. Никона
10	С	27	Муч. Якова Перс., преп. Романа, Паладія, Натанаїла
			Нед. 27. Гол. 2. УЄ 5. Ап. Ефес. 6: 10-17. Єв. Луки 18: 10-17.
11	Н	28	**Нед. 27 по Зел. Святах.** Прмуч. Стефана Нового
12	П	29	Муч. Парамона і з ним 270, преп. Нектарія Печер.
13	В	30	† Ап. Андрея Первозванного, Фрумента арх. Індій.
14	С	1	Прор. Наума, Филарета милост., Онисима еп. Ефезу
15	Ч	2	Прор. Аввакума, Атанасія затвор. Печерського
16	П	3	Прп. Софонії, Сави, свщм. Теодора еп. Ал., Івана мов.
17	С	4	Велкмці Варвари і з нею Юліянії, преп. Івана Дамаск.
			Нед. 28. Гол. 3. УЄ 6. Ап. Колос. 1: 12-18. Єв. Луки 14: 16-24.
18	Н	5	**Нед. 28 по Зел. Святах.** Преп. Сави Освящ., Гурія арх.
19	П	6	**НИКОЛАЯ МИР. ЛИК. ЧУДОТВОРЦЯ.** Блаж. Максима
20	В	7	Амврозія еп. Медіоляну, Івана Печер., преп. Павла
21	С	8	Преп. Потапія ап. з 70-ти, Сотена, Аполоса
22	Ч	9	**ЗАЧАТТЯ БОГОРОДИЦІ ВІД СВ, АННИ.** Пр. Самуїла
23	П	10	Муч. Мини, Ергомена, Маріяна, Евграфа, Йосифа
24	С	11	Преп. Никона, преп. Даниїла стовп., муч. Акепсія
			Нед. Праотців. Гол. 4. УЄ 7. Ап. Колос. 3: 4-11. Єв. Луки 17: 12-19.
25	Н	12	**Нед. Праотців.** Преп. Спиридона еп. Триміф.
26	П	13	Муч. Авксентія, муч. Евстратія, Евгена й Ореста
27	В	14	Муч. Тирса, Левкія, Калиника, муч. Аріяна і Теотиха
28	С	15	Свящмч. Елевтерія й Апфії, преп. Павла, Сузани
29	Ч	16	Прор. Аггея, блаж. Теофанії, муч. Марина
30	П	17	Прор. Даниїла й Ананії, Азарії і Мисаїла, муч. Якха
31	С	18	Муч. Севастіяна і воїнів його, св. Модеста архіеп. Єр.

Миколая Чуд. УЄ Ів. 10: 9-16. Літ. Жид. 13: 17-21. Єв. Луки 10: 38.42; 11: 27-28.
21. **Зачаття Богор.** УЄ Луки 1: 39-49, 56. Літ. Ап. Гал. 6: 22-31. Еван. Луки 10: 38-42 і 11: 27-28.

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЄНДАР

СІЧЕНЬ

1. 1919. Закон УНР про Автокефалію Укр. Православної Церкви.
3. 1868. Народився поет Микола Чернявський.
3. 1871. Народився український вчений Агатанґел Кримський.
5. 1935. Від руки ката Н.К.В.Д. загинув поет Олекса Влизько.
6. 1846. У Києві засновано Кирило-Методіївське Братство.
6. 1834. Народився український поет Степан Руданський.
11. 1647. † Петро Могила, митрополит Київський.
11. 1888. † співець Буковини Осип Юрій Федькович.
18. 1654. Переяславська умова Богдана Хмельницького з Московщиною.
22. 1918. У Києві Центральна Рада проголосила IV-ий Універсал про самостійну незалежну Українську Народну Републику.
22. 1919. Директорія У.Н.Р. проголисла об'єднання всіх українських земель.
23. 1921. Від руки скритовбивця загинув український композитор Микола Дмитрович Леонтович.

22. Свято Державности і Соборности
29. День памяті героїв Крут.

ЛЮТИЙ

1. 1897. Народився поет Євген Маланюк.
4. 1813. Народився С. С. Гулак-Артемовський (автор "Запорожця за Дунаєм").
7. 1933. † славний артист Микола Садовський.
8. 1918. Центральні держави визнали незалежність Української Народної Републики.
8. 1940. † на чужині письменник Спиридон Черкасенко.
9. 1918. У Бересті представники чотирьох держав — Німеччини, Австро-Угорщини, Болгарії й Туреччини підписали мирний договір з представниками Української Центральної Ради. Українська Народна Република вперше визнана як самостійна держава важливим міжнароднім актом.
27. 1664. Поляки під Новгород-Сіверським розстріляли полковника Івана Богуна.
9. 1942. Гестапо заарештувало в Києві сотні української інтеліґенції, а між ними — письменницю Олену Телігу.
10. 1900. Засновано першу політичну партію на Україні (Р.У.П.).
20. 1905. Народився письменник Улас Самчук.
21. 1942. Загинула від рук Гестапо Олена Теліга.
22. 1860. Народилась ґеніяльна українська артистка Марія Заньковецька.

БЕРЕЗЕНЬ

3. 1861. Скасовано кріпацтво на Україні.
3. 1947. † поетка Уляна Кравченко.
6. 1951. † письменник і політичний діяч Володимир Винниченко.
9. 1814. Народився ґеніяльний поет Тарас Шевченко.
10. 1861. † Тарас Шевченко.
12. 1917. Початок революції в Росії і на Україні.
15. 1939. Проголошено самостійність Карпатської України.
16. 1910. Почав виходити в Канаді часопис "Український Голос".
18. 1918. Відбулись перші основуючі збори Інституту ім. М. Грушевського в Едмонтоні.
19. 1864. Народився митрополит Василь Липківський.
20. 1632. Народився гетьман Іван Мазепа.
21. 1942. † Ольга Кобилянська, видатна українська письменниця.
23. 1842. Народився український композитор Микола Лисенко.

9 і 10 березня — Шевченківське Свято.

КВІТЕНЬ

1. 1917. Українська Національна Рада орґанізувала в Києві величавий маніфестаційний похід, оголосивши це свято "Першим Днем Свободи" України.
15. 1918. † український повістяр Іван Нечуй-Левицький.
19. 1917. Почався в Києві Всеукраїнський Національний Конґрес.
22. 1924. † письменниця Грицько Григоренко.
22. 1949. Загинув науковий діяч і письменник Віктор Петрів (В. Домонтович).
25. 1927. † письменник Марко Черемшина (Іван Семенюк).
25. 1913. † Михайло Коцюбинський, український письменник.
26. 1890. Народився Микола Костевич Зеров, видатний поет і літературознавець.
27. 1904. † поет Михайло Старицький.

ТРАВЕНЬ

5. 1836. Народився український письменник Сидір Воробкевич.
6. 1910. † письменник і громадський діяч Борис Грінченко.
9. 1922. † український історик і письменник Орест Левицький.
11. 1907. Засновано Українське Наукове Товариство у Києві.
13. 1849. Народився видатний письменник Панас Мирний.
14. 1871. Народився письменник Василь Стефаник.
15. 1848. У Галичині скасовано панщину.
18. 1917. У Києві розпочався Всеукраїнський Військовий З'їзд.
18. 1902. На засланні помер талановитий український письменник-революціонер Павло Грабовський.
25. 1926. Загинув Головний Отаман Військ Української Народної Республіки Симон Петлюра.
28. 1916. † славетний поет Іван Франко.

ЧЕРВЕНЬ

5. 1648. Богдан Хмельницький розбив під Корсунем польське військо.
6. 1927. † П. Д. Демуцький, видатний український музикант-етноґраф (нар. 1860).
7. 1843. † поет Маркіян Шашкевич.
7. 1930. † Петро Холодний, видатний маляр.
13. 1944. В німецькій вязниці був закатований німецьким Ґестапо Олег Кандиба (Ольжич).
15. 1775. Зруйновання Січі Запорізької.
18. 1569. Люблинська унія.
20. 1948. В Авґсбурзі відкрито Українську Національну Раду.
22. 1929. † відомий український громадський діяч — меценат Євген Чикаленко.
22. 1941. Початок совітсько-німецької війни.
23. 1917. Українська Центральна Рада в Києві проголосила І. Універсал.
23-24-25. 1943. Перший Всеукраїнський Конґрес Українців Канади у Вінніпеґу.
27. 1918. Загинув в Полтаві український письменник і громадський діяч Іван Стешенко.
29. 1849. Народилася письменниця Олена Пчілка.

ЛИПЕНЬ

15. 1928. † Марія Грінченкова (Марія Загірня).
16. 1917. Проголошено II. Універсал Української Центральної Ради.
15. 1834. Народився Анатоль Свидницький.
18-19. 1918. Заснування Української Православної Церкви в Канаді.
21. 1907. В Петербурзі народилась Олена Шовгенівна (Теліга).
21. 1941. † письменник Богдан Лепкий.
23. 1874. Народився письменник Марко Черемшина.
27. 988. Хрещення України-Руси в Києві.
27. 1880. Народився письменник і політичний діяч Волод. Винниченко.

СЕРПЕНЬ

1. 1913. † Леся Українка, славетна українська поетка.
1. 1914. Вибухла перша світова війна.
4-5. 1916. Відкриття Інституту П. Могили в Саскатуні.
4-5. 1916. Перший Український Народний З'їзд в Саскатуні.
5. 1911. † письменниця Ганна Барвінок.
8. 1819. Народився письменник Пантелеймон Куліш.
8. 1834. Народився поет Осип-Юрій Федькович.
10. 1907. † письменниця Марко Вовчок.
15. 1856. Народився Іван Франко.
18. 1836. Народився письменник Олександер Кониський.
26. 1875. Народився український художник О. Мурашко.
28. 1921. Большевики розстріляли у Києві поета Григорія Чупринку.
1945. Загинув письменник Ю. Липа.
29. 1875. Народилась письменниця Людмила Старицька-Черняхівська.

ВЕРЕСЕНЬ

1. 1722. Народився славетний мандрівний філософ Григорій Савич Сковорода.
1. 1939. Початок другої світової війни.
7. 1805. Народився письменник Олекса Стороженко.
9. 1769. Народився Іван Котляревський, батько нового українського письменства.
12. 1875. Народився Олександер Кошиць, композитор і дириґент.
12. 1903. У Полтаві відкрито памятник Іванові Котляревському.
17. 1864. Народився М. М. Коцюбинський.
18. 1841. Народився Михайло Драгоманов.
21. 1944. † Олександер Кошиць.
29. 1866. Народився славетний історик Михайло Грушевський.

ЖОВТЕНЬ

1. 1929. Масові арешти в Україні в звязку з процесом СВУ.
3. 1930. † письменниця Олена Пчілка.
18. 1876. Народився історик українського письменства Сергій Єфремов.
22. 1898. Народився поет Дмитро Фальківський.
23. 1921. Всеукраїнський Церковний Собор. Відродження Української

28. 1894. † автор "Історії української літератури" О. Огоновський.
29. 1794. † український мандрівний філософ Григорій Сковорода.
Автокефальної Православної Церкви.
26. 1922. † письменник-історик Орест Левицький.
30. 1947. † поет Юрій Клен.

ЛИСТОПАД

1. 1861. Народилася письменниця Дніпрова Чайка.
1. 1889. Народився сатирик Остап Вишня.
6. 1811. Народився поет Маркіян Шашкевич.
9. 1872. Народився письменник Богдан Лепкий.
13. 1923. † письменник Іван Липа.
16. 1863. Народилася письменниця Ольга Кобилянська.
17. 1828. Народилася письменниця Ганна Барвінок.
19. 1912. † композитор Микола Лисенко.
24. 1934. † славетний історик Михайло Грушевський.
25. 1901. Народився український поет Михайло Орест.
21. 1921. Большевики під Базаром розстріляли 359 українських вояків.
20. 1917. Третій Універсал Української Центральної Ради.

ГРУДЕНЬ

5. 1878. Народився О. Олесь.
7. 1936. † Василь Стефаник.
11. 1840. Народився письменник Михайло Старицький.
12. 1900. † письменник Олександер Кониський.
15. 1934. Большевицький таємний суд засудив до страти 28 українців, а між ними таких визначних письменників: О. Влизька, В. Мисика, Д. Фальківського, М. Терещенка,, Г. Косинку, Ів. Крушельницького, А. Крушельницького, М. Лебединця, Костя Буревія, Романа Шевченка.
17. 1939. В копальнях Камчатки загинув видатний поет і літературознавець М. Драй-Хмара.
19. 1918. Відновилася Українська Народна Република — У.Н.Р., скасована ворожими актами 22—29. IV. 1918.
25-26. 1927. Оформлення орґанізації Союзу Українців Самостійників в Саскатуні.
26-27. 1926. Оформлення орґанізації Союзу Українок Канади на з'їзді в Саскатуні.
27. 1879. Народився письменник С. В. Васильченко (Панасенко).
1931. Оформлення орґанізації Союзу Української Молоди Канади.
29. 1778. Народився Григорій Квітка-Основяненко.

Іван Франко

Важке ярмо твоє, мій рідний краю,
Нелегкий твій тягар!
Мов під хрестом отсе під ним я упадаю,
З батьківської руки твоєї допиваю
Затроєний пугар.

Благословлю тебе! Чи ждать тобі ще треба
Поваги й блиску від будущини,
Чи ні — одного лиш тобі благаю з неба,
Щоб з горя й голоду не бігли геть від тебе
Твої найкращії сини.

Щоб сіячів твоїх їх власне покоління
На глум не брало і на сміх,
Щоб монументом їх не було те каміння,
Яким в відплату за плодючеє насіння
Ще при житті обкидувано їх.

Юліян Стечишин

ІДЕЯ ПЕРЕМОГЛА

Цілком слушно сказав недавно канадійський український громадський діяч, що канадійські українці грають особливо провідну ролю між усіми українцями, розкиненими по цілому світі. Він сказав це коротшими словами: канадійські українці — це піємонт української діяспори.

Загально визнаним фактом є, що з усієї української еміґрації в світі українці в Канаді найкраще зорґанізували своє громадське життя; піднесли свою національну свідомість; підбудували себе в національно-культурній ділянці, і мають свою чисельну пресу, бібліотеки, орґанізації, церкву, виховні інститути та наукові установи. Сьогодні канадійські українці творять у своїй прибраній батьківщині поважну силу, з якою державні чинники числяться, вважаючи українців солідним і творчим елементом. Їх сини і дочки вибилися на поважні позиції в різних ділянках суспільного, політичного, економічного, освітньо-культурного життя. Зберігши національну свідомість, ті самі канадійські українці, поза свою широку участь в канадійських справах, які їх обходять як громадян, допомагають в межах свого канадійського горожанства в визвольних змаганнях українського народу.

Та як же це сталося, що українцям у Канаді вдалося зробити такий великий поступ? Які обставини чи чинники допомогли їм осягнути такі поважні здобутки?

Українцям у Канаді допомогла одна щаслива обставина, що вони осілися скупченою масою на фармах та в містах, і це сприяло творенню своїх громад і свого культурного життя. Маючи спільне кровне споріднення, спільну мову і культуру, українські поселенці продовжували своє родинне і громадське життя тим же самим способом, до якого привикли в рідному краю. Скупченість поселенців дала їм нагоду будувати свої церкви, читальні, народні до-

Юліян Стечишин, К.Р.,
громадський діяч, один з провідників самостійницького руху в Канаді, довголітній голова Союзу Українців Самостійників, тепер почесний голова орґанізації, автор Ювілейної Книги Українського Інституту ім. П. Могили", Української Граматики в анґлійській мові і кількох інших друкованих праць.

ми, де вони сходилися заспокоїти свої духові та соціяльні потреби. Сходилися вони на віча, відчити, концерти і народні свята. Взагалі ця скупченність давала їм нагоду продовжувати своє життя і розвивати його, пристосовуючи його до нових потреб, вимог чи обставин.

Був ще другий чинник, що вплинув на розвиток українського життя в Канаді, а це економічні та політичні обставини, які були більш сприятливі в Канаді, ніж, наприклад, в Арґентині та Бразилії.

Матеріяльні недостатки не сприяють духовому розвиткові, бо вони найперше скеровують увагу одиниці чи громади на економічне забезпечення. Так само недемократичний лад, брак свободи, може спинити або притупити освітно-культурну працю одиниці чи громади. Але завдяки кращим обставинам, що існували в Канаді, канадійські українці швидко себе підбудували матеріяльно і добре розгосподарилися, і це дало їм нагоду будувати церкви, народні доми та інші суспільно-культурні інституції. В додатку, державний демократичний лад відчинив українцям двері до громадського управління, до участи в політиці тощо.

Але ні скупченість поселенців, ні сприятливі економічні та політичні обставини самі собою не викликають творчих ідей, не ставлять перед громадянством цілей до поступового руху, не визначують ідейного шляху. Навпаки, вони склонюють до безтурботного, вигідного життя, що йде по лінії найменшого опору, що не знає ніяких обовязків. В особливих канадійських обставинах, де видна була акція приспішеної асиміляції, українці могли б були дуже швидко розгубитися і затратити свою ідентичність.

Щоб поставити життя на високий рівень, понад щоденні дрібні хоч і необхідні потреби, мусить бути ясна і зрозуміла ідея, яка стала б двигуном і потягнула за собою маси народу до кращого. Така ідея сама собою не постає, а родиться у провідних одиниць, що вміють добачити користи і загрози життьових обставин; вміють видвигнути перед очі народу променисте світло-ідею, спрямовуючи народ по освіченім шляху з великою вірою і глибоким переконанням про слушність своєї мети. Так було в Канаді. Без високої цілі-ідеї пропали б були всякі нагоди та сприятливі обставини осягнути щось путнього та перетворити українські маси в ту силу, якою ми сьогодні втішаємося.

Приїхавши до Канади 1910 року, я від початків брав участь в українсько-громадськім житті в різних його розгалуженнях, отже бачив і знаю, яким шляхом розвивалося українське життя в Канаді. Розглядаючи наше минуле в Канаді з віддалі років, бачу якою великою рушійною силою, моторомдвигуном послужили ідеї, висунені перед народ, та які він прийняв за свої і з великою посвятою прямував до їх реалізації.

Українці в Канаді, на початках свого поселення, опинилися перед двома дорогами: або відразу погодитися з фактом, що вони, вибравши собі нову країну з кращими умовами життя, повинні цілковито зірвати зі своїм минулим та

включитися в нове життя, або затримати свої національні цінноці, розвинути себе на їх ґрунті, поєднати своє національне походження з потребами нової прибраної ними батьківщини.

Звичайно, перша дорога була легша. Це була дорога найменшого опору. Вона не вимагала ніяких зусиль і ті, що цю дорогу вибрали, дістали всяку поміч. Французи і бельгійці готові були українцям помагати, не вимагаючи від них нічого тільки приналежности до їх римо-католицької Церкви. Російська Місія, що на початках нашого поселення також була готова заопікуватися нашими поселенцями, рада була б приєднати всіх українців до своєї церкви. Не лишалися позаду й канадійські протестантські церкви; вони від себе уділяли українцям допомоги з надією, що приєднають їх до свого табору.

Та між українцями знайшлися ідейні провідні одиниці, головно учителі, що рішилися стати на другу, тяжчу дорогу, що вимагала важкої наполегливої праці, великої посвяти часу і грошей, високої національної свідомости й духових сил. Це були справжні каменярі, місіонери, що рік за роком безкорисно пробуджували народ до активного громадського життя, отримуючи в заплату тільки власне моральне вдоволення за виконання конечного діла. Саме вони висунули перед українським суспільством у Канаді ідею — стати на свої власні ноги у кожній ділянці і творити своє життя своїми власними силами.

Ця самостійницька ідея прийнялася між людьми, охопила всі верстви українського суспільства, а зокрема студентську м о л о д ь, хоч проти цього нового руху завзято виступали всі церкви. Першим проявом цієї самостійницької ідеї було заснування 1910 р. свого першого, незалежного від чужої допомоги, часопису під назвою "Український Голос". Для сьогоднішних українців, а вже особливо для другої і третьої іміґрації поява "Українського Голосу" не має великого значення, бо вони призабули, що сама назва "український" в той час була революційною навіть на рідних землях, а не то в Канаді, де до 1921 року в офіціяльних державних рекордах українців не було. Забули мабуть також, що рік пізніше, на бажання і рекомендації оо. Деляре і Бульса (бельґійських місіонерів чину Редемптористів), появився "Канадійський Русин" і затримав цю назву аж до 1919 р., коли змінив її на "Канадійського Українця". І так "Українському Голосові" прийшлося перероджувати русинів, буковинців, галичан, австріяків на українців. "Український Голос" перший виорав громадську ниву, перший засіяв здорове зерно і сьогодні ми збираємо обильне жниво.

Поява "Українського Голосу" і його яскравий виступ проти непожаданих і шкідливих течій вдихнув нового духа в свідомішу верству українського суспільства в Канаді, яке в тому часі безрадно придивлялося перегонам різних церков опанувати українців. На кличах "Українського Голосу" пробуджувалися українські маси, зростали нові народні доми, які в ко-

роткому часі покрили густою сіткою цілу Канаду, де тільки жили українці. Народні доми відіграли дуже важливу ролю в розвитку українського життя в Канаді, бо це перші освітно-культурні осередки, при яких скупчувалося життя на місцях.

По трьох роках існування "Українського Голосу" українське громадянство було настільки освідомлене в своїх національних справах, що вспіло виступити на великих вічах проти чужих церков і їх шкідливих впливів. Коли манітобський уряд скасував двомовну систему, яка дозволяла українцям учити своїх дітей рідної мови в державних школах, українці масово і з великим обуренням запротестували проти такого кроку, маніфестуючи тим свою національну зрілість.

Приблизно в тому часі манітобський уряд рішився закрити брендонський семинар, в якому побирали освіту та виховувалися українські студенти. Уже тоді, 1915 р., українська спільнота відчула в собі настільки сили, що створила свою Бурсу ім. А. Коцка у Вінніпеґу, розуміючи велику потребу своєї виховної інституції, яка підготовляла б українських учителів на народних провідників. В 1916 році українці пішли крок дальше і скликали перший всенародний з'їзд у Саскатуні, на якому заснували виховний Інститут ім. П. Могили. А в наступному році засновано Інститут ім. М. Грушевського в Едмонтоні. Це були надзвичайно відважні кроки, а заразом і поважні досягнення, що нівечили тогочасні змагання чужих церков, які заворушилися до безпощадної боротьби проти такого самостійницького руху. Але та боротьба вийшла українцям на користь, бо дала поштовх до заснування своєї незалежної Української Греко-Православної Церкви в Канаді.

Взявши в свої руки виховання студентської молоді і знайшовши успішний вихід в церковному питанні, самостійницький рух покерував українським суспільним життям у Канаді. Кожний напад на нього тільки скріплював його силу, Аж в 1927 р., на з'їздах в Едмонтоні й Саскатуні, почувши свою силу, всі ті, що провадили самостійницьким рухом, офіціяльно об'єдналися в орґанізацію, під назвою Союз Українців Самостійників.

Ця орґанізація мала масову піддержку українського суспільства в Канаді, бо воно побачило її велику ціль-ідею піднести українців на гідне місце і зробити його господарем свого власного життя.

І так ця ідея, видвигнена перед широкий загал українського суспільства, навіяла його національним духом, перемогла противників і поборола несприятливі впливи, вказала шлях, яким українці в Канаді мають прямувати.

Цим шляхом мусіли піти й інші українські уґруповання в Канаді, що не хотіли лишитися позаду, або приглядатися збоку, як життя йшло вперед і їх поминало. Вони мусіли достосуватися до духу часу. І так у канадійській греко-католицькій Церкві не стало бельґійських і французьких священиків, російська православна місія цілко-

вито втратила ґрунт між українцями. Ті громадські і станові орґанізації, що їх створила в Канаді вже друга українська іміґрація, з часом в Канаді закліматизувались і все це сприяло обєднанню українських уґрупувань в Комітеті Українців Канади. Цей Комітет (КУК) нині виступає як український речник у канадійських справах і речник того піємонту української діяспори, що старається допомогти українському народові в його визвольних змаганнях.

Кожний британець а особливо кожний шотляндець мусить вірити, що наймогутнішими націями є ті, що складаються з ріжних елементів. Український елемент є надзвичайно цінним вкладом у нашу нову Канаду. Ви прийняли обовязки і льояльність тоді, коли ви набули привілей канадійських горожан, але я хотів би, щоб ви памятали про ваші старі українські традиції — ваші чудові ручні вироби, ваші народні пісні і танки, і ваші народні переказй. Навряд чи будь який нарід може бути могутній, коли він забуває своє минуле і тратить з ним звязок. Ваші традиції це повноцінний вклад у нашу канадійську культуру, яка не може бути копією лише одної якоїсь старовинної речі — вона мусить бути чимсь новим, створеним зі всіх елементів, що творять націю... Ви будете кращими канадійцями, залишившись при цьому теж добрими українцями.

З промови лорда Твідсмюра, ґенерал-ґубернатора Канади, яку він виголосив до українців 21 вересня 1936 року, в Фрейзервуд, Манітоба.

І. Г. Сирник

„УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС" В ПЕРШИХ РОКАХ

Його напрямні, завдання і турботи

В цій короткій статті, можна торкнутися і то побіжно лише кількох епізодів, що звязані з діяльністю "Українського Голосу", який наближається до кінця першого п'ятидесятиліття.

На самому початку варто сказати дещо про саму назву часопису. Хто ознайомлений з історією нашої іміґрації, той знає в якому стані національної свідомости знаходилася маса нашої іміґрації на початку 20-го століття.

Можливо, що доброю ілюстрацією буде, коли скажу, що так як тепер дуже рідко можна почути такі назви, як "русин", "ґаліціян", "австріяк", так у тих часах, коли засновувався "Український Голос', рідко можна було почути слово "українець", "український".

Прищеплення національної назви

Вибираючи назву для нового часопису, основоположники "Українського Голосу" з добре обміркованих причин назвали його "Українським Голосом". Вони хотіли, щоб уже сама назва постійно пригадувала нашим людям, яка їх національна назва та як вони повині себе називати. Розмовляючи на цю тему одного разу з першим редактором "Українського Голосу", теперішнім прот. Василем Кудриком, він сказав мені, що якийсь час, у перших роках, ґазета вживала обидві назви "українець" і "русин", як синоніми, щоб люди звикали до нового терміну і знали, що "русин" це українець. По якімсь часі, коли читачі до нової назви привикли, ґазета вживала лише назв "Україна", "українець", та прикметники "українська", "український".

До появи "Українського Голосу", як це пише Ю. В. Стечишин в ювілейній книзі Інституту П. Могили, виходило уже кілька часописів в українській мові. Найстаршим між ними був "Канадійський Фармер", що його заснувала ліберальна партія та управителем якої був у перших роках п. Росс. Виходив теж "Ранок", що появився в 1905 році, два роки після появи "Канадійського Фармера". Він був орґаном так званої серафимської (незалежної) церкви і з її переходом до презбітеріянської церкви почав їй служити. "Робочий Народ", що в 1909 році почав виходити на місце "Червоного Прапору", був соціялістичного напрямку. Відчувалася потреба самостійного народного часопису, що стояв би на широких народних позиціях, був залежний лише від українського народу та служив його інтересам.

Ініціятори великої справи

Ініціятиву в цьому ділі виявила тодішня одинока українська інтеліґенція — учителі, студенти та свідоміші робітники, фармері і торгівці. Думку заснувати народний часопис було піднесено й обговорено на учительській конвенції в Вінніпеґу 1907 року. Учасниками тієї конвенції були: Дмитро

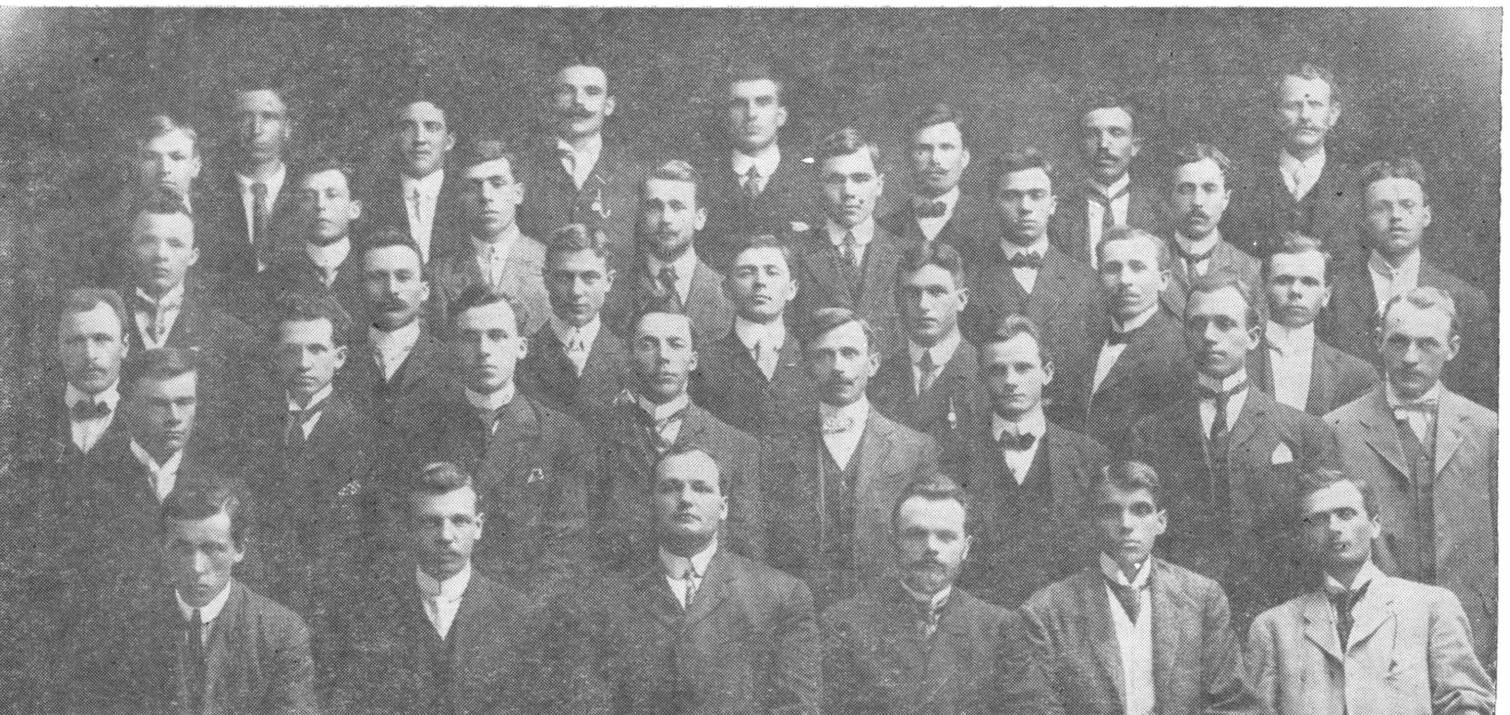

Учасники конвенції українсько-анґлійських учителів в 1907 році, на якій було рішено приступити до заснування в Канаді українського незалежного часопису

Якиміщак, Іван Коцан, В. Романюк, Тарас Ферлей, Орест Жеребко. Петро Войценко, Василь Кудрик, В. Деделюк, Ярослав Арсенич, В. Грушовий, П. Оґризло, М. Остапович, Я. Головацький, П. Чайковський, Аполінарій Новак, Маєвський, Г. Пляцко, Ф. Т. Гаврилюк, П. Ґеґейчук, В. Саранчук, В. Чумер, Ярослав Колтик, Т. Петришин, В. Смук, Я. Кунінський, Баран, Онуфрій Гикавий, О. Климків, В. Когут, С. Литвин, М. Драбинястий, Дмитро Вовк, Т. Стефаник, Махній, П. Семотюк, В. Шолдра, Гумінілович.

В наслідок цих нарад 16 березня 1910 року появилося перше число 'Українського Голосу". Редакція й адміністрація містилися в одній малій кімнаті під числом 292 Селкирк Евеню. Цікаво, що поштова скринька 3626 залишилась та сама через усі ті роки до нашого часу.

Ґазета мала 8 сторінок і була набирана руками. Її видавала Українська Видавнича Спілка в Канаді, що була зареєстрована 1909 року та була заснована на уділах (шерах) по $25 один. Так написано вгорі на 4-ій сторінці, що була редакційною сторінкою, як це є і тепер. Там же зазначено, що редактором є Василь Кудрик, а дирекцію на 1910 рік складають: Т. Д. Ферлей, предсідатель, Василь Чумер, касієр, Василь Кудрик, секретар, і Володимир Карпець, А. Жилич, Гаврило Сліпченко та Ярослав В. Арсенич.

"Лише просвітою дібємося добра"

Зберігаючи тодішню правописну форму, передаємо слово від редакції, що було поміщене в першому числі, на першій сторінці:

"Не гаразди, не достатки вигнали нас з нашої рідної країни, а голод і холод загнали нас в су далеку заморську країну — Знаємо ми добре наші старокраєві гаразди і не одному з нас поплинуть рясні сльози, згадавши про рідню та знайомих, котрим і доси судилось остати ся під гнетом накинених нам опікунів. Знаємо однак, що оставші наші брати відчули вже сей гнет, пізнають, хто їх приятель, а хто ворог і з найбільшою завзятостию беруть ся обороняти своїх прав. Они збирають всі свої сили, всю енерґію, щоб спільно стати проти навали всякого рода гнобителів. Та провід в сій боротьбі ведуть наші ґазети. Ґазета се народна збруя і народ без ґазети, як риба без води.

"Ми радо читаємо вісти з краю, що в тім селі заложено читальню, там знов Січ, а ще де відбуло ся віче; ми тішимось читаючи, що там селяне або робітники протестують проти кривд, які їм діють ся. Та слідячи за отсим всім, ми наглядно переконуєм ся, що всьому сему рухови ґазети дають провід.

"Та і наша доля в заморській країні не облята медом, не обсипана золотом. І нам не легко приходиться ся лупати камінє, корчувати ліси, сушити мочари. Ми не застали тут колачів на вербах, а мусимо так само тяжко працювати, щоб з голоду або холоду не згинути, а до сего ми тут чужі, ми ще не знаємо добре тутешних законів, а наші "пани", що хочуть, то роблять з нами.

"Колиж роздумаємо, що ми сповняємо ті самі обовязки, і так само підносимо та збогачуємо сю країну як і иньші народи, то і нам належать ся такі самі права як і всім. Ми не повинні бути посьміховиском, ані наймитами других народів, а повинні жити як народ, як рівні з рівними! —

“Великою силою виемігрували ми за море і тепер иньші тутешні народи починають звертати щораз більшу увагу на нас, і хотяй з погордою дивлять ся, однак бачучи так велике число кождий мав би охоту мати нас своєю прищіпкою. Та ми повинні шанувати людську гідність і не бути рабами иньших народів, а показати себе, що й ми народ, що й нам належать ся такі самі права як їм. Та щоб ми могли обстоювати за собою, ми мусимо знати як се робити, ми мусимо вчитись, вчитись і ще вчитись. Встид і сором бути нам непросьвіченими, бо лише просьвіта поставить нас на ноги, лише просьвітою дібємо ся добра, яке всім народам однаково належить ся, — а темнота поробить нас каліками, рабами та наймитами иньших народів. —

“Тому ми отсе починаємо видавати УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС, починаємо его своїми власними силами і сподіємось, що народ підтримає нас, бо робимо се не для інтересу, ані для слави, а робимо се в імени народньої справи. Сей рік, се переломова хвиля нашого духового життя в заморській країні і коли щиро та енерґічно возьмемось до праці, то в скорій будучности зможемо повеличатись гарними успіхами.

“Ми віримо, що можна опертись на народній силі і лише своїми власними силами зможемо поліпшити своє житє-бутє, а ніколи ласкою ані жебраниною. Памятаймож, що ґазета се народня збруя, а щоб мати сю збрую, треба як найскорше слати поміч так моральну як і матеріяльну.

“Пекуча потреба просьвіти приневолила нас почати видавати УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС, тому звертаємо ся до сьвідомійших, що так само відчувають потребу самостійної, поступової часописи з отсими щирими словами: Товариші! будучність наша від нас самих залежить! Не час нам спати! Поможіть, щоб УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС міг знайтись в кождій хатині, де живе Українська душа, бо его місія просьвіта і добро народу”.

Зараз під цим першим словом редакції є оповістка, що спілка уповноважила Тараса Ферлея до збирання передплат, оголошень та колектування грошей.

В обороні гідности народу

Як “Український Голос” дбав про пошанування гідности наших людей, бачимо між іншим з такої характеристичної новинки, що появилася на першій сторінці, в першому числі п. з. “Пан шпехтір не знає хто ми є”. Пишеться там:

“Майже всі українські фармері в Манітобі знають Бадерского, шкільного орґанізатора, бо певно нераз гостили его в себе на фармах, а помимо сего він не знає, що ми за люди, бо ось послухайте, як він називає нас: Соймова опозиція завізвала Бадерського, щоб він зложив справоздане, що він зробив за цілий рік за ті гроші, що побирає місячно по 75 дол., а він сказав, що зорґанізував аж 3 школі (страшно напрацював ся і то такі, що вже 3 роки орґанізував. Колиж запитали, між якими людьми він працював, то він відповів: “Among Galicians and Poles” (між ґалішенами і Поляками.) Ось бачите, кого ви в себе гостите. Не хочеть ся вірити, щоб “шпехтір” не знав, що нема ґалішенської нації на сьвіті, але мабуть він з вдячности так “хвалить” нас. Гостіть его й дальше у себе, — не беріть бука в руки!”

А в редакційній на четвертій сторінці п. з. “Наша дорога” писалося:

“Положенє наших переселенців в Канаді відмінне в части від положеня прочих наших еміґрантів в

иньших краях Америки.

"Ми попались в цілком иньші обставини так кліматичні як економічні, політичні і культурні. В Злучених Державах загал наших людей обертає ся головно в сферах робітників міських і як нефаховий і малоосьвічений, він творить (з малими виїмками) найнизші ряди робітництва і то без ніяких майже прав політичних. До того й закон, після якого еміґрант може стати там горожанином, незвичайно тяжким для наших людий.

"Про Бразилію хиба вже й не згадувати.

"Трохи інакше виглядають обставини які ми знайшли в Канаді. Правда, що ми не вспіли еще використати того всього, що було і може ще бути для нас приступним і конечним для нашого повного розвою, та се треба направити і ми мусимо старатись стати на рівні з прочими горожанами Канадийської держави.

"Характер сего Краю, а головно в західній его части, є в більшій мірі рільничий, тому є тут нагода нашим людям, привиклим з поконвіку до ріллі запевнити собі добру екзистенцію, коли лише зможемо добитись однакових прав з иньшими тутешніми жителями. Бо хотяй права на папері є для всіх однакові, то до сеї пори ми майже на кождім кроці були покривдженими. Ми знаємо, що наші люди позабирали що найгірші місця і се сталось в части тому, що наш народ прийшов темний і бідний і не знав як собі зарадити, однак більша вина тих помічників (таки наших) яких уряд оплачує, бо они дуже немилосердно скривдили наш народ.

"Дальше та частина наших еміґрантів, що остають щоденними робітниками при яких би се не було роботах, є найменьше платними з поміж всіх робітників иньших народів.

"Отсе був би загальний нарис економічних відносин, серед яких знаходить ся нині наш народ в Канаді.

"Що до політичного становища, то хотяй всі народи мають тут однакове право, ми завдяки нашій політичній несьвідомости, не зробили ані крока на перед. Правда, ми маємо тут загальне, рівне, безпосереднє голосованя, однак політичні махери, користаючи з народної несьвідомости, торгують нами гірше чим худобою. Одним словом цілковита політична деморалїзация, а головно між нашим Українським народом. Та маючи се право, як також свободу слова, свободу віри та вільний доступ до осягненя просьвіти, ми при енерґічній праци зможемо промостити собі дорогу вперед і улаштувати собі житя по власній уподобі.

"І тому, щоби, прослідити житє нашого народу з усіми его економічними, політичними і загально культурними недостатками і хиба ми, та зарадити сим недостаткам, ми випускаємо в сьвіт Український Голос.

"Український Голос ставить собі задачию при всякій нагоді боронити інтересів Українського народу, та осьвідомляти его в усїх напрямах і так помогти єму піднестись на висший степень економічного, тай загально культурного розвитку, щоб стати нарівні побіч других націй Канади".

Дорога просвіти й орґанізації

Зараз після цієї статті є стаття п. з. "Два шляхи", підписана ініціялами В. С. Її цитувати не буду, а лише коротко переповім її зміст. Автор пише, що перед нашим народом в Канаді є дві дороги, одна це дорога фізичної праці — фармерство й робітництво, дорога, на яку з конечности наші люди ступили, приїхавши до Канади.

Автор закликає наш нарід вийти тепер на другу дорогу, на дорогу

освіти, орґанізації і розумової праці, будувати свою духову, моральну силу, щоб бути "спосібними сповняти державні обовязки і рівночасно мати рішаючий голос в справах дотикаючих загальних справ держави". Він наводить приклад із чехів, які власними силами позакладали школи й народні інституції і врятували свою чеську народність від асиміляції.

З цього, що я дотепер зацитував, бачимо, що "Український Голос" добачував корінь усього лиха нашого народу в Канаді в його несвідомости і тому найбільший натиск клав на науку — **вчитись, вчитись і ще раз вчитись,** бо лише освітою він здобуде собі кращу долю, зрівняється з іншими народами і стане спосібним забирати голос у важних державних справах. В той час, коли "Український Голос" появився, не було ще жадного українського посла, не було нікого з-поміж українців на якомусь відповідальному урядовому становиці, поза учителів не було жадних професіоналістів, було кілька іміґраційних аґентів й один чи два інспектори, але їх роля зовсім не була подібна до теперішніх інспекторів шкіл.

Серед новинок в першому числі подибуємо такі (подаю лише наголовки): З України, до указу з 1876 року, про заборону української мови; Скількість християн на світі; Нові святі; Памятник Шевченкові; Справа університету; З польської школи й інші.

Вертаючись до тих перших редакційних статтей, можемо уявити собі як глибоко вони мусіли запасти в душу наших людей, що в новому краю почувались очищеними та упослідженими, яку бадьорість вони мусіли відчути, знаючи, що хтось ними клопочеться, що хтось кличе їх із долин на ясні вершини, що вони теж нарід і що їм потрібно лише себе просвітити, орґанізованою силою кувати для себе кращу долю та здобувати рівноправне місце в ріжнонаціональній сім'ї канадійської держави.

Добрі люди спішать з допомогою добрій справі

Треба також подивляти смілість і відвагу тих людей, що були інспіровані службою для народу, тієї малої горстки тодішньої інтеліґенції, що з порожнім гаманцем але з непереможною вірою в силу народу, взялася за це велитенське діло, — видавати часопис.

В першому календарі, що його "Український Голос" в 1915 році видав, пишеться в слові від видавництва, що "видавництво мало тоді (тобто в 1910 році) ледво 600 дол., отже не диво, що дехто ворожив "Українському Голосові" скору загибіль. І справді перші роки були для видавництва дуже трудні. Були хвилі, коли здавалося, що приходить край усьому."

І справді, уже в 10 числі з 1911 року знаходимо на пятій сторінці фотоґрафію українського фармера Антона Ласька з Роял і в статті під наголовком "Кому ходить найбільше о долю "Українського Голосу" пишеться між іншим:

"Була навіть хвиля, коли Український Голос був над берегом упадку і народні вороги розвідавши про се аж руки з радости затирали і тішились що не буде кому освідомляти народ, та виводити на денне світло їх чорних діл. Ми бачили сей глум і відзивались щиро і сердечно до тих, що бажали на-

родного добра, що хочуть красшої долі для себе і свого народу та на сі наші зазиви не багато помочі вплинуло. А вороги так наші як і чужі висьпівували дальше упадок нашої ґазети.

"Та знайшов ся один з поміж наших фармерів, **що ґрунтовно порозумів вагу независимої, народної газети і він, не то, що взяв кілька шерів, але й позичив більшу суму на легкі сплати.** Він бачив, що упадок народної ґазети, се велика втрата для всякої народної роботи і приніс поміч, велику поміч, щоби лише не допустити до упадку".

Згадується в тій статті і Петра Зварича, "котрого знає добре за єго невсипущу працю ціла Альберта і взагалі ціла канадійська Україна". Петро Зварич зібрав за пару місяців в 1911 році поверх 100 передплатників для "Українського Голосу". Передплата виносила тоді 2 доляри за рік.

"Скажи, Народе: жити чи вмирати?"

Але навіть велика і благородна поміч таких українських патріотів, як Петро Зварич і Антін Ласько та їм подібних не вспіли забезпечити матеріяльної долі часопису. Критичний час назрів в половині 1911 року і в 29 числі з 19 липня появилася в "Українськім Голосі" ціла сторінка обведена товстою чорною обвідкою, що наче віщун якоїсь великої грози, містила в своїх рамцях розпучливу відозву до народу.

Починаючи словами "УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДЕ", відозва говорила:

"До тебе наш рідний народе засилаємо отсе наше слово — нашу просьбу.

"Українська Видавнича Спілка" через цілих 17 місяців напружувала всі свої сили і утримувала "Український Голос".

"УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС" ніс просьвіту між народ, учив дітей любити свою рідну мову, ширив політичну і економічну свідомість, остерігав перед всякими ошуканьствами політичних партій, як рівнож звертав увагу на темні заходи ріжних чи то поодиноких чи зґрупованих киринників, які отверто чи скрито виступають проти народного розвою — проти народного добра.

"УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС" почав велику роботу, роботу для піднесення народу, однак сї темні душі, що служать ріжним народнім ворогам, волілиб бачити народ темним, несьвідомим, тож всіми силами пруть, щоб знищити, здушити "УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС" — бо він для Тебе народе, а не для них. — Они підкопують повагу, ширять недовіря до Заряду Українського Голосу; они копали і копають яму для одинокої народної часописи!

"Народе! прокинься, протри очи, розваж добре, а побачиш, що сі плазуни хочуть вирвати Тобі з рук Твою одиноку оборону.

"Отся робота ворогів народнього добробуту, як рівнож народна легковірність і байдужність доводить "Український Голос" до пропасти".

І під цим, на самій середині сторінки товстими чорними літерами вміщені такі слова:

"УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС СТОЇТЬ НАД МОГИЛОЮ"

Відозва продовжується:

"Памятайже, рідний народе, що дальша судьба "Українського Голосу" находить ся тепер в Твоїх руках.

"Український Голос" находить ся тепер в таких обставинах, що нема чим платити ані робітників, ані редактора ані рати за машинерію. — Говоримо отверто, бо

одинока поміч для "Українського Голосу", се ніхто иньший лише Ти народе. Колиж Ти, рідний народе, не відізвеш ся на нашу просьбу, а підеш за намовою своїх власних ворогів і відмовиш своєї помочи, так Українська Видавнича Спілка рішила замкнути видавництво в протягу одного місяця.

"Рішай-же народе! Та рішай смілі і отверто — і рішай сейчас! Рішаючи се, згадай любий народе своїх братів у старім краю. Они-ж біднійші від Тебе, они гинуть від гнету польської шляхти, гинуть від голоду, а мимо сего потом скропленими центами підтримують десятки своїх народних часописий; они розуміють, що народна ґазе- — се найлучше оружіє проти темноти і всякого гнету.

"Щож Ти любий народе, що живеш трохи вільніше серед широких степів Канади, чи відмовиш ся утримати хочби одну свою ґазету?

"Народе! Памятай, що "Український Голос виходить лише для спільного нашого народного добра. Він почав промощувати дорогу для Української Бурси в Канаді; він почав нищити політичну корупцію, яка розпускала свої сіти поміж наш народ; він перший почав освідомляти народ на полю економічнім і ширити кооперативи; він перший підніс голос в справі наших народних парляментарних представителів, які мали б обороняти і добиватись належних нам прав.

"Народе! Осуди сам роботу "Українського Голосу" і скажи, чи жити єму, чи вмирати? Спогадай, що наші братя в старім краю кров свою проливають, трупами лягають в борбі за свої права; спімни наших героїв Каганця, Січинського та Коцка, спімни недавні жертви послідних виборів, так бачиш, що там жите своє віддають за просьвіту, а чи Ти, народе, на канадійській землі пожалієш зложити два доляри на свою осьвіту?

"Рідний народе! Коли мила Тобі рідна мова, рідна пісня, коли хочеш позбути ся темноти, коли хочеш усунути з поміж себе всяких своїх ворогів, так рішай долю "Українського Голосу".

Тут знову товстими літерами:

"Три тижні стоїть перед Тобою народе і за сей час або постав свою ґазету на ноги, або положи в могилу.

Василь Кудрик,
перший редактор "Українського Голосу", пізніше священик **Української Греко-Православної Церкви в Канаді.**

"Поверх Сто пятдесять тисяч живе нас в Канаді і чи не знайде ся хоч тисяча таких сердець, щоби відчули сей наш клич і зрозуміли той сором, ту страту, яка чекає всіх нас, весь народ, колиб перестав виходити "Український Голос".

"Висьпівують народні вороги, що наш народ в Канаді не зможе

втримати сам своєї народньої ґазети, тож Ти народе скажи тепер ЧИ ЇХ ПРАВДА, ЧИ ТВОЯ СИЛА!"

За дирекцію "Українського Голосу" підписали: Тарас Ферлей, Петро Зварич, Василь Чумер, Василь Кудрик, Я. Кунинський, Антін Ласько і Гаврило Сліпченко.

Вони будували "Катедру"

Коли "Український Голос" перетривав ці прикрі часи в своїх початках, то це треба завдячувати двом чинникам. Один це велика посвята працівників "У. Г.", які жертвенно працювали, не раз недоїдаючи і не дістаючи належної матеріяльної заплати. Я думаю, що як чим "Український Голос" може гордитися, то власне тим, що в ньому його робітники бачили персоніфікацію великої місії і вони працювали для великої ідеї. Вони вірили в ті справи, що їх "Український Голос" підносив, і в ті кличі, що він їх голосив. То не були звичайні робітники, почавши від звичайного друкаря і кінчаючи на управителеві. Ріжницю між ними і звичайним робітником, що працює лише за гроші, можна зілюструвати прикладом будови одної величної катедри. При будові тієї катедри працювала маса робітників. І коли одна постороння людина спитала одного робітника, що тачками возив цеглу, що він робить, той відповів. "Адже-ж бачиш, вожу цеглу!" Тоді відвідувач запитав іншого робітника, що виконував ту саму працю, що він робить. Той відповів! "Я будую катедру!"

І я скажу, що робітники "Українського Голосу" були типу того другого робітника, який "будував катедру".

Нарід не робить помилки

Другий чинник, це підтримка широких мас загалу. Я завжди вірив і вірю, що нарід ніколи не робить помилки. Помилку може зробити якась частина народу, але ніколи ввесь нарід. Загал народу інстиктивно відчуває, хто йому близький, а хто далекий, що лежить по лінії його інтересів, а що йде проти них. Він завжди може відрізнити добрий провід від фальшивих пророків. На нарід можна опертися. І "Український Голос" в часах матеріяльних злиднів завжди знаходив підтримку в народі, бо нарід вважав його своїм голосом, своєю трибуною і своїм оборонцем.

Переглядаючи перші річники "Українського Голосу", впадає в вічі скільки там справ тоді підносилось, скільки думок висловлювалось тоді, коли ми були, так би сказати, на початках нашого культурного, економічного і політичного дорібку. Скільки потреб тоді висувалося перед нарід, скільки турбот було за наше піднесення народне. Не мав наш нарід тоді часу справляти родинних ювілеїв, ані роковин подружжя, описи яких займають тепер так багато місця у наших ґазетах.

Уже в 1911 році знаходимо заклики в "Українському Голосі" до збірок на заснування в Вінніпеґу Бурси ім. Адама Коцка, в тому ж році є вже заклик за вибором Якова Головацького на посла до федерального парляменту. Оскільки мені відомо, це перший кандидат з-поміж українців на посла. Є там також заклики за вибором Теодо-

ра Стефаника на члена міської ради.

Перший політичний тріюмф

Ось як описує "Український Голос" перемогу п. Стефаника і велику радість українців Вінніпеґу. Цитую з редакційної статті п. з. "Наша Побіда" з числа з 13 грудня 1911 року.

"Сей перший порив не був вдачний, (мова тут про вибори в 1910 р.), бо український кандидат, д. Т. Стефаник перепав 37-ма голосами. Другий крок в нашому політичному житю, се кандидатура д. В. Головацького до домініяльного парляменту. Та хотяй і ся проба не увітчалась побідою, всеж таки історія канадийської України не сміє мовчки проминути сих перших поривів.

"Коли лише перші проби не нанесуть зневіри, так при дальшій інтензивній праци мусить прийти побіда.

"Таку побіду віднесли українські жителі Вінніпеґу при сьогорічних мійських виборах".

Треба було подивляти,", писалося далі, з якою завзятостию та посьвятою працювали наші вінніпеґські робітники в день виборів... з якою цікавостию тисячна громада, що зібралась вечером по скінченю голосування під офісом д. Стефаника, очікувала на вислід; треба було побачити той прояв радости, коли прийшла телефонічна вістка зі всіх місць голосовання і коли довідались, що український кандидат вибраний великою більшостию голосів, а тоді напевно ніхто не стане перечити, що наш український народ в Канаді не освідомляєсь.

"Коли по обчисленню проголошено що д. Стефаник вибраний більшістю 328. голосами, так зі всіх грудий зібраної громади залунало грімке "Гура!" і схопивши між себе нововибраного радного (алдермана) зформували демонстраційний похід.

"Попереду йшли молоді хлопці з горючими мітлами, (в сей спосіб роблять параду Анґлійці), а за ними поступали сотки народу сьпіваючи українські пісні.

"Обійшовши кілька головнійших улиць сеї части міста, де живуть наші люди і, відпровадивши нововибраного алдермана до єго хати, розійшлись демонстранти з піднесеним духом по домах".

Ще більший тріюмф — вибір Т. Д. Ферлея

Другий тріюмф українського народу на політичному полі був вибір у 1915 р. Тараса Ферлея на посла до манітобського парляменту, який в ґімельській окрузі переміг ісляндського кандидата Торвальдсона голосами 1181 до 562. Його приїзд до Вінніпеґу після вибору "Український Голос" в числі з 11 серпня 1915 р. описує так:

"В суботу, дня 7 серпня вечером зібралась на повитанє п. Ферлея, котрий власне вертав з виборчої кампанії в Ґімлі, на двірци Сіпіярської зелізниці більше як 1,000 товпа народу. Коли о 9.30 висів п. Ферлей з потягу, окликам повитання і радости не було кінця.

"При співі гимнів рушила зібрана товпа народу вулицями Мейн і Селкирк до школи при малій церкві.

"Тут витав посла Ферлея п. Марцінів, вказуючи на велике значінє вибору п. Ферлея на посла. По нім говорив посол Т. Д. Ферлей. В своїй промові взивав він Українців в Вінніпеґу до орґанізації і просьвіти, бо просьвіта і орґанізація се дві річи, котрі поставлять нас в ряди культурних мешканців в Канаді . . ."

В контрасті до цього наведу як привітав вибір першого посла українця тодішній "Канадійський Ру-

син". Цитую з коротенької статті в "Українськім Голосі" ч. 33 з 18 серпня:

"В "Канадійськім Русині" з 11-го серпня с. р. редакція, витаючи вибір українського посла в горячім привиті пише ось що: "Про блуди, лихі сторони п. Ферлея та ті безголовя, яких він був причиною, а за які ми його пятнували, ми не забули і памятаємо, та при "нагоді" потрафимо знов напятнувати".

Боротьба за двомовну систему

В 1915 році точилася завзята боротьба за збереження двомовної системи. В числах "Українського Голосу" з того року було багато статтей в обороні двомовної системи, пять редакційних статтей появилося за порядком у пятьох числах. Коли "Український Голос" двомовну систему обороняв, то ґазета "Фрі Пресс" її завзято поборувала. На статті "Українського Голосу" в справі двомовних шкіл "Фрі Прес" звертала увагу і, передрукувавши частину одної статті з "Українського Голосу", написала:

"На нещастє відомо, що "Український Голос" ще не признає, що нема на сьвіті вигляду, нема будучности для якоїбудь народности в сій провінції, щоби ужити шкільний систем для ведення не-канадійської пропаґанди. Якебудь змаганє що до сього викличе аґітацію, огірченє і борбу так певно, як певно летять іскри до гори.

"В слідуючім числі "Український Голос" може вияснити положенє давши відповідь на кілька ясних, окремих питань. Чи наприклад українці, про котрих він говорить, бажають колинебудь стати ся канадійцями без додатку; не українські канадійці, але саме канадійці? Чи українські діти чи то в міських чи позамісцевих школах стануть канадійцями, чи українцями?

"Нехай нам "Український Голос" дальше скаже, чи Канада є британським, чи українським краєм і чи національною мовою Канади має бути мова українська, чи анґлійська? Щож до уживанє залізного пястука нехай скаже нам "Український Голос", чи і при якій оказії українському населенню перешкаджувано молитись до Сотворителя після вподоби і в його власній мові? Чи українському населенню перешкаджувано на канадійській земли виконувати свої звичаї, заховувати народні традиції, говорити, читати і писати в рідній мові, — приватно, або способом інших впливів або змагань? А вкінци нехай скаже нам, чи подібну свободу мали славянські народности жиючи в німецькій імперії".

На цю статтю "Український Голос" відповів довшою статтею в числі з 17 листопада 1915 року. Наведу лише частину тієї відповіді:

"Тепер відповімо на питанє, чи українці мають намір стати канадійцями чи українськими канадійцями; чи українська шкільна молодіж перетвориться в канадійців.

"Отже — коли б наші ґеніяльні політики з "Фрі Прес" дали нам канадійські оверале (штани), які ми моглиб натягнути на себе і маґічним способом перетворитись в канадійців і стратити нашу відрубну природну характеристику, так ми і наші діти сталиб канадійцями без всяких додатків. Тодіб ми може могли по канадійськи і політику управляти, і державними богацтвами махлювати і патріотизми виявляти в формі державних контрактів. А може такий неприродний спосіб перетвору знищивби в нас наші природні почуваня і миб стали погноєм наших босів і згинули під гнетом неприродного розвою, так само, як індіяни.

"Колиж однак наші приятелі полишать нас свобідному розвоєви,

так ми із певною резервою присвоїмо собі що є доброго в наших приятелів і станемо українськими канадійцями. І бути може, що й наші приятелі научаться дечого від нас, от хочби научили ся дійсної любови до свойого рідного та пошани для других і позбули ся того обчисленого патріотизму, а може і ще дещо. Розумієся до сего треба забирати ся не з почутєм сили і не казати: як ви не так як ми, так заберайтеся відси.

"Нарешті звертаємо увагу нашим приятелям, що ми не забираємо ся творити в Канаді відрубної нації і будувати України в вашім розуміню, а лише хочемо забезпечити собі природний розвій; не хочемо, щоб хто одягав нас в штучні штани, які заморилиб нашу душу.

"І просити будемо вкінци наших приятелів, щоб на будуче, коли переводять наші статі, переводили їх в цілости, а не уривками тровили анґлійське населенє проти нас".

Колись а тепер

На цьому закінчую цитати з річників. Як бачите, я вспів покрити і то лише загально перші роки видавання "Українського Голосу". Я зробив це головно з двох причин; одна, щоб перекинути сторінки часу майже 50 років назад і відтворити ті справді героїчні змагання горстки нашої тодішньої інтеліґенції, що безінтересовно стала на службі свого народу, а друга, щоб пригадати те, що вже забулося: які проблеми стояли перед нашими переселенцями, які справи були тоді актуальні та як наша суспільність їх розвязувала. Який дійсно довгий шлях наш нарід перейшов від того 1910 року. Лише пригадати, яке велике піднесення прийшло із вибором першого алдермена українця і першого посла. Хто ж тоді міг би був подумати, що сорок і кілька років пізніше Вінніпеґ буде мати мейором українця, або міністрів в провінціяльних урядах, не згадуючи сенаторів та міністра у федеральнім уряді? Але без того першого алдермена і без першого посла не було б мейорів ні міністрів, **бо поступ це процес творення сьогодні на базі того, що було здобуте нашими попередниками в минулому.** Ми ба-

Іван Г. Сирник,
управитель і редактор "Українського Голосу", перший заступник президента Комітету Українців Канади і президент Українського Товариства Взаїмної Помочі в Канаді.

чимо теж, яка велика переміна сталася в наставленню наших співгорожан анґлійців до нас. "Фрі Прес" хотіла бачити канадійців без жадних додатків, а сьогодні слово "українець", "український" має вже вироблену марку горожанства. Всі наші орґанізації у своїх назвах мають термін "українська" чи "український", наш репрезентативний

комітет це Комітет Українців Канади, по анґлійськи Юкреініен Кенедіен Комиті. Коли під час першої світової війни на українців дивилися з підозрінням, як на непевний елемент з роздвоєною льояльністю, то в другій світовій війні жадних сумнівів не було. Українські хлопці й дівчата десятками тисяч служили Канаді і демократії в одностроях канадійських збройних сил. І як грубо помилилася "Фрі Прес", яка думала в тих далеких роках, що патріотизм повязаний з назвою чи з мовою.

"Український Голос" у двох мовах

Говорячи про першу світову війну, цікаво буде пригадати, що в 1918 році, півтора місяця до закінчення війни, з Оттави вийшло розпорядження, яким заборонялося видавати часописи тими етнічними ґрупами, що прибули до Канади з тих країн, які воювали проти Великої Британії та її союзників. Ця заборона відносилася і до українських ґазет. Діставши таке повідомлення, українські ґазети створили спільний комітет і вислали делеґацію до Оттави, щоб цей кривдячий розпорядок усунути. Внаслідок цього уряд зробив полекшу і дозволив видавати ґазети, але під умовою, що все, що ґазети писатимуть, від редакційних статтей до найдрібнішої новинки, буде перекладене в паралельних колюмнах на анґлійську мову. Через заборону чотири чисел "Український Голос" не вийшло. Видавництво має у себе документ за підписом тодішнього міністра внутрішніх справ Боррелла, який цю заборону змякшує в згаданий уже спосіб.

І так від листопада 1918 року до 9 квітня 1919 року українські ґазети друкувалися в українській та анґлійській мовах.

Зміст праці

На закінчення згадаю лише коротко і зовсім невичерпно ті справи, які "Український Голос" підносив і підтримував:

1. Вибір наших людей до законодавчих орґанів влади.
2. Оборона двомовної системи.
3. Боротьба за тверезість нашого народу.
4. Заснування бурс.
5. Допомога старому краєві.
6. Оборона державних прав українського народу і висилка делеґації на мирову конференцію в Парижі.
7. Боротьба проти чужих впливів.
8. Заснування виховавчих Інститутів для виховання провідників.
9. Допомога в орґанізації Української Греко-Православної Церкви в Канаді.
10. Творення культурно-громадських орґанізацій.
11. Збереження рідної мови й культури.
12. Плекання ідей самопошани, самодіяльности і самостійности.
13. Закликав до науки, до шкіл і самоосвіти.
14. Плекання віри у власні сили народу.

Першим редактором був теперішній прот. Василь Кудрик, тоді ще світська людина. Після нього в 1921 році прийшов сл. п. Мирослав Стечишин, після нього в 1947 році прийшов я. Першим управителем був Т. Д. Ферлей, після нього майже до самої смерти Пет-

ро Войценко, а після нього цю відповідальність доручено мені.

Не буде то жадною хвальбою, коли скажу, що "Український Голос" виконав за 50 років свого існування велику роботу. Малий гурток ідейних людей поставив перед собою 1910 року велику місію. І коли ті віддані робітники народу приступали до цього великого діла, вони мусіли чути у с в о ї й підсвідомости голос великого Каменяра, і кожний з них міг повторити за ним ці його слова:

"І кожний з нас то знав, що слави нам не буде
Ні памяти в людей за цей кривавий труд,
Що аж тоді підуть по цій дорозі люди,
Як ми пробєм її та прорівняєм всюди,
Як наші кости тут під нею згниють.
І всі ми вірили, що своїми руками
Розібємо скалу, роздробимо ґраніт,
Що кровю власною і власними кістками
Твердий збудуємо гостинець, і за нами
Прийде нове життя, добро нове у світ".

УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС

THE UKRAINIAN VOICE

ПРОСЬВІТНО-ЕКОНОМІЧНА, ПОЛІТИЧНА, ПОСТУПОВА ЧАСОПИСЬ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ В КАНАДІ

РІК І. ВІННІПЕҐ, МАН. Середа 16 Марця 1910. Winnipeg, Man. Wednesday, March 16-th 1910. Число І.

ВІД РЕДАКЦІЇ.

УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС

виходить що тижня в середу

В Канаді і Сполуч. Державах річно $ 2.00
До Европи $ 2.50

Гроші висилайте через експресовий або почтовий Money Order, а також Postal Note.

Адреса:

Ukrainskyj Holos
BOX 3626
WINNIPEG, MANITOBA

ГІРСЬКІ КАТАСТРОФИ.

ЦИГАНИ ОШУКАЛИСЬ

Частина першої сторінки першого числа "Українського Голосу"

50-ЛІТТЯ „УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ"

В 1958 році ювілейний комітет, з приводу 50-ліття письменницької і громадської праці Всеч. Прот. В. Кудрика видав книжку п. з. „Муж ідеї і праці."

Трудно було б в кількох коротких словах окреслити цю заслужену постать, краще як в цім заголовку книжки, яка висвітлює працю, діяльність і заслуги о. Василя Кудрика.

Нижче містимо короткий нарис п. з. „50-ліття Українського Голосу", яку о. прот. В. Кудрик спеціяльно написав до ювілейного альманаху. І ось і з цієї статті ми побачимо, яка глибока ідейність пробивається з кожного рядка, яка тепла любов до свого народу, яке глибоке розуміння народної душі і відданість справі. Для нього найважніша справа — справа народна, справа церковна. І так ціле своє життя віддавав він справам. У нього власна філософія життя і лояльність до раз вибраної дороги.

Праця його плідна і багата — насамперед як перший редактора „Українського Голосу" від 1910 до 1921 року; як священика Української Православної Церкви від 1923 року, як редактора „Вістника" від 1941 до 1954 року.

Крім таких офіціяльних постів, в яких він сповняв обовязки з повною відданістю, прот. В. Кудрик написав кілька поважних праць, які вийшли друком. І так вийшла написана в чотирьох томах його праця п. н. „Маловідоме з історії греко-католицької церкви", „Мелхиседик Значко Яворський", „Чужа рука". Вийшло три збірки народних оповідань п. з. „З Великоднем на волю", „Продав Батька", „Козак Дорош". А хто не памятає тих філософічних оповідань п. з. „Спостереження Гарасима Чорнохліба", які роками друкувались на сторінках „Українського Голосу" та інші його нариси. Збірка віршів п. з. „Весна", що появилась була 1911 року, це був його дебют на літературній ниві. Брав він живу участь не тільки в церковній організації, але цінив високо організацію Союзу Українців Самостійників, підносив її вартість і був співучасником будови Інституту П. Могили в Саскатуні, Інституту М. Грушевського в Едмонтоні, присвячуючи тим інституціям багато місця на сторінках „Українського Голосу". Понад усе любив він молодь, і віддав їй чимало уваги та корисних порад.

В 50-ліття „Українського Голосу", о. прот. Кудрик з почуттям вдоволення дивиться на пройдений шлях „Українського Голосу" і каже, що для цієї справи варто було трудитися, бо вона стала основою українського життя в Канаді.

***

Поява "Українського Голосу" в Канаді 1910 р., отже перед 50 літами, була першим твердим кроком українського життя на канадійській землі. А зробивши той перший крок, воно вже не спинялося, але безнастанно йшло вперед, прокладаючи собі дорогу і будуючи для себе те, що йому було потрібне.

Під один український прапор

Першим і найважнішим ділом "Українського Голосу" було — зібрати всіх українців в Канаді під один український прапор, під одно імя, і так звязати їх в одну творчу силу.

Вже сама назва "Український

Голос" могла бути для загалу несподіванкою, а то і підозрілою, отже видавці "Українського Голосу" ту справу широко обговорювали і ставили питання як загал до тої назви поставиться, і вкінці вирішили, що коли українців "українізувати", то треба починати від самого імені нового часопису. Доки ж українці не стануть під одним українським прапором, так довго годі і думати про спільну українську культурну працю.

"Український Голос" — орґан народу

Перше число "Українського Голосу" появилося 16-го березня, 1910 р., і він став орґаном чи трибуною для всієї тодішньої і дальшої праці українців в Канаді.

При "Українськім Голосі" зібралися найперше всі свідоміші, більше думаючі і широкоглядні українці, отже почалася загально народна культурна праця, що постійно поширювалась і набирала сили. Вже був свій орґан, де всякі справи обговорювалися, — справи церковні, що тоді українців клопотали, справи орґанізаційні, просвітні, господарські, — словом усе, що для людей було важним.

І так вже творилися українські товариства, орґанізації, та поважні інституції, як Інститут Петра Могили в Саскатуні, Інститут Мих. Грушевського в Едмонтоні. Повстала сильна орґанізація — Союз Українців Самостійників, поважна орґанізація — Союз Українок Канади, — Союз Української Молоді, - Союз Українських Народних Домів.

Разом з місцевою працею канадійські українці багато допомагали грішми і галицьким українцям в їх культурній праці. За першої війни зорґанізували Український Червоний Хрест. З кінцем першої війни вислали на мирову конференцію в Парижі двох своїх представників, Меґаса і Петрушевича,

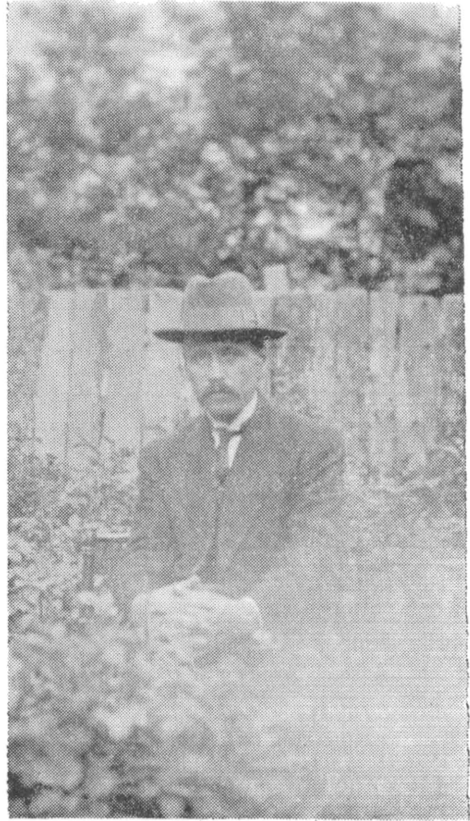

Василь Кудрик,
редактор "Українського Голосу". Ця фотографія була знята в 1919 році в городі покійних уже п-ва Залозецьких в Вінніпеґу. В. Кудрик, тепер Впреп. о. протоєрей, є великим любителем квітів.

а поза тим постаралися, щоб українську справу обговорювано і в канадійськім парляменті.

Орґаном всієї тієї праці побіч ще іншої був якраз "Український Голос". Не будь "Українського Голосу", то ледве чи знайшовся б дру-

гий часопис, і коли, що став би таким органом всіх українських справ. Сила його була головно в тім, що коло нього зібралися найсвідоміші і найбільше ідейні українці тодішнього часу.

Заснування “Українського Голосу”

На видавання “Українського Голосу” зібрано було всього 600 долярів і з тим видавання “Українського Голосу” почалося. Іван Ар-

Ярослав В. Арсенич,
пізніше судця в Манітобі на округу Давфин, визначний громадський діяч, один з основоположників “Українського Голосу” і довголітной президент Української Видавничої Спілки в Канаді (тепер Видавнича Спілка Тризуб).

дан, редактор “Свободи”, сказав: “з 1000 долярами можете починати”, але відвага і завзяття тодішних молодих людей на те не зважали.

Перше число, та мабуть і друге, складалося в хаті Я. Крета, що мав малу друкарню, бо своїх черенок “Український Голос” ще не мав. Та й тут не без трудноців, бо і Крет не мав стільки черенок, як було треба, отже мусіли позичати, мабуть у “Канадійського Фармера”.

Редактор мусів бути і складачем черенок, і машиністом (коли вже була своя машина), й адресаром, і всім, бо не було грошей на оплату потрібних робітників. Було, що редактор і друкар В. Батицький варили собі їсти в друкарні, бо не було з чим іти до ресторану. А Батицький, мабуть поверх року спав у друкарні, бо не було за що найняти кімнати.

Був час, коли поважно говорилося, чи не припинити видавання “Українського Голосу”, бо вже кінчалася надія, що його можна дальше видавати. Т. Д. Ферлей, що був управителем “Українського Голосу”, кидався на всі сторони, щоб дістати нових передплатників та нових уділовців, але все йшло дуже тяжко. В тих часах люди мали дуже мало грошей і самі були на дорібку; а також люди не були певні, чи “Український Голос” втримається. Сам же Ферлей тяжко бідував з родиною, поки крайні недостатки не примусили його покинути “Український Голос” і шукати іншої праці.

Місце Ферлея заняв бувший учитель Петро Войценко, і застав всі трудноці, які ніс на своїх плечах Ферлей, але він від праці не відмовлявся. Важна справа наказувала йому ті трудноці дальше нести, і він ніс їх впродовж літ, аж поки матеріяльний стан “Українського Голосу” став потрохи поправлятися. І в трудних часах він гроші, які заробив учителюючи, дав на видавання “Українського Голосу”,

а дальше кидався знов на всі сторони, щоб зводити кінці з кінцями.

Треба ще згадати, що дуже тяжкі часи були для "Українського Голосу" в 1930-их роках, коли прийшла загальна криза і багато людей жили державною допомогою ("реліфом"), бо ані не було праці, ані фармері не могли продавати збіжжя, яке мали.

Був час, коли не було грошей на заплачення візникові, щоб завіз мішки з "Українським Голосом" на станцію. То був вечір і до редакції зійшовся гурток молодих українців, що "Українським Голосом" дбало інтересувалися. Але що і вони були "безгрішні", то позабирали мішки з "Українським Голосом" на плечі і понесли на станцію, на нікого не оглядаючись. Нині про них можна сказати, що вони несли на своїх плечах не мішки з ґазетою, — вони несли українську справу.

І коли тепер все те пригадується, то нинішне молоде покоління може дивуватися, що в той час так високо стояла українська ідейність, що стільки було посвяти в тих, які стояли близько "Українського Голосу" і дбали, щоб його життя продовжувати. Люди були на дорібку і кожний цент був для них великою вартістю, отже помагали чим могли. Коли ж працею, то не дбали, чи дістануть заплату, бо справа "Українського Голосу' була для них важнішою, вона була для них великою заплатою.

Видавці, заряд і помічники "Українського Голосу"

Редактором "Українського Голосу" від початку аж десь до 1921 р. був В. Кудрик, а тоді його місце заняв Мирослав Стечишин, що був редактором до 1946 року. Коли ж Стечишин заслаб, то редак-

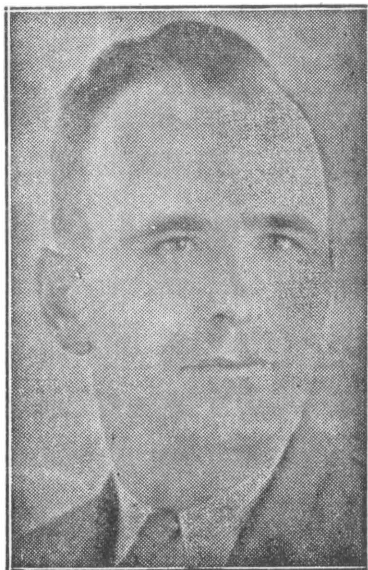

Дост. Суддя І. Р. Соломон, бувший довголітній посол до манітобського парляменту, доміціяльний голова Союзу Українців Самостійників і президент Видавничої Спілки Тризуб від часу назначення Я. В. Арсенича на суддю аж до часу його власного назначення на становище судді, що сталося в червні 1957 р.

торство майже на рік перебрав В. Кудрик (що був вже священиком), а від вересня 1947 р. дотепер редактором є Іван Сирник, бувший учитель і свого часу ректор Інституту Петра Могили в Саскатуні.

Войценко був управителем "Українського Голосу" від 1913 р. аж до 1956 року, коли вже почав слабувати. По нім управителем став

І. Г. Сирник, теперішній редактор "Українського Голосу".

Найстаршим друкарем в "Українськім Голосі" є Василь Батицький, що почав тут працювати 11-го жовтня, 1913 року, а так Григорій Блок від 1916 року, які працюють і до цього часу.

Головою дирекції від самого початку був Я. В. Арсенич аж до часу, коли назначили його суддею. По нім головою став Іван Соломон, що був рівнож до часу, коли суддею його назначили.

Д-р Павло Закус,
теперішній президент Видавничої Спілки Тризуб.

Теперішня дирекція Спілки: д-р Павло Закус — президент, Іван Трач — заступник президента, І. Г. Сирник — секретар, пані О. Войценко — касієр. Члени дирекції: Петро Ковтун, Василь Батицький, Г. В. Слінченко. Контрольна Комісія: Дмитро Угринюк, Орест Бабинець і Ярослав Масцюх.

Від малого до великого

Бачимо, що "Український Голос" починався з малого, слабого, ненадійного зерна, як багато великих справ на світі починалося. З жолудя виростає великий дуб, коли природа, або люди про нього щиро дбають.

Але того великого дуба можуть виховати лише ті, що дивляться в далеку будучність і памятають, що він мусить довго рости нім стане великим деревом. Такі не жалують труду, і коли мине вже багато літ, вони зможуть тішитися успіхами своєї праці.

З малого зерна почав виростати "Український Голос" і за більше літ яким видним став він і на далеку віддаль.

Вже і перед 1917 роком був він відомий і на Україні, а в часі організування української держави редакція "Українського Голосу" діставала з України статті до поміщення та листи з інформаціями, що на Україні діється. Були статті і листи від проф. Михайла Грушевського, і деякі з тих листів зберігаються в архіві "Українського Голосу".

Була також вістка, що галицькі українці, взоруючись на нашім "Українськім Голосі", назвали свою ґазету "Українським Голосом", який видавався в Перемишлі.

Дуже важне і те, що в редакції "Українського Голосу" від самого початку почали складатися всі ґазети, які приходили з Европи, а також американські і канадійські, — і вони, а вже головно европейські, є тепер великим українським скарбом, якого нині за ніякі гроші не можна купити.

Не про самий “Український Голос” ходить

Говориться про злидні, які переживав “Український Голос”, а властиво люди, які при нім працювали, але це маловажне супроти того, яку працю “Український Голос” виконав.

Злидні були місцеві і загалові маловідомі, але разом з тими злиднями українське життя підносилося і росло. Український загал щораз більше освідомлявся, і ставав спосібнішим для ширшої праці.

Щораз більше з'являлося число свідомих і думаючих людей, більше народних працівників, і в тім якраз велика заслуга “Українського Голосу”. Сам голодуючи, він виховував тих, що ставали потрібними робітниками на українській ниві.

Найперше збирав українців під один український прапор, ставив їх на українськім ґрунті, а дальше виховував і помагав другим виховувати робітників і помічників на полі української культурної праці. А про це молодше тутешнє покоління, а також недавно прибулі українці, не все знають.

Колись, а нині

Як вже згадано, що перші числа “Українського Голосу” складались у хаті Я. Крета, а коли і своїх черенок роздобуто, то не було друкарської машини, отже “Український Голос” друкувався в анґлійській друкарні. Зложені сторони треба було перевозити до чужої друкарні, а пізніше їх назад привозити.

Вкінці куплено стару поломану друкарську машину, яку брати Сліпченки (вони ж механіки) вечорами направляли і на місце поставили. Але і з нею було ще багато клопоту при друкуванні, бо стара машина не те, що нова. І треба було ще деяких машин, але не було грошей на їх закупно.

І редакція та друкарня містились в початках в одній кімнаті. Коли ж за час перенесено “Український Голос” до іншого будинку, то і там місце було дуже тісне.

Аж недавніми часами “Український Голос” спромігся на купно власного будинку, відповідно його полагодив, придбав конче потрібні друкарські машини, отже розбудував своє господарство відповідно до своїх потреб. І куплений будинок поширив прибудовами.

Коли б вернутись 50 літ назад, то тоді і на гадку нікому не приходило, що той слабосилий “Український Голос” стане такою великою і далеко видною інституцією.

Але треба памятати, що все те не виросло саме собою, тільки силою того ідеалізму, тої посвяти і тої впертої праці найперше тих людей, які при “Українськім Голосі” працювали, в справу “Українського Голосу” свою працю вкладали.

Нині воно належить уже до минувшини, і згадується лише не як дійсність, але як історичне оповідання, але колись воно було живою дійсністю, та ще і якою . . .

І читачі “Українського Голосу”, які дожили 50-ліття його існування, певно пригадують ту минулу дійсність, до якої і вони в більшій чи меншій мірі прикладали свої руки, свої щирі бажання і свою допомогу.

Прот. В. Кудрик.

В. Батицький

ТАРАС Д. ФЕРЛЕЙ — ПЕРШИЙ УПРАВИТЕЛЬ

Перед 1910 роком між українцями в Канаді творилися ріжні уґруповання. Тоді і народовецьке уґруповання створилося. До того уґруповання належали свідомі українці і в більшості тодішні українсько-анґлійські учителі, а також одиниці, які приїхали до Канади з вищою освітою зі старого краю.

Т. Д. Ферлей
(1882—1947),
громадський діяч, перший управитель "Українського Голосу" і перший посол українського роду в Манітобі.

Ціллю народовецького уґруповання було усвідомлювати національно несвідомих українців і піднести український нарід до рівня других народів культурно, економічно, а також і політично. Хто памятає тодішні часи і пригадує, в якому стані були тоді українці в Канаді, мусить признати, що це було велике завдання.

Т. Д. Ферлей був одним з найбільш активних народних працівників у народовецькому уґрупованню. Він був провідником народовецького руху.

Вже 1907 року Т. Д. Ферлей був відомий між українцями в Канаді. Того року відбулася конвенція українсько-анґлійських учителів і Т. Д. Ферлей був предсідником конвенції.

Він належить до основателів "Українського Голосу", був його першим управителем. Коли почали видавати "Український Голос", він помагав редакторові В. Кудрикові редаґувати "Український Голос". Він виїжджав до українських околиць і приєднував передплатників для "Українського Голосу". Коли в 1913 році перестав бути управителем, то довгі роки належав до дирекції Української Видавничої Спілки в Канаді, що видавала "Український Голос".

В тому часі найбільш активними товариствами у Вінніпеґу були співацько-драматичні товариства: т-во ім. Марії Заньковецької і т-во ім. Ів. Котляревського. Т. Д. Ферлей належав до товариства Заньковецької. Також було вже зорґанізоване Товариство Український Народній Дім, яке тоді ще не мало свого будинку і Т. Д. Ферлей дуже клопотався, щоб набути будинок для Народного Дому.

Так вже до 1913 року Т. Д. Ферлей мав за собою такі заслуги: належав до перших, що творили народовецьке уґруповання і був його провідником. Належав до орґанізації учителів, які взялися до на-

ціонального усвідомлення українців. Належав до основателів "Українського Голосу". Був учителем української мови в учительськім семінарі в Брендоні, в якім вчилися українські студенти на українсько-анґлійських учителів. Був провідним членом Товариства Український Народний Дім у Вінніпеґу. Належав до Товариства ім. М. Заньковецької, яке з другими народовецькими товариствами робило велику культурну роботу між українцями у Вінніпеґу.

В 1916 році члени Т-ва УНД купили будинок на Український Народний Дім. Цей дім став другим домом для Т. Д. Ферлея. Весь свій вільний час він найбільше переводив в Українськім Народнім Домі, в якім велася народна праця, що розходилася і по цілій Канаді. Він був головою Українського Народного Дому 25 років.

У Вінніпеґу було засновано бурсу ім. Адама Коцка, яка кілька років містилася в Українськім Народнім Домі. І для цієї бурси Т. Д. Ферлей посвятив багато часу.

Т. Д. Ферлей увійшов в історію українців в Канаді тим, що був першим з українців в Манітобі послом до манітобської леґіслятури з виборчого округа Ґімлі.

Т. Д. Ферлей брав участь у народних з'їздах скликуваних Інститутом ім. П. Могили в Саскатуні. Він брав участь в нарадах в Саскатуні, на яких створено Братство, що зорґанізувало Українську Греко-Православну Церкву в Канаді. Він брав живу участь в канадійськім Українськім Червонім Хресті та інших установах, що давали допомогу старому краєві.

Коли в 1921 році засновано українське Товариство — Взаїмна Поміч, то так само як і Мир. Стечишин — Т. Д. Ферлей дав багато свого часу і праці для "Взаїмної Помочі".

Завдяки Т. Д. Ферлеєві і його співпрацівникам на українській громадській ниві, українське життя в Канаді так склалося, як нині його бачимо. Як пригадати часи, коли Т. Д. Ферлей і його товариші почали працювати на громадській ниві в Канаді, і порівняти з теперішнім українським життям, то можна тільки сказати, що його праця увінчалася далеко більшими успіхами, ніж того можна було тоді сподіватися.

В історії українців Канади імя Т. Д. Ферлея буде записане на перших її сторінках.

З ДУМОК Я. В. АРСЕНИЧА

Хоч ми, українці, походимо з ріжних державних формацій, наших тюрем, бо вони не були вибрані нашою волею, то все ж таки ми всі сини одної славної землі, України. Ми щасливі, що могли принести з собою нашу мову, традиції, культуру і деякі установи, що дають нам змогу бути гідними громадянами Канади.

Мирослав Стечишин (1883—1947),
заслужений громадський діяч. впродовж 25 років редактор "Українського Голосу", ідеолоґ Союзу Українців Самостійників.

РЕДАКЦІЙНІ СТАТТІ МИРОСЛАВА СТЕЧИШИНА

В цім Ювілейнім Альманаху передруковуємо чотири статті Мирослава Стечишина, довголітнього редактора „Українського Голосу".

У золотий ювілей „Українського Голосу" його немає між живими, він відійшов з цього світу 12 років тому, але ані суспільство, ані люди, з якими він близько співпрацював, ані оця народна установа, для якої він віддав 25 найкращих років свого життя, ніколи його не забудуть.

В цей памятний ювілейний рік згадуємо його, як казав Шевченко, „не злим тихим словом". Згадуємо його з теплом і любовю, так як з теплом і любовю промовляв він кожного тижня сильним своїм словом до свого народу, вказував йому дорогу, виводив з манівців на ясні шляхи та провадив його до світлих ідеалів. Був він редактором „Українського Голосу", був він ідеологом Союзу Українців Самостійників, був він великим сином свого народу.

Він покинув цей світ 18 листопада 1947 року на 64 році свого життя. Народився 1883 року в селі Глещаві, Теребовельського повіту в Західній Україні. До Канади приїхав 1902 року а редактором „Українського Голосу" став у 1921 році. Це лише кілька важливіших дат з життя цього великого українця, талановитого журналіста і розумного провідника. Як висловився про нього сл. п. суддя Я. В. Арсенич: Він був розумом для нашої громадської справи, був серцем і був совістю цілі довгі літа.

Хай цих кілька слів будуть скромним вступом до тих редакційних статтей, які нижче поміщуємо.

БУДУЧНІСТЬ УКРАЇНЦІВ В КАНАДІ

Дві думки є про будучність українців в Канаді. Одна, що українці є призначені на винародовлення, а коли таке їх призначення, то даремна річ є будувати їм свої організації, інституції, часописи, школи, церкви і т. д. і чимскорше закинуть свою мову, звичаї, традиції, тим лучше для них. Друга думка є, що винародовляться українці, чи не винародовляться, то все таки поки живуть, повинні про це життя дбати, розвивати його, повинні старатися устроїти його якнайкраще.

Звичайно, думку про винародовлення українців повинні б плекати фахові асимілятори, підчас коли думку про розвій українського життя в Канаді повинні б удержувати українські патріоти. В самім ділі думки українських патріотів в цій справі є поділені. Хоч як це дивно може виглядати, але це є факт, що й між українськими патріотами в Канаді є люди, які вважають, що розвивання українського життя в Канаді є пустою і непотрібною роботою.

Авторові цієї статті приходилося не дуже давно розмовляти з одним з таких патріотів, з чоловіком, якого український патріотизм є понад всякі підозріння. Про канадійських українців він сказав: "Коли дивлюся на канадійських українців, то бачу перед собою великий цвинтар. До кількадесяти літ

вони вимруть, їх діти занґлійщаться і сліду з українців не буде. Одиноке добро, яке канадійські українці можуть зробити, то тягнутися з послідного і посилати до Старого Краю".

Менше-більше такий самий погляд переважає і в українських патріотів поза Канадою. Канадійські українці мають для них вартість лише остільки, оскільки усе своє життя, усі свої сили, увесь свій доробок бажають віддати для Старого Краю. Не хочете дати Старому Краєві усього, бажаєте і для себе дещо зробити, то "ліпше спускайтеся відразу на дно і не тратьте сили", — коли повторити слова одного визначного українського діяча з Европи, якими він недавно публично бризнув в очі канадійським українцям.

"Не тратьте сили, спускайтеся на дно". Ну, щож? Зробити це не штука. Нема нічого легшого, як спуститися на дно. Та за такою мудрою радою непотрібно нам аж до Старого Краю писати. Ту саму раду чуємо і в Канаді кожного дня і на кожнім кроці. Не лише анґлійські, але й ірляндські, і шотляндські, і французькі, і ісляндські місіонарі, учителі, політики і бизнесмени постійно нам при кожній нагоді клепчуть, щоб ми поставили хрестик над своїм українством, забули українську мову, забули про своє походження, зірвали зі Старим Краєм, плюнули на всі спомини і непрактичні сентименти і гляділи за своїми інтересами, а ті без сумніву вяжуть нас тільки з Канадою. І здоровий розум говорить нам, що як би ми так зробили, то може й краще нам було б. А вже певна річ, що ніколи не треба б думати про те, де дістати грошей на ріжні патріотичні українські цілі — на орґанізації, на часописи, на книжки, на протести, на делеґації, на допомоги. Жив би собі чоловік спокійно, як безрога в болоті, і цілим світом не журився б.

Точно говорячи, Старий Край первісно нічого більше від нас не сподівався. Українські еміґранти їхали до Канади як на загибіль. Їхали без ніякої опіки, ради, допомоги, — все одно якби з моста в воду скакали. Думка про еміґрантів була: Нехай собі дурні їдуть; мудрий той, хто лишається. І якби еміґранти були вигинули без сліду, як того переважно сподівалися, то ніхто був би не мав до них найменшої претенсії. Претенсії до еміґрантів повстали доперва тоді, коли показалося, що еміґранти не тільки не вигинули, але й можуть присилати гроші. А ще більші претенсії повстали тоді, коли еміґранти почали присилати гроші не тільки своїм найближчим своякам, але й на ріжні патріотичні цілі. Коли канадійські українці зачали давати гроші на просвіту й політичну роботу в Старім Краю, тоді Старий Край зробив відкриття, що це властиво обовязок еміґрації.

У відносинах між Канадою і Старим Краєм є тільки одна сторона, що має обовязок, — Канада, — і тільки одна сторона, що має права, — Старий Край. Над своїми обовязками супроти Канади, Старий Край ще не застановлявся. Те, що зі Старого Краю приїхало до Канади за увесь час історії нашої іміґрації кількох ін-

теліґентніших одиниць (і ці переважно приїхали зі своєї власної волі, в погоні за легким хлібом) не можна ще рахувати Старому Краєві за якусь ласку супроти Канади.

Те, що канадійські українці за дорожчу ціну можуть діставати старокраєві книжки та часописи, не становить сповнення Старим Краєм своїх обовязків супроти Канади. Книжки і часописи є сяк чи так на продаж і купувати та передплачувати їх може не тільки канадійський українець, але й анґлієць і француз і німець, оскільки цікавиться українською літературою.

Коли б одначе Старий Край бодай настільки інтересувався нами, щоб читати наші часописи, то повинен був звернути увагу на це, що від 1920 р. канадійські фармері переживають таке лихоліття, якого ще в Канаді не запамятано. Спеціяльно є це в цій частині Канади, де живуть українці фармері, в Західній Канаді. Фармері, або не мали через ті літа збуту на свої продукти, або падали жертвою неврожаю.

Та хоч як було в Канаді прикро, то таки коли вийшов поклик, щоб складати на Позичку Національної Оборони, на дипльоматичну боротьбу за визволення Галичини, канадійські українці зложили більше як 30,000 долярів! Не легко їм було ці гроші зложити. Многі давали послідний доляр, який лишався їм з добрих часів, але давали щиро і радо. Давали після спромоги і на Український Червоний Хрест (для пересилки вдовам, сиротам і інвалідам) і пересилали прямо на ріжні громадські потреби до Старого Краю...

Канадійські українці досі не вигинули, не пішли на дно; не тільки не винародовилися, але й завернули багато людей від винародовлення; більше сканадіянізувалися, але враз з тим і більше зукраїнізувалися. Канадійські українці стоять нині десять раз краще під зглядом своєї свідомости, чим стояли десять літ тому, а сто раз краще, чим стояли двадцять літ тому, коли були ще свіжими іміґрантами. Ми нині маємо свої виховавчі інституції, що можуть бути взірцем для Старого Краю, маємо кадри взірцевої інтеліґенції, вихованої вже в Канаді. Двадцять літ тому вважалося за втрачених для України тих, що їхали до Канади; нині в разі потреби Канада може вислати Україні кілька сот інтеліґентних людей із знанням і практикою. Канадійські українці не падають, а підносяться.

Пропонувати, щоб канадійські українці покинули всяку роботу для себе як безнадійну, а всі свої сили віддали для Старого Краю, є крайним абсурдом. Ми призначені на винародовлення? А хто нам заручить, що цілий український нарід не є призначений на винародовлення? Ніщо в світі не є вічне. Кожний з нас зокрема знає, що має колись вмерти. Та як злочинно є приспішувати собі смерть, так само злочинно є приспішувати смерть свого народу.

(Ч. 5 з 4 лютого 1925 року. Скорочена стаття).

НАРОДНА ІНСТИТУЦІЯ

Сила народу залежить від його свідомости і орґанізованости, а свідомість і орґанізованість народу виявляється найкраще в його інституціях. Народними інституціями називаємо все те, коло чого народ обєднується не через примус, а добровільно. Отже до народних інституцій належить церква, школа, товариства, бібліотеки, музеї і т. д. Скількість народних інституцій і їх якість є найкращими свідоцтвами про народ, до якого вони належуть. Брак народніх інституцій свідчить, що народ є нездарний, до нічого нездатний; слабість народних інституцій свідчить про слабу свідомість та орґанізованість народу; сильні народні інституції свідчать про силу народу.

Нема народу, який би вважався сильним, а в якого не було б народних інституцій. Народ без своїх народних інституцій є з правила слабий і нікчемний нарід — це нарід мертвий, або призначений на загибіль. В сьогоднішних часах живе тільки той нарід, який має і розвиває свої інституції. Отже будувати і розвивати свої інституції значить працювати для піднесення свого народу, працювати для його кращої будучини. Правдивий патріот є той, хто будує й розвиває народні інституції. Хрунь і зрадник є той, хто руйнує й розбиває свої народні інституції.

Найбільші патріоти в Галичині були ті, що будували і розвивали народні інституції. Коли український нарід в Галичині представляє якусь силу, то тільки завдяки своїм народним інституціям. Сила народу в Галичині є не в тім, що того народу є щось 4 мільйони, не в тім, що той нарід має пятдесят, чи сто мільйонів долярів майна, а в тім, що він має свої народні інститції, такі як "Просвіта" "Наукове Товариство ім. Т. Шевченка", "Народня Торговля", "Дністер", "Рідна Школа", "Земельний Банк" і другі. Ми вважаємо за національну катастрофу те, що українська держава не вдержалася, але помимо упадку української держави український народ все таки живе і не тратить надії на відбудову своєї держави при відповіднішій нагоді. Коли б одначе сталося так, що упали б всі вичислені українські інституції, то це рівнялося б з загибіллю українського народу в Галичині.

Коли українські іміґранти зачали приїздити до Канади і не мали ще ні церков, ні народних домів, ні товариств, ні читалень, ні часописів, ні Інститутів, то яке було їх значення? Українці не були тоді народом, з яким хтось хотів числитися. В тих часах прийнялося в Канаді для українців згірдливе прізвище "Ґалішен". Та значення українців в Канаді підносилося враз з тим, як повставали й розвивалися українські народні інституції. Зріст і розвій українських народних інституцій був наглядним доказом зросту свідомости і орґанізованости канадійських українців, і враз з тим як показувалися такі докази, родилася й скріплялася повага для українців. Коли сьогодні в Канаді не соромно признаватися до української народности, то за це подяка належиться тим,

що працювали над збудуванням і розвоєм українських народних інституцій. Коли б же сталося так, що всі українські народні інституції в Канаді чомусь попадали, то нема навіть сумніву, що це був би кінець українського народу в Канаді. Проти українських народних інституцій в Канаді може бути тільки явний, або приспаний ворог, — ворог або зрадник, чи запроданець.

Одною з найстарших і найповажніших інституцій в Канаді і матірю багатьох інших народних українських інституцій є не хто інший, як "Український Голос". Народною інституцією є він хоч би вже тому, що обєднує коло себе кільканадцять тисяч людей менше-більше одної думки. Як в інших орґанізаціях вкладками, так в "Українськім Голосі" його читачі передплатою зазначують свою спільність з собою. "Український Голос" є лучником, що їх єднає.

А єднає їх "Український Голос" в їх власнім інтересі, для їх власного добра, а не для кого іншого, чужого. Та й не може це інакше бути, бо "Український Голос" заснований українцями і за українські гроші, — для потреб українського народу. Між членами видавничої спілки, що видає "Український Голос", немає ні одного неукраїнця. З видавання "Українського Голосу" нема й ніякого зиску для членів видавничої спілки. Навпаки, на них спадає обовязок покривати недобори, оскільки які вийшли б.

Історія "Українського Голосу", — це в дійсности історія розвою і поступу українського народу в Канаді. Українські народні інституції, що повстали в протягу послідних вісімнадцяти літ, повстали через заохоту і при помочі "Українського Голосу". Кожний прояв більшої свідомости і орґанізованости канадійських українців був в більшій або меншій мірі наслідком підготовчої праці, яку робив "Український Голос", або праці, до якої принукував "Український Голос". Не було б "Українського Голосу", то питання, чи й були б сьогодні в Канаді які українські народні інституції. "Український Голос" впливав навіть на противників поступу українського народу, щоб вони не були такі шкідливі в своїй роботі між українським народом, яким вони могли б бути, коли б їм ніхто не перешкоджав. Большевики не робили б сьогодні "націоналістичних ухилів", як би "Український Голос" не бичував їх за зрадницьку роботу. Французи далеко сміліше провадили б свою латинізаційну роботу між канадійськими українцями, як би не страх перед здемаскованням в "Українськім Голосі". Протестанти не признавали б, що і в українців є дещо доброго, коли б не було кому час від часу їм по пальцях дати.

Через те кожному ворогові українського народу в Канаді сіллю в оці є передовсім "Український Голос". Коли б тим ворогам вдалося повалити "Український Голос", то не тяжко було б їм відтак повалити і другі українські народні інституції, а за поваленням українських народних інституцій зробити кінець і самому українському народові.

Як кожна народна інституція повстає і розвивається через са-

мопосвяту і жертвенність найсвідоміших одиниць, так і “Український Голос” повстав, розвинувся і існує через самопосвяту та жертвенність одиниць. Історія “Українського Голосу” є історією самопосвяти тих, що його будували, скріпляли і дальше держуть. Читач “Українського Голосу” дістане часопис і знає тільки всього, що похвалить, як найде щось відповідне до свого смаку, або зганить як не найде такого. Але не багато є в Канаді людей, які знають скільки тої праці, сліпання, недоспаних ночей, а навіть голоду (в буквальнім розумінні того слова) прийшлося і досі приходиться терпіти, щоб “Український Голос” виходив таким, яким він є. Чому люди працюють понад сили і терплять? З любови до свого народу! Для його добра! Через своє розуміння обовязку!

“Український Голос” є народною інституцією і є народним майном. Нищити народне майно є злочин. Валити народну інституцію є злочин.

Є черстві душі, яким це не може поміститися в голові. Це люди, для яких нема нічого святого і які через те не вірять, що для когось іншого може бути щось святого. Такі люди й підкошують всяку народну інституцію, як плід праці незрозумілих їх людей. Такі люди виступають і проти “Українського Голосу”. Але кожна щира і чесна людина повинна це зрозуміти, що як підкопування якої будь народної інституції є злочин, так тимбільше злочином є підкопування такої народної інституції, як свій власний часопис в чужій країні, часопис, з яким в цілім значенні цього слова є звязане існування або загибіль нас всіх в Канаді. З поміж канадійських українців тільки хрунь і зрадник може старатися повалити “Український Голос”.

(1928 р. ч. 3. січень. Скороречена стаття).

НАШЕ СТАНОВИЩЕ

...Становище “Українського Голосу” найкраще висловлюється в трьох словах, які він прийняв за своє гасло, а саме: Самопошана, Самодіяльність і Самостійність! Це гасло проповідує “Український Голос” і кожній українській одиниці зокрема і цілому українському народові. Після цього гасла він і сам “орієнтується”. Коли таку орієнтацію можна звати орієнтацією на власні сили, то нехай це буде орієнтація на власні сили. Ми воліємо не називати цього взагалі ніякою орієнтацією, через те, що саме слово “орієнтація” викликає враження блукання, непевности свого напряму, а ми знаємо свій напрям, знаємо свою ціль, знаємо свій принцип. Він є: не оглядайся на нікого, не надійся на нікого, не дбай нікому в ласку, не корися перед ніким, а стій на власних ногах, будь свідомий своєї цілі і йди до неї власними силами! Коли покажеш свою силу, тоді й поміч від інших скоріше дістанеш. Бо каже пословиця, що й Бог тому помагає, хто сам собі помагає. Стоячи власними силами, здобудеш і приятелів і союзників, — і що найважніше чести своєї не згубиш. Отже “Український Голос” ставить самостійність за ідеал для кожної одиниці українського народу, як і для цілого народу. Ставить це за

ідеал так в приватнім життю, як і в життю політичнім. В приватнім життю, щоб люди вчилися числити на себе самих, щоб не були рабами нікчемними, щоб нікому не підлизувалися, не прислугувалися, щоб перед ніким не панькали; в публичнім життю, щоб не числили себе за хвіст якоїсь сильнішої ґрупи, чи нації. Бо так довго українці не будуть мати своєї держави, як довго на першім місці будуть класти інтерес Москви, чи Варшави, чи Берліну, а щойно опісля свій інтерес.

Коли ґрупа, в якої імени говорить "Український Голос", потребує якого спеціяльного імени, — коли напрям, який "Український Голос" заступає, потребує якогось спеціяльного імени, то ця ґрупа є самостійницька і напрям самостійницький.

Наша самостійність є в першій мірі в державнім змислі. Ми бажаємо збудування української держави. Ми бажаємо причинитися до збудування самостійної української держави. І самостійність України ставимо вище понад все інше. Самостійність України для нас важніша, чим яканебудь особа. Самостійність України для нас важніша, чим яканебудь суспільна кляса. Самостійність України важніша, чим приятель, брат, або рідний батько.

Для кого самостійність України є провідною ідеєю, для того цеп принцип стає руководячим і в місцевім канадійськім, а навіть і в приватнім життю. Український самостійник в Канаді мусить вважати, щоб українське імя не було споневіряне. Він не уживає українського імени під час виборів в такий спосіб, щоб для українців була ганьба.

Він не привязує українства до ніякої брудної справи, але старається використати кожну нагоду, щоб з того була честь для українців бо честь для українців є ч е с т ю для нього самого. Кожному українцеві справляє приємність, коли чує, що анґлійці хвалять українську пісню, українські танці, українські вишивки, взагалі культурні здобутки українців.

Ідеал самостійности руководить українцем і в таких справах, як школа, церква. Для кого самостійність України є дорога, той не може легковажити собі того, хто і в який спосіб виховує молоде українське покоління. Для кого самостійність України є дорога, тому не може бути байдуже, хто панує над совістю українського народу. Та ж це глум, щоб батьки говорили про самостійність України в той час, коли в їх дітей убивають чужі вихованці українську душу. Та ж це глум, щоб свідомі люди говорили про самостійність України, а несвідомих посилали до наємників Москви та Польщі, щоб ті грозили їм пекельними муками, як що поважуться прислухуватись таким бесідам. Бажаючи бачити рідний край **вільним** і самостійним, ми рівночасно здаємо собі з того справу, що самостійність України буде будуватися **там,** на українській землі, а не в Канаді. Коли в боротьбі за самостійність України буде проливатися кров, то **там,** на Україні, а не **тут в** Канаді. І коли практично будуть

будувати самостійну Україну, то будуть це робити ті люди, що **там,** на Україні, ж и в у т ь, а не ті, що живуть і дальше будуть жити в Канаді. З Канади в найкращім разі міг би піти до будови самостійної України тільки якийсь маленький процент українців. Прочі будуть могли причинитися до будови самостійної української держави хіба тільки **грішми,** а багато буде таких, що тільки **язиком.** Коли ж так, то треба нам розуміти, як далеко зі своїм язиком можемо йти, та й де його спинювати. Не забуваймо української п о с л о в и ц і: "Млин меле — мука буде, язик меле — біда буде". Дурним меленням язика можна добрій справі більше зашкодити, чим явною зрадою. Перший-ліпший дурень потрапить доглянути, що муляр мурує криво, але з того ще не виходить, що той дурень потрапить мурувати ліпше. Похибку в співі, чи музиці може завважити і той, хто не має найменшого поняття про спів та музику, та з цього ще не виходить, щоб він міг давати лекції музики та співу. Для критикування похибок у боротьбі не забракне людей і в старім краю. Канада своїм критикуванням може хіба пошкодити, але не поможе нічого. Отже канадійські українці, якщо хочуть причинитися до збудування самостійної української держави, повинні плекати в собі ненависть до ворога, а **вирозумілість** для своїх. Оскільки хто не приготований сам стати проти ворога зі зброєю в руках, то повинен бодай вдоволятися ролею не злобного критика, а безстороннього обсерватора.

(Скорочена стаття з ч. 28, 1927 р.)

"ОБСМАЛЕНА ЗЕМЛЯ"

Оповідається в Біблії в першій книзі Царів, як до царя Соломона прийшло дві молодиці, щоб він їх розсудив. Обі молодиці мешкали в одній хаті і обі мали маленьких синів. Одна молодиця вночі прилягла свого синка і вдусила його, а коли пробудилася і побачила, що сталося, встала, взяла з-під боку другої молодиці її синка, а свого поклала замість нього. Коли друга пробудилася, побачила коло себе мертву дитину, але коли приглянулася їй, побачила, що це не її дитина. Одначе друга молодиця не хотіла віддати їй живої дитини. Це, каже, моя дитина, а твоя вмерла. Соломон розсудив жінок в такий спосіб: казав принести меч і розрубати дитину надвоє та й половину дати одній жінці, а половину другій жінці. Ложна мати годилася з тим, але дійсна мати заголосила: "Добродію мій, благаю тебе: дай їй цілу живу дитину, не вбивай її!" По цім Соломон пізнав, котра є дійсна мати і сказав дати дитину тій, що хотіла, аби дитина остала живою.

Оповідання про мудрий суд Соломона є загально відоме, але часом забувають про нього люди, що повинні б про нього знати.

Війна пішла на українські землі. Український нарід не хотів її, він її не викликав, він не давав до неї ні заохоти, ні причини. Можемо безпечно сказати, що загал українського народу навіть не знає, за що є та війна. Одиноке, що він знає, то те, що є війна, — в ній з одного боку росіяни, з другого нім

ці, а бються на українській землі. І як від одних, так і від других український народ терпить, хоч одні і другі може й кажуть йому: "Будьте з нами, бо ми з вами". Враз з тим вони йому грозять: "Але горе вам, як не будете з нами!"

Від українського народу це не залежить, котра сторона має наступати, а котра має відступати. Це залежить від чинників поза його контролею. Покищо справа стоїть так, що німці наступають, а росіяни відступають. В такий спосіб пішла війна на українські землі. Як би були наступали росіяни, а відступали німці, то війна була б вже мабуть на польській землі, а може й на німецькій.

Звичайно буває воно так, що люди мають причину боятися наступу чужої армії, а не тої, що з одної, або другої причини повинні б уважати її за свою. Як Україна від якогось часу є майже вся під Росією, то російську армію повинен би український нарід до якоїсь міри вважати за свою, отже повинен би боятися німецької армії і її вважати за ворожу. Повинен би вважати російську армію за свою бодай з того згляду, що яка третина тої армії складається з українців, під час коли німецька армія для українців цілком чужа. Одначе на те, аби український нарід дивився так на російську армію, як на свою, потрібно, щоб і російська армія відносилася так до українського населення, як до свого. Та цього сказати не можна.

Від початку німецько-російської війни говорять донесення з німецьких джерел, що супроти українського населення відноситься російська армія не так, як до свого, а як до чужого, та ще й ворожого. В дійсности армія жадної культурної країни не відноситься до найбільш ворожого населення так, як відноситься російська армія до населення, яке має вважати за своє, в цім випадку до українського населення. Слідкуючи за відступаючою російською армією, німецька армія находить цілковито знищений край — попалені міста і села, спалене збіжжя на полі, худоба вивезена, або повбивана, усе майно розграбоване, а населення полишине в голові і без жаху, — аби німці мали з ним більше клопоту.

Та може це злобна німецька вигадка, щоб знеславити росіян? Російський диктатор Сталін виголосив у четвер 3 липня, промову до російського народу через радіо і деякі канадійські часописи надрукували цю промову вповні в перекладі, зробленім російською новинкарською агенцією ТАСС (Телеграфічна Агенція Советського Союзу). В цій промові взиває Сталін "товаришів, громадян, братів і сестер" до боротьби з Німеччиною. Між іншим він дає таку інструкцію:

„Колективні селяни мусять відігнати всю свою худобу і передати усе своє збіжжя в опіку державної влади для перевозу в підпілля. Усе цінне майно, включно з незалізними металями, збіжжя і опал, якого не можна перевезти, мусить бути негайно знищене".

Що це значить? По відступленню російської армії місцеве населення має лишитися буквально без нічого, — без куска хліба, мо-

же й без одіння. Певна річ — для Німеччини це зовсім несподіваний і додатковий клопіт. З цього боку дивляться на це і деякі люди в Канаді. Вінніпеґський щоденник “Фрі Пресс” з 4 липня занотовує цю частину промови Сталіна з видимим вдоволенням. Говорить “Фрі Пресс”.

„(Сталін) пропонує держатися китайської політики обсмаленої землі. Це значить, він сподівається відступати поволі і безконечно, лишаючи за собою край знищений, порожній і голий, стайні без худоби, поля без збіжжя, фабрики поломані та посаботажовані, дороги та залізниці понищені. Він накликає свій нарід, аби помагав йому в цім ділі, де лише потрібно буде відступати. Терпіння, які це потягне за собою для соток тисяч, ні — мільйонів, його народу, є неописані. Одначе це є терпіння, на які пішов китайський нарід кілька літ тому з наслідками найповажнішого роду для Ніпону. Коли це правда, що націоналізм російського народу і мораль, яка його піддержує, є найсильнішим чинником в їх опорі, то зовсім можливо, що Росія може зробити той самий осяг, що Китай. З нашої точки погляду такий опір міг би бути незрівняною допомогою.”

Іншими словами “Фрі Пресс” не має нічого проти цього, аби Сталін спалив і знищив цілу Україну. Це була б “незрівняна допомога” для поборення Гітлера. Одначе й Гітлер не такий дурний. Того самого дня, коли “Фрі Пресс” одушевляється проспектом переміни України в “обсмалену землю”, телеґрама Асошіейтед Пресс з Берліну подає коментарі тамошнього часопису “Льокальанцайгер”. Ось вони:

„Коли росіяни понищать свої харчі, то мусять голодувати. Це є абсолютно певне, що Німеччина в своїй боротьбі за існування не дасть ані одної унції хліба до роспорядимости большевицького населення.”

Ми не знаємо, наскільки “Льокальанцайґер” висловлює погляди німецького уряду, одначе, як би він був навіть опозиційний (а такого звіря в Німеччині нема!), то є причина здогадуватися, що в цім случаю уряд готов піти за його радою. Предвиджує це навіть “Фрі Пресс”, коли згори заповідає, що “терпіння, які це потягне за собою для соток тисяч, ні — мільйонів, народу, є неописані”. Правда, “Фрі Пресс” великодушно” висловлює ще припущення, що російський нарід може собі позволити на ці терпіння, якщо його націоналізм є найсильнішим чинником в його опорі, бо ось китайський нарід позволив собі на це кілька літ тому. Клопіт лише в тім, що розходиться тут не про російський нарід, а про український нарід, а це зовсім що іншого, і у “Фрі Пресс” також крайня пора би вже про це знати. Сталін дає “незрівняну допомогу” проти Німеччини коштом майна і життя, а не лише “терпінь”, як це суґестує “Фрі Пресс’, “соток тисяч, ні—мільйонів” українського народу. **Українського не російського!** А цей нарід так само добровільно не віддає себе в жертву на жорстокий поклик Сталіна, як яких десять літ тому не йшов добровільно на голодову смерть, на яку післав Сталін пять до десять мільйонів того самого українського населення, що не хотіло приставати на колективну господарку. Як в голодові роки український нарід мільйонами гинув, тільки тому, що Сталінове військо **силою** відбирало в українських селян хліб, так само і тепер воно лишається на другий голод лише тому, що військо, кот-

ре перед німцями втікає, находить ще доволі часу і сили, щоб безпомічні українські села палити, майно грабувати, а чого не може зрабувати, те в інши хспосіб нищити. Говорити про "російський націоналізм" того українського народу, це такий самий глум, як говорити про анґлійський націоналізм Де Валєри.

Але навіть якби справді на Україні був чомусь не український, а дійсний російський нарід, як би російська армія перемінювала не лише українську, але й дійсно російську землю в "обсмалену землю", як би усе нищила по самий Урал, або й Лєну, то "Фрі Пресс" повинен не забувати, що робила б вона це не для народу Сталіна. Не тільки український, але й російський нарід не є народом Сталіна. Сталін — грузин і для російського народу він чужинець мало що менший, як для українського народу. Зрештою те, що він зробив з своїми старими партійними товаришами, з найближчими своїми давнішими приятелями, — Бухаріном, Зіновєвим, Каменевим, Риковим, Томським, Тухачевським, Яґодою і сотками та тисячами інших — це вже досить добрий доказ його безсердечности, безоглядности та жорстокости.

Коли обставини склалися так, що Совєтська Росія опинилася між ворогами Німеччини так само, як Велика Британія і коли Велика Британія обіцяє Совєтській Росії допомогу, то хотілось би враз з тим сподіватись, що Велика Британія буде бодай трохи старатися впливати на Сталіна, аби він не допускався нових жорстокостей. Коли ж замість цього приходиться навіть в Канаді обсервувати одобрювання його жорстокости, що напевно має потягнути "сотки тисяч, або мільйони" жертв, то це для нас розчарування в найвищій мірі. Питання є, що сказав би "Фрі Пресс", як би уряд Великої Британії пішов при сподіванім наїзді Великої Британії слідами Сталіна і казав палити міста та села, забирати усе майно, яке можна вивезти, а мільйони свого населення лишав в голоді та без даху над головою на клопіт для Гітлера.

Отут і можна приложити оповідання про суд Соломона.

(1941 р. ч. 28).

Сплітки подібні до фальшивих монет. Порядна людина не буде їх фабрикувати, але без застанови буде передавати їх дальше. (Клейр Бут Лус)

***

Легше виграти бій, ніж змінити психологію якоїсь однієї перекупки. (Вислів цісаря Наполеона)

***

Кожний когут найкраще бореться на свойому власному загумінку. (Індуське прислівя)

НА ПОСТІ УПРАВИТЕЛЯ

„Я ж весь вік свій, весь труд тобі дав
У незломнім завзяттю, —
Підеш ти у мандрівку століть
З мого духа печаттю.
І. Франко.

Петро Г. Войценко, довголітній управитель "Українського Голосу" і один з його основоположників, вистояв на цій громадській стійці від 1913 року до кінця свого життя — 1956 року.

Петро Г. Войценко,
(1882—1956),
довголітній управитель
"Українського Голосу".

Хоч і яка важна економічна, чи господарська частина видавництва бо від неї залежить ціла діяльність даної установи, то все таки праця яку виконував П. Г. Войценко, як управитель, не обмежувалась до самої господарки. Про цю його працю мало хто знав, а самий він про неї ніколи голосно не говорив: знали лише ті, що стояли коло нього близько і роботу його бачили.

Будучи одним з гуртка тих ідеалістів, що бажали піднести свій народ на височину і поставити його на рівні з іншими народами; будучи одним з тих, якому була близька доля українського народу на його рідних землях, і маючи в собі почуття гідности людини з демократичним світоглядом, він своїм, хоч і не писаним словом надавав напрям часописові і в "Українському Голосі" кожний відчував той дух, той світогляд, що його несли на своїх прапорах гурт молодих українців.

І ті, що обрали його на пост управителя, були свідомі того, що там стає людина, якої ціль є не лише економічна господарка видавництва, але й обличчя самого часопису.

Цілими годинами розмовляв він з робітниками і ці розмови в непрямий спосіб були скеровані на те, щоб у редакції, адміністрації і друкарні був один дух, одно по-

няття справи, щоб була духова гармонія, яка є такою важливою в такій установі, як "Український Голос". Це для нього, як управителя, було найпершою справою. Всі, з ким йому доводилось працювати, відчували в нім авторитет і принциповість, які він виявляв в батьківській лагідній формі.

У звязку з тою працею його все можна було застати дома обложеного часописами, які він пильно перечитував, зазначував новинки, події, що були гідні уваги і тим самим улегчував працю редакторові.

Господарська частина "Українського Голосу", хоч і яка вона важна, і хоч не стояла вона на першому місці, бо була ще ідеолоґічна сторінка праці, то все таки вона лежала великим тягарем на його плечах.

За цю господарську працю довелося йому не раз випити гірку чашу... Не раз довелось йому підложити свої плечі під вагу цієї громадської господарки, журитися про забезпечення часопису.

В одній із своїх статтей про "Український Голос" о. прот. В. Кудрик, згадуючи про тяжкі переживання часопису пише таке:

"Багато вже писалося про важкі переживання "Українського Голосу", але вони заважували найперше на тім, — хто господарку "Українського Голосу" провадив. Треба платити робітникам, купувати папір, і друге—платити за приміщення, за телефон і т. д. і на все це треба грошей від тижня до тижня, з місяця на місяць. Де ж їх взяти?

"Були часи, коли ставилося питання, чи "Український Голос" зможе вдержатися і треба було рятувати його позичками. Багате видавництво могло б легко дістати позичку в банку, але не те було з "Українським Голосом". Тут треба було позичати в приватних осіб, — але раз, що багачів у нас тоді не було, а друге, що коли хто і мав дещо, то ставив собі питання, чи зможе він позичене назад дістати.

"Отже можна нині собі уявити, яке було тоді положення управителя. Всі вимоги до нього зверталися, не питаючи, чи може він їх задоволити, один він не мав кому тих вимог до залагодження передати. Лишалося одно одиноке, — самому всім тим журитися і шукати способів, щоб можна було "Український Голос" вдержати при житті. Зрозуміло, що при таких клопотах не було коли дальше поза "Український Голос" виїздити, бо кожний день вимагав постійного догляду".

Цій своїй статті прот. В. Кудрик дав заголовок "Маловідомий робітник "Українського Голосу". В ній він говорить про заслуги П. Г. Войценка. Маловідомий він міг бути для широкого загалу, але близько відомим був він для справи. Об його принциповість і послідовність розбивалися всі затії тих, які "Українському Голосові" і українській справі шкодили. Він мовчки ніс тягар відповідальности за фінансові сторінки життя часопису, і в історії "Українського Голосу" він надав йому "печать свого духа, віддав весь свій труд і весь свій вік".

ВІН БУВ ОДНИМ ІЗ ПЕРШИХ

При кінці 1947 року, а саме дня 31 грудня Вис. Дост. Джеймс Л. Илслей, міністер справедливости, проголосив назначення на становище судді широкого відомого в Канаді адвоката Я. В. Арсенича.

Вістка про назначення Я. В. Арсенича на суддю викликала багато радости серед українців, особливо серед його приятелів та співпрацівників на громадськім полі. Викликала ця вістка гордість і радість серед управи та працівників „Українського Голосу", бо в той час суддя Я. В. Арсенич був президентом Української Видавничої Спілки, що „Український Голос" видавала та якої він був одним з основоположників. А назначення Я. В. Арсенича на суддю було почесним — був це перший

Заприсяження адвоката Ярослава В. Арсенича на суддю відбулося в будинку манітобського парляменту 29 січня 1948 року. Зліва направо: суддя Арсенич, П. А. Талбот і суддя Г. В. Гвитл.

суддя по національности українець, людина широкого громадського характеру, яка вміла поєднати лояльність і службу канадійській державі та любов і працю серед свого народу на площині рідної культури. Тодішній довголітній управитель „Українського Голосу", П. Г. Войценко, його найближчий приятель, одержавши вістку про його назначення, звернувся до нього телефонічно і затитулувавши його формально „Your Honour", зложив йому ґратуляції. Це був для п. Войценка зворушливий момент, бо ціле життя вони говорили до себе через „ти" і приязнь їх тривала ще з юнацьких літ, шкільних, студентських часів. На службі президента Української Видавничої Спілки, назву якої опісля перемінено на Видавничу Спілку Тризуб, суддя Я. В. Арсенич вистояв 34 роки.

Ось що писав про його громадську діяльність „Український Голос" з приводу цього назначення:

„Громадська діяльність п. Арсенича, це ціла низка безперервної праці на всіх ділянках нашого життя в Канаді. У всіх важніших рухах нашого громадсько-культурного будівництва на новій землі він брав активну участь. Поклав багато праці в зорґанізуванню Української Видавничої Спілки, що видає „Український Голос", входив до первісної ради директорів і вже тридцять чотири роки є президентом Спілки. Був одним з основоположників і першим головою Бурси ім. А. Коцка у Вінніпеґу в 1915 році, ґенеральним секретарем Українського Червоного Хреста, головою Українського Горожанського Комітету, головою Українського Народного Дому у Вінніпеґу, одним з перших орґанізаторів і головою Союзу Українських Народних Домів, сталим членом екзекутиви Союзу Українців Самостійників в Канаді, одним з основателів Інституту ім. П. Могили в Саскатуні, членом Колеґії св. Андрея у Вінніпеґу та членом екзекутиви Комітету Українців Канади.

Шановний суддя Арсенич належить до того типу людей, що ніколи не висувають жадних претенсій до світу і не шукають почестей, але які силою своєї чесної солідної праці й гідним виконуванням повседневих обовязків визначаються з-поміж гурту і звертають на себе увагу. Назначення п. Арсенича на становище судді є признанням його особистих здібностей і досвіду, признанням, на яке він собі вповні заслужив'.

З ДУМОК Я. В. АРСЕНИЧА

Найдовша дорога починається першим зробленим кроком. І такий крок у нас почався. В нашій збентеженій громаді виділився гурток смільчаків, які рішились зробити перший крок і пустились пробоєм не вділ, і не на ліво, і не на право; не по лінії найменшого опору, а прямо вгору по стрімкім узбіччю до майбутнього вершка безконечної гори.
Розум показував їм і віра впевняла їх, що оскільки дальше пробоєм через праліс перейдуть, остільки краще відмежуються від грізного провалля, а прорубана й оброблена поляна буде рости і довжиною і шириною, дасть змогу глибше відітхнути, принесе проблиск сонця із-за хмар, а в почву ними обробленої землі посадять здорове насіння, скроплять його своїм потом, огріють надіями й почуваннями душі і серця свого... І при таких дбайливих стараннях виростять вони нові плоди, — може не такі, як були плоди землі і душі батьків їх, та все ж таки, плоди трудів своїх, і нової землі, і нового підсоння.

Блаженний будь голос поклику до самостійного і гідного діла, і труд тих, що не марнували часу у ваганню і не дожидали повороту туди, куди вовоття і досі немає, а прийняли на себе бути там, де доля їх занесла.

**
*

Блаженні ті, що не плазували жебраками попід чужими порогами, але відчули вартість свою, оперлися на власні сили і збірними трудами своїми внесли виразний і тривкий вклад у будову нового громадського життя без дисонансу і самопонижування.

**
*

Життям кожної людини керує особистий розум; життям збірноти керує збірний розум, совість та емоції серця і душі громади. Щаслива та громада, що зуміла знайти збірний розумі і збірну совість, що може відчути одно серце і спільноту емоцій.

**
*

Похід наш не скінчений. Нині перший ряд далеко сильніший, як був тоді, коли рушали відважно із місця ті, що зробили перші кроки на безконечному шляху. Всі могили позаду, це етапи походу і знаки напряму, а діла тих, що там спочивають, це символ труду, повного буття і самовартости та надхнення до дальшого спільного зусилля.

Ольга Войценко

ДО ПОЧАТКІВ УКРАЇНСЬКОГО ВИДАВНИЧОГО РУХУ В КАНАДІ

I.

ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД КНИЖКОВО-ВИДАВНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТИ "УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ"

Коли прослідити історію української книжки в Канаді, треба відмітити три основні шляхи, якими вона діставалася до цієї країни.

Перший — це ввіз книжок. Іде тут про ті книжки, що їх привозили перші поселенці з собою. Ми не маємо точних даних про те, які це були книжки, що їх привезли перші піонери. Можливо, що це були молитвенники, з якими наші люди звичайно не розставалися до смерти; можливо, що це був "Кобзар" — наше національне Євангеліє, а можливо, й таке, що один чи два везли з собою провідник по Канаді з-під пера д-ра О. Олеськова, "О Еміґрації" чи "Вільні Землі". Ця справа вимагає окремих дослідів і я не збираюсь про це писати.

Другий шлях, який можна уважати черговим етапом в розвитку української книжки в Канаді, це спровадження книжок з ЗДА, чи з-за моря. І цей етап не лежить в обсягу цієї статті: вона обмежена виключно до третьої можливости, а саме до українсько-канадійської продукції й то не від 1907 р. здогадної дати появи першої української книжки в Канаді (як твердить "Канадійський Фармер" в чис. з 1-го листопада 1907 р. чи Михайло Кумка в Календарі "Українського Голосу", стор. 152 з 1938 р). Обмежуємось отже до книжкових появ видавництва, що як вже відомо, почало свою діяльність 1910 р. Хоч "Український Голос"" почав виходити в тому році, проте, перша книжка Видавничої Спілки

Авторка статті

Тризуб (давніша назва: "Українська Видавнича Спілка в Канаді") не звязана із цією датою, а з наступним роком — 1911. Того року друкарня видавництва випустила

першу книжку п. н. "Весна". Була це збірка поезій, автором якої був перший редактор "Українського Голосу", тепер священик Василь Кудрик. Це скромне видання було передвісником широкої й плідної книжкової продукції видавництва продовж його існування.

Вслід за цією книжечкою, надруковано того ж самого року ще дві брошури, а саме: "Перша Пригода Ничипора Довгочхуна" — Охрима Отлукавина й "Пімста Робітника" — В. К. (Василь Кудрик О. В.).

І тут насувається питання, що спонукало основників і перших піонерів видавництва, почати друкувати й видавати книжки. Відповідь може бути різна. Наскільки можливо було справу розслідити, всі дані доказують, що в орґанізаторів видавництва була ціль, не тільки видавати часопис "Український Голос", але й видавати відповідну літературу в формі книжок. Місія й роля видавництва ясно окреслена в першому числі "Українського Голосу", що часопис мав бути провідником і учителем українського народу в Канаді, а постійні заклики до науки, до освіти доказують, що й в цьому напрямі видавництво плянувало розгорнути свою діяльність.

Свідоцтвом цього твердження є згадані три брошури, які були надруковані в 1911 р., цебто в другому році існування видавництва. Правда, що в книжково-видавничій діяльності є прогалини в наступних двох роках, бо тоді видано тільки одну брошуру, але й цю прогалину можна пояснити тим, що в тих роках видавництво не було ще фінансово закріплене, не мало відповідних засобів на ширшу видавничу діяльність, бо навіть видання часопису було загрожене й питання перед видавцями було, чи буде їм під силу видавати його дальше чи ні? Матеріяльний стан видавництва в перших роках існування віддзеркалений у розпучливих відозвах того часу, які були поміщенні на сторінках часопису.

Все ж таки, помимо матеріяльних і технічних труднощів, здається, що найважливішим товчком взятись за книжково-видавничу справу були воєнні політичні події, які через кілька літ стали віч-на-віч не тільки перед видавництвом, але перед цілою спільнотою Канади.

Вибух Світової Війни 1914 року припинив всі звязки з Старим Краєм. До війни видавництво спроваджувало деякі старокраєві видання, головно книжкові календарі, оголошувало їх на сторінках часопису й перепродувало їх своїм читачам. З вибухом війни ця ділянка діяльности видавництва припинилась і здається, що це було рішальним чинником зреалізувати давні пляни й почати на ширшу скалю свою власну книжково-видавничу діяльнсіть. Видавництво рішило видати свій перший книжковий Календар на рік 1915. Заміри видавництва були проголошені в "У. Г., чис. 38, 1914.

Ось цитата цього оголошення: (правопис як в ориґіналі)

„КАЛЄНДАР УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ

Тому, що сего року старокраєві календарі здаєсь не прийдуть, а ми знаємо, як наш народ відчуває потребу доброго

календаря, постановили ми видати сего року **календар Українського Голосу.**

Календар буде уложений на взір старокраєвих календарів, в котрім кождий сьвідомий Українець знайде чого бажає.

Крім части белєстристичної помістимо ряд наукових статий, історичних і господарських.

Велику увагу звернемо на огляд житя нашого укр. народа в старім краю, у нас в Канаді і Спол. Державах і на огляд житя европейськіх народів.

Осібний відділ посьвятиться нинїшній европейській війнї, її причинам, її перебігови і описови битв.

Хотячи, щоб сей наш перший календар був в дїйсности загально народний, просимо всї наші товариства в Канадї, щоби присилали звіти з дїяльности своїх товариств і фотоґрафії.

Рівночасно звертаємось до наших бізнесменів і торговельних спілок, щоби они присилали свої оголошення до першого укр. календаря в Канадї. Календар певно розійдесь в тисячах примірників, тому кожде оголошенє в десятеро оплатить ся. Цїни за оголошення дуже умірковані.

Звертаємось рівнож з просьбою до наших учителїв, щоби вони присилали фотографії своїх шкіл і фотоґрафії шкільних дїтий.

Всякі звіти, оголошеня і фотоґрафії просимо тільки присилати на адресу Українського Голосу, Box 3626, Вінніпеґ, Ман."

Виходить отже, що воєнні обставини, які перервали звязки з старим краєм таки були рішальними чинниками до ширшої видавничої діяльности. Крім цього, видавці "У. Г." журились, що немає відповідної літератури, в якій нарід находив би духову поживу, бо в статті п. н. "Короткий Огляд Українського Життя в 1914 р." в Календарі "У. Г." за рік 1915, ми знаходимо такий уступ:

„Вистарчить згадати, що ми до тепер не маємо свого запомогового товариства, ані просвітного, котре б видавало корисні книжочки для нашого народу, котрий на жаль тепер годуєсь бруковою літературою на якій торговщики роблять добрий інтерес".

Такий стан у видавничій ділянці напевно також заважив, щоб приступити до широкої видавничої діяльности.

Появу першого календаря "У. Г." треба уважати як важний етап в історії видавничої спілки, бо вслід за календарем, не тільки видаються календарі кожного року (з виїмком двох років), але від того часу кожного року виходять окремі видання в більшім чи меншім числі назв.

На перший погляд, ці початкові видання можуть виглядати дуже примітивними з технічного огляду, але треба взяти під увагу, що в той час видавництво ще не мало машини для складання букв — цебто не було лінотипа. В тих початкових роках, часопис і все, що друкувалось набиралося руками. Отже, коли взяти чисто технічні трудноці під увагу, то дійсно треба подивляти, що з засобами, які були до диспозиції, зроблено стільки.

Видавництво набуло свій перший лінотип в 1916 р. Від часу набуття машини значний поступ був зроблений у видавничій діяльності, не тільки, що до кількості назв видано кожного року, але й саме зовнішне книжкове оформлення було чепурніше.

Найбільш продуктивні роки були від 1917 до 1930. В тридцятих роках, цебто в часах загальної економічної депресії найменше видавалося, але все ж таки друкувалося, бо в тім часі видано "Сніп" —

український декляматор в шістьох частинах, (разом поверх 800 сторінок) і ще кілька назв. Під час другої світової війни також мало видавалось, головною причиною було обмеження друкарських приборів, а головно велика трудність в набутті паперу. В тих часах навіть ґазетний папір був пайкований Державою, й можна було його набути тільки за дозволом і то в обмеженій кількості. За те по закінченню війни книжкова продукція знову пожвавилась, а головно роки між 1950 і 1956 були дуже плідними. За цих шість літ видавництво видало крім "Кобзаря" за редакцією Проф. Л. Білецького в чотирьох томах, 24 назви книжок.

Отже за час існування видавництва, цебто від 1911 р., коли то надруковано першу книжку, видавництво надрукувало коло 175 назв книжок і 40 календарів "Українського Голосу".

Слід тут занотувати, що календар на рік 1920 треба було набирати й друкувати два рази. В м. жовтні 1919 р. календар був надрукований й готовий для переплету, на нещастя з невідомих причин вибух вогонь в маґазині видавництва, де між іншими книжками, був тимчасово складений календар. В наслідок цього ввесь наклад календаря був знищений, як також було багато іншої шкоди. Помимо великої страти, бо асекурація, яка була в силі, далеко не покрила заподіяної шкоди, тої самої осені другий наклад календаря був виданий й розісланий передплатникам.

Як вже й згадано, перші видання були з технічного й зовнішного боку скромні. Були вони звичайно меншого формату надруковані на ґазетному папері, бо як також вже було згадано, були технічні й матеріяльні трудноці. Зверталось більше уваги на зміст книжки, а не зовнішне оформлення. Крім цього, треба було виховати чи витворити читача в Канаді, тому друкувались легші речі з белетристики, але поруч казок і оповідань, друкувалось філософічні, історичні й наукові розвідки, які допомогали читачеві у самоосвіті. Для прикладу наводимо тут кілька назв, які друкувались в перших роках і подамо кілька цитатів з оголошень, щоб висвітлити, як ці видання оголошувались на сторінках "Українського Голосу".

В 1916 р. видано брошуру "Українська Читальня". Ось зміст оголошення про появу цієї брошури:

„НОВА ПОТРІБНА КНИЖКА

Вже вийшла книжочка п. з. „Українська Читальня" або „Що Кождий Українець Повинен Знати". Накладом „Українського Голосу". Часть Перша. Того рода книжок в нас доси не було. Є се збірка розвідок, що до закладаня і провадженя всяких орґанізацій, а передовсім Читалень. Є тут всякі поради й пояснення, а також **статут читальні.** Того рода книжочки потрібно кождому, чи він належить до орґанізації, чи ні, бо в ній є річи, які кождому Українцеви треба знати. Є она приладжена для найширшого українського загалу. Надрукована на добрім папері. Ціна 25 ц."

"У. Г." чис. 37, 1916.

Дальше подибуємо новинку про книжечку п. н. "Житє і Наука Сократа", яку частинно тут цитуємо:

„СОКРАТ І ЙОГО ФІЛЬОЗОФІЯ

В нашій українській літературі є дуже мало написаного про старинного не-

забутного фільозофа Сократа (а як і є що, то під сей час дуже трудно його дістати з старого краю.) Щоб заступити ту прогалину У. В. Спілка випустила недавно книжочку звісної письменниці М. Загірної про „Житє і Науку Сократа" з додатком про короткий огляд фільозофії взагалі, щоб укр. читач мав бодай загальне понятє про фільозофію і знав де в ній місце безсмертному Сократови, про житє і науку якого говориться в книжці.

Книжочка написана дуже зрозумілою мовою і приступно. Кождий її зрозуміє і з неї довідаєсь багато про найважнійші житєві питання, які порушував великий чоловік Сократ. Сократ безсмертна людина, тому і кождому варт пізнати його погляди на житє, світ і люди".

„У. Г.". Чис. 9. 1917.

Дальше містимо уривки з оголошень із ще двох виданих брошур п. н. "Русь і Україна" й "Культура, Національність і Асиміляція".

„КУЛЬТУРА, НАЦІОНАЛЬНІСТЬ І АСИМІЛЯЦІЯ.

З друкарні „Українського Голосу" вийшла дуже інтересна і поучаюча книжка під заголовком „Культура Національність і Асиміляція". Автором її є П. Понятенко. Книжку сю треба мати і перестудіювати кождому свідому Українцеви. Позичати її не можна, лише конечно треба в себе мати свою. Ціна лише 30 ц.

„У. Г." Ч. 19, 1917.

„РУСЬ І УКРАЇНА

Звідки взяли ся і що значать назви „Русь" і „Україна". Книжочка написана в тій цїли, аби пояснити основно звідки взяли ся ті ріжні назви, коли і ким були уживані і котра з них найбільше відповідає, правдива і все-обєднуюча.

Саме, тепер, коли на Україні відбуваються історичні події великої ваги для Українського народа, поручаємо сю книжочку кождому читачеві, бо вона безперечно кождому розяснить богато дотепер йому неясного і невідомого."

„У. Г." Ч. 25, 1917.

II.

ДО ІСТОРІЇ ОКРЕМИХ ПУБЛІКАЦІЙ

"Незвичайні пригоди Матія Сандорфа"

Деякі книжкові видання "Українського Голосу" мають цікаву історію й на цьому місці годиться ближче над ними зупинитися. Отак наприклад, дуже цікаві були обста вини, серед яких вийшла в світ книжка п. н. "Незвичайні пригоди Матія Сандорфа". Повість ця друкувалася частинно в "У. Г." в роках 1919-1920, а пізніше її видано окремою книжкою в двох томах. В ч. 37, 1919 р. в якому вперше цю повість п о ч а л и друкувати, поміщено, як вступ до повісті, статтю, яку передруковуємо в цілості:

„ДО ЧИТАЧІВ — ПРИ ВСТУПІ НОВОЇ ПОВІСТІ

(Вандруюча Книжка)

Повісти, яку зачинаємо з отсим числом друкувати, не було доси на наших книжних ринках. Друкувала ся она лише в „Народній Часописі", як фейлєтон, перед двайцять і кілька літами в Галичині, однакож книжкою вона ніколи не появила ся. Від того часу навіть і ті, що читали згадану часопись, зміст сеї повісти певно зовсім забули і годі рівнож сподївати ся, щоби хтобудь задержав річники часописї, в якій ся повість друкувала ся.

Інтересним буде довідати ся нашим читачам, якою дорогою дістала ся згадана повість, чи радше копія її з „Народної Часописї" до рук „Українського Голосу".

Повісти в старокраєвих часописах друкують ся не цїлими колюмнами, але тілько в долїшній части сторін часописї. Отже тодїшний редактор „Народної Ча-

сописї", Кирило Кахникевич, жалуючи, щоби його переклад сей повісти не забув ся разом з часописию, зробив з тих чисел, де була повість, книжку, відтявши горішну часть часописї, оправив і пустив ту книжку між людий. Книжку ту назвав він

Вандруюча Книжка.

До сеі книжки долучив він власноручне письмо до читачів (нині ся картка досить понищена і не ціла), де він пояснює, яка має бути ціль сеї книжки, та як її читати і передавати поміж людий. Говорить ся там, що ся книжка не є нічиєю власностию і хто її перечитає, не повинен задержувати її в себе, але давати дальше, нехай як найбільше людий її перечитає. На се перекладач клав велику вагу і се своє бажаннє він в більше місцях книжки зазначує.

На кінції ж книжки додав кілька чистих карток, на яких мають підписувати свої імена ті, що сю книжку перечитали. Доси бачимо там 16 читачів, перший з них перечитав її 1897 р. Деякі читачі з Галичини, інші, канадійські. Видно, що книжка виеміґрувала разом з людьми до Канади

Середина книжки досить добра, однакож початок досить понищений, одної картки бракує, та кільканайцять карток миши досить понагризали. Перейшлаби ще через дві парі рук, а певно що початквоих карток зовсїм не стало би (їх і тепер треба златувати), а тогди і сама книжка стала би безвартісна.

В такім власне станї прислав її до редакції читач Укр. Голосу для передруку.

Хто знає повісти Верна, той може наперед сподївати ся, що і ся повість мусить бути інтересна. І справдї вона належить до повістий незвичайно інтересних. Читач вічно заінтересований і кожда подія викликає бажанє знати, що буде дальше. Повість жива, повна всяких непредвиджених випадків і належить власне до великих повістий

Заголовк її в „Народній Часописї" був „Матій Сандорф", та ми розширяємо сей заголовок на такий який уважаємо за відповідійший. тепер з сею повістю буде могло познакомити ся широкий український загал.

"Ґраф Монте Крісто"

Першим виданням "У. Г." на більшу скалю був 4-томник "Ґраф Монте Крісто" А. Дюма. Друкування цієї праці є явний доказ того, що редактори в той час не тільки виконували свої редакторсько-журналістичні обовязки, щодо редаґування часопису, але мусіли до певної міри бути літераторами, письменниками, поетами, перекладачами, тощо. Власне тодішні редактори "У. Г." переклали цю повість, а тому, що вона друкувалася частинами в ґазеті, вони кожного тижня мусіли приготовити стільки матеріялу скільки треба було для даного числа. Їм часу й неставало, щоб попрацювати довше, бо чекали пекучі інші редакторські обовязки.

Ця повість була в ч. 12, 1921 до ч. 22, 1926 р., а книжка вийшла в чотирьох томах в роках 1924-26. Хоч її початки звязані з попереднім редактором о. В. Кудриком, то найбільше праці при цій повісті виконав Мир. Стечишин і треба тільки дивуватися, що він міг собі раду дати, бо в тім часі він був не тільки головним, але й єдиним редактором "У.Г.", не називаючи тут його інших роль — коректора, технічного редактора і т. д.

Декляматор "Сніп"

Редактор і компілятор цього видання Мих. Кумка був довголітним учителем українських шкіл у Вінніпеґу. Бувши на цій позиції, йому часто приходилось приготовляти концерти не тільки з дітворою, але і з старшими. Концерти здебільша приготовлялись з нагоди певних роковин, чи свят на-

ціональних. І тут треба було підшукувати відповідних матеріялів, особливо деклямації, які відповідали б даним потребам і знав він мабуть, яка була б полегша іншим, що кермують цими концертами, якби був готовий зібраний матеріял, поклясифікований по тематиці. І так виникла ідея зібрати й приготовити матеріяли. Це він зробив, вже працюючи при видавництві "Українського Голосу". Це була муравлина праця, а при цьому треба окремо підкреслити факт, що він її майже в цілості виконав поза годинами звичайної своєї праці. За це йому дійсно належиться признання, тимбільше, що цю роботу він виконав в часах економічної депресії, самотужки, без відповідного винагородження.

Деклятматор "Сніп" друкований в двох томах, а кожний том поділений на три частини, які обіймають: Патріотичні й Веселі Деклямації, Деклямації на Новий Рік, на Великдень, Святомиколаївські вечері, Різдво, Свято книжки й Свято Матері. Разом обіймає 824 сторінки друку, а 657 окремих позицій. Друковано в роках 1937-1940. Деклятматор "Сніп" Мих. Кумки є добрим прикладом ідейности, замилування до праці й відчуття потреби, яке так характеризує наших піонерів в різних аспектах нашого життя в цій країні.

"Мої спомини про давнє минуле 1901-1914"

Як відомо, проф. Дмитро Дорошенко прибув до Канади в грудні 1947 р. на запрошення Колеґії св. Андрея в Вінніпеґу, в якій він мав викладати.

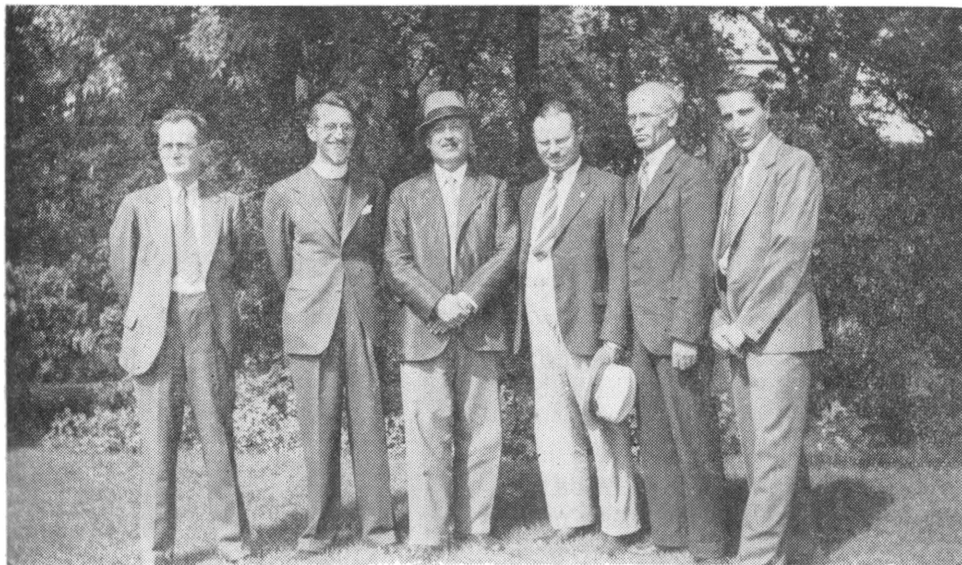

Проф. Дмитро Дорошенко в Вінніпеґу 1937 р.

На знимці зліва направо: П. Г. Войценко, о. д-р С. В. Савчук, проф. Д. Дорошенко, Мирослав Стечишин, суддя Я. В. Арсенич, Андрій Павлик. (Знимка О. Войценко.)

Приїхавши сюди, проф. Дорошенко мав нагоду відновити знайомство з багатьма, яких він знав ще з свого давнішого перебування в Канаді, а в тім і в Вінніпезі, де він довше був спинився в роках 1937 і 1938. Власне в тім часі ми з чоловіком мали приємність не тільки познайомитись з проф. Дорошенком, а й гостити його в нашім домі, де він жив поверх тижня в дорозі до західньої Канади, а так знову в повороті до Европи, як одного року, так і другого. Його перебування в нашім домі дало нам нагоду на ближче знайомство й на спільні розмови. Він багато розпитував нас про життя в Канаді, але й ми багато розпитували його про його працю, про його життя взагалі. Дуже нас цікавила не тільки його праця як науковця, але його загально громадська діяльність. Цікавив нас період його студентських часів, бо знали, що ще тоді він був у вирі українського громад ського руху. В нас в бібліотеці була його книжка п. н. "Мої спомини про недавнє минуле 1914-1918", але спомини ці покривали тільки період війни.

І так одного дня, не довго по його приїзді до Вінніпеґу в 1947 р., в розмові на цю тему ми запропонували йому написати свої спомини з часів його студентства з конкретною пропозицією, що "У. Г." дуже радо б надрукував їх в часописі, а відтак можна буде видати їх окремою книжкою. Зразу проф. Дорошенко уважав, що це не буде йому під силу, адже ж в нього не було жадних записок, ані матеріялів з тих часів і мусів би він опиратись виключно на свою память. Однак коли він цю пропозицію передумав, захопився ідеєю й почав писати. І на диво йому самому память відродила картини, події, переживання наче б це все діялось вчора, а не сорок або більше років тому. Писання пішло легко й замість того, щоб він писав місяцями, як ми сподівалися, він за кілька тижнів закінчив працю й приніс манускрипт до редакції до друку. Праця друкувалась в "У. Г." в ч. 14 до 35, 1948 р., а книжкою вийшла була в 1949 році.

Треба радіти, що така щаслива думка прийшла нам тоді, а з нею пропозиція написання цих споминів, бо інакше ледве, чи були б ці спомини написані й надруковані взагалі. Як відомо, проф. Дорошенко вернувся до Европи літом 1950 р., а м. березня 1951 р. відійшов з цього світа.

В моїй бібліотеці зберігається примірник цієї праці з окремою дедикацією проф. Дорошенка, яку я дуже високо ціню.

"Ukrainian Grammar" Ю. Стечишин

Хоч граматика Ю. Стечишина вийшла 1951 р. історія з самим друком її сягає 1948 р., коли пороблено перші заходи, щоб її надрукувати в друкарні видавництва. І хоч Комітет Українців Канади заініціював це видання й мав бути фактичним видавцем, то в дійсності треба цей підручник уважати ви данням Видавничої Спілки Тризуб. Причина така: видавництво прийняло цю роботу для виконання в своїй друкарні, як друкарське замовлення. Звичайно при передачі рукопису до друку вноситься рівночасно депозит відповідної

суми. Від КУК видавництво не вимагало цього, бо бралося під увагу те, що КУК ніколи не розпоряджає достатніми фінансовими засобами, а друкувати підручник вимагала загально-українська справа, бо якраз поновлено й підсилено акцію, щоб українська мова була признана, як предмет навчання у вищих публічних школах і університетах.

Набір цієї праці був дуже тяжкий й скомплікований, коректа була велика, бо постійно роблено зміни в тексті (підручник підлягав ревізії підручникової комісії при КУК). Перерви, очікування між коректами були довжезні. Складач п. В. Батицький, який набирав граматику, тримав точний рекорд часу витраченого при наборі цього підручника. Якби підручник був відповідно зредаґований й приготовлений до друку, то можна було, згідно з ствердженням п. Батицького, набрати його в третині витраченого часу. Згідно з записками п. Батицького, він віддав 929 годин праці на набір, коректу, перерібку, коректу й ще коректу. Ці години не включають дальшої праці над самим друком і викінченням книжки. Праця п. Батицького при граматиці абсолютно заслуговує на признання, бо інший складач такого не толерував би.

Коли остаточно закінчено цю працю і підручник був готовий до достави, виявилось, що замовець фінансово не в стані заплатити за цю роботу, хоч видавництво, не зважаючи на час і витрати, які воно понесло у звязку з цією роботою, поставило мінімальну ціну. Не було іншого виходу, як тільки залишити ввесь наклад при видавництві, продавати примірники і тим способом повернути витрати звязані з цим підприємством. Продажну ціну поставлено тільки таку, щоб оплатити папір і частинно працю. А щодо зиску, про те в цьому виданні не було ані мови, ані сподівання.

Згадуємо це тут не для докору комусь, чи для похвали іншим, але як факт, що висвітлює, які не раз бувають труднощі з виданням, як з чисто технічного боку, так фінансового. Це тимбільше, коли видавництво є громадською установою, а не приватне-бизнесове підприємство. Якби в нас були державні фонди до диспозиції для таких загальних потреб, як підручники, або були мільйонери — меценати, чи фундації, то певно таких труднощів унас було б менше. А так в нашій дійсності дуже часто одиниці*) несуть тягарі, мають великі турботи й неприємності — а все це в імя "загальної справи".

А для них найкращою винагородою за те є не тільки переконання, що вони посувають громадську справу вперед, але теж і велике вдоволення з того, що їхня візія майбутнього була правильна. Так було й в цьому випадку, бо св. п. П. Войценко був інструментальний в переведенні цього "бизнесу" в життя. Його відчуття потреби й відвага риску виправдали себе. Перший наклад граматики, хоч і по довшому часі розійшовся, а 1958 р. видано цей підручник другим накладом.

---

*) Не говоримо в цій статті про автора підручника, який віддав для нього багато часу й праці, бо це окрема справа.

"Кобзар" Т. Шевченка за редакцією Леоніда Білецького

Після другої Світової Війни до Канади приїхала значна кількість українських мистців, інтелектуалів, культурних працівників. Одним із них був теж визначний український літературознавець, професор Українського Вільного Університету, д-р Леонід Білецький.

Разом із проф. Д. Дорошенком і Яр. Рудницьким вони започаткували діяльність Української Вільної Академії Наук в Канаді.

Проф. Леонід Білецький

Як відомо, першою публічною офіційною імпрезою УВАН в Канаді була Шевченківська Сесія 1949 р., на якій, між іншим, проф. Л. Білецький виступив з блискучою доповіддю про творчість Шевченка й цим звернув на себе увагу українського громадянства Вінніпеґу, як прекрасний інтерпретатор нашого національного ґенія.

З собою проф. Білецький привіз до Канади велику кількість рукописів, між іншим частинно надрукований, а частинно в рукописі "Кобзар Т. Шевченка" з поясненнями, статтями й т. п. Він почав переговори з різними видавництвами й приватними видавцями в справі видання цих творів. І хоч УВАН погодилася фірмувати його, то з уваги на брак фінансів не була встані взятися за видання цієї будь що будь коштовної праці. Не хотіли також рискувати видання й видавництва, до яких проф. Л. Білецький вдався.

Аж одного дня, а було це при кінці м. серпня 1950 р., по неуспішних заходах з іншими видавництвами, проф. Білецький зайшов до "Українського Голосу" й поінформував нас про цю працю. Памятаючи його перший й дальші виклади в УВАН, а теж і його статті про Шевченка, ми з чоловіком зацікавилися цією працею й запросили його до нашого дому в найближчу неділю, щоб в спокою, без поспіху розглянути його матеріял. І от в умовлений день проф. Білецький прийшов до нас обвантажений рукописами й книжками. Ми провели ціле пополудне й вечір на читанні й дискусії його праці. Виявилось, що це надзвичайно цінні матеріяли й ми довго ще по відході проф. Білецького нараджувалися з чоловіком, якби зреалізувати таки видання праці професора. Видавнича Спілка Тризуб тоді не занадто добре стояла фінансово, сплачуючи довги за розбудову друкарні й приміщення, а проте нам здавалося, що праця проф. Білецького така цінна, що ми повин-

ні її видати за всяку ціну, навіть коли б зарискувати нашими особистими ощадностями. В твердому переконанні, що ми беремося за велике культурно-національне діло, ми з чоловіком приступили до реалізації цього пляну, не уважаючи на здержаність, чи навіть неприхильність до цієї справи деяких членів дирекції Спілки.

З днем 1-го лютого 1951 р. проф. Білецький перейшов на працю в видавництво. Крім редаґування "Кобзаря" він теж керував Радою Української Школи й робив це з великою посвятою. Ми були горді, що в нашому гурті ми мали людину високих чеснот, ідейности, працьовитости й відданости українській справі. І це, здається, скоро відчули й оцінили наші прихильники. На видання "Кобзаря" посипалися жертви таких меценатів українського друкованого слова, як: П. Дзьобко, В. Перепелюк, П. Мелещак, Н. А. Григорчук і Т-во. "Просвіта" в Форт Вілліям, Онт.

А крім цього почали напливати передплати, головно коли появився перший том в 1952 р. Позитивний відгук серед громадянства впливав підбадьорливо на нас, а головно на самого редактора. Дальші томи "Кобзаря" появилися в роках: том II в 1952, том III в 1953. В міжчасі стався неожиданий факт: проф. Білецький в 1953 р. пережив першу атаку тромбози, не зважаючи на це, так скоро як кріза таки минула, він віддано працював дальше й в вересні 1954 р. віддав готовий рукопис четвертого й останнього тому. І тут ми пережили найбільшу іронію долі, яка могла трапитися в цьому підприйнятті: ініціятор і редактор нашого видання "Кобзаря" не дожив того, щоб побачити викінчений плід свого духа. Четвертий том закінчувався в друкарні під звуки похоронних дзвонів...

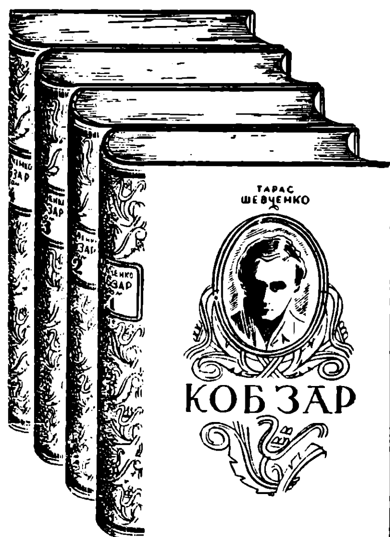

"Праця закінчена" — написав на останній сторінці цього тому редактор І. Г. Сирник. "Але руки, що тримала перо, вже немає. Немає в живих редактора цього "Кобзаря", і не судилось йому бачити цього тому у викінченій формі. Але Україна буде його мати, єдине в цей час таке непідфальшоване видання творів нашого Шевченка і вона віддасть пошану памяті його редактора.

А день волі напевно прийде. В це твердо вірив проф. Білецький. І одне з його останніх бажань було, що коли той благословенний

---

*) В тім часі в видавництві працював, як коректор проф. Т. Тенянко й він допоміг видавництву перевести коректу, коли проф. Білецький вже занепадав на здоровю.

день наступить, аби його тлінні останки перевезти й похоронити на рідній землі, де "лани широкополі, і Дніпро, і кручі . . .", похоронити там, де Шевченко відчув дотик віщої Музи, і де дух його непокорений царями білими й червоними, загріває наш народ до боротьби і веде його до останньої перемоги".

"TRADITIONAL UKRAINIAN COOKERY"

Останнє більше видання Видавничої Спілки Тризуб, про яке хочемо згадати в цій статті, це "Traditional Ukrainian Cookery" пані Савелі Стечишин. Своєю ґенезою воно звязане з 1950 р., коли відбувався зїзд Союзу Українок Канади в Саскатуні. В розмові з п. Стечишин підано їй думку, щоб вона приготовила підручник українських страв. Пані С. Стечишин захопилась цією ідеєю й почала приготовляти відповідні матеріяли. Первісний плян був, щоб книжку видати в двох мовах, цебто українсько-англійській, але після довшої застанови, рішено видати її тільки в англійській мові з уваги на те, що крім англійських користувачів книжки, вона могла бути теж призначена для мішаних подруж і для канадійців українського роду, що дуже слабо, або зовсім не знають читати по українськи.

Авторка самовіддано працювала над цією книжкою від 1950 р. до 1956 р., коли манускрипт був готовий до друку. Крім інших вартостей, книжка цінна тим, що вона вийшла зовсім поза тісні рамки виключно куховарських справ, а дала широкий підклад з історії української культури, народних звичаїв, обрядів, вірувань,тощо. Отак ця книжка стала не тільки збіркою приписів на українські страви, але теж до певного ступня підручником української народної культури, фолкльору.

Савеля Стечишин

Книжка вийшла з друку 1957 р. й зустрілася з незвичайно прихильним прийняттям користувачів. Можна сказати, що ні одна публікація видавництва не мала такої великої кількости рецензій і відгуків у англійській пресі Канади й ЗДА, як ця книжка. Про її успіх свідчить те, що на протязі півтора року розпродано ввесь наклад і в 1959 році вона вийшла другим виданням. Можна сказати, що ця книжка була найбільшим успіхом у видавничі продукції Спілки. Та не тільки для видавництва був це успіх, він

був теж і для її авторки. Бо крім оцінок і похвал многих рецензентів англомовних і українських в признанні її заслуг в напрямі популяризації української культури серед англо-саксонського світу обрано її 1959 р. дійсним членом Канадійської Асоціяції Славістів.

III.

ЗАГАЛЬНІ ПІДСУМКИ

Коли в 1957 році, українці в Канаді відзначали золотий ювілей української книжки в цій країні, то видавництво Тризуб не прийшло перед широку громаду з порожніми руками. Сьогодні ще із переспективи 50-ліття видавництва, можемо сказати, що завдяки глибокому розумінню справи серед перших піонерів видавництва й серед пізніших його керівників, Видавнича Спілка Тризуб вклала свою цеголку в величню будову української культури в Канаді. І коли сьогодні ще не маємо опрацьованої ані якісно ані кількісно цілої української книжкової продукції в Канаді за роки 1907-1959, а тим самим не можна числово охопити відношення видань "Українського Голосу" до цілости українських видань, то проте вже на основі тут поданих даних можна сміло ствердити, що "Український Голос" в міру своїх сил, гідно й почесно виконав свої завдання й обовязки супроти української спільноти в Канаді і в цьому аспекті.

А для авторки цих рядків, що була свідком багатьох ідейних починів на видавничому полі в Канаді, а зокрема в видавництві Тризуб, є велика приємність згадувати ці часи й їхніх діячів з-уваги на золотий ювілей видавництва. Тому, що деякі з них відійшли в вічність, не залишивши по собі ніяких записок, чи споминів про це, авторка цих рядків уважає, що це теж і її великий обовязок помянути "незлим, тихим словом" усіх тих, що вклали свою цеголку в величню будову культури української книжки в Канаді.

П. І. Лазарович

СОЮЗ УКРАЇНЦІВ САМОСТІЙНИКІВ І УКРАЇНСЬКА ВИЗВОЛЬНА СПРАВА

Союз Українців Самостійників (СУС) був формально покликаний до життя, як загально-канадійська орґанізація, постановою Загального Народного З'їзду, що вудбувся в Едмонтоні при кінці грудня, 1927 р., що його скликав Інститут ім. М. Грушевського. Ця постанова була також затверджена зїздом в місті Саскатуні, скликанім кілька днів пізніше Інститутом ім. П. Могили. Отже СУС цього року кінчить 33 роки свого існування та своєї праці.

Що є Союз Українців Самостійників?

Пок. Мирослав Стечишин, що був його творцем-основателем та ідеологом від початку аж до своєї передчасної смерти, дав вперше докладне пояснення, що саме є СУС. В своїм відчиті на народних з'їздах в Саскатуні й Едмонтоні, що відбувалися при кінці грудня, 1932 року, і який пізніше вийшов окремою брошуркою п. н. "СУС в Канаді і обєднання українського народу", він говорить про СУС так:

"Це завершення, сконсентровання усього нашого орґанізаційного, національного життя в Канаді. Це тіло, що вяже докупи наші Інститути, наші Народні Доми, зєднані в Союз Українських Народних Домів, наше жіноцтво, зєднане в Союз Українок Канади, нашу молодь, зєднану в Союз Української Молоді в Канаді (СУМК)".

Чому і для яких цілей був заснуваний СУС?

Знову цитую за Мирославом Стечишином, що був довголітнім головою орґанізації. В згаданім відчиті він каже:

"Союз Українців Самостійників заснувався для тіснішого обєднання українського народу в Канаді... Союз Українців Самостійників кличе всіх українців до обєднання на чисто українськім ґрунті, вважаючи, що тільки таке обєднання може допровадити український нарід до осягнення його найвищих національних ідеалів, між якими на першім місці стоїть збудовання Самостійної Української Держави".

А дальше він каже:

"Ми кличемо українців до обєднання, кличемо до спільної праці, кличемо до боротьби, але кличемо до боротьби за українські ідеали. Ми кличемо всіх українців до обєднання, але з тим розумінням, що вони мають стояти обома ногами на українськім ґрунті і мають робити українську роботу...

Наше безпосередне завдання є творити і провадити життя українського народу самостійно, не спираючись на чужу уопомогу".

Ось що саме є СУС і така національна ідеологія лягла в його основу.

Становище в справах політичних

В перших постановах чи резолюціях згаданих з'їздів ту ідеологію висловлено так:

"Вважаючи, що теперішний степень розвою українського громадянства в Канаді вимагає ясного поставлення питання про державність України, учасники з'їзду вважають за найвищий ідеал українського народу збудовання української держави і зобовязуються працювати для здійснення цього ідеалу через звільнення українських територій від всіх окупантів, як Москви, Польщі, Румунії і Чехословаччини,

"осуджують наїзд російської партії большевиків на Україну і накинення українському народові замість самостійної, народоправної республіки, суроґату під іменем радянської або совєтської республіки, якою управляють у Харкові*) ставленники Москви,

"припоручають узалежнювати своє становище до українських партій в Европі, становище до народів, що окупували українські землі і взагалі становище в політичних справах від того, наскільки воно буде згідне з ідеалом самостійної української держави і чесної, самостійної політичної думки'.

(Гляди "Український Голос", 1928 рік, число 5.)

Василь Свистун, перший голова СУС, в своїм рефераті на тему "Наша ідеологія" так пояснював становище новоствореної орґанізації до української визвольної справи:

"Щодо української політики, то ми, стоячи занадто далеко від старого краю, не можемо там мішатися в дрібні партійні справи. Для нас може існувати тільки одна політика, — ДЕРЖАВНА, а не партійна. Ми можемо нині піддержувати одну партію в старім краю, а завтра другу, коли сьогодні одна, а завтра друга, будуть переводити

Петро І. Лазарович, К.Р.,
громадський діяч, бувший домініяльний голова Союзу Українців Самостійників і ректор Інституту ім. М. Грушевського, тепер домініяльний голова Товариства Українців Самостійників.

в життя ту саму державну політику, яку наша честь, як українців, що стремлять до самостійної України, нам наказує піддержувати. Нашою найважнішою ціллю в українській політиці є здобуття самостійної української держави. Для нас не важне, чи та держава буде республікою чи монархією. Державний лад буде такий, який найкраще відповідатиме тамошнім обставинам, в залежности також від

*) В той час, коли відбувалися згадані З'їзди т. з. Радянський Уряд України перебував у Харкові. Аж пізніше перенесено його до Київа.

часу, коли держава буде творитися".

("СУС в Канаді — принципи і програма". Вінніпеґ, 1928 р.).

В кількох словах це становище можна висловити так:

1. СУС уважає самостійну, українську державу за найвищий політичний ідеал української нації.

2. СУС зобовязується помагати українському народові в здійсненню того ідеалу.

3. СУС уважає т. зв. радянську владу на Україні владою чужою, московською, окупаційною.

А тепер приглянемося до того, як ці основні політичні ідеї СУС кристалізувалися в процесі 33-літнього життя, праці і зросту нашої орґанізації; яке є наше сьогоднішне становище в цій справі, і чи воно ріжниться від нашого первісного становища, чи ні?

Щоб відповісти на поставлені питання, треба провірити, хоч коротко: 1) зміни, що були пороблені в статутах СУС; 2) резолюції з'їздів СУС в згаданих справах; 3) публичні заяви проводу СУС у формі відчитів, промов і брошур, присвячених визвольній справі українського народу.

Що ж говорить статут СУС у визвольній справі українського народу? Наша орґанізація на протязі 33-ох років лише чотири рази основно провірювала свою ідеологію, свої цілі та завдання і наслідком кожної перевірки вона приймала новий, поправлений статут. Перший поправлений статут був виданий в 1930 році. Як же висловлено становище СУС до української визвольної справи в тім статуті? Звучить воно так:

"Відносно України СУС уважає за свою ціль активно помагати в змаганню українського народу до збудовання Самостійної й Соборної Української Держави,

а) через витворення серед українського народу одної державної самостійницької ідеології, що виключає союз або федерацію з безпосередніми, сусідними державами й народами, що над Україною панують;

б) через витворення серед других народів прихильної публичної опінії до повстання Української Самостійної Держави через пляново пропаґанду й інформаційну працю серед них, і

в) через матеріяльну і моральну поміч у визвольних змаганнях нашого народу".

Другий раз поправлено статут нашої орґанізації в грудні 1938 року на загальних народних з'їздах в Едмонтоні та Саскатуні. Як же висловлено становище СУС до української визвольної справи в тім статуті? Між цілями нашої орґанізації знаходимо:

"в) Розбуджувати і ширити національну свідомість і гордість серед українського громадянства в Канаді.

г) Нести моральну і матеріяльну поміч українському народові в його визвольних змаганнях на рідних землях.

ґ) Інформувати не-українців про український нарід.

д) Поборювати серед українського загалу в Канаді впливи, що є ворожі і шкідливі для основних принципів канадійського суспільного ладу та для української справи".

Тут очевидно малося на увазі поборювання комунізму, нацизму, фашизму та взагалі тоталітаризму у всіх формах.

Третій раз пороблено зміни в статуті СУС 1948 року на з'їзді в Саскатуні. Що ж там сказано про наше становище до української визвольної справи?

"У відношенню до визвольних змагань українського народу за його соборну, суверенну і демократичну державу на його етноґрафічних землях, СУС уважає своїм обовязком допомогти в тих змаганнях в межах свого канадійського горожанства".

"СУС уважає сучасне положення українського народу на рідних землях, як стан поневолення, а теперішний уряд УРСР вважає накиненим українському народові чужою політичною силою, що вдержується насильством і терором та керується комуністичним центром у Москві".

"СУС вітає стремління української політичної еміґрації в Европі до обєднання та створення одної авторитетної репрезентації у формі Української Національної Ради, що на його думку прискорить осягнення політично-державних цілей українського народу".

Останній раз СУС провірював свій статут 1950 року. Про його відношення до української визвольної справи там сказано так:

"Не підпорядковуючи себе ніякому проводові поза Канадою, ціллю СУС є допомагати, в межах канадійського горожанства, у визвольних змаганнях українського народу на його етноґрафічних землях за його соборну, суверенну і демократичну державу".

Як сказано в нашім статуті, "найвищим законодатним тілом СУС є звичайні або надзвичайні з'їзди". З'їзди це парляменти нашої орґанізації. Вони робили оцінку нашої праці, виправляли помилки, виробляли пляни на будуче, відзеркалювали настрої нашого членства. Одним словом, вони кристалізували ідеологію і світогляд цілої орґанізації.

Д-р Левко Фарина,
теперішній домініяльний голова Союзу Українців Самостійників.

Від часу заснування нашої орґанізації такі з'їзди відбувалися майже кожного року. Однак коли взяти під увагу, що з'їзди відбувалися донедавна майже кожного року в кожній з трьох степових провінціях, то число таких з'їздів було около 60. І не було такого з'їзду, на якому не було б одного або і більше рефератів про українську визвольну справу і на якім не ухвалено б резолюцій відносно тієї справи. Я хочу пригадати хоч кілька таких резолюцій.

Візьмім з'їзд, що відбувся при кінці 1930 року в Едмонтоні. Це був рік, в якім відбулася жорстока і ганебна пацифікація в Східній

Галичині та процес проти провідних членів Спілки Визволення України на чолі з Єфремовим. Яку ж резолюцію ухвалив той з'їзд відносно української визвольної справи? Вона звучить так:

"Чотирнадцятий Народний З'їзд поручає Централі Союзу Українців Самостійників повзяти поважні кроки для помочі нашим братам в Европі в їх стремліннях до визволення українського народу з-під окупації російської, польської, румунської й чехословацької й до збудування на українських землях Української Самостійної Держави".

"У своїй праці Централя СУС повинна звернути свою увагу на пропаґанду української справи між народами й державами світу, головно через Українське Бюро Інформації й Пропаґанди". (Це був окремий відділ при Централі СУС.)

"Давати матеріяльну і моральну поміч нашим братам в Европі в їх боротьбі з наїздниками".

"Доложити всіх старань, аби в Найвищій Раді Ліґи Націй була порушена справа польського терору на західно-українських землях і становище українського народу під Польщею, яка у відношенню до українців зломила всі зобовязання, підписані нею в договорі в Версалю з 28-го червня 1919, як також зобовязання відносно територіяльної автономії для українських земель, забезпечені державною конституцією з 1921 року й актом конституційного сойму з 26 вересня 1922 року;

"Працювати в напрямі витворення всеукраїнської визвольної плянової акції, якої передумовою являється спільна ідеольоґія й програма національного визволення".

Скажу при цьому, що наслідком праці і старань СУС, та при допомозі Українського Бюра в Лондоні, була того року внесена петиція до Ліґи Націй, підписана 60 послами англійського парляменту в справі положення українського народу під Польщею, з приводу т. зв. пацифікації, що її пізніше розглядала Ліґа Націй, яка визнала Польщу винною і дала їй догану перед цілим світом.

В додатку до цього ще в листопаді 1930 року СУС вислав меморандум до канадійського уряду, на руки заступника міністра закордонних справ д-ра Скелтона, в справі польських погромів в Галичині того року.

Перейдемо тепер до двох з'їздів, що відбулися в Саскатуні та Едмонтоні при кінці 1934 року. На тих з'їздах були ухвалені такі резолюції про українську визвольну справу:

1. "Стоячи непохитно на становищі самостійности і суверенности української нації, з'їзд уважає теперішню окупацію українських земель Совєтською Росією, Польщею, Румунією та Чехословаччиною крайно шкідливою для життєвих інтересів українського народу і повною небезпеки для світового миру. З'їзд припоручає українцям Канади працювати способами, що є можливі в межах канадійського горожанства для зреалізування ідеї самостійности і суверенности України.

2. "З'їзд вітає прояви стихійного зросту масової опозиції українського народу проти окупаційних режимів на українських землях.

3. "З'їзд пятнує політику терору Совєтської Росії супроти України, що виявилася в кількох послідніх літах систематичним виголоджуванням українського населення, а в останнім році масовими розстрілами передових українців".

На з'їздах, що відбулися в Едмонтоні і Вінніпеґу в грудні, 1936 року, ухвалено такі резолюції відносно української справи:

1. "Беручи під увагу, що українська справа є тепер до тієї міри відома світові, що стала актуальною проблемою світової політики, з'їзд звертає увагу українського громадянства на потребу постійної праці та чуйности, аби в рішаючу хвилину бути приготованими до участи в здійсненню української державности.

2. "Зваживши, що українська нація під теперішню пору є в стані активної боротьби за свою державність, і зваживши, що канадійські українці можуть бути важним допомоговим чинником в цій боротьбі, з'їзд закликає всі українські національні орґанізації в Канаді до консолідації своїх національних сил у справах всенаціонального значення".

Але можливо найясніше і найвірніше висловив своє становище Союз Українців Самостійників до української визвольної справи на з'їзді, що відбувся у Вінніпеґу: дня 2 січня, 1938 року. Ось дослівний текст резолюцій в тій справі:

"Ми, члени й прихильники Союзу Українців Самостійників... як горожани Канади... констатуємо, що в теперішню пору нема самостійної та суверенної української держави, і тому український народ на своїх етноґрафічних землях, як і вся його еміґрація, є під теперішню пору в стані активної боротьби за свою культуру та політичну незалежність та суверенність.

"Ми заявляємо свою повну солідарність з цією визвольною боротьбою і прирікаємо помагати в ній всіми своїми матеріяльними та моральними засобами. Однакож боротьбу цілої нації за свою державність і незалежність ставимо понад боротьбу якоїсь одної політичної ґрупи чи особи за першенство в будучій українській державі. Ввиду того жаліємо, що є намагання деяких осіб, чи політичних ґруп перенести між наше громадянство на канадійський ґрунт боротьбу за те, який має бути політичний устрій у майбутній українській державі, або яка партія, чи особа має в ній мати провід, бо вважаємо, що ці питання можуть і мусять бути вирішені в першій мірі волею автохтонного населення українських земель, яке з природи речі буде двигати тягар боротьби за визволення України. Тому ми перестерігаємо так своє членство, як і взагалі українське громадянство Канади, аби не давало піддержки особам, ні ґрупам, що ставлять на перше місце свій власний інтерес, а інтерес нації на другім місці, або являються експозитурою одної, чи другої політичної ґрупи, чи особи, зводячи послідовно боротьбу за свободу українського народу до непочесної драчки та безглуздого взаїмного нищення".

Ця резолюція та пересторога в ній не втратили своєї актуальнос-

ти і до нині. Ще й сьогодні є в нас політичні ґрупи, чи фракції тих ґруп, що з найбільшим завзяттям безпощадно поборюють себе взаємно на тлі питання, хто саме має найбільше права бути на чолі визвольних змагань українського народу.

Що наше становище, висловлене в згаданій резолюції, було правильне, видно хоч би з того, що здоровий і відповідальний елемент серед української політичної еміґрації, головно той, що стояв твердо на принципах Української Національної Ради, майже тими самими словами перестерігав своїх противників та українське громадянство взагалі. Ось що писав один з провідників цієї ґрупи,' письменник Іван Багряний, теперішній голова УНРади:

" . . .проблема боротьби за свободу і незалежність українського народу — це проблема, яку не розвяже ніяка еміґрація. Це проблема великих мільйонів, і вона стоїть на історичному порядку денному — і стоїть не "тут", а "там" — і лише ті мільйони можуть розвязати її, або вона взагалі ніколи не може бути розвязана. Завдання ж еміґрації є зуміти поставити себе тим мільйонам на послуги, йти з ними впарі, офірувати себе справі їхньої свободи і незалежности і в імя цього бути їхніми прапороносцями. Ті мільйони, тобто та вся нація нікуди не втекла, а лишилась вдома, живе там і бореться . . . і, кінець-кінцем таки переможе . . . єдино вирішальні політичні резерви наші, основні кадри української визвольної боротьби перебувають там, де перебуває нація".

(Див. "Укр. Вісті", Новий Ульм, Р. 5, ч. 90).

Але мені здається, що найбільший розум, високу політичну зрілість та передбачення виявила наша орґанізація на самому початку другої світової війни в 1939 році. Коли відбувався наш з'їзд в грудні, 1939 року, нацистична Німеччина та комуністична Росія вже були поділилися західними українськими землями. У нас в Канаді, як відомо, ще й тоді існували симпатії до Німеччини серед деяких уґруповань, як до будучої визволительки України. Союз Українців Самостійників якнайрішучіше поборював такі симпатії, тенденції і надії, і на своїм з'їзді, що відбувся у Вінніпеґу 24-25 грудня, 1939 року, наша орґанізація прийняла таку резолюцію:

"Українські канадійці не бачуть виглядів на освобождення українського народу в Европі, як з боку комуністичної Росії, так і з боку нацистичної Німеччини, бо обидві ці держави поклоняються грубій силі, як своєму божкові, і з'їзд осуджує однаково аґресію обох цих держав, а зокрема заявляє, що окупація Західної України Совєтською Росією і частинне обкроєння її території в користь Німеччини не є під жадним зглядом визволенням цієї країни, ані приближенням розвязки українського питання, а тільки новою і більш лицемірною формою її поневолення. Приєднання Західної України до Совєтського Союзу є в найліпшім разі зєднання українського народу під одним ярмом, а це зовсім не розвязує українського питання. Воно може бути розвязане тільки через полишення українському на-

родові спромоги орґанізувати свою власну, самостійну державу. З'їзд висловлює своє святе переконання, що тільки перемога Великої Британії і Франції, перемога ідеольоґій, за якими вони стоять, ідеалів демократії і мирного полагодження спорів між народами, а дальше, відповідне перебудування Европи та союз з другими свободолюбними народами, як рівного з рівними, дадуть українському народові в Европі спромогу здобути та забезпечити ту волю, за яку він сотки літ бореться".

Ось яке становище ми зайняли до української визвольної справи на початку другої світової війни. І на протязі пять літ війни, ми не лише з цього принципового становища не сходили, але навпаки, всюди його зазначували і поширювали, аж до того часу, поки в листопаді 1940 року створився Комітет Українців Канади, який приняв у цілости це наше становище, і на якому стоїть і до сьогодні.

В 1948 році, уже після війни, наша орґанізація уважала за потрібне зробити окремо і поновно деклярацію свого ідеологічного становища в справі визвольних змагань українського народу, якому не пощастило вибороти собі і закріпити своєї державности. І, як вже було згадано, на з'їзді СУС в Саскатуні, в липні 1948 року, ми знову заявили, що:

"СУС уважає сучасне положення українського народу на рідних землях, як стан поневолення... У відношенні до визвольних змагань українського народу за його соборну, суверенну і демократичну державу на його етноґрафічних землях, Союз Українців Самостійників уважає своїм обовязком допомагати в тих змаганнях в межах свого канадійського горожанства".

Отже, ми знову лише пригадали українському загалові в Канаді, яке було і є наше ідеологічне становище у визвольній боротьбі українського народу на його рідних землях.

Проф. д-р Дмитро Дорошенко, визначний український вчений, що заходами Союзу Українців Самостійників два рази приїздив до Канади.

Закінчуючи цю коротку і побіжну аналізу ідеологічних основ нашої орґанізації відносно її погляду, відношення і становища до української визвольної справи в Европі, я не можу не згадати хоч кількома словами головного архітекта тієї ідеології, довголітнього голови Союзу Українців Самостійників і редактора його орґану сл.

п. Мирослава Стечишина. В його статтях в "Українському Голосі", в знаменитих рефератах, що він виголошував майже на кожнім з'їзді нашої орґанізації про українську визвольну справу, містилося офіціяльне становище СУС в тій справі. Ці відчити були не лише знаменитою аналізою европейської політики і становища України в ній, але це були високо-патріотичні апелі-заклики до національного сумління українського громадянства в Канаді, і поза нею "до **обєднання на чисто українським ґрунті, вважаючи, що тільки таке обєднання може допровадити український народ до осягнення його найвищих національних ідеалів, між якими на першім місці стоїть збудовання самостійної української держави".** ("СУС в Канаді і обєднання українського народу", Вінніпеґ, 1933 р., стор. 7). Як він особисто дивився на українську визвольну справу і як він розумів наші обовязки супроти тієї справи, видно хоч би з наступних цитатів з його двох промов. Хоч війна ще не була закінчена, але коли вже було цілком ясно, що Україна і надальше останеться в тюрмі народів, він, промовляючи на з'їзді СУС у Вінніпеґу, в грудні 1944 року, на тему "Україна в повоєннім світі", сказав: Ми, що живемо в Канаді, Зединених Державах, чи в якій іншій вільній країні не повинні спускати в діл українського прапора в виду того, що українці на Україні перестали говорити про вільну, самостійну Україну, а то й лають нас за те, що ми про таку Україну говоримо. **Їм не вільно того говорити, що нам.** Нехай вони нас і лають за те, що ми говоримо про самостійність України, нам це не шкодить. Але вони може колись будуть і дякувати нам, що ми не подалися, а держали високо прапор самостійної України тоді, коли вони не могли його держати. Нам треба видержати до кінця. Ми зобовязані дальше співати "Ще не вмерла Україна!", як хочемо діждати того, щоб колись заспівали: "Вже воскресла Україна".

Другий цитат я беру з його брошури п. з. "Радянська Україна в світлі совєтської конституції й практики", що вийшла в 1945 р.

Розглядаючи, та аналізуючи т. зв. сталінську конституцію, точка за точкою і довівши, що конституція доконала повне поневолення українського народу, він закінчив свої помічення (ст. 23-24) так:

"Чим сильніше кати України кричать, що Радянська Україна є якраз те, чого український народ бажає, тим сильніше ми, що знаємо сумну правду, обовязані з вільного краю кричати: "Брехня! Україна в неволі!" І доказувати це мусимо совєтською конституцією й совєтською практикою. Це одинокий спосіб, який нам лишається, щоби сплачувати свій довг перед рідним народом і посувати вперед справу його вільного життя між народами світу . . . Нема сьогодні більше причини годитися на Радянську Україну, як було її в 1918, 1920, чи в 1936 рр. Хто на неї погоджується, той в болото кидає великі жертви, зложені в боротьбі за її самостійність, плює на героїв, що життя своє за вільну й самостійну Україну віддали".

Це було становище Мирослава

Стечишина до української визвольної справи. Це було і є нині становище Союзу Українців Самостійників.

Але можуть бути між нами люди "доброї волі", що прочитавши це все, покивають головою, махнуть рукою та й скажуть: "Та то все гарно звучить. Всі ваші статути, з'їзди, реферати, резолюції, брошури, заяви, все це дуже гарні речі. Але це слова і більш нічого. А словами нічого не збудуєш! Скажіть нам, що ви практичного, конкретного, наочного зробили". Рація. Тільки це, як кажуть анґлійці, дуже великий "ордер", дуже велике замовлення. В одній статті не можливо перечислити, або хоч би згадати і сотої частини тої практичної роботи, що наша орґанізація зробила для української визвольної справи в Европі за останніх 33 роки. Тому спробую пригадати лише дещо.

Боротьба з тоталітаризмом

Першою конкретною заслугою нашої орґанізації, це послідовна боротьба з пропаґандою лівого і правого тоталітаризму серед нашого громадянства в Канаді. Одним з головних завдань нашої орґанізації була боротьба з московським комунізмом, як новою формою поневолення України. Цю боротьбу ми невпинно і безпощадно провадимо і дотепер. Пізніше, десь з початку 30-их років, появилася нова язва під назвою нацизм і фашизм, що проповідували нову форму диктатури під гаслами скрайного націоналізму, взоруючись в першу чергу на Муссоліні в Італії, а пізніше на Гітлєра в Німеччині. Відома річ, що деякі з наших молодших політиків в Европі, головно галичани, почали захоплюватися цими ідеалами. Головним речником і ідеологом цього напрямку став Д. Донцов, що написав книжку п. н. "Націоналізм". Наша орґанізація стала рішучо проти ідей Донцова, уважаючи їх анти-демократичними і запереченням особистої волі людини і волі народів і нації. Цю боротьбу з комунізмом, фашизмом і нацизмом ми провадили до початку другої світової війни. Коли вибухла війна і Канада стала до збройної боротьби з нацизмом і фашизмом, то інші українські ґрупи в Канаді мусіли нагло звивати і ховати свої недавні прапори й відрікатися своєї минувшини. Ми свого становища не потребували міняти, ані ховати своїх прапорів. Прийшло до того, що ті українські орґанізації в Канаді, що недавно поборювали нас, мусіли рад-не рад "тихесенько, без гомону" переходити на наше становище, приймати наші кличі за свої, щоб спасти себе від по важніших клопотів. Нацизм і фа шизм війну програли і пропали в боротьбі з демократичними державами. Остався однак червоний, комуністичний тоталітаризм, що спас себе завдяки лише тому, що випадково і проти своєї волі знайшовся по стороні демократії. З цим ворогом ми ніколи не припиняли боротьби. Вона провадиться і по сьогодні і нам вдалося спасти велику частину нашого громадянства від комуністичної загрози. Ми були одинокою орґанізацією, що успішно демаскувала всякі "народні фронти", "ліґи миру і свободи",

і пропаґанди. Не було одного з'їзду, на якому не було б реферату про загрозу комунізму, як для нас українців так і для цілого демократичного світу. Наша орґанізація запрошувала з відчитами і оплачувала визначних бесідників з Европи (проф. Бочковського), з Америки (проф. В. Тимошенка, полк. Кедровського) та інших, як ґен. В. Сікевича, проф. Симпсона, які або їздили з відчитами по Канаді з рамени нашої орґанізації, або виступали з промовами на наших з'їздах, пояснюючи загрозу як комунізму, так і фашизму нашому громадянству.

Протестаційні віча

Другою конкретною працею Союзу Українців Самостійників була протестаційна акція у формі публичних віч чи мітинґів, що була переведена по кожнім акті насильства чи кривди над нашим народом його чотирма окупантами. Наприклад, сотки таких віч було переведено в Канаді внаслідок т. зв. "пацифікації" в нашій Галичині, суду над членами СВУ в Україні в 1929-30 роках, голоду на Україні в 1932-33 роках, ліквідації українського національного життя на Буковині, засудів членів УВО чи ОУН в Галичині і т. д. При цьому було ухвалено сотки резолюцій, які були вислані до прихильних нам держав і осіб, щоб показувати і пригадувати світові ту кривду, яку робили нашому народові його окупанти-вороги.

Брошури і книжки

Третя конкретна праця, це була всяка література в формі газетних статтей, що появлялася як в українській так і в анґлійській пресі, а також брошури, що видавалися в обох мовах. Згадаю також, що коли появлялися чи то статті, чи брошури, чи книжки в анґлійській мові прихильні для української визвольної справи, то дуже часто наша орґанізація закуповувала поважну скількість того матеріялу і розсилала безплатно визначним особам в анґлійськім світі на те, щоб познайомити їх з українською справою. Пригадую собі, що так ми використали такі книжки, як: "Капут", "Пезент Юроп", "Да Юкраініян Квесчон", "Юкраініан Ревю" й інші. З брошур про українські справи заслуговують на увагу головно такі:

"Союз Українців Самостійників" (Принципи і програма), Вінніпеґ, 1928 р.,

"Нова хвиля червоного терору на Україні" (В. Свистун), Вінніпеґ, 1930 р.,

"Юкрейн — да сорест спат оф Юроп" (в анґл. мові), В. Свистун, Вінніпеґ, 1931 р.,

"Союз Українців Самостійників в Канаді і обєднання українського народу". Мир. Стечишин. Вінніпеґ, 1933 р.,

"Національно-культурні завдання українців в Канаді". (П. І. Лазарович), Вінніпеґ, 1937 р.,

"Самостійність, Соборність, Федерація". (Мир. Стечишин), Вінніпеґ, 1942 р.,

"Радянська Україна в світлі совєтської конституції й практики" (Мир. Стечишин), Вінніпеґ, 1945 р.,

"На порозі нової доби" (збірка відчитів виголошених на з'їзді СУС у Вінніпеґу 23-25 грудня 1944 р.) Вінніпеґ, 1945.

"Союз Українців Самостійників і українська визвольна справа". (П. І. Лазарович). Вінніпеґ, 1951 р.

Меморандуми до урядів

Четверте — це були ріжні меморіяли чи меморандуми, що Союз Українців Самостійників висилав до ріжних урядів з приводу важніших подій на українських землях. Я вже згадував про петицію до Ліґи Націй, що була підписана 60-ма анґлійськими послами в справі пацифікації. Союз Українців Самостійників був головним спонсором тієї петиції. Дальше, був висланий меморандум до канадійського і анґлійського урядів в справі засуду Романа Біди, молодого українського націоналіста в Галичині. Третій, дуже важний меморандум був вручений канадійському урядові нашою орґанізацією в липні 1939 року. Той меморандум був приготований нашою орґанізацією, хоч був підписаний трьома іншими українськими орґанізаціями в Канаді. Цей меморандум був вручений урядові Канади особисто двома нашими членами (пп. В. Буряник і Т. Гуменюк), і Союз Українців Самостійників покрив всі кошти звязані з цим ділом. Цей меморандум передбачував другу світову війну і подавав позитивну розвязку цілого українського питання в Европі анґлійському світові під розвагу.

Реферати членів СУС перед анґлійськими клюбами і товариствами

Важну інформативну працю виконала наша орґанізація для української визвольної справи через відчити, реферати та принагідні розмови в анґлійських клюбах, товариствах і політичних та наукових орґанізаціях. Наприклад, ще в 1933 році один з наших молодших членів, а пізніше голова Союзу Українців Самостійників, будучи в Европі, прочитав реферат про українське питання в Европі перед членами т. зв. Королівського Інституту Міжнародних Справ у Лондоні. До цього товариства

Проф. Ольґерд Бочковський,
визначний український вчений в Европі, що заходами Союзу Українців Самостійників відвідав Канаду і виголосив серію доповідей в українських осередках.

належать найвизначніші державні мужі Анґлії та знавці міжнародних справ. Це перший раз в історії того товариства, що українське питання було порушене перед його членами. В Канаді таких виступів було багато і неможливо мені їх всіх пригадати. Знаю, що такі ви-

ступи робили: В. Свистун, Мирослав Стечишин, Юліян Стечишин, І. Р. Соломон (теперішній суддя), Т. Гуменюк, В. Буряник, посол Н. В. Бачинський, та багато інших. Всіх я не можу пригадати. Все це була важлива і конечна праця для української визвольної справи.

Визначні бесідники запрошені нашою орґанізацією

На протязі перших 15-20 літ свого існування наша орґанізація не жалувала ані труду, ані грошей на те, щоб час від часу наше громадянство в цілій Канаді мало нагоду почути визначних наших діячів з Европи про стан української визвольної справи на рідних землях. Наприклад, полк. В. Кедровський, бувший інспектор армії УНР, щонайменше два рази обїздив Канаду з відчитами з рамени нашої орґанізації. Він зробив велику роботу для української справи в Канаді і значно ослабив комуністичну акцію серед нашого громадянства.

Другим визначним гостем-бесідником був пок. проф. О. І. Бочковський з Подєбрад (ЧСР). Це був великий мовознавець і спеціяліст в історії визвольних змагань не лише українського народу, але і інших поневолених народів світу. Він дав велике число відчитів по Канаді з рамени Союзу Українців Самостійників і тим зробив велику працю для української справи.

Третім визначним гостем був проф. Дмитро Дорошенко. Хто був проф. Дорошенко і які його заслуги для української визвольної справи, це всім відомо. Скажу лише, що проф. Дорошенко приїхав до Канади в 1937 і знову 1938 р. на запрошення нашої орґанізації. Першою його метою було дати короткий курс з української історії для молодшої ґенерації в Канаді. Він це зробив літом 1937 року в Едмонтоні. Слідуючого року він знову приїхав до Едмонтону і дав курс з історії української літератури. На цих курсах було записано поверх 70 слухачів кожного року. Але крім цих курсів проф. Дорошенко дав ряд цінних відчитів у головніших центрах Канади і тим високо підніс українську визвольну справу серед нашого народу в Канаді.

Остаточно згадаю покійного вже ґен. В. Сікевича, який за ввесь час свого побуту в Канаді не раз обїздив її з відчитами, кілька разів з рамени Союзу Українців Самостійників. Його відчити робили велику роботу для української справи.

Були й інші бесідники.

Позаочні курси Української Господарської Академії

Треба згадати про позаочні курси українознавства, що їх зарядила наша орґанізація, почавши від 1934 до 1937 року. Це були писані курси-лекції з ріжних галузей українознавства, що були виготовлені визначними вченими з Подєбрадської Академії в Чехословаччині спеціяльно для канадійських студентів. Ці лекції приходили для курсантів реґулярно кожного місяця і велися на взір т. зв. "екстрамюрал" курсів, що їх дають ріжні канадійські університети. На цих курсах було записано сотки наших студентів (хлопців і дівчат) в Канаді. Багато є сьогодні в

Канаді таких, що брали ці курси і знають, що вони принесли кожному, хто серйозно ставився до них, велику користь, поширюючи його чи її знання українознавства. А дохід з цих курсів поміг вдержати Подєбрадську Академію через довший час. На мою думку, це була важна праця для української визвольної справи.

Історія України проф. Дорошенка в анґлійській мові

Остаточно хочу пригадати найважнішу, специфічну працю, що її виконав Союз Українців Самостійників для української визвольної справи в цілому світі, а це видання першої, повної Історії України в анґлійській мові, з під пера проф. Дмитра Дорошенка. Ця історія вийшла в перекладі пані Г. Келлер-Чикаленко (дочки відомого мецената і патріота Євгена Чикаленка), під редакцією проф. Дж. В. Симпсона, професора історії на Саскачеванськім Університеті, великого знавця і щирого приятеля української визвольної справи. Як відомо, до 1939 року не було на цілому світі авторитетної Історії України в анґлійській мові. Це сильно утруднювало всяку інформативну працю про Україну в анґлійськім світі. Відчуваючи це, Союз Українців Самостійників ще в 1937 році запропонував проф. Дорошенкові написати таку історію, запевнив йому гонорар і запевнив його, що така історія вийде коштом Союзу Українців Самостійників так скоро, як вона буде закінчена. Проф. Дорошенко радо погодився на це, як також погодилися співпрацювати дві другі особи, про яких я згадував. Наслідком того, восени 1939 року, в Едмонтоні була надрукована і вийшла в світ перша Історія України в анґлійській мові. Попит на неї був такий великий, що треба було скоро друкувати друге видання, що й зроблено. Обоє видання сьогодні цілковито випродані. Робляться заходи до третього видання. Наша орґанізація видала цю Історію не для зиску. Коли книжка появилася, то наша орґанізація порозсилала безплатно по одній копії всім визначнішим діячам Канади та декому в Зєдинених Державах, а також до кожної важнішої бібліотеки в Канаді. Ми віримо, що ця книжка зробила велику працю для української визвольної справи і ми горді з того, що наша орґанізація була в силі це зробити.

Ось таке було і є наше становище до української визвольної справи. Ось таку в коротці практичну працю ми або виконали, або старалися виконати для тої справи за останніх 30 і кілька літ. Ця праця, в дещо відмінній формі, продовжується і до сьогодні. І СУС буде її продовжувати до того часу, поки український нарід стане сувереном на своїй землі. У виду того, ставлення (відношення) Союзу Українців Самостійників, як орґанізації, і кожного нашого члена зокрема до української визвольної справи я дозволю собі висловити словами Т. Шевченка:

> Мені однаково, чи буду
> Я жить в Україні, чи ні . . .
> Та не однаково мені,
> Як Україну злії люде
> Присплять, лукаві, і в огні
> Її, окраденую, збудять . . .
> Ох, не однаково мені!

о. д-р С. В. Савчук

УКРАЇНСЬКА ГРЕКО-ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА В КАНАДІ

Ініціятива Народного Комітету

Перші конкретні кроки до зорґанізування Української Греко-Православної Церкви в Канаді були зроблені на Церковнім З'їзді, що відбувся 18-19 липня 1918 року, в місті Саскатуні. З'їзд цей був

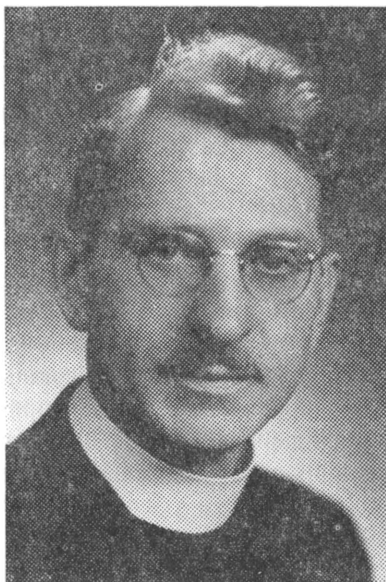

Протопресв. д-р С. В. Савчук, церковно-громадський діяч, бувший редактор "Вістника", довголітній адміністратор Української Греко-Православної Церкви в Канаді, від 1955 року голова Президії Консисторії, також бувший довголітній перший заступник президента Комітету Українців Канади.

скликаний Народним Комітетом, який зорґанізувався був на весні того року та який розіслав на поодинокі адреси запрошення на з'їзд такого змісту:

Саскачеван, 26-го червня 1918.

ВП. ПАНЕ!

Отсим маємо честь запросити Вас на **довірочні збори,** котрі відбудуться в салї Українського Нарадного Дому на розї улиць Ай і 19-ої — на днях **18 і 19 липня 1918, для обговорення церковно народних справ.**

Вам відомо, що наші церковно народні відносини в Канаді під теперішну пору є дуже, а дуже невідрадні. Помимо сего, що наша греко-католицька церква, до якої належить більшість нашого народу в Канаді, дістала по довгих старанях і благанях єпископа в особі: **Їх Преосвященства Кир Никити Будки, то греко-католицькі вірні не мають відповідної духовної обслуги, раз через се, що нема тут достаточного числа греко-католицьких священиків, — а другий раз через се, що не всі відповідають свому високому покликаню.** До того ще сї священики є целєбси, а не жонаті, як сего вимагає греко-католицький обряд і наші народно церковні традиції. Найприкрійшим зі всего є факт, що наша церковна греко-католицької церкви політика ведеть ся **по бажанях і під стислою контролею французької римо-католицької церкви, в супереч нашим народним інтересам.**

Відомо Вам також, Добродію, що в остатніх часах між духовенством під проводом Їх Преосвященства Никити Будки і світською інтеліґенцією, яка гуртує ся коло народних інституцій, як бурси, Народні Доми, читальнї і т. д. зачала ся велика борба, в котрій духовенство хоче затвердити клєрикальну контролю над народними інституціями і цілою народною роботою взагалї. Дійшло вже навіть до того, що їх Преосвященство разом з духовенством беруть ся навіть за середно-вічні способи в борбі зі сво-

їми противниками, бо приміром відмовляють сповідати греко-католицьких вірних, котрі є членами народних інституцій, відмовляють хоронити їх на церковних цвинтарях, а навіть грозять церковною клятвою провідникам народних інституцій і цілому народови зорґанізованому в тих інституціях. Тому, що наша народна церковна справа находить ся на лихім і невідраднім становищу, треба сейчас без жадної проволоки зарадити сему, і ми сю справу з багато свідомими одиницями нашого народу обговорювали, мали вже кілька віч в сїй справі і про се писалось вже дещо в пресї. — і вислїдом сего всего являєть ся **Народний Комітет зложений з понизше підписаних людей.** Сей народний комітет отсе **запрошує Вас на висше згадані Довірочні Збори, котрі мають обговорити, рішити і вияснити наше церковне становище, з осібна вирішити відносини церкви до народних інституцій, і народної справи взагалі.**

Сї збори мають застановитися над сим, як зарадити всїм нашим церковним недостачам; як усунути крайно шкідливий для церкви і народу целєбат (безженність) священиків; як увільнити нашу церкву від погубного впливу французько-бельґійських піпів; як забезпечити те, щоби наші церковно народні маєтки не були власностію одиниції, але церковних громад; як забезпечити, щоби нашим єпископом і нашими священиками в Канадї були лиш Українці, а не чужинцї.

На сї збори можуть явити ся лише ті, що дістали се запрошенє, яке просимо привезти з собою.

Зістаємось з глубоким поважанєм

НАРОДНИЙ КОМІТЕТ

З МАНІТОБИ: В. Кудрик, редактор; **О. Г. Гикавий,** редактор; **Я. В. Арсенич,** адвокат; **Т. Д. Ферлей,** посол; **Д. Якиміщак,** правник; **Іван Петрушевич,** секретар-касієр; **В. Мігайчук,** ріф муніціпалу; **Павло Гикавий,** фармер; **В. Романчич,** фармер.

З САСКАЧЕВАНУ:

Ф. Гаврилюк, Б. А., учитель; **Йосиф Богонос,** учитель; **Стефан Савчук,** секр-касієр; **А. Воробець,** сторник; **Мих. Стечишин,** правник; **А. Боднарчук,** фармер; **Василь Михайлюк; П. Швидкий,** фармер; **Б. М. Савяк,** секр-касієр; **Д. Я. Стратійчук,** банкир; **Т. Стадник,** фармер; **А. Марковський,** фармер; **П. Мамчур,** фармер; **Мих. Чорнейко,** учитель; **Ів. Кульчицький,** купець.

З АЛЬБЕРТИ:

Тимко Ґошко, фармер; **І. І. Рурик,** учитель; **А. Т. Кібзей,** медик; **С. Б. Микитюк, учитель; Петро Зварич,** фармер; **М. Суткович,** фармер.

З'їзд відбувся в заповіджений час, при участі 150 делеґатів, що з'їхалися чи не з кожного закутка трьох західних провінцій Канади. Настрій з'їзду був поважний, врочистий. Учасники його відчували, що всі вони разом і кожний зокрема творили історичний факт, від якого буде залежати, чи українці Канади мають зажити в церковних і народних справах життям свобідним так, як прагне їх серце й розум, і так, як велить їм національна гідність, чи раз назавжди мають стати жертвою чужої, ворожої українцям політики.

Основні засади Церкви

Обговоривши докладно тодішнє церковне положення, з'їзд постановив зорґанізувати Українську Греко-Православну Церкву в Канаді на таких основних засадах:

1. Українська Греко-Православна Церква в Канаді є в сполуці з другими східними Православними Церквами і принимає ті самі доґми і той самий обряд.
2. Маєтки громад мають бути власністю церковних громад і церковні громади мають ними заряджувати.
3. Всі Єпископи мають бути вибрані Собором священства, делеґатів від громад і делеґатів від братств.

Перші Єрархи УГПЦ

Першим Єпископом Української Греко-Православної Церкви в Канаді був сирійський Митрополит Ґерманос, з антіохійського патріярхату, який перебував тоді в Злучених Державах Америки. Митрополит Ґерманос визнавав Українську Греко-Православну Церкву в Канаді, як самостійну чи автокефальну Церкву, а не як складову частину антіохійської патріярхії, або підлеглу антіохійському патріярхові. Митрополит Ґерманос очолював Церкву до 1924 року. В тім же році, на Соборі, що відбувся 16-17 липня в Йорктоні, Саск., на місце Митр. Ґерманоса обрано Архиєпископа Іоана Теодоровича, що кілька місяців перед тим приїхав був з України до Злучених Держав Америки й очолив тамошню Українську Православну Церкву.

Обираючи Архиєпископа Іоана Теодоровича правлячим Єпископом, Собор рівночасно заявив, що обирає його на таких самих засадах, на яких до того часу очолював Церкву Митрополит Ґерманос, — себто на засадах самостійности Церкви. Отже хоч Українська Греко-Православна Церква в Канаді прийняла Єпископа з України і вважала себе в духовній єдності з Українською Автокефальною Православною Церквою, вона під оглядом канонічно-адміністративним дальше залишилася самостійною, автокефальною.

Постанови Надзвичайного Собору в 1951 році

Від 1947 року до 1950 року Українську Греко-Православну Церкву очолював Архиєпископ Мстислав, а в 1951 році, на Надзвичайнім Соборі, що відбувся 8-9 серпня того ж року, правлячим Єпископом було обрано Митрополита Іларіона й надано йому титул "Митрополита Вінніпеґу й всієї Канади". Цей Собор також виніс нижче наведені ухвали, якими ще раз підтвердив автокефалію Української Греко-Православної Церкви в Канаді та з'ясував її відношення до інших Православних Церков:

1. "Надзвичайний Собор УГПЦ в Канаді, 8-9 серпня 1951 року, в місті Вінніпеґу, Ман., стверджує, що Українська Греко-Православна Церква в Канаді повстала на терені вільної канадійської держави волею українського населення в Канаді, як його внутрішня потреба, без посторонніх впливів і допомоги, а так, як творилися Церкви в перших християнських віках, і тому має повне право і конечну потребу на самостійне існування і розвиток на засадах повної Автокефалії. Згідно з цим цей Надзвичайний Собор постановляє: (а) Обрати власну Єрархію Української Греко-Православної Церкви в Канаді найменше з трьох Єпископів. (б) проголосити, що Українська Греко-Православна Церква в Канаді в своїх відносинах до інших Православних Церков є автокефальна".*)

---

*) Ця ухвала йде по лінії другого параграфу Статуту Української Греко-Православної Церкви в Канаді, який частинно звучить так: „Українська Греко-Православна Церква в Канаді заховує доґматичну єдність з усіма православними автокефальними Церквами; вона є рівна в правах з ними і незалежна в своїм устрою та управлінню, і провадить своє

ІЄРАРХІЯ УГПЦ В КАНАДІ

Владика Іларіон,
Митрополит Вінніпеґу і всієї Канади.

Владика Михаїл,
Архиєпископ Торонта і Східної Канади.

Владика Андрей,
Єпископ Едмонтону і Західної Канади.

2. “Надзвичайний Собор Української Греко-Православної Церкви в Канаді, 8-9 серпня 1951 року, в місті Вінніпеґу, Ман., оцим заявляє, що Українська Греко-Православна Церква в Канаді і надальше вважає себе рівною сестрою всіх Православних Церков вільного світу і бажає бути з ними в молитовному єднанні”.

3. “Не маючи наміру втручуватися у внутрішні справи Українських Православних Церков по інших державах за межами Канади, але беручи під увагу політичні і релігійні визвольні змагання українського народу, Надзвичайний Собор Української Греко-Православної Церкви в Канаді, 8-9 серпня 1951, в місті Вінніпеґу, Ман., висловлює гаряче побажання, щоб у межах кожної держави, де живуть православні українці, вони обеднялися в одну Українську Православну Церкву, а не ділилися на різні формації”.

Соборноправний устрій Церкви

Устрій Української Греко-Православної Церкви в Канаді є наскрізь соборноправний:

“Найвищим законодатним тілом Української Греко-Православної Церкви в Канаді у всіх її дочасних і духовних справах є її Собор; не ограничуючи своєї компетентности, Собор застановляється і виносить рішення в таких справах: (а) правління Церкви; (б) захования віри та устрою Церкви; (в) творення власних правил Української Греко-Православної Церкви в Канаді для таких справ і потреб, які не є передбачені в правилах 7-ох Вселенських Соборів; такі правила не можуть розходитися з основними засадами Православної Церкви; (г) зміцнення й розвитку церковного життя; (д) піклування над усіми адміністраційними й маєтково-господарчими справами Церкви; (е) в справах судових і судових відкликів; (є) прийняття і звільнення Єпископів і прийняття кандидатів на Єпископів; (з) взаємовідносини і співучасть в діях з Православними Церквами та іншими християнськими церквами в Канаді й поза Канадою”.

(Статут і Правила Української Греко-Православної Церкви в Канаді, параґраф 3.)

До складу Собору входять: Єпископи, всі священики й делеґати від громад, в пропорції одного делеґата на кожних 25 членів в громаді.

Адміністрація Церкви

В часі між Соборами правлячим і виконавчим орґаном Української Греко-Православної Церкви в Канаді у всіх її дочасних і духовних справах є Консисторія на чолі з Правлячим Єпископом (Митрополитом). Консисторія складається з 18 осіб, 9 духовних і 9 світських, вибраних Собором, і всіх Єпископів, які входять у склад Консисторії правом свого становища. Засідання повної Консисторії відбуваються в міру потреби, але не менше, як один раз у рік.

життя на основі Слова Божого, в Святім Письмі переданого, та Св. Передання, заключеного в правилах і постановах 7-ох Вселенських Соборів”.

Виконним орґаном Консисторії є Президія Консисторії, яка складається з голови і чотирьох членів — двох духовних і двох світських. Голову Президії Консисторії (духовну особу) вибирає Собор, а членів Президії Консисторії вибирають з-поміж себе члени Консисторії, призначуючи рівночасно їх уряди в Президії Консисторії (заступника голови, заступника секретаря і скарбника).

Звичайний Собор Української Греко-Православної Церкви в Канаді відбувається кожних пять років, отже членів Консисторії, й Голову Президії Консисторії Собор також вибирає на пять років.

Стан Церкви

З кінцем 1959 року стан Української Греко-Православної Церкви представлявся так: Церква має трьох Архиєреїв — Високопреосвященнішого Іларіона, Митрополита Вінніпеґу і всієї Канади; Високопреосвященнішого Михаїла — Архиепископа Торонта й Східньої Канади; Преосвященнішого Андрея — Єпископа Едмонтону й Західньої Канади. Має також 88 священиків та 293 громади. Загальне майно всіх громад нараховується **на мільйони долярів.**

Українська Греко-Православна Церква має також свою Богословську Школу, яка існує як Теологічний Факультет Колеґії св. Андрея в Вінніпеґу. Деканом Школи є Впреосв. Митрополит Іларіон. Студент, що пройшов успішно чотиро-річний курс Теології, отримує степень Ліценціята Теології, а відбувши після того щонайменше один рік душпастирської праці та написавши апробовану тезу, отримує степень Бакалавра Теології.

При Консисторії Української Греко-Православної Церкви існує Рада Української Школи, яка опікується всіма Українськими (Рідними) Школами, що існують при українських греко-православних громадах по цілій Канаді. На Сході Канади існує відділ Ради Української Школи з осідком в Торонті.

Українська Греко-Православна Церква в Канаді має також свій орґан "Вістник", який виходить два рази в місяць, та в останніх роках почала розбудовувати своє власне видавництво Богослужбових книжок, молитовників, підручників, листкових лекцій для Недільних Шкіл та інших видань.

***

Ми схильні оцінювати себе самих на основі того, що ми можемо зробити, люди оцінюють нас на основі того, що ми вже зробили. (Лонґфело)

Ф. Т. Гаврилюк

УКРАЇНЦІ В КАНАДІЙСЬКОМУ ШКІЛЬНИЦТВІ

Українці в Канаді мають повну рацію чутися гордими з того великого поступу, що вони здобули на кожній ділянці канадійського життя. Очевидна річ, що цей поступ був би неможливий без відповідного виховання і вишколення молоді. Демократичне шкільництво в Канаді дає нагоду кожній одиниці розвинути свою здібність, але життєвий успіх залежить багато від культурного напряму, традиції і застосування ґрупи, в якій одиниця виховується.

Ф. Т. Гаврилюк, B.A., B. Ed.

громадський діяч, перший українець, що був назначений інспектором державних шкіл і виконував свої обовязки в Саскачевані, був також принципалом Колеґії св. Андрея в Вінніпеґу.

Український нарід має природну здібність і дійсне замилування до освіти. Коли б Україна була вільною державою, то українці були б одним з передових народів в Европі, як це було за давних часів. Під час довголітнього поневолення наше світло не вгасло, та в теперішніх обмежених і тяжких обставинах на рідній землі українське шкільництво змагає до повного незалежного життя. На еміґрації, а особливо в Канаді, українці показали свою здібність і витривалість в їх осягненнях на полі шкільництва і вищої освіти. За пів століття, почавши з нічого, ми не тільки самі себе виховали й усвідомили, але наші учительські сили вже настільки зросли, що наше поле постійно розширюється в початкових, середніх і вищих школах. Послідніми роками українці вже відзначаються навіть на університетських посадах.

Пишу цю розвідку більш в формі споминів, бо в нас нема статистики, якою можна б докладно представити наші досягнення. Багато легше було б вказати на кілька блискучих примірів, де українці особисто осягнули великих успіхів, як подати загальний нарис цього масового руху і широкої активности, що називаємо шкільництвом. Цей масовий рух до освіти і загальне заінтересування в справах шкільництва від самих початків нашої еміґрації був почасти незрозумілий для деяких канадійців. Коли в їх очах загальна несвідомість нашої першої еміґрації давала вигляд застрашаючої проблеми для демократичної держави, то в протягу перших двадцять ро-

ків наша самодіяльність, аґресивність й амбіція на полі шкільництва давали вигляд противної "небезпеки" з їм незрозумілими або підозрілими цілями. Треба було аж другої світової війни, щоб українці переконали своїх співгорожан, що вони льояльні до своєї прибраної батьківщини, що вони тут вже господарями в своїй власній хаті, та що вони не бажають відгорожувати себе а радше воліють не тільки кооперувати, але навіть збагатити наше спільне життя своїм розумом і працею.

В червні, 1926 року, міністер освіти в Саскачевані пропонував назначити мене першим українцем інспектором шкіл в Канаді. Я пропозицію радо прийняв, бо чувся, що маю до того потрібні кваліфікації і відповідну практику, але все ж таки в мене були сумніви чи вже назрів час, щоб ми могли зайняти більше видні місця в канадійському шкільництві. Мені пригадалися піонерські початки нашого учительства, коли в січні, 1907 року, вийшла п е р ш а горстка двомовних учителів з учительського семинара в Вінніпеґу. Між ними був і я. Як на теперішні вимоги, вони не мали повних кваліфікацій, але в них був місіонерський дух, любов до свого народу і запал до праці. З продовженням курсів в Брендоні, наші сили зростали і ці перші учителі дали почин до нашого культурного розвою в Канаді. Уряди в провінціях Саскачевану і Алберти, побачивши наш успіх, завели подібні курси. Більшість цих перших учителів продовжували свої студії і осягнули повні кваліфікації. Мені пригадався гарячий, хоч не успішний спір за продовженням двомовної системи навчання, а пізніше тиха, але вперта конкуренція в мішаних шкільних округах, де українці, будучи в більшості, старалися перебрати шкільну управу в свої руки, щоб дати українським учителям першенство. Брак українських учителів відчувався пекуче, бо в 1936 році не було більше як 300 сталих і повно кваліфікованих учителів в трьох західних провінціях. Але своєю тактикою і професійним поведенням вони зискали довіря і повагу не тільки серед своїх, але і в чужих. Це дало і мені заохоту, хоч в моїм інспектораті число українських учителів було незначне.

Щоби впевнитися, який поступ ми зробили на протязі десять літ, я перевів в 1936 році докладну статистику українського учительства, студентів в нормальній школі і студентів університету.

Цей спис показує, що в тім році вже було на посадах в Манітобі 205 учителів і учительок, в Саскачевані 253, в Алберті 280, разом 738. Кандидатів на учителів в нормальних школах в трьох провінціях в тім році було 136. Це значний зріст, який пропорціонально збільшувався щороку. Жалую, що цієї статистики я не міг продовжувати з року на рік, але припустім консервативно, що цей зріст був менше більше сталий до цього року, то виходить, що число українських учителів повинно бути вже поверх 4,000; це не включає Онтеріо і Бритіш Колюмбії, де число українських учителів вже є також поважне. "Розуміється, що не всі

учителюють. Декотрі пішли в інші заняття; багато учительок подружилися, а ті, що пішли на вищі студії в університетах, зачислені між абсольвентами. Цікаво було б знати скільки українців є на посадах принципалів та учителів у середніх школах. Число шкільних інспекторів українців збільшилося

Іван П. Ґорчинський,

ректор Інституту П. Могили в Саскатуні в 1939—1943 роках, тепер інспектор шкіл в Саскачевані.

до понад 10 і більшість з них в Алберті. Тут Манітоба й Саскачеван лишилися позаду.

Зростаюче число студентів і абсольвентів університету найкраще підкреслює участь українців в канадійському шкільництві. Перший і одинокий українець, що осягнув степень B. A. в 1913-ім році, дав примір і заохоту для нашої молоді. За дванадцять літ, до 1925 року, було вже 28 абсольвентів. Від 1926 до 1934 року, за вісім літ їх число збільшилося до 165. Від 1936 року я не маю рекорду, але в 1935 році було зареґістрованих 196 українських студентів, включаючи 37 на укінченню своїх степенів. Навіть коли б їх число не збільшувалося, то за цих 22 роки ми мали б приблизно 500 абсольвентів. Одначе, як подає преса, в самому Манітобському університеті було минулого року 510 українських студентів. Мабуть не менше було в прочих двох університетах, не згадуючи поважного числа в східній Канаді. Тож можна сподіватися, що в нас є щонайменше 800 української інтеліґенції з університетською освітою. Все це показує, який великий поступ на полі шкільництва і вищої освіти українці в Канаді зробили, і тим збагатили культурно не тільки себе, але й цілу канадійську суспільність.

Дехто скаже, — які це українські студенти, яка це українська молодь, коли вже поважна частина з них не володіє українською мовою і Україна для них має тільки ґеоґрафічне значення. — Коли ми поставимо такі строгі вимоги, то будемо відрікатися щорічно великої частини нашої студентської молоді. Ми, як українська суспільність, будемо тим зрікатися свого обовязку супроти нашої молоді, а молодь наша, шукаючи приналежности, буде “ні тут, ні там”. Ми свою совість можемо закрити, але для них це накинене почуття незрілости і меншевартости витворює огірчення і психічне терпіння.

З мовою ніхто не родиться: — її треба вчитися, і то постійно вчитися, бо мова, як предмет, це широке поле, яке вимагає багато літ інтенсивної студії. Наша молодь, що виховується в анґлійських школах і живе в анґлійському оточенні не має такої нагоди, як у ріднім краю. Це вимагає від нас вирозуміня, заохоти і помочі. Нашим ідеалом є чистота і плинність в рідній мові і це ми повинні мати на увазі, але не можна ставити надто високих вимог, щоб не відстрашувати і не знеохочувати нашу молодь. Наша мова трудніша до навчання, як щоденна анґлійська мова. Але щоб наблизити нашу молодь до української літератури, через яку вона глибше пізнає велич української культури та її історію, потрібним є, щоб якнайбільше українських творів з історії, літератури і мистецтва були перекладені на анґлійську мову. Вже зроблено значний поступ в цім напрямі, і це не менш вартісне для нашої власної освіти як і для пропаґанди між чужими. Наша молодь хоче вчитися, вона хоче чутися свідомою частиною своєї цінної ґрупи в Канаді, і яка чим рік здобуває вищу освіту та відзначення в ріжних ділянках канадійського життя. Даймо їй признання від себе.

Факт є, що наша молодь не має причини зрікатися і не зрікається свого українського походження.

Безперечно, що якась частина нашої інтеліґенції згубиться, головно через мішані подружжя, але факт є, що завдяки нашій інтеліґенції, яка вже виросла і виховалася в Канаді, українська церква зростає чисельно, наші виховавчі інституції стають на вищий ступінь, і наші соціяльні й культурні установи дістають повагу і признання від всіх горожан цієї країни.

***

Кожний з нас відчуває інстинктово, що всі гарні почування на світі менш варті, ніж одно добре діло.
(Ловел)

***

Небеса ніколи не допоможуть людині, яка не хоче діяти. (Софокль)

***

Ми завсіґди любимо тих, хто нас подивляє, одначе ми не все любимо тих, кого ми подивляємо.
(Рошефуко)

***

Напоминайте своїх приятелів приватно, але хваліть їх публично. (Сірус)

В. Буряник

КАНАДІЙСЬКІ УКРАЇНЦІ В ПЕРШІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

В історії нашої іміґрації в Канаді першої доби є одна ділянка, яка досі ще зовсім не була висвітлена, а це: яку ролю відограли, або яку участь взяли українці в канадійській армії під час першої світової війни?

Василь Буряник,
громадський діяч, бувший ректор Інституту П. Могили й Інституту М. Грушевського, канадійський ветеран першої світової війни.

На такий досі не висвітлений, чи не задокументований стан цієї ділянки зложилося кілька важних причин, за які годі кому будь приписувати вину, бо це були причини, які випливали з тодішних обставин.

Те, що про участь українців в канадійській армії в першій світовій війні ми сьогодні так мало знаємо, можна до великої міри приписувати тим обставинам, що наше громадське життя, як світське так і церковне, було в ті часи ще так слабо зорґанізоване, що нікому й на гадку не приходило вести якісь рекорди наших вписів до канадійської армії, як це мало місце під час другої світової війни.

Що канадійські українці брали активну участь у воєнних змаганнях Канади під час першої світової війни, то про це нема найменшого сумніву, бо ще й сьогодні живуть українці — ветерани цієї війни. Але багато трудніша справа є навіть приблизно подати число наших вояків в канадійській армії, яка своїм загальним числом в тій війні перевищила пів мільйона вояків ріжних родів зброї.

По закінченню першої світової війни в нас говорилося і писалося в пресі, що число вояків-українців в канадійській армії виносило десь між 12 а 15 тисяч, однак цього не можна точно устійнити, хоч би навіть уряд дав нам доступ до військових рекордів. Бо вписатися до армії українцем було тоді майже неможливе, хоч би з тої простої причини, що в той час канадійські військові власти не мали зеленого поняття, хто то є ті українці. До речі, тоді й було ще дуже мало таких, що звали себе українцями, отже охочі до війська українці мусіли вписуватися під назвами, яких вживала в ті часи канадійська переписна статистика.

Були тоді й українці, що, боячи-

ся викликати проти себе підозріння своїми українськими прізвищами, зміняли їх на англійські. І так, з Кравця ставав Тейлор, Коваль перемінювався у Смита, хоч часом з цього виходив такий дивогляд, що такий "анґлієць" не дуже то добре вмів по анґлійськи розмовитися з своїми товаришами-англійцями.

А підозріння та упередження до українців зі сторони англійського елементу тоді таки було досить поважне. До нього найбільше довело нефортунне послання греко-католицького єпископа Будки до своїх вірних, щоб вони, як австрійські піддані, негайно зголошувалися до австрійських консулятів, а ті мали відправляти їх до Европи. Цей заклик відносився до всіх тих, що відбули військову службу в Австрії і як її резервісти підлягали мобілізаційним законам.

Та з цього патріотичного заклику єпископа Будки нічого не вийшло, бо через скоре проголошення війни проти Австрії та Німеччини всіми краями Британської Імперії в и ї з д до Австрії став неможливий. Одначе підозріння проти українців, як австрійських горожан, все таки залишилося і вислід з цього був той, що поважне число українців військового віку опинилося за дротами концентраційних таборів, створених для горожан ворожих держав, — Австрії та Німеччини. І там вони перебували до кінця війни на примусових роботах, без всякого сумніву зовсім невинно і незаслужено, бо їм й не снилося їхати та захищати Австрію і цісаря Франца Йосифа своїми грудьми.

Щодо числа українців в рядах канадійської армії під час першої великої війни, то є деякі причини припускати, що більшість з них походила з Великої України, то є з земель, що були під владою царської Росії. Зараз після вибуху війни, царська Росія, як союзнися Анґлії, а тим самим й Канади, видала наказ своїм підданим військового віку зголоситися до найближчих російських консулятів, а ті, не маючи змоги висилати їх до Европи, приказали зголошуючим записуватися до канадійських військових частин, що формувалися по цілій Канаді. Цей наказ російського уряду відносився не тільки до російських підданих на терені Канади, але й до тих, що перебували на терені Злучених Держав Америки. Тим, тамошні російські консуляти, за згодою американського уряду, видавали спеціяльні перепустки на перехід через границю до Канади з тим, що в Канаді вони мали вступати до канадійської армії. І таких було поважне число, а між ними був і один наш земляк, Пилип Коновал, бувший російський солдат, який вже, як канадійський вояк, здобув за своє геройство найвище воєнне відзначення Британської Імперії — Хрест Вікторії (Вікторія Кросс).

Щодо українців, вояків канадійської армії, що походили з західних українських земель, то найбільше їх вступило до армії по більших містах, де вже і в ті часи були досить поважні скупчення українського населення. Наші фермерські околиці дали розмірно незначне число добровольців до армії, бо тоді була велика недостача і потре-

ба робочої людської сили до продукції всякої поживи не тільки для самої Канади та її армії, але й для країн і армій наших воєнних союзників.

Через те фармерських хлопців не так завзято вербували до війська, як по великих містах, де рекрутаційні методи часом нагадували колишні англійські так звані "пресс ґеньґс", які насильно вербували "добровольців" до армії і фльоти.

Канадійські вояки-українці були розкинені по різних військових частинах, які формувалися протягом війни від океану до океану, і тому більших скупчень наших хлопців у якійсь військовій частині майже не було. Одиноким мені відомим винятком цього, оскільки пригадую собі, був 218. батальйон Північної Алберти, який мав поважний відсоток українських хлопців. Це сталося головно завдяки старанням тодішнього посла з округи Гвитфорд, Андрія Шандра. Як поручник цього батальйону, він зумів звербувати до нього поважне число українських хлопців з Північної Алберти, де було найбільше скупчення українського фармерського населення. По переїзді до Анґлії, цей батальйон був розвязаний і розділений, як поповнення, по різних технічних частинах канадійської армії. З цієї нагоди і моя частина, 3-ий батальйон саперів, дістав кількох українських хлопців і від них я довідався про спробу Андрія Шандра створити "український" батальйон в канадійській армії. Варто б, щоб хтось, що ближче ознайомлений з історією цього батальйону, подав більше інформацій про це рідке явище з часів першої світової війни, бо з ходом часу не стане наочних свідків цієї важної і цікавої події і тоді наша історія в Канаді буде настільки біднішою.

На закінчення цих завваг про вояків-українців в канадійській армії під час першої світової війни, не від речі буде хоч коротко згадати про уровень їх національної свідомости.

Можна сказати, що до вибуху російської революції і повалення царату, зверхніх проявів національної свідомости було дуже мало. Вона проявлялася майже виключно тим, що наші хлопці все старалися гуртуватися по одних землянках і там гомоніла українська мова та пісня. До них звичайно пхалися москалі та поляки, бо між нашими хлопцями вони чулися більше "дома", як серед англійців, чи французів. Так само можна сказати, що до повалення царату по наших землянках ніхто не заводив розмов на якісь політичні теми, бо такі справи хлопців не цікавили. Звичайно товариські роз мови йшли на тему, як жило наше село в різних частинах української землі — про землю, урожаї, звичаї та такі життєві події, як великі свята, празники, весілля та вечерниці.

Та те мирне і тихе життя по наших землянках багато змінилося по поваленню російського царату. Мабуть не довіряючи славянам, військова влада стягла всіх вояків з словянськими іменами із лінійних боєвих частин та розділила їх малими гуртками по технічних частинах. Кілька таких ізгоїв попало

й до нашої частини і вони розташувалися по наших землянках.

Про події на терені царської Росії ми знали із щоденного військового часопису, який доходив аж на фронт різними способами з досить малим опізненням. І тими подіями найбільше цікавилися москалі, поляки та українці. По наших землянках не стало безжурних та веселих товариських розмов, а на їх місце прийшли гострі перепалки та свар ки, які часом доходили й до кулаків. Бо москалі обстоювали "єдіну, нєділіму родіну" та "адін катьолок", поляки мріяли про шляхетську Польщу "од моржа, до мор жа", а українці обгризалися з одними й другими —та безцеремонно посилали їх "к'чорту".

Що якраз було причиною такого стихійного пробудження національної свідомости серед досі таких байдужих українців — тяжко сказати. Можливо, що тим евшанзіллям, що їх будило і заставляло до само-пізнання, були вісті з українських земель, з Києва, а пізніше зі Львова — про Директорію, Гетьмана, Центральну Раду і її універсали та про Листопадовий Зрив — вісті, яких ми, українці, не дуже то в той час розуміли, але серцем відчували, що там далеко, на рідних землях, твориться щось Велике, Нове!

Ґенерал Володимир Сікевич,
що виступав з промовами на з'їздах Союзу Українців Самостійників і на запрошення організації СУС їздив з відчитами по Канаді.

С. Волинець

УКРАЇНЦІ ТРЕТЬОЇ ІМІҐРАЦІЇ НА ТЛІ ДВОХ ПЕРШИХ ІМІҐРАЦІЙ

Безцінним документом для ґеологів, що досліджують історію нашої землі, є глибокий, місцями навіть на 1,800 метрів, каніон американської ріки Колорадо. В тому каніоні голим оком можна бачити наверствування земної кори, що творились продовж мільйонів літ.

Степан Волинець,
журналіст, від 1957 року співредактор "Українського Голосу".

В менш щасливому положенні є дослідники історії людського суспільства. Такого специяльного суспільного каніону, що наглядно зображував би довжезний нам процес історичного розвитку хоч би одного людського суспільства, сьогодні ніде на світі немає. Цей процес історики і соціологи мусять відтворювати, студіюючи розкинуті по цілій земній кулі людські скупчення, починаючи від таких відсталих країн, як Нова Ґвінея, Тасманія, чи Полінезійські острови і кінчаючи на такому модерному і під оглядом цивілізації високо заавансованому людському муравлищі, як сучасний Ню Йорк.

Цей короткий вступ хай унагляднить нам складність досліду української іміґрації в Канаді, що справді не має за собою тисячоліть, але має за собою вже більше як півстоліття, в якому і на рідних землях і у цілому світі зайшли великі зміни, що творять вже цілі епохи.

А все ж таки цей дослід улегшений власне тим, що саме в Канаді (до певної міри теж в Бразилії і Арґентині) маємо мініятуру величавого колорадського каніону. Тут, як ніде, збереглись у повному виді наверствування трьох наших іміґрацій з ріжних новіших історичних періодів. Місцями ці наверствування тісно зазублюються в себе, місцями різко від себе відмежовані.

Відмічування півстоліття існування і праці "Українського Голосу" є доброю нагодою для того, щоб хоч побіжно, як на це дозволяють рямці журнальної статті, прослідити усі ті три наверствування, що з них сьогодні складається наша іміґрація в Канаді, прослідити їх значення і ролю та взаємне відношеня, а головно зна-

чення і ролю нашої третьої іміґрації.

Цей дослід утруднений тим, що досі не маємо написаної нашої історії XIX і половини XX століття. Але, як це сказано в одному місці мабуть "Мартина Борулі" І. Тобілевича: "за не імінієм гербовой, напишем на простой".

Перша іміґрація

Отож наша перша іміґрація складалась майже на сто відсотків із безземельних і малоземельних селян, що биті злиднями в краю їхали у світ за очі шукати кращої долі. Були між ними зовсім під культурно-національним і політичним оглядом відсталі елементи, але й були молоді господарі, з яких багато пройшло добру школу старої цісарської армії. Звідтам вони винесли почуття дисципліни і в великій мірі правопорядку. Ті з них, що перейшли вже в краю деякий політичний вишкіл, привезли з собою ідеї пізнього народовецького руху і ідеї молодої тоді радикальної партії.

Всі разом взяті привезли вони зі собою безцінні вартості, якими ми тут живемо ще по сьогодні і які в старому краю вже завмирають під большевицьким режимом. Вони привезли з собою замилування до тяжкої праці на ріллі, любов до своїх прадідівських звичаїв і обичаїв, охоту гуртуватися в свої товариства.

Це вони створили ту тверду базу, на якій ми як українська національна спільнота існуємо тут в Канаді ще по сьогодні і маємо перспективи ще довго існувати. Вони перещепили на новий ґрунт найважніші установи створені народом в рідному краю такі, як Читальні Просвіти, Народні Доми, виховавчі інститути (бурси), вони заснували свою пресу та обезпечневі установи.

Усіх тих установ і товариств в старому краю вже немає. Вони збереглись лише тут на іміґрації як свідки праці цілих наших поколінь. Не має там вже людей, що голосно і сміливо могли б згадувати свою працю в тих установах, як теж працю в "Січах" і "Соколах", в національно-демократичній чи радикальній партіях.

Є вони ще тут в Канаді як свідки праці тих установ і їх співтворці і згадують про них у своїх споминах, як це зробив недавно старий український піонер Дмитро Барабаш. Ці спомини були друковані на сторінках "Українського Голосу". Це власне промовляє до нас у тих споминах ота перша верства нашої іміґрації, оця спідня верства суспільного нашого каніону, що зберігся отут в Канаді як живий свідок минулого.

Вростаючи в новий ґрунт, наші перші іміґранти жили теж тим, що творилось в старому краю. Процес розвитку національної свідомости відбувався й тут. В тому процесі капітальну ролю відограла горстка інтеліґенції, що приїхала з нашим селянством з старого краю, і на підмогу якій прийшла вже інтеліґенція, що виховалася в Канаді.

Величезним кроком вперід у національному усвідомленні першої нашої іміґрації, як власне української іміґрації, було заснування

"Українського Голосу" в 1910 р., що вже самою своєю назвою став неначе українським прапором, довкруги якого гуртувалось свідоме українство тоді, коли на інших прапорах видніли ще застарілі назви "русин" часом з ріжними канадійськими додатками.

Політично цей період був під впливом українських народовців і радикалів. В культурно-національній ділянці він проявлявся в дуже живій і ідейній та дружній праці на терені культурно-освітних товариств, розбудовою хорів і аматорських гуртків.

Події звязані з першою світовою війною, а радше з її закінченням, коли в наслідок наших визвольних змагань повстала українська держава, широким і радісним відгомоном відбились в серцях і умах нашої першої іміґрації. Одначе вона ці справи переживала з віддалі, розуміла і забарвлювала по своєму, дуже часто ідеалізуючи їх. Вона прагнула допомогти їй з Канади, складаючи поважні жертви на Національну Позику під час відвідин д-ра Назарука та висилаючи делеґацію на мирову конференцію в Парижі.

Друга іміґрація

Після закінчення першої світової війни українська іміґрація почала напливати ріжними руслами і була більш ріжноманітна ніж перша іміґрація. Перш за все відновилось старе русло, яким пливла дальша селянська, заробітчанська іміґрація скріплена новим джерелом, а саме з тієї частини Волині, Полісся і Підляшшя, що опинилися під Польщею. Другим руслом почала напливати перша наша на ширшу міру політична іміґрація. Рекрутувалась вона спершу з учасників наших визвольних змагань, головно із західно-українських земель і частково з Наддніпрянщини. Були це здебільша члени армії УНР і УГА як теж і члени державного апарату та адміністрації і політичні, громадські й культурні діячі.

В двадцятих і тридцятих роках долучилось до того русла, ще окреме русло українського націоналістичного підпілля, що переслідуване польською адміністрацією і загрожене тяжкими вязничними карами чи навіть карою смерти, шукало захисту і пристановища в такій вільній країні, якою була і є Канада. Ця нова іміґрація внесла спершу з собою свіжий подув національно-державного патріотизму і патосу. Одначе згодом, коли почали напливати кадри українського революційного підпілля, вони привезли з собою духа ексклюзивности і нетолеранції до тих, що з ними не годилися.

Вони не доцінювали того, що зробила перша іміґрація, і замість включитись до зорґанізованого життя, що вже до них існувало, вони почали творити свої власні орґанізації, зразу Стрілецькі Громади, на базі яких пізніше створилась орґанізація Українського Національного Об'єднання. Нові пришелці з того табору визнавали лише свій власний заграничний провід, а саме провід ОУН, і закидали старим українським канадійським орґанізаціям, що вони забагато часу, енерґії і грошей присвячували на удержання своїх інституцій в Канаді і на культурні

інституції в краю ("Рідна Школа" "Просвіта' і т. д.), а замало на повстанчий і революційний рух, на який вони в першу чергу почали орґанізовувати збірки.

Інша ґрупа тодішніх новоприбулих привезла з собою монархістичні ідеї і теж почала творити свою окрему орґанізацію.

Це все утруднювало у великій мірі нормальний розвиток української національної спільноти в Канаді, розщіпило її на ріжні ґрупи, що існують до сьогодні і які ще більш розщіпились з прибуттям до Канади третьої з черги іміґрації. З тим ґруповим розбиттям прийшло до роздрібнення збірок на потреби старого краю.

Безперечною заслугою другої нашої іміґрації є започаткування на ширшу скалю кооперативного руху серед наших поселенців в Канаді.

Цей другий період характеристичний теж великим зростом місцевих українських інтеліґентських кадрів, що виходили з рядів так старої, як і нової іміґрації. Він характеристичний теж масовою участю української молоді в рядах канадійської армії під час другої світової війни. Між ними багато членів старшинського корпусу. Це непомірно піднесло престиж і значення української іміґрації в Канаді.

Короною того періоду було створення в 1940 році Комітету Українців Канади. Повстання того Комітету було здоровим відрухом української канадійської суспільности на ті важливі події, що заіснували після закінчення другої світової війни.

Третя іміґрація

Цей короткий, дуже загальний і схематичний огляд двох перших наших іміґрацій конче потрібний для зрозуміння ролі і значення третьої української іміґрації, що прибула до Канади після закінчення другої світової війни. Вона була вже соборною іміґрацією з великим відсотком українців з східних українських земель, і яка мабуть на довгий період часу буде останньою нашою іміґрацією до цієї країни. Прибула вона сюди при видатній і жертвенній моральній і матеріяльній допомозі двох перших українських іміґрацій.

Коли приступаємо до розгляду тієї іміґрації, мимоволі пригадуються нам слова нашого талановитого поета О. Олеся:

З журбою радість обнялась,
В сльозах як в жемчугах мій сміх
І бляск і стума в той же час
І як мені розняти їх.

В цих словах ґеніяльно схоплений основний ляйтмотив цілої нашої історії й цілого нашого буття. Побіч світлих, радісних моментів кидаються в вічі й сумні та траґічні моменти і вони безнастанно черґуються з собою. Так воно вийшло теж із нашою третьою іміґрацію.

Кількісно вона невелика, бо на основі статистичних даних, до Канади приїхало після другої світової війни десь коло 35,000 осіб українського походження, цебто стільки скільки виносило передвоєнне населення середнього українського міста оттакого, як місто Стрий в Галичині, або Вінниця на Поділлі.

Одначе якісно ця іміґрація була надзвичайно цінна. Вона в конденсованому виді, неначе велика каплина води репрезентувала всеньке населення соборної України. В ній були заступлені дослівно майже всі прошарки населення України, починаючи від селян, робітників і ремісників, кінчаючи на висококваліфікованих інтеліґентах, до професорів університету включно.

Нажаль, українська Канада не була приготована до того, щоб ту корисну і цінну іміґрацію вхлонути всеціло в себе і відповідно розподілити по своєму орґанізмі її відживчі соки. Вона була для цього за мало зорґанізована, за мало сконсолідована і матеріяльно за вбога. З другої ж сторони ота нова іміґрація утруднювала процес якогось доцільного і максимально-корисного розпреділення її в рямцях старої іміґрації. Вона була політично розбита і розсварена і зразу ж таки внесла чвари і непорозуміння в ряди старої іміґрації і насторожила її у відношенні до себе. Нова іміґрація привезла зі собою спори між східняками і західняками в цілому, між ріжними ґрупами націоналістів, як от мельниківці, бандерівці, угаверівці, та непорозуміння між прихильниками Української Національної Ради і її противниками, щоб згадати лише найголовніші з тих непорозумінь.

Почала зарисовуватися третя з черги окрема верства української іміґрації. Та її частина, що не включилась в існуючі вже в Канаді готові громадські і політичні організації, почала творити свої нові окремі орґанізації. В деяких випадках вона завойовувала для себе деякі старі вже існуючі орґанізації, захоплюючи в них провід, або підчиняючи їх своїм впливам. Це очевидно викликувало і викликує дальше огірчення старої іміґрації і спричинює дальше розпорошення сил.

Одначе Божі млини мелять хоч поволі, але постійно і твердо. І з-під каменів тих млинів виходить не одна пригорща доброго млива.

Нова іміґрація мусіла включитись в господарське життя країни і в тій ділянці має поважні осяги. Нажаль, не маємо ще схоплення тих осягів в цифрах, але з постійних часописних нотаток і заміток можемо відтворити хоч загальні контури тих осягів. Зросло поважно число українських підприємств, між ними багато дуже поважних.

Нова іміґрація приспішила процес народження цілого ряду професійних орґанізацій таких, як орґанізація інженерів, лікарів, педаґоґів, мистців і т. п. Скріпився дуже поважно наш науковий і культурний сектор. Збільшилося число університетських викладачів головно на відтинку українознавчих дисциплін. Почали працювати дві українські наукові установи, а саме Наукове Товариство ім. Шевченка і Українська Вільна Академія Наук. Нова іміґрація оживила справу рідного шкільництва, яке між іншим має за собою довгу історію в Канаді. Зросло число працівників на літературно-мистецькому фронті. В загальному піднісся рівень нашого культурного життя. Зросла і оживилась наша книжкова продукція, зросли і витончились наші культурні потреби. Збільшилось число нашої студію-

ючої молоді. Очевидно на всьому тому є теж й поважні тіні, але де їх у живому житті немає.

На загал можна сказати, що позитиви і негативи внесені в українське життя в Канаді новою імігґрацією поволі балансуються. Хочеться вірити, що з більшим нахилом до позитивів. Про це може свідчити хоч би факт включення одної з найбільш екстремістичних орґанізацій, що їх створила третя імігґрація, в систему Комітету Українців Канади, і теж той факт, що перша проба сил випала корисно власне для системи КУК. Що далі буде, покаже життя.

Закінчуючи цей загальний і дуже неповний огляд третьої української імігґрації на тлі двох попередніх, вернімось на хвилину знову до порівняльного образу колорадського каніону з його наверствуваннями. В Україні, в совєтськім казані, всі старі верстви і прошарки нашої суспільности, що відзеркалювали минуле, в скорому темпі нівелюються і винищуються совєтським режимом, хоч вони ставлять опір тому процесові нівеляції накинутому згори. Одначе вони не мають там сьогодні ніякої можливости себе проявити.

Тут у Канаді, у вільному від всякого насильства демократичному кліматі, збереглися ще живі сліди тих суспільних верств і прошарків, які вже в краю не існують. Збереглися вони в представниках трьох наших імігґрацій.

Найцікавіша і суспільно найцінніша ще й сьогодні це та перша верства нашої імігґрації, що її основою є українське фармерство і покоління, яке воно тут виростило. Ця верства вросла вже тут глибоко в землю, а враз з тим зберегла добрі традиції старого, здорового селянського консерватизму привезеного ще зі старого краю. Цей консерватизм ушляхотнився тут духом щирого народоправства, що панує в Канаді. Цей консерватизм, ушляхотнений доброю демократичною школою, підказує в скрутних моментах, що і як робити. На нього в таких моментах все можна числити. Це виявилось на останньому, Шостому Конґресі КУК. Він показав, що наша маса це не безкритична товпа, яку можна загнуздати в якісь партійні вудила, а зріла маса з виробленою опінією, і маса, яка любить і шанує правопорядок і в слушні моменти дає вияв тієї своєї усталеної опінії. На базі тієї першої, так би мовити, каменярської верстви нашої імігґрації, що згодом вхлонула в себе всі конструктивні елементи другої, а тепер вхлонює конструктивні елементи третьої імігґрації, буде по всій імовірності розвиватися дальше життя всієї нашої імігґрації в Канаді.

***

То не вояк, що Ґенералом не думає бути.

***

Щирий козак ззаду не нападає.

Володимир Кохан

НА ШЛЯХУ ДО КРАЩОГО

На двадцятому році існування Комітету Українців Канади не буде від речі коротко пригадати його шляхи й завдання. Зокрема в цій статті порушити прийдеться функції Конґресів Українців Канади й постанови Шестого Конґресу Українців Канади, що відбувся в липні 1959 року у Вінніпеґу. Особливу увагу належить звернути на справу здвигнення пам'ятника Тарасові Шевченкові й оснування Народної Фундації Українців Канади імени Тараса Шевченка.

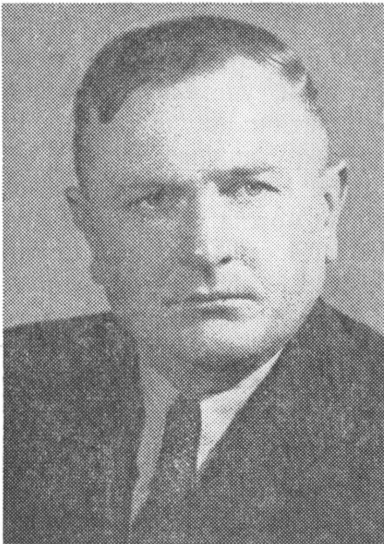

Володимир Кохан,
екзекутивний директор канцелярії
Комітету Українців Канади.

Комітет Українців Канади, або, як його в скороченню називаємо, КУК, заіснував у 1940 році. До того, що є вже загальне відоме, треба підкреслити його органічне постання, цебто, що КУК заіснував, як вислів дійсної конечности. Буває інколи інакше. Постають нераз організації без уваги на те, чи для них у суспільности є потреба. Це твори штучні, неорганічні й звичайно в суспільному розвиткові вони спричинюють дуже великі ускладнення.

Для КУК був ґрунт у свідомості й почуттях українців Канади. По 50 роках поселення в Канаді українське громадське життя найшлося перед конечністю мати для себе ширшу й солріднішу основу. З пожовклих листків, на яких списані протоколи зборів уповноважених представників існуючих перед 20 роками українських організацій в Канаді можна сказати, що цю конечність особливо ясно зрозуміли тодішні наші провідні громадяни й організаційно вони зуміли її розв'язати в дуже конструктивний спосіб. Вони надали спершу КУК характер виключно контактної установи й на початку про скликання Конґресу вони не думали. В такий спосіб громадські й консолідаційні процеси українці Канади починали від малого, з думкою про велике. Цей факт охоронив їх перед більшими кризами, що з правила мають місце там, де починається діло зразу від великих плянів, не маючи до цього достаточних засобів.

Перший Конґрес Українців Канади відбувся щойно по трьох роках існування КУК (1943 р.), коли український загал уже познайомився з організаційною структурою і головними напрямними КУК і міг

забирати тверезе становище до тих проблем.

Тут слід піднести основну думку, що вирішила про заіснування КУК, щонайменше в тих границях, як на це дозволяють розміри й конструкція цієї статті. Може найлегше це можна зробити через зіставлення двох катеґорій поглядів і думок, що нуртують в українській громадськості в Канаді. Перша катеґорія, це ті погляди й думки, що зроджуються з браку віри в доцільність заховання в Канаді українського самобутнього життя і наставлення на прикрите і явне знецінювання і валення різних проявів українського організованого життя. У цій катеґорії вважається найвищою прикметою людини чим скорше пристосуватися до окруження, але через самозаперечення і відречення від свого роду й культури. Від визнавців тих поглядів почуєте, що це найпевніший спосіб стати добрим канадійцем. "Пощо — мовляв — жити подвійним життям, тут Канада й мені не треба ані української мови, ані української церкви, ані української організації, — я канадієць".

Протилежна катеґорія поглядів і думок побудована на вірі. Людина — мовляв — це створіння Боже й дані їй Сотворителем прикмети вона не сміє змарнувати. Достосовуючи цей погляд до практичного життя, значить, що українцям в Канаді треба бути собою, плекати свою мову й культуру, бути гордим на свій український рід і не відрікатися від себе самого. Це корисне також — кажуть визнавці цієї катеґорії поглядів — для Канади. Для Канади, твердять вони, не є корисні громадяни, що не знають, хто їх породив, або встидаються свого походження. Канада, її краса й сила може вирости тільки на позитивному й характерному суспільстві. Єдність канадійського громадянства має бути на базі канадійської держави, але в культурній різнородності. Різнородність культур не є недомагання, а великою цінністю Канади і її треба зберігати всіми сила-

о. д-р Василь Кушнір,
президент Комітету Українців Канади.

ми. Вона мала б виконувати ролю промотора й стимулятора в розвиткових процесах Канади до великодержавницької ролі в майбутньому. Заключення представників цієї катеґорії таке, що з тих позицій українці Канади повинні дбати про українську мову й культуру, розбудовувати свої Церкви й громадські організації, українську пресу, українське шкільництво.

У представленому зіставленню

двох протилежних катеґорій поглядів і думок бачимо дві філософічні системи. Коли б до українського життя застосувати першу з них, то треба було би якнайскорше відбути ліквідаційні збори всіх українських церковних і громадських організацій і їх розв'язати. Не було би сенсу мучити себе й людей відкликанням ліквідації на пізніше. Жити в невірі й проти свого переконання вдержувати в цій країні українське організоване життя, було би найбільшою нечестю. Одно з двох, або треба вірити й поступати згідно зі своєю вірою, або зійти зі сцени життя.

Це альтернатива, що її брали до уваги й думали над нею наші громадські й церковні діячі ще далеко перед заіснуванням КУК і її усе-присутність і актуальність слід на ввесь час існування КУК, до нинішнього дня. Це два бігуни, між якими мусить проходити діяльність КУК і з цього походять його слабості, бо факт існування в українській громадськості тенденцій зречення і заперечення у відношенню до українського організованого життя не дозволяє на ширшу й доцільнішу акцію КУК. Але водночас животворча сила, збудована у вірі, що вже через 70 років від прибуття до Канади перших українських поселенців виявляє себе конструктивними діями, з візією вдержати тут своє життя на століття, дає КУК сильну плятформу для його діяльности.

Можна виразно бачити, як кристалізувалася думка нашої громадськости в Канаді в тих аспектах. Рівнобіжно з цим, незамітно наступали зміни в становищі КУК і його праця має щораз менше цих тимчасовостей й короткого віддиху та наставляється на далекий приціл. Останній, Шестий Конґрес Українців Канади виконав у тому напрямі добру працю.

Дві справи, що їх вирішив останній, Шестий Конґрес, як про це була вже згадка на початку статті, заслуговують на особливу увагу. Це здвигнення пам'ятника Тарасові Шевченкові й оснування Народної Фундації Українців Канади ім. Тараса Шевченка.

КУК придбав місце під пам'ятник на чудовій площі Манітобської леґіслятури перед провінціяльним парляментом й успішно розв'язав інші вступні питання. Усе це Шестий Конґрес Українців Канади апробував одноголосною резолюцією. Конґрес затвердив також границю коштів пам'ятника на 150 тисяч долярів і принцип Конкурсу та особовий склад Конкурсового Жюрі.

Збірка фондів мала б бути закінчена в осінно-зимовому сезоні 1959-1960, цебто в 99-ліття смерти Поета. Літом 1961 року, в 100-ліття смерти Поета, мало б відбутися відкриття пам'ятника, получене з великим краєвим здвигом. У міжчасі закінчено Конкурс і вибрано до будови один модель мистця-скульптора Дарагана, що його Конкурсове Жюрі визнало одноголосно найкращим. Приступлено вже до широкої акції за збіркою фондів.

Але питання — для чого будуємо в Канаді пам'ятник Тарасові Шевченкові, все таки час від часу підноситься в розмовах і воно не

може зависнути у повітрі без відповіди.

Основний задум про здвигнення в Канаді пам'ятника Т. Шевченкові бере свій початок від філософії віри, про що вже була вище мова. Автори задуму бачуть великі можливості для української спільноти на Північно-Американському континенті, а зокрема в Канаді, і якщо на базі канадійської державности збережуть українці свої українські культурні позиції, то це буде великий осяг у дальших розвиткових процесах. Властиво, іншого вибору нема, якщо не брати до уваги свідомої і на зимно обрахованої к а п і т у л я ц і ї із свого українського походження і заперечення свого рідного культурного первня. На такому шляху можна було би докотитися тільки до жалюгідного ренеґатства й нікому непотрібного й крайно шкідливого суспільного нігілізму. Добрим канадійським громадянином, що в потребі пожертвує за Канаду своє майно й кров, можуть бути люди віри й характеру, а не ті, що трактують Канаду тільки з позиції матеріяльної вигоди. Вони не в силі внести нічого до канадійської скарбниці культури, що починає в тому напрямі перші серйозні кроки й потребує співпраці.

А замінити українцеві, що покинув би українські культурні позиції, на такі англійські, чи французькі, є неможливо. Це було би непростиме насильство над собою.

Мусимо пам'ятати, що людина, це істота не тільки фізична, але й духова. Якщо б були між нами люди, що мають про це іншу думку, а саме, що враз з їх фізичною смертю усе кінчиться, то ясно, що їм ніякі арґументи не поможуть. Нехай же такі люди справді дбають тільки про свої вигоди й нема потреби жалувати, що вони від нас відходять.

Шекспір, що його наші співгромадяни (англійського походження) слушно величають, не може стати виразником наших почувань і переконань. Шекспіра ми, українці, шануємо й цінимо, але він нам не може заступити Шевченка.

Василь І. Сарчук,
ґенеральний секретар Комітету Українців Канади, передовий діяч самостійницького руху, бувший ректор Інституту П. Могили в Саскатуні та шкільний інспектор у Манітобі, тепер працює в департаменті освіти у відділі позаочних студій.

Бажаючи бути добрими канадійцями, ми мусимо стати співтворцями в її цивілізаційному й культурному рості. Тому нам конечні свої власні вихідні позиції, що їх вказав Шевченко.

І тому саме мусимо розбудувати культ Шевченка. Пам'ятник Т. Шевченка має бути для нас морською ліхтарнею, щоб ми незблудили з правдивого шляху. Це буде

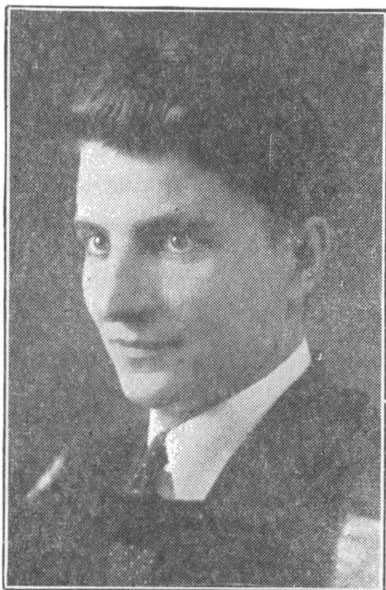

Андрій Павлик,
член Президіяльної Ради Комітету Українців Канади, бувший ректор філії Інституту П. Могили в Вінніпеґу і ґенеральний провідник Союзу Української Молоді Канади, фінансовий секретар Українського Товариства Взаїмної Помочі в Канаді.

публична відкрита книга для масового освідомлення про істину істин нашої української самобутності в Канаді.

Пам'ятник Т. Шевченка перед леґіслятурою буде символікою українського культурного й етнічного первня в поєднанні назавжди з канадійською державною думкою, щоб їх уже ніколи ніхто не протиставляв на шкоду української спільноти й Канади. Це буде триюмф конструктивної думки й дотеперішньої праці української спільноти. Друга справа, що її позитивно й одноголосно вирішив Шестий Конґрес Українців Канади, це створення Народної Фундації Українців Канади ім. Тараса Шевченка. Основи чартеру тієї фундації, прийняті Конґресом, реґулюють приймання пожертв і записів на залізний, ненарушимий капітал. Тільки з відсотків від капіталу були б фінансовані спільні всім українцям завдання в ділянці культури.

Намічений закладовий капітал один мільйон долярів. Приготування до урухомлення Фундації мали б бути закінчені до 1964 року, коли припадає 150-ліття з дня народження Тараса Шевченка.

Петро Крипякевич,
голова відділу КУК у Вінніпеґу, бувший ґенеральний провідник Союзу Української Молоді Канади, обраний в 1959 році головою Товариства Українців Самостійників у Манітобі.

Уже є перші фундатори цього діла — один індивідуальний посмертний запис на кілька тисяч долярів і кількатисячна пожертва

Українського Робітничого Дому в Торолд. Це добрий початок, якщо взяти до уваги, що дотепер, перед поставленням пам'ятника, КУК не робив заходів у справі збірки фондів на Фундацію.

Народна Фундація ім. Тараса Шевченка має дати розв'язку багатьом проблемам нашого організованого життя. Перші між ними, це створення Центральної Української Бібліотеки й Центрального Музею і Архіву. Без цього українське громадське життя ніколи не буде нормальне. Виникає потреба створити біля цих двох інституцій дослідчі наукові ляборатор'ї, а це вже те, що формує громадськість в її многогранному життю, це постійність, тяглість і фаховість.

Насувається у зв'язку з цим багато різних думок, що, однак, виходять поза межі цієї статті. З певністю можна прийняти, що це той конструктивний шлях, що забезпечить майбутність українського життя в Канаді й українські культурні змагання уложаться тут гармонійно з такими ж культурними змаганнями передових національних груп.

Діяти треба спільно почерез КУК, бо тепер час такий, що треба оперувати на широких автострадах й оминати вузькі окремі стежки. З нашими організаційними справами входимо в новий етап, що однаково вимагає від нас збільшеної праці й відповідальности, але одночасно він нам обіцяє краще упорядковане громадське життя і великі можливості на майбутнє.

З ДУМОК Я. В. АРСЕНИЧА

Українці в Канаді, навчені досвідом постійного розвою, давно перед теперішньою війною прийняли за основну засаду, яку кожний канадійський громадянин скорше чи пізніше мусить прийняти, а це, що до кожної справи, чи вона відноситься виключно до Канади, чи є міжнародного характеру, мусимо підходити, розглядати і рішати її з канадійської точки погляду.

(З промови на Першому Конґресі Українців Канади).

Данило Лобай

УКРАЇНСЬКА ПРЕСА В КАНАДІ

І. СУЧАСНА ПРЕСА

У 50-річний ювілей "Українського Голосу" на місці буде дати загальний огляд української преси в Канаді — в сучасному і минулому. Пічнемо з теперішнього стану преси, подаючи її в хронологічнім порядку, як вона появлялася на світ.

Данило Лобай,
журналіст, співредактор "Українського Голосу" від 1948 року.

Колискою української преси в Канаді був Вінніпеґ, що його названо пізніше "столицею канадійської України". Тут почали виходити перші українські часописи, тут і досі виходять наші найстарші пресові орґани.

Перша українська газета на канадійській землі почала виходити в 1903 році — 12 років після прибуття перших двох українських іміґрантів до Канади, І. Пилипова і В. Єлиняка. Був це **"Канадійський Фармер",** який досі виходить тижнево у Вінніпеґу на 12 сторінок. Почали видавати його тодішні українські інтеліґенти з Західної України при фінансовій допомозі канадійської ліберальної партії.

В 1913 р. газету купив чеський іміґрант Франко Доячек. У липні 1927 року газета перейшла на власність покійного Григорія Курдидика. В січні 1932 року газету знову відкупив Ф. Доячек. По його смерти в 1951 р. газета перейшла на власність його сина, Ч. Е. Доячека.

В українській політиці часопис є незалежний і підтримує Українську Національну Раду. В канадійській політиці підтримував і підтримує ліберальну партію, за винятком періоду, коли власником був Г. Курдидик. Тоді він підтримував консервативну партію. Редакторами були від початку: Іван Неґрич, Осип Меґас, З. Бачинський, А. Новак, О. Г. Гикавий, В. Біберович, д-р Т. Дацків, д-р К. Андрусишин і М. Гикавий, теперішній редактор від 1945 року. Найдовше редактором був О. Г. Гикавий — майже 20 років.

"Ранок" (пізніше **"Канадійський Ранок")** — почав виходити у Вінніпеґу в 1906 році. Видавала його канадійська пресвитеріянська церква. В 1920 році "Ранок" злучився з газетою методиської церкви "Канадієць" і відтоді виходить під

назвою "Канадійський Ранок". Тепер часопис має 8 сторінок малого формату і виходить 1-го і 15-го кожного місяця. Присвячений поширенню евангельсько-християнської думки й освіти. Редакторами були: Іван Бодруґ, В. Пиндиковськи, Ю. Ситник, М. Ґлова, З. Бичинський, д-р Олександер Сушко, М. Карабут, Іван Роберт-Ковалевич, а тепер редактором є Лука Стандрет.

"Український Голос", тижневик, почав виходити у Вінніпеґу в 1910 році. Славному Ювілятові присвячений цілий цей Альманах.

"**Українські Вісті"** — український католицький тижневик, виходить в Едмонтоні на 8 сторінок. Часопис почав виходити в грудні 1929 року.

"Новий Шлях" — почав виходити в жовтні 1930 року в Едмонтоні, потім його перенесено до Саскатуну, а від 1942 р. виходить у Вінніпеґу. Є це неофіціяльний орган Українського Національного Обєднання, що в українській европейській політиці солідаризується з Організацією Українських Націоналістів під проводом полк. А. Мельника. Головним редактором від самого початку є М. Погорецький. Газета спочатку виходила тижнево на 4 сторінки, потім тижнево на 8 сторінок, далі деякий час тричі в тиждень на 4 сторінки, а від осені 1952 р. знову виходить два рази тижнево на 8 сторінок. Видавництво має власний 5-поверховий будинок.

"Вістник" — релігійний часопис для українців, орган Української Греко-Православної Церкви в Канаді. Виходить у Вінніпеґу від 1924 р. — тепер 1-го і 15-го кожного місяця. Видає тепер Видавнича Спілка Еклезія. Редактори: о. д-р С. В. Савчук, о. В. Кудрик; від 1954 р. редаґує редакційна колеґія. Часопис має 16 сторінок.

"Голос Спасителя" (на початку **"Голос Ізбавителя").** Перше число вийшло в квітні 1923 року в Йорктоні, Саск., як місячник малого формату. Виходив до березня 1928 року. По кількарічній перерві почав знову виходити в листопаді 1933 р. Тепер місячник малого формату на 64 сторінки. Видають Отці Чина Найсвятішого Ізбавителя в Йорктоні, Саск. Редактор: Пр. о. М. Щудло (Ч.Н.І.).

"Голос Правди" — місячник малого книжкового формату на 22 сторінки, виходить від 1937 року, тепер в Едмонтоні на міміоґрафі. Редактор і видавець: М. Н. Цепенда.

"Світло" — український християнський місячник. Почав виходити 1-го травня 1938 року в Мондер, Алта., на 8 сторінок малого формату як тижневик. Видавали і видають оо. Василіяни. Тепер виходить у Торонті, Онт., як місячник на 32 сторінки.

"Евангельська Правда" — орган Українського Евангельського Обєднання, виходить кожного місяця в Торонті, Онт., від 1940 року на 8 сторінок малого формату. Редаґує — Комітет. Видає М. Фесенко.

"Християнський Вістник" — орган Українського Всеканадійського Обєднання Єв. Християн-Баптистів, виходить від 1941 р. у Вінніпеґу що два місяці на 24 сторінки журнального формату.

“Гомін України” — суспільно-політичний тижневик, виходить у Торонті, Онт., від 1948 року. Спершу мав 8 сторінок, тепер має 12. Хоч того не зазначено в газеті, є це орган Ліґи Визволення України в Канаді й Організації Українських Націоналістів (революціонерів) в Европі.

“Наша Мета” — український національний часопис, виходить тижнево в Торонті, Онт., від 1949 року на 8 сторінок. Є це католицький орган у Східній Канаді. Редактор: о. Петро Хомин.

“Мій Приятель” — єдиний журнал для українських дітей Канади й Америки. Видає Централя Українців Католиків у Вінніпеґу від 1949 р. Редаґує редакційна колеґія під управою о. Семена Їжика. Виходить 15-го кожного місяця, крім вакацій, на 16 сторінок малого формату на добрім папері.

“Нові Дні” — універсальний ілюстрований місячник, виходить в Торонті від 1950 р. Головний редактор: Петро Волиняк. Журнал друкується на добрім папері, має 32 сторінки.

“Жіночий Світ” — видає Організація Українок Канади ім. Ольги Басарабової у Вінніпеґу від 1950 року. Редаґує редакційна колеґія. Журнал ілюстрований, має 24 сторінки, виходить на добрім папері раз у місяць. Редактори: Ніна Синявська, Калина Кандиба-Лазор, тепер Стефанія Бобнюк.

“Логос” — богословський квартальник, виходить від 1950 р. Видають оо. Редемптористи Східнього Обряду в Йорктоні, Саск. Редакція: о. В. Маланчук, Ч. Н. І. Журнал на добрім книжковім папері, має 80 сторінок.

“Католицька Акція” — місячний орган Централі Українців Католиків Апостольського Екзархату Західної Канади, виходить в Едмонтоні, Алта., від 1950 р. на 8 сторінок. Редактор Богдан Казимира.

“Бюлетень Українського Пресового Бюра в Канаді” — двотижневик, виходить від 1950 р. в Едмонтоні.

“Річник Студентського Кружка при Інституті св. Івана” — виходить в Едмонтоні від 1950 р.

“Слово” — двомісячник, орган Самостійної Української Евангельської Церкви в Канаді, виходить в Торонті від 1950 року.

“Карпатська Січ” — бюлетень, видає Братство Карпатських Січовиків у Торонті від 1950 року.

“Молода Україна” — журнал для молоді, орган Обєднання Демократичної Української Молоді (ОДУМ), виходить в Торонті на добрім папері від 1951 року на 36 сторінок. Редактор: М. Олександрів.

“Кубанський Край” — кубанський культурно-освітний часопис, виходить в Торонті від 1951 р. Тепер на 24 сторінки малого книжкового формату на добрім папері. Видає М. Фесенко. Виходить періодично, але не зазначено, як часто.

“Бюлетень Комітету Українців Канади” — видає Комітет Українців Канади у Вінніпеґу від 1952 р. на 8 сторінок малого формату на добрім папері.

“Ukrainian Commentary” — видає Комітет Українців Канади у Вінніпеґу від 1952 р. на 8 сторінок малого формату на добрім папері.

“Бюлетень УВАН” — щорічник, виходить у Вінніпеґу від 1952 р.

“Віра й Культура” — місячник української богословської думки й культури, орган Українського Богословського Товариства, виходить у Вінніпеґу під цією назвою від 1953 р. Місячник є продовження “Нашої Культури” (1951-53), що виходила на місце “Слова Істини” і перестала виходити. Редактор: Митрополит Іларіон (д-р Іван Огієнко). Місячник має 16 сторінок.

“Літопис Волині” — піврічник, орган Інституту Дослідів Волині, виходить у Вінніпеґу від 1953 р.

“Ukrainica Canadiana” — виходить від 1953 р. заходом Бібліографічної Секції УВАН та коштом КУК у Вінніпеґу.

“Наш Контакт” — видають у Віндзорі, Онт., Українська Кредитова Спілка спільно з іншими українськими кредитівками в ЗДА від 1954 р.

“Батьківщина” — орган гетьманського руху в Канаді, виходить у Торонті, Онт., від 1955 р. замість **“Нашої Держави”,** що виходила в 1952-55 рр.

“Обновянин” — щорічник, орган Канадійської Федерації Товариств Українських Студентів Католиків “Обнова”, виходив у Вінніпеґу від 1955 року, а в 1958 році перенесено редаґування річника до Саскатуну.

“Ми і Світ” — ілюстрований “український магазин” маленького формату, від 1955 р. перенесений з Парижу (де виходив від 1950 р.) до Торонта. Виходить на добрім папері на 64 і на 96 сторінок. Редактор і видавець: М. Колянківський.

“Соняшник” — ілюстрований місячник для дітей, виходить у Торонті від 1956 р. на добрім папері з ілюстраціями на 16 сторінок. Редактор і видавець: Петро Воліняк.

“Розбудова” — господарсько-суспільний часопис, видають українські фінансові інституції в Торонті від 1956 року.

“Самодопомога” — економічно-кооперативний квартальник, виходить у Вінніпеґу від 1956 р. на 8 сторінок малого газетного формату. Видає Кредитова Спілка “Карпатія”.

“Наша Громада” — місячник релігійного, культурного і громадського життя, виходить у Гемилтоні, Онт., від 1957 р. Видає Видавниче Братство “Віра” при Українській Православній Громаді св. Володимира.

“Вільне Слово” — незалежний тижневик, виходить у Торонті від 1957 року на 12 сторінок; є це продовження “Українського Робітника”, що виходив від 1934 р. Головний редактор: Анатоль Курдидик.

“Місія України” — орган Головної Управи Спілки Визволення України, виходить в Торонті від 1957 року.

“Смолоскипи” — місячний журнал української молоді і студентства, виходить у Торонті від 1957 року; перенесений з Парижа, де виходив від 1950 року.

“Рідна Школа” — журнал Обєднання Українських Педагогів Канади (ОУПК) та українського організованого вчительства у вільнім світі, виходить у Торонті від 1958 р. Раніше виходив від 1955 р. п. н. **“Учительське Слово”.** Відпо-

відальний редактор і видавець: д-р В. Луців. Журнал на добрім папері на 32 сторінки.

“Бюлетень НТШ” — щорічник, видає Канадійський Відділ НТШ у Торонті.

“Монтреальський Інформатор”— господарсько-інформативний бюлетень. Місячник, заснований у липні 1958 року. Редаґують і видають на мімеоґрафі: Б. Мельник і П. Сомчинський.

“Вісті”. Укр. Катол. Юнацтво Саскачевану. Місячник, заснований у січні 1958 р. Назва і текст в українській і англійській мовах. На мімеоґрафі. Редаґує і видає Провінціяльна Екзекутива УКЮ Саскачевану, Саскатун, Саск.

“Каменярі” — річник книжкового формату за роки 1957-1958 на 156 сторінок, друкований на добрім папері, з ілюстраціями. Видають Студенти Українського Інституту ім. П. Могили в Саскатуні.

“Поступ” — український (католицький) тижневик, виходить у Вінніпеґу від 1959 року на 8 сторінок звичайного газетного формату. Видає Видавнича Спілка “Поступ”. Редаґує колеґія. Головний редактор М. Данилевич. Часопис має власне приміщення і друкарню.

“Промінь” — журнал, видає Союз Українок Канади, виходить у Вінніпеґу раз на місяць від січня 1960 року. Редактор: Наталка Когуська.

Крім газет і журналів виходять ріжного рода бюлетені, що їх видають переважно на мімеоґрафі церковні громади та інші подібні установи, а які служать виключно місцевим справам і не призначені для ширшого загалу.

КОМУНІСТИЧНА ПРЕСА

“Українське Життя” — виходить в Торонті від 1941 року. Спершу виходило тижнево, тепер виходить два рази в тиждень: на 8 і на 4 сторінки. Редактор: С. Маціевич.

“Українське Слово” — тижневик, виходить у Вінніпеґу від 1943 року, тепер на 20 сторінок малого формату. Редактор М. Гринчишин.

“The Ukrainian Canadian” — виходить в Торонті від 1947 року два рази в місяць на 12 сторінок малого формату.

II. ПРЕСА В МИНУЛОМУ

Українські часописи, що виходили в Канаді в минулому і про них є деякі інформації, були такі:

“Слово” — виходило у Вінніпеґу в 1904 році як орган консервативної партії. Вийшло кільканадцять чисел до найближчих федеральних виборів. Редактор: Йосип Косовий.

“Червоний Прапор”—виходив у Вінніпеґу в 1907-1908 рр. як орган українських соціялістів. Редактори: Павло Крат, В. Головацький.

“Робочий Народ” — орган Української Соціял-Демократичної Партії, виходив у Вінніпеґу від 1909 до 1918 року, спершу як тижневик, потім як півмісячник і місячник, далі знову як тижневик, а від 5-го грудня 1917 року два рази в тиждень. При кінці першої світової війни, 28 вересня 1918 р. заборонив його канадійський уряд разом з іншими соціялістичними газетами. Редактори: Мирослав Стечишин, Павло Крат, Єген Гуцайло, Іван Стефаніцький, Матвій Попович, Данило Лобай.

"Православіє" — орган єпископа Серафима, виходив у Вінніпеґу в 1905-1907 рр.

"Свідок Правди" — релігійно-народний часопис (баптистів), почав виходити при кінці 1909 року в Торонті.

"Хата" — ілюстрований журнал, виходив у Вінніпеґу в 1911 році. Вийшло 6 або 7 чисел. Видавець і редактор: Я. Н. Крет.

"Канадійський Русин" — тижневик, орган українців греко-католиків, почав виходити у Вінніпеґу в травні 1911 року. З приїздом єпископа Н. Будки в 1912 р. став його органом. У 1919 році змінив назву на **"Канадійський Українець".** Виходив до 1931 р. Редактори: М. Сироїдів, д-р Олександер Сушко, Іван Петрушевич, о. Мирон Залітач, Роман Кремар, Іван Рудачек та інші.

"Хата" — тижневий часопис, виходив у Вінніпеґу 1912 року. Редактор: Євген Козловський.

"Наша Сила" — двотижневий журнал, виходив у Вінніпеґу в 1912-13 рр. Редактор Ів. Слюзар.

"Новий Край" — тижневик, виходив у 1912 році в Ростерн, Саск. Видавець і редактор: П. Швидкий. Інше джерело каже: Редактор: О. Меґас.

"Новини" — тижневик, виходив у 1913-15 рр. в Едмонтоні, Алта. Редактори: Данило Якимів, Мирослав Стечишин.

"Канадійські Вісті" — тижневик, виходив у Вінніпеґу в 1913-14 рр. заходом Руської Книгарні, якої власником був чех Ф. Доячек. Редактори: Д. Демянчук, М. Пасічняк.

"Канада" — тижневик, орган консервативної партії. Виходив у Вінніпеґу в рр. 1913-14. Редактори: Н. В. Бачинський і Іван Слюзар.

"Канадієць" — тижневик, орган методистів, виходив в Едмонтоні від 1909 до 1916 р. Редактор: М. Белеґай.

"Поступ" — тижневик, виходив у Мондер, Алта., в 1915 році. Редактор: Д. Яремко.

"Україна" — ілюстрований журнал книжкового розміру і формату. Вийшло два числа у Вінніпеґу в 1918 році. Видавець і редактор: д-р Олександер Сушко.

"Дзвінок" — часопис для української молоді, виходив раз у місяць у Вінніпеґу в 1918 р. Вийшло 3 або 4 числа.

"Кадило", пізніше **"Кропило",** ілюстрований гумористичний часопис, виходив у Вінніпеґу в 1915-1916 рр. Видавець і редактор: П. Крат.

"Вуйко" — ілюстрований гумористичний часопис, виходив у Вінніпеґу в 1917-18 рр., а потім у 1925-1926 рр. Видавець, редактор і ілюстратор: Я. Майданик.

"Правда і Воля" — український тижневик, виходив у Венкувері від 22 квітня 1920 р. Редактор: Т. Томашевський.

"Діточий Світ" — місячний журнал для дітей. Вийшло троє чисел в 1924 р. Видавець і редактор: С. М. Дорощук.

"Нива" — релігійний місячник для українців греко-католиків, виходив у Вінніпеґу в 1920 р.

"Буковина" — журнал малого формату, виходив у Вінніпеґу в 1920 р. Видавець і редактор: о. П. Божик.

“Фармерське Слово” — орган українських фармерів в Алберті, виходив 1921 року в Едмонтоні. Видавець і редактор: Т. Томашевський.

“Промінь” — ілюстрований журнал для дітей і молоді, виходив що місяця у Вінніпеґу від січня 1927 р. три й пів року. Видавець і редактор: С. М. Дорощук.

“Канадійська Січ” — орган українських гетьманців-монархістів у Канаді, виходив у Вінніпеґу від травня 1928 р. Вийшло коло 10 чисел. Редактор: Вол. Босий.

“Гарапник” — ілюстрований гумористичний часопис, виходив неперіодично з довшими перервами впродовж 14 років в Едмонтоні й Ендрю, Алта. Не виходить від 1935 року. Видавець і редактор: Т. Томашевський.

“**Пробій”** — орган гетьманців, виходив неперіодично в Торонті в 1923 або 1924 р. Редактор: Володимир Босий.

“Недільна Школа” — листок для українських православних дітей, виходив у 1926-27 рр. Редактор: прот. С. В. Савчук.

“Правда і Воля” — тижневик, виходив у Вінніпеґу в 1928-29 рр. Редактор: д-р М. Ї. Мандрика.

“Євангельський Вістник” — місячник, виходив у Вінніпеґу в 1929 році. Видавав його Союз українських і російських баптистів Західної Канади. Вийшло три або чотири числа. Редактор: прот. Ів. Кмета-Ефимович.

“Канадійські Новини” — виходили раз у тиждень в Саскатуні, Саск., від 14 жовтня 1932 р. Вийшло лише кілька чисел. Редактор: Роман Кремар.

“Наше Слово” — український місячник, відбиваний на міміоґрафі, виходив в Ошаві, Онт., в 1933-35 рр. Видавало Просвітне Товариство ім. Т. Шевченка при Українській Пресвитерській Церкві в Ошаві.

“Нова Часопись” — незалежна українська просвітна газета, виходила щотижня в Торонті в 1934 році. Вийшло кілька чисел.

“Звено” — український тижневик, виходив кілька місяців у Торонті в 1934 р. Редактор: І. Н. Корчинський.

“Вістник Української Національної Ради в Канаді” — неперіодичний журнал, якого перше число за серпень 1933 р. вийшло у Вінніпеґу. Частина матеріялу була в англійській мові. Невідомо, чи вийшло більше чисел.

“**Вісті зі Сходу”** — двотижневик, виходив у Торонті в 1927 р. Вийшло 9 чисел. Редактор: о. А. Сарматюк.

“Фармерський Голос” — часопис присвячений фармерським і робітничим справам, виходив два рази в місяць в Едмонтоні від 10 грудня 1932 р. Вийшло двадцять і кілька чисел. Редактор: Т. Томашевський.

“Т о р г о вельно-Промисловий Провідник” — місячник, виходив у Вінніпеґу від листопада 1934 р. Вийшло сім чисел.

“Пасіка” — ілюстрований пасічничий журнал, виходив у Вінніпеґу від лютого 1924 р. Вийшло кілька чисел. Редактори: Н. Паньків, Д. М. Ільчишин.

“Нова Ера”—ілюстрований журнал, виходив від 1931 до 1936 року

в Канорі, Саск. Видавець і редактор: П. Левчук.

"Український Базар" — місячник, виходив у Торонті в 1934-35 рр. Редактор: М. Петрівський.

"Народнє Господарство" — економічний місячник, виходив у Вінніпеґу в 1935-36 рр. Вийшло шість чисел.

"Клич" — політично-економічний місячник. Перше число вийшло за січень 1935 р. Редактор: А. Г. Глинка. Невідомо, коли журнал перестав виходити.

"Правда" і "Вперед". Газета "Правда" почала виходити у Вінніпеґу 15 лютого 1936 р. як тижневик на 4 сторінки. Після липня 1937 р. виходила що два тижні. В 1938 р. перенесено її до Торонта і змінено назву на "Вперед". Видавали її українські робітники, що раніше були членами Товариства Український Робітничо-Фермерський Дім і комуністичної партії. Редактором у Вінніпеґу і Торонті був Данило Лобай. З браку фондів газета перестала виходити в червні 1940 року, проіснувавши чотири роки й чотири місяці.

"Український Кооператор" — економічно-кооперативний часопис, виходив раз у місяць від червня 1937 р. в Канорі, Саск. Видавав Саскачеванський Пшеничний Пул. Редактор: І. Д. Стратійчук. Невідомо, коли перестав виходити.

"Суспільний Кредит" — український часопис Суспільного Кредиту в Канаді для українського загалу в Алберті, виходив на 4 сторінки від березня 1937 р. в Едмонтоні. Редактор: А. Г. Глинка. Невідомо, коли перестав виходити.

"Бюлетень" і "Будучність Нації". В 1933 році почав виходити в Алвені, Саск., "Бюлетень Братства Українців Католиків Канади". Його перші 8 чисел були відбиті на міміоґрафі, а від вересня 1933 р. його друковано в друкарні оо. Редемптористів у Йорктоні, Саск. З початком січня 1938 р. "Бюлетень" з місячника перейшов на тижневик і виходив у збільшенім обємі п. н. "Будучність Нації". Редактором був о. Степан Семчук. Газета перестала виходити з кінцем 1950 року.

"Українська Родина" — популярний літературно-історичний журнал, виходив у Торонті від 1947 до 1949 р. Видавець і редактор: Олександер Луговий.

"Наш Вік" — український незалежний часопис політики, культури, економіки та громадського життя, виходив тижнево в Торонті від 1949 р. Перестав виходити на початку 1951 р., пізніше знову вийшлі кілька чисел і нарешті закінчив своє існування на 89 числі з датою 2-го лютого 1952 р. Редактор: Д. Кислиця.

"Церква і Нарід" — український православний місячник, виходив у Вінніпеґу, пізніше в Ґримсбі, Онт. Перше подвійне число 1-2 за квітень-травень 1949 р. вийшло на 48 сторінок. Друге подвійне число 3-4 за червень-липень також мало 48 стор. З виїздом Архиєп. Мстислава до ЗДА журнал перестав виходити на весні 1951 р. Редаґувала його колеґія на чолі з І. Ф. Власовським.

"Слово Істини" — народній християнський місячник духової культури й рідної мови, виходив у Він-

ніпеґу на 16 сторінок від 1947 до 1951 р. Видавець і редактор: Митрополит Іларіон (д-р Іван Огієнко).

"Християнський Стяг" — квартальник, науково-теологічний орган Баптиської Церкви, виходив у 1955-56 рр. Вийшло пять чисел.

"Комар" — журнал сатири й гумору, виходив у Вінніпеґу двічі в місяць від 1-го жовтня 1949 до половини 1950 р. (як продовження львівського "Комара"). Редактор і ілюстратор: Мирон Левицький. Видавцем на початку був Іван Тиктор, пізніше М. Левицький.

"Самостійна Україна" — місячник культури, політики і суспільного життя, виходив у Вінніпеґу в рр. 1948-49. Перед тим і пізніше виходив у Шікаґо, ЗДА.

"**Розбудова Держави"** — виходила чотири рази в рік від 1949 р. спершу в Монтреалі, а потім в Торонті на 32 сторінки журнального формату. Видавав Політичний Провід Зарева. Журнал перестав виходити в 1958 році.

"Український Робітник" — український тижневик у Східній Канаді, орган гетьманського руху в Канаді, виходив від 1934 р. в Торонті десь до 1954 року. Редактори: І. Н. Корчинський, О. Луговий, М. Гетьман, д-р Юрій Русов, Юліян Тарнович.

"Голос Молоді" — орган МУН, виходив спершу як місячник, а потім як квартальник в українській і англійській мовах у Вінніпеґу від 1947 до 1954 р. Редактори: Лев Коссар, Богдан Боцюрків.

"Український Піонер" — місячник, виходив 1955 року в Едмонтоні. Вийшло три числа.

ІНШІ ВИДАННЯ

Виходили ще неперіодично, дуже коротко або появилися лише один раз такі часописи, що про них нема докладних інформацій, а лише є згадка, що вони існували. До таких належать:

"Нова Громада" (1911) в Едмонтоні; **"Робітниче Слово"** (1917) в Торонті; **"Заморський Вістник"** (1920) в Торонті; **Рільник"** (1913); **"Приятель України"** (1922) в Оттаві; **"Наш Поступ"** (1923) в Едмонтоні; "**Господар"** (1924) у Вінніпеґу; **"Єпархіяльний Вістник"** (1924) у Йорктоні, Саск.; **"Голос Правди"** (1924), протестантський, у Вінніпеґу; **"Братський Вістник"** (1927) Українського Католицького Братства св. Івана Милостивого у Вінніпеґу; **"Просвіта"** (1929) у Вінніпеґу;**"Західні Вісті"** (1929) в Едмонтоні; **"Стрілецькі Вісті"** (1930) у Вінніпеґу; "**Сторож Правди"** і **"Зоря Правди"** (1930) видали адвентисти в Каледж Гайтс, Алта.; "**Відродження"** (1930) в Едмонтоні; **"Слово Правди"** (1931) у Вінніпеґу; **"Неділя"** (1932) у Вінніпеґу; **"Фармерські Вісті"** (1932); **"Думка"** (1932); **"Монітор"** (1932); **"Українська Газета"** (1933); **"Сурма"** (1934); **"Віра"** (1935); "**Рідна Церква"** (1936); **"Реформа"** (1937); **"Церква в народі"** (1937), орган української католицької парафії св. Володимира й Ольги у Вінніпеґу; **"Церковне Життя"** (1938) у Вінніпеґу; **"Голос Правди"** (1938) біблійників у Торонті; **"Січ"** (1939); **"Боротьба за волю"** (1940); **"Нове Життя"** (1940); **"Канадійський Епархіяльний Вістник"** (1940), католицький, у Вінніпеґу;

"**Наше Життя**" (1941) у Вінніпеґу; "**Око Світу**" (1950), ілюстрований журнал, вийшло одно число в Монтреалі; "**Культура й Освіта**" (1950), неперіодичне видання Осередку Української Культури й Освіти у Вінніпеґу; "**Лемківщина**" в Торонті; "**Поступ**" (ч. 1-3, 1956); "**Нове Слово**" (ч. 1-2, 1955).

АНГЛОМОВНІ ВИДАННЯ

"**Canadian Ukrainian Review**", пізніше "**Ukrainian Canadian Review**" — місячник, виходив реґулярно і нереґулярно у Вінніпеґу від 1936 до 1943 року.

"**Ukrainian Tribune and Review**" — журнал, виходив у Вінніпеґу в 1939 р. Перше число вийшло за квітень-травень, друге за червень того року. Редактор: Ів. Данильчук.

"**Opinion**" — офіціяльне видання Т-ва Українських Канадійських Ветеранів. Журнал маленького формату на 20 і часом на більше сторінок, виходив реґулярно і нереґулярно у Вінніпеґу від 1946 до червня 1949 р. Редактори: д-р Володимир Ґренков, Василь Палюк, Антін Яримович.

"**Вістник Молоді**" — вийшли три числа в англійській мові на 8 сторінок у Вінніпеґу. (Католицьке джерело не подає назви в англійській мові, ані року видання).

"**Pace**" — ілюстрований місячник, почав виходити в Торонті 1954 р. Вийшло кілька чисел.

КОМУНІСТИЧНА ПРЕСА

"**Українські Робітничі Вісті**" — почали виходити у власній друкарні в Вінніпеґу від 22 березня 1919 року як тижневик на 4 сторінки. Від 3-го квітня 1920 р. виходили два рази тижнево, а від 1-го березня 1924 р. тричі в тиждень. Від 1-го січня 1935 р. стали щоденником, першим і єдиним до цього часу щоденником в українській мові в Канаді. Редактори: Данило Лобай, Матвій Шатульський, Матвій Попович.

Дня 10 березня 1935 року Д. Лобай, який був першим редактором, покинув редакцію щоденника і цілком зірвав з комуністичною партією і тими організаціями, що були під її контролею.

Від 1-го вересня 1937 р. часопис змінив назву на "**Народна Газета**". Під час другої світової війни в 1940 р. канадійський уряд закрив видавництво, що видавало газету.

"**Голос Праці**" — місячник, почав виходити у квітні 1922 р. в тій самій друкарні, що й "Укр. Роб. Вісті", а в березні 1923 р. почав там виходити місячник "**Голос Робітниці**". Їх редактором був М. Попович. В 1924 році "Голос Праці" зліквідовано, а назву "Голос Робітниці" замінено на "**Робітниця**". Редактором "Робітниці" був Мирослав Ірчан від 1924 р. до свого виїзду на Україну в травні 1929 р.

"**Фармерське Життя**" — тижневик, почав виходити у Вінніпеґу від 1-го квітня 1925 р. в тій самій друкарні, що й попередні видання. Редактором був Д. Присташ до серпня 1932 р. Тоді часопис зменшено з 8 на 6 сторінок і редактором став М. Савяк. Канадійський уряд заборонив часопис у 1940 році.

"**Світ Молоді**" — місячник, появився в березні 1927 р. Потім його назву змінено на "**Бойова Молодь**". Редактором був І. Вивюрський.

Видавання “Робітниці” і “Бойової Молоді” пізніше припинено з браку фондів.

“За більшовизацію” — місячник, орган Комуністичної партії Канади, почав виходити у Вінніпеґу в 1931 р. Перше число на 64 сторінки малого формату вийшло за травень. Такі ж числа вийшли в наступних трьох місяцях. Подвійне число за вересень-жовтень вийшло на 96 сторінок. В перших трьох числах стояло, що місячник виходить “За редакцією: М. Поповича, Л. Моріса, С. Кара, М. Ленартовича й І. Бойчука”. В останніх двох числах було додано на початку Ів. Вивюрського.

Л. Моріс і С. Кар були не українці. Сем Кар (Шміль Коґан) був арештований в Ню Йорку в 1949 році і засуджений в Канаді на пять років тюрми за шпигунство в користь СССР.

“Робітничі Вісті” — виходили в Торонті від 1933 р. раз на два тижні (не завжди реґулярно). Був це орган української групи комуністів троцькістів. Видавцями і редакторами були: В. Босович, М. Оленюк.

ВИЯСНЕННЯ В СПРАВІ ОДНОГО ВИДАННЯ

Як було вже згадано попередньо, під час другої світової війни, в літі 1940 року, канадійський уряд закрив у Вінніпеґу видавництво, що видавало щоденну комуністичну “Народну Газету”, і вона перестала виходити.

Але пізніше в тій самій друкарні закритого видавництва почала друкуватися тижнева **“Народня Ґазета”** з іншим, протикомуністичним змістом. Останнє її число вийшло з датою 25 квітня 1941 р. Адміністратором або менаджером був д-р М. Ї. Мандрика, який також працював у редакції. Крім нього, в редакції деякий час працювали пп. Андрій Загарійчук, покійний О. Гикавий і частинно покійний д-р Т. Дацків, який у той час був редактором “Канадійського Фармера”. Головним редактором був Володимир Босий, який присилав передові статті з Монтреалу і часом приїздив до Вінніпеґу. (Ці інформації я отримав тепер від пп. Загарійчука і Мандрики).

Свого часу комуністичне “Українське життя” в Торонті писало, що цю другу “Народню Ґазету” видавали, мовляв, за чужі гроші “лобаївці” і з нею провалилися, і подібне, тільки іншими словами, написав П. Кравчук у своїй ніби історії соціялістичної і комуністичної преси п. н. “П’ятдесят років служіння народу”.

З огляду на те я заявляю, що від грудня 1938 до липня 1948 року я був у Торонті і ні я особисто, ні наша тоді організація у Вінніпеґу не мали нічого спільного з видаванням тижневої “Народньої Ґазети”, що виходила в 1940-41 рр. на місце щоденної комуністичної “Народної Газети”.

Д. Лобай

Михайло Лучкович

УКРАЇНСЬКІ ПЕРЕСЕЛЕНЦІ І ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В АЛБЕРТІ

Поселенці на дорібку

Наші перші переселенці до Алберти не дуже захоплювалися зразу державною політикою краю. Їм головно ходило про влаштування господарки та оброблення гомстеду, що держава їм уділила по заплаченні десять долярів. Проблема оброблення землі вимагала тяжкої невсипущої праці та зосередження всіх своїх умових і фізичних зусиль, а це виключало всякі міркування над такими справами, як державна політика.

Отож такі справи, як будова шкіл і вибір послів до парляменту не займали наших кольоністів в перших роках їх побуту на чужині. Ці справи не були для них необхідні. Їхнє життя зосереджувалося довкруги домашнього огнища, тодішні переселенці почали щойно промощувати собі дорогу до сякого-такого приміщення та забезпечення себе від повседневних злиднів.

Я не раз застановлявся над тою силою людського духа, що штовхнула наших піонерів і гнала їх від знаних вже їм установ, заснованих з давен-давна їхніми предками, шукати серед диких канадійських нетрів якогось підсвідомого ідеалу незалежности, тоді коли вони не бачили перед собою нічого, крім довгої низки одноманітних гнітучих днів. Треба було великої моральної сили, щоб могти тягнути ярмо тої тяжкої буденної праці, не падати жертвою оточення, а навпаки, приборкувати й опановувати обставини. Це вимагало сильного, загартованого характеру і його переселенцям не бракувало.

Сьогодні, в нашій розвиненій цивілізації знаходимо багато молоді, яка не зустрічалась і не зустрінеться з обставинами, серед яких її предки розвинули цілинні пустелі в плодовиті лани.

Коли зразу відношення наших переселенців до політики було пасивне, то це не тому, що вони не розуміли чи не доцінювали тієї справи. Вони тоді просто не мали ні часу ні можливости нею глибше займатися. І тому політичний обрій наших переселенців досягав тільки до свідомости, що якийсь там "ґубирман" наглядав над Албертою і що "Роял Кенедієн Мавнтед Поліс" був тимчасовим авторитетним тілом в Алберті, і що якийсь там ліберальний Клиффорд Сифтон опікується приїздом іміґрантів на Захід. Зрештою, до 1906 року не було на кого голосувати, бо провінція Алберта не була покищо зорґанізована.

"Український кольоніст", пише Василь Чумер у своїх знаменитих і проникливих "Споминах", "як заїхав в цю широку і безмежну країну, а ще як забився далеко в ліси в пустарі, то всякі строї і устрої політично-державні його не обходили і він тим не журився. Знав свої обовязки на гомстеді, а це, рубати ліси, тягнути

коріння, витягати з землі каміння і заснувати там господарку. А зробить се, то дістане на це "патент", мов медаль піонірського "багатирства" чи відзначення; щось в роді признання".

А це уділення патенту аґенти вихісновували, як каже п. Чумер, ось як:

"Підчас федеральних виборів дуже часто, ті нові горожани діставали "Горожанські Папери", це залежно було від того, як він

Василь Чумер,
піонер-учитель, автор "Споминів".

прирік аґентови, що буде голосувати на його партію, яка в тім часі мала право видавати ті горожанські папери. Хоч се було протизаконно, але за це відвічальність спадала на "аґентів", ані на кого іншого. Лучалося й таке: "що обіцяв пан кожух, тепле його слово". — З цим найбільше клопоту мали наші неписьменні кольоністи. Дехто й патент на фарму дістав, а горожанських паперів не бачив".

Вростання в Канаду

Так воно було на початках нашої іміґрації, але згодом справа змінилася, коли наші кольоністи загосподарились, навчилися анґлійської мови, приноровились до нових обставин та скинули з себе репяхи заскорузлости й байдужости.

Ілля Киріяк в своїй повісті "Сини Землі" описує міркування Григорія Воркуна, кольоніста, який пригадує ті тяжкі часи, що їх він і його приятелі переживали першого літа в новому світі:

"Туман за туманом насувалися понад їх буденне, суворе життя й закривати з їх виду надії, що блискали й гаснули, мов метеори, на вимріянім небі їх будучности. Та й не міг він ніколи забути тої хвилини коли він, вертаючися з роботи, завважив при дорозі великий, тополевий хрест і свіжу ще маленьку могилку Семена Вакаря; як він задержався, здіймив шапку, перехрестився і сказав до Соловія і Вакаря: — Ну, браття, Канада починає бути наша на віки".

Тим висловом Воркун заідентивікував себе і кольоністів з новою прибраною вітчиною.

Вибір першого посла

Не меншим утотожненням себе з новою країною був вибір першого посла в Алберті, Андрія Шандра, на округу Гвитфорд 1913 року. Це був перший конкретний політичний відрух наших кольоністів в Алберті. Алберта вже була зорґанізована в провінціяльні округи, а одна з тих округ, де можна було вибрати свого посла, була округа Гвитфорд. Були й інші, як округи Веґревил, Вікторія і Стор-

джен, та не було тоді такої надії на вибір "свого чоловіка", як у Гвитфорді*).

В той час домінуючою партією в Алберті була ліберальна партія. Українці тоді не були добре зорґанізовані і не показували тої політичної спритности, яка стала їх притаманною ціхою в пізніших роках. Українських аспірантів було доволі, але ні один з них не мав за собою виборчої машинерії, якою зручно орудував на свою користь Андрій Шандро.

Покійний Андрій Шандро був буковинцем-русофілом з Банилова. До Канади приїхав малим хлопцем з родичами 1898 року. Не мав він високої освіти та проте відзначався практичною політичною діяльністю. У нього партія була понад все. Він так загруз у політику, що вона його остаточно знищила. Це був рухливий крикун, шорсткої вдачі, але не без гумору. Навіть по відсидженні кари в арешті за одну провину, той гумор вирятував його з неприємної ситуації. Коли його запитали, яку партію він репрезентував в арешті, він дотепно відповів: "Робітничу партію".

Андрій Шандро був послом впродовж двох каденцій. Перший раз був вибраний голосами, а другий раз за те, що вдягнув на себе офіцерський мундур і рекрутував добровольців до війська. З приходом нової партії Ю. Ф. А. (United Farmers of Alberta — Злучені Фармері Алберти) на політичну арену в 1921 році, Шандро, як також і багато інших ліберальних послів, втратив своє посольське крісло.

У виборах 21 квітня, 1913 року, в інших округах українські кандидати перепали. Не вдалося українцям поставити своїх кандидатів на ліберальних та консервативних конвенціях, то вони поставили незалежних кандидатів. Так того ж року кандидував Петро Зварич в

Андрій Шандро,
перший українець, що був вибраний до провінціяльного парляменту в Канаді.

Веґревил, в Вікторії Михайло Ґовда, а в Верміліон Гр. Крайківський. А проти Шандра кандидував, як незалежний ліберал, Павло Рудик з Едмонтону. Всі вони, крім Шандра, перепали. Ще не прийшов був той слушний час, щоб можна було вибирати своїх людей на послів.

При цьому слід ще пригадати, що зараз після перемоги Шандра Павло Рудик, як пише В. Чумер у своїх "Споминах", вніс оскарження

*) Гвитфорд увійшов пізніше в округу Вилинґдон.

до суду аби вибори в Гвитфорд уневажнити, бо проти нього поведено напередодні голосування неперебірливу кампанію за один інцидент, в якому Рудик був зовсім невинний. І справді суддя Гайман визнав вибори в Гвитфорді неправильними. Розписано нові вибори, але Рудик уже не хотів кандидувати. Проти Шандра кандидував, як консерватист, Роман Кремар, видавець ґазети "Новини", але його переміг Шандро, голосами 686 до 472.

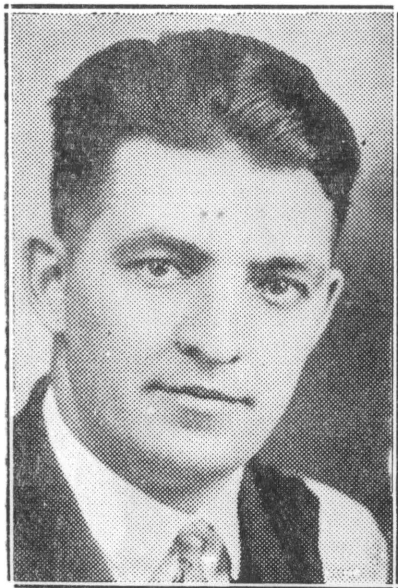

Ізидор Ґорецький,
від 1930 до 1935 року посол з округи Гвитфорд, тепер інспектор шкіл в Алберті.

Шандро відрікається кацапства

З особою Шандра вяжеться ще одна цікава історія. В 1917 році Шандро написав відкритого листа до "господина" Гладика, в якому пятнує кацапську кириню між українцями, вирікається кацапства і признається до українства. У довшому листі, в якому титулує Гладика "давним приятелем і батьком кацапів", він пише між іншим:

"Особливо я відчував в своїм серці ту кривду, яку Ви з прочими кацапськими герштами робили і робите щирим українцям, очернюючи їх без причини перед урядом, називаючи їх зрадниками, ворогами Великої Британії, австрійцями, прихильниками німців, чіпаєте їм латку мазепинців, піхурів і лаєте уличними словами...

"Се все мені тяжіло на души і я постановив то, що зробив. Я вирікся кацапства не з маловажних причин, не легкодушно, чи ради політики на передодні надходячих виборів, щоби лекше здобути крісло, а зробив се з доброї, щирої волі і ради користи народньої. для добра поневоленої і розбитої Неньки — України.

"А. Шандро, посол і поручник 218 баталіону".

Цей лист був надрукований в "Українськім Голосі" в числі з 7 лютого, 1917 року.

Шандро вдруге послом; Зварич не хоче кандидувати

У виборах, що відбулися 7 червня, 1917 року, не було голосування в тих округах, звідки посли були у військовій службі. Серед цих округ були Вікторія і Гвитфорд. Таким чином А. Шандро дістався на другу каденцію без голосування. Розчаровані своїми неуспіхами у виборах 1913 року, ніхто з українців не виявляв охоти кандидувати цього разу. Кореспондент "Українського Голосу" в числі з 30 травня пише, що:

"П. Зварич, на котрого була тільки надія, що він ще раз піднесе стяг політичної независимос-

ти і піде в брід хоч би против води, якось сим разом ані чути не хотів про кандидатуру. Каже, що ще й доси не відвдячив ся, та не відплатив ся своїм виборцям за їх голоси дані на него підчас минувших виборів і дуже дякує Богу і чесним виборцям, що не вийшов. Значить спрактикував дещо на собі, а більше на других і говорити не дасть собі про можливі шанси українських кандидатів. Певно налякав ся рикаючої преси ані то влізливих патріотів і виборчих аґентів".

Як виходить, єдиним кандидатом українцем у тих виборах був Михайлишин, бо про нього той самий кореспондент каже так: "За кандидатуру Михайлишина в Сторджен Рівер якось нічого не чувати. Натішив ся сердега своєю номінацією та й спочиває на здобутих лаврах".

Що з Михайлишиним сталося, скільки голосів він одержав, цього в пізніших новинках про вислід виборів нічого в "Українськім Голосі" немає.

Нова партія на арені

Рік 1921 це рік нової політичної ери. Цілком нова політична філософія охопила і залила Алберту новими послами фармерського кооперативного руху — Ю. Ф. А. Фармері шукали кращого збуту для своїх продуктів по кращій ціні і бачили в цім русі більше надії для себе. В окрузі Вікторія вибрано послом з тієї партії Василя Федуна, успішного фармера з околиці Кракова, а в Гвитфорд Михайла Чорногуза. У виборах в 1926 році вибрано в окрузі Гвитфорд Юрія Мигальчана з партії Ю. Ф. А.

Перший домініяльний посол

Рік 1926 є гідний уваги тому, що в тому році вибрано першого українця послом до домініяльного парляменту — учителя Михайла Лучковича — в окрузі Веґревил. Цим вибором українці зробили новий крок і доказали високу політичну зрілість. Делеґати українці, що прибули на конвенцію Ю. Ф. А. до Мондеру, подбали заздалегідь, щоб не було якихось політичних "несподіванок" ні позакулісових потягнень, які вийшли б їм на шкоду. Знали вони вже добре анґлійську мову, а що найважніше — розумілися на конвенційній процедурі.

1930-ий рік

У провінціяльних виборах в 1930 році вибрано двох послів з партії Ю. Ф. А.: учителя середньої школи Ізидора Ґорецького (тепер інспектор шкіл) в окрузі Гвитфорд, а Петра Міськова в Вікторії*).

Соціяльний кредит заливає Алберту

Рік 1935 започаткував третю фазу в розвитку політичного життя в Алберті. В тому році появилась нова партія під назвою соціяльний кредит, яка своєю плятформою грошової реформи змела з політичної арени партію Ю. Ф. А. "Виберіть нас і дістанете дивіденду!", це був клич кандидатів цієї нової партії. І люди повірили їм та й далі вірять, якщо судити по успіхах цієї партії в виборах, хоч про дивіденди ніхто уже тепер не говорить. З українців вибрано того ж

---

*) Округа Вікторія стала пізніше частиною Вилинґдону і Кловер Бар.

року до провінції від нової партії Д. М. Попіля**) в Сторджон і Василя Томина в Гвитфорд.

Ця нова партія, що залила Алберту, відобрала українцям одинокого до того часу федерального посла Михайла Лучковича. Його переміг у федеральних виборах

Петро А. Міськів,
від 1930 до 1935 року посол з округи Вікторії, тепер адвокат в Едмонтоні.

1935 року В. Гейгорст і українцям прийшлося чекати майже пять років, щоб знову післати до Оттави посла українця.

Провінціяльні і доміяльні вибори; Глинка до Оттави

Рік 1940 був роком двох виборів в Алберті — провінціяльних і доміняльних. В провінціяльних були вибрані послами: Юрій Войтків у Веґревил, Попіль у Редвотер, Василь Томин у Виллинґдон (усі з партії соціяльного кредиту).

У доміняльних виборах 1940 року вибрано в Веґревил Антона Глинку, також з партії соціяльного кредиту. А. Глинка послував упродовж двох каденцій від 1940 до 1949 року. В 1945 році його перевибрано.

1944-ий рік

В 1944 році великих змін не було. Попіль і Томин задержали свої мандати, Попіль у Редвотер, а Томин у Вилинґдон, але у Веґревил виходить на провінціяльне поле нова людина, адв. Михайло Понич, що, як і його колеґи, належав до партії соціяльного кредиту.

Веґревил вибирає Дікура

Зміна в доміняльній політиці наступила 1949 року, коли Веґревил на місце Антона Глинки післав до Оттави адв. Івана Дікура з ліберальної партії. Дікур був першим послом українцем, що засідав у парляменті по стороні партії, яка творила уряд Канади.

1948, 1952 і 1955-ий роки

Наступні провінціяльні вибори, що відбулись 17 серпня, 1948 року, післали до леґіслятури чотирьох українців (усі з партії соціяльного кредиту): Василя Томина з Вилинґдон, Петра Хабу з Редвотер, Михайла Понича з Веґревил і Григорія Лобая з Бівер Ривер.

Чотири мандати затримали українці теж у виборах в 1952 році. Були вибрані: Михайло Понич в

**) Як посол Попіль називався, тяжко устійнити. Ґазети подавали ініціяли Д. М., іншого разу — Як.в. По англійськи він називав себе Джеймс.

Веґревил, Петро Хаба в Редвотер, Григорій Лобай в Лак Ла Біш і вперше Н. Душинський з партії сі-сі-еф у Виллинґдон. Душинський переміг довголітнього посла Василя Томина.

У провінціяльних виборах в 1955 році українці втратили один мандат з переходом округи Лак Ла Біш в неукраїнські руки. Зайшла також зміна в Редвотер. Втратив також свій мандат адв. Михайло Понич в Веґревил. Того року були вибрані: Алфред Мацик (ліберал) у Редвотер, С. Ружицький (сі-сі-еф) у Веґревил і Н. Душинський (сі-сі-еф) у Виллинґдон.

В 1953 році Алберта післала до Оттави двох українців: Івана Дікура (ліберал) з Веґревил та Амвросія Головача (соціяльного кредитовця з міської округи Едмонтон Іст.)

Шість провінціяльних послів

Якщо йдеться про число послів, то найбільший успіх на провінціяльному полі здобули українці у виборах, які відбулися 18 червня, 1959 року. У тих виборах вибрано шістьох українців до леґіслятури від партії соціяльного кредиту: Були вибрані: Ів. Дубець у Редвотер, Василь Ґордей у Веґревил, Никола Мельник у Виллинґдон, а з міст — Амвросій Головач в Едмонтон-Сентр, В. Томин в Едмонтон-Норвуд і Алберт Людвіґ (Бзовий) в Келґарі Нортіст. Усі вони належать до партії соціяльного кредиту.

Домініяльні вибори

Вернемося ще раз до домініяльної політики. Вибори, які відбулися 10 червня, 1957 року, принесли зміну в Веґревил. Іван Дікур, що репрезентував цю округу від 1949 року, у цих виборах не кандидував, і Веґревил післав до Оттави Петра Стефуру, а Едмонтон Іст перевибрав Амвросія Головача, обох від партії соціяльного кредиту.

Ці вибори одначе нічого не вирішили. Консервативна партія здобуло більше мандатів, ніж ліберальна, але не досить, щоб самостійно урядувати. Нові вибори відбулися 31 березня, 1958 року, і вони цілковито змели партію соціяльного кредиту з домініяльної сцени. Українці втратили Веґревил. Стефуру переміг консерватист Фейн, а на місце Головача в Іст Едмонтон вийшов переможцем В. Скорейко з консервативної партії.

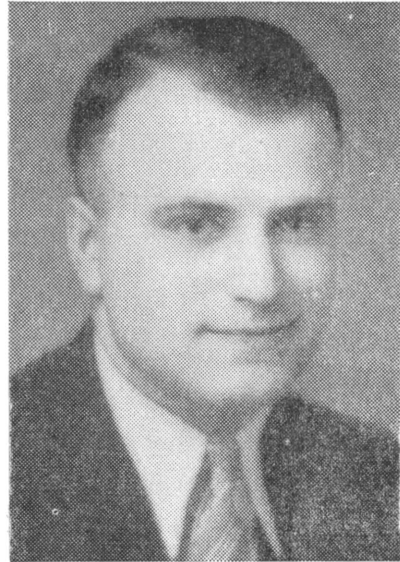

Василь Томин,
від 1935 до 1952 року посол з округи Гвитфорд, пізніше з Вилинґдоп. В 1959 році вибраний послом в окрузі Едмонтон-Норвуд.

Варто звернути увагу на один замітний факт. Амвросій Головач, В. Скорейко і А. Людвіґ вийшли в округах, в яких українці не переважають голосами. Висновок очевидний: горожани неукраїнського походження починають здавати собі справу з того, що українці те-

Михайло Понич,
від 1944 до 1955 року посол
з округи Веґревил.

пер рівняються з ними, бо як це інакше розуміти. Вони могли ставити своїх кандидатів соціяльного кредиту, а не ставили. Цей феномен може хіба психолог пояснити докладніше, але факт є фактом.

Каже поговірка, що нарід дістає таких послів, на яких собі заслуговує. Не є це моїм завданням розводитися над цією темою. Не хочу нікого хвалити, ані нікого понижувати. Все таки виринають часто справи, над якими посли мусять застановлятися.

Чуйність — важлива справа

Партійний посол мусить очевидно повинуватись проводові партії і йти по лінії її плятформи. Одначе є справи безпартійні, в яких не може бути жадного страху перед партійною дисципліною. От хоч би ріжні наклепи на адресу українців в обіжнику єпископа Лойда в 1929 році, в якому ця "достойна" особа напятнувала усіх "чужинців" їдливо-лайливою мовою "брудними, темними, часником смердячими, непожаданими континенталами".

Такого наклепу не можна було поминути мовчанкою. Відповідь Лойдові дав посол українець в Оттаві з парляментарної трибуни 28 травня, 1929 р., і внаслідок його промови цей "апостол Христа" зрезиґнував з єпископства своєї Церкви. Так випало, що тим послом був автор цих рядків, бо був він тоді одиноким послом українцем в Оттаві, одначе нема сумніву, що в подібній ситуації поступив би подібно кожний шануючий себе посол української народности.

Ще про дискримінацію

Про дискримінацію на номінаційних конвенціях вже була мова, але не зашкодить напровадити ще один інциндент.

Відбувалася конвенція консервативної партії в містечку Веґревил в 1913 році. До міської залі зійшлося багато делеґатів та фармерів з округи. Українці тішилися, що перемога буде по їх стороні. Але, як пише В. Чумер у своїх "Споминах" — "інакше міркували не українці". Українці наміряли поставити кандидатом Петра Кульматицького. Пише Чумер:

"Секретар прочитав процедуру, після якого порядку годиться перевести конвенцію і другі партійні справи. — Хтось вносить, щоб вибрати "номінаційний комітет" і той обміркує про кандидатів. Внесок перейшов.

"За внеском голосували й українці. Не розуміючи політичної ключки, допустили навіть до того, що у номінаційний комітет увійшло більшість неукраїнців.

"Підчас коли номінаційний комітет за кулісами раду радив, тоді на салі говорили бесідники на політичні теми.

"За пів години на естраду вийшов "форман" номінаційного комітету і сказав, що кандидатом на дистрикт Веґревил, номінований містер Моррісон, місцевий адвокат.

"На сали счинився гамір і понеслися голоси протесту... і не взяло багато часу, як билися делеґати на сали, на коритарі, на улици і відтак на торговиці в місті".

Була дискримінація й на інших ділянках і її залишки ще можна запримітити й тепер, хоч уже рідше, як це колись бувало. Нас колись хотіли засимілювати, а ми за всяку ціну хотіли зберегти своє духове "Я", бо асиміляція робить з людини звичайну маріонетку або робота без волі і душі. Асиміляція нищить її вартість не тільки для неї самої, але й для її новоприбраної країни.

Інтеґрація а не асиміляція

Щодо зірвання всяких звязків з країною своїх батьків, про що нераз доводилося мені чути від деяких вузькоглядних канадійців, то я думаю, що не можна вбирати людини у якусь готову форму та підпорядкувати її Прокрустовій формулі і бездушній одноманітності, без уваги на те, що з такого процесу може вийти і чи буде кому яка користь з такого канадіянізму.

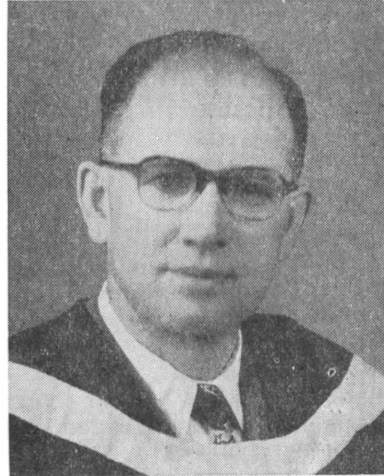

Микола Мельник,
вибраний послом в 1959 році
з округи Виллинґдон.

У цім своїм переконанні тішуся попертям д-ра Ватсона Кирконнела, президента Акадійського університету, погляд якого подаю в вільному перекладі:

"Нема нічого такого мілкого і безплідного як людина, що відрікається своїх предків. За стопроцентового американця чи канадійця звичайно вважає себе той, хто свідомо відрікся свого походження, щоб зібрати матеріяльні плоди з своєї добре розреклямованої льояльности. Немає сумніву, що такий нікчемний патріотизм є позбавлений всяких духовних цінностей. На жаль, ще багато наших анґльомовних громадян думають у своєму нерозумі, що чужинецьке походження є природною ознакою нижчости.

Без уваги чи це адвокат, полковник чи достойник церкви, той, хто так думає, є духовним хуліґаном. Чого ми до болю потребуємо, це трохи здорового глузду, щоб зрозуміти і визнати багату ріжноманітність расових обдарувань на цій планеті і духову силу, яку дає людині її національне походження".

Свій погляд на цю справу я з'ясу вав так в "Едмонтон Джорнал", в числі з 19 травня, 1959 року:

"Rather than a blending of many racial and national origins, Canadian society and culture amounts to a fusion of various elements in which each retains something of its own special genius and flavour. We are fortunate in that these various groups are not submerged, losing their identity in a social melting pot, because our cultural life has been, and will continue to be, greatly enriched by the special contributions that the various ethnic groups bring with them to their new homeland. It is contended that this mosaic will be one of the most vital sources of inspirations for our poets and novelists. National culture must express something of the essential nature of the society in which it is produced; to be significant, it must derive its inspiration from the experiences, the hopes and aspirations and achievements of members of that society."

А в перекладі на українську мову:

"Замість того, щоб затирати сліди багатьох расових і національних походжень, канадійська суспільність і культура повинні бути радше злиттям ріжних елементів, в якому кожна ґрупа збереже щось зі свого особливого ґенія і забарвлення. Ми щасливі, що ці ріжні ґрупи не потонули і не затратили своєї окремішности в казані суспільного перетворювання, бо наше культурне життя збагачувалось і буде збагачуватися тими оссобливими обдаруваннями, що їх ріжні етнічні ґрупи приносять з собою до своєї нової батьківщини. Кажуть, що ця мозаїка буде одним з життєдайних джерел надхнення для наших поетів і письменників. Національна культура повинна відзеркалювати щось із основних характерних рис того суспільства, в якому вона твориться: щоб ця культура була величня і багата, вона мусить черпати надхнення з досвіду, прагнень, аспірацій та осягів членів того суспільства".

Нема конфліктів інтересів

Щодо нашого зацікавлення долею України, то тут немає нічого, що могло б пошкодити Канаді або що пішло б в розріз з нашим канадійським горожанством. Допомога Україні це теж допомога Канаді. Будучи нероздільною, свобода для України є свободою для Канади. Якщо комунізм може бути знищений при допомозі України, тоді в інтересі Канади є допомогти Україні. Україна завжди була в аванґарді боротьби проти большевизму. В цій боротьбі вона дала більше жертв, ніж будь-яка інша країна, вона буде останньою, що цей конфлікт з большевизмом припинить.

Може бути, що знайдуться читачі, що вважатимуть ці мої міркування поза межами моєї теми. Одначе ми мусимо запамятати собі, що такі питаня входять щораз більше в обсяг знань та діяльности не тільки провінціяльних, але й

домініяльних українських послів. Таких справ не можна нехтувати, як той турок, що сидить перед своєю халабудою підобгавши ноги під себе та махаючи руками на все, наче б хотів сказати: "Моя хата з краю, я нічого не знаю".

Велика місія

Цими питаннями повинні зацікавитися зокрема наші посли і зайняти до них ясне становище. Їх обовязком є очолити нове відродження канадійського способу життя, нової місії в протиставленні до большевицької, що розпусти ла свої тенети в Канаді.

На місце асиміляції ми ставимо інтеґрацію. При цій новій політиці інтеґрації Канада має чудові можливости для експериментування в творенні композитної цілости, яка буде крашою і багатшою, ніж будь-котра складова її частина. Ми маємо своєрідні Обєднані Нації таки тут у Канаді і велике багатство ріжних культур та особливих обдарувань. Канада має знамениту нагоду стати одним з ясних маяків у вільному світі, який показуватиме шлях до кращого і більш комплєтного порозуміння не тільки між ріжними складовими елементами в цій країні, але й також у вільному світі.

ФЕДЕРАЛЬНІ ПОСЛИ З АЛБЕРТИ

Михайло Лучкович,
послував від 1926 до 1935 року, репрезентуючи округу Веґревил.

Антін Глинка,
послував від 1940 до 1949 року. Репрезентував округу Веґревил.

Іван Дікур,
послував від 1949 до 1957 року. Репрезентував округу Веґревил.

Амвросій Головач,
послував від 1953 до 1958 року. Заступав округу Едмонтон Іст. В провінціяльних виборах в 1959 році був вибраний до албертійської леґіслятури в окрузі Едмонтон Сентр.

Петро Стефура,
вибраний в 1957 році в окрузі Веґревил, послував упродовж одної сесії до загальних виборів в березні 1958 року.

Василь Скорейко,
вибраний в окрузі Едмонтон Іст 1958 р. Він переміг бувшого домініяльного посла Амвросія Головача.

ФЕДЕРАЛЬНІ ПОСЛИ З МАНІТОБИ

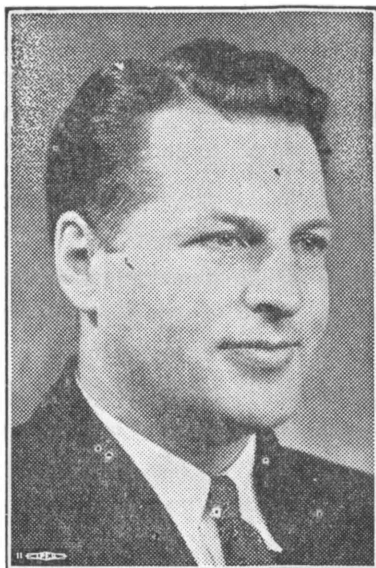

Федір Заплітний
з округи Давфин, послував від 1945 до 1949 року і знову від 1953 до 1958.

Микола І. Мандзюк,
вибраний 1957року і перевибраний 1958 року в окрузі Маркет. В 1959 році був був членом канадійської делегації на конференцію НАТО в Лондоні і також до Обєднаних Націй в Ню Йорку.

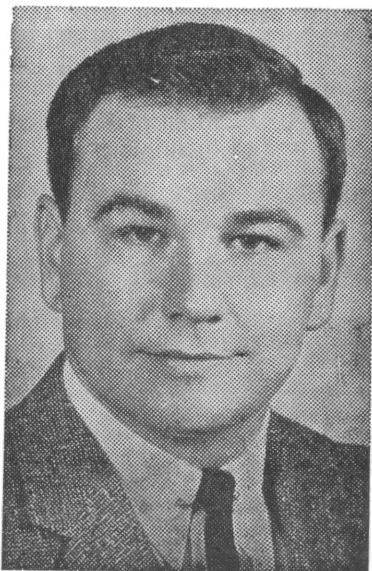

Д-р Йосиф Слоґан,
вибраний послом у доповняючих виборах в окрузі Спрінґфілд 15 грудня 1958 року.

В. Яцула,
вибраний в окрузі Спрінґфілд в загальних виборах 1958 року, помер у вересні того ж самого року.

THERE IS ROOM FOR MINORITIES

The two major groups and many smaller ones are learning the lesson of living together as Canadians. But there are still dangers to overcome. Sometimes extremists have encouraged group isolation and exclusiveness. Sometimes, on the other hand, there have been demands for compulsory conformity to a fixed pattern. I believe, however, that provided there is only one political allegiance, namely to Canada, and that all groups participate as Canadians in its corporate national life, there is still room for secondary cultures as well. Indeed, their presence will help to produce a richer and more vibrant civilization.

Justice Samuel Freedman, Chancellor of the University of Manitoba, in a speech in Toronto, November 7, 1959.

Дві більші ґрупи і багато менших звикають жити разом як канадійці. Але ще є небезпека, яку треба усунути. Інколи екстремісти заохочували до ґрупового відокремлення і виключности. Інколи, з другої сторони, були такі, що домагалися цілковитого заникнення всіх ґруп і примусового припасування до якогось визначеного зразка. Я одначе вірю, що якщо є лише єдина політична льояльність, а це супроти Канади, і якщо всі ґрупи беруть участь як канадійці в її спільному національному житті, тоді є місце і на інші культури. Наявність цих культур допоможе створити багатішу і більш вібруючу цивілізацію.

Роботі як не сядеш на шию, то вона тобі сяде.

***

Де сам не доглянеш, там калиткою доплатиш.

***

Чия відвага, того й перемога.

НАШІ СЕНАТОРИ

Дост. Василь М. Вал,
назначений сенатором у липні 1955 року.

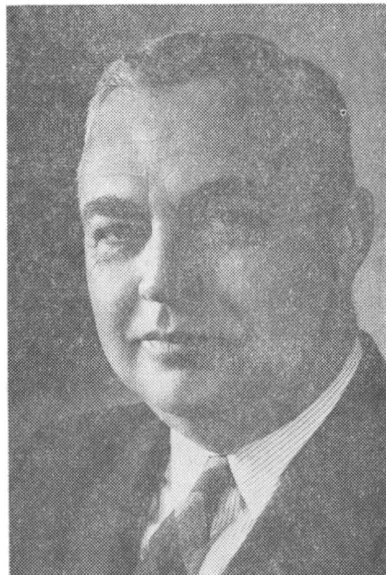

Дост. Іван Гнатишин,
назначений сенатором в січні 1959 року.

ФЕДЕРАЛЬНІ ПОСЛИ З ОНТЕРІО

Михайло Стар,
вибраний вперше 26 травня, 1952 року, в окрузі Онтеріо, перевибраний у виборах 1957 і 1958.

Д-р Іван Кучерепа,
вибраний вперше 1957 року і перевибраний 1958 року в торонтонській окрузі Гай Парк

УКРАЇНСЬКО-КАНАДІЙСЬКЕ ПИСЬМЕНСТВО

Написав — **О. Івах**

Тужливі піонерські коломийки

Українці співочий народ. Завжди співають, чи сумні, чи веселі. Співали українці на українських землях. Приїхали до Канади — то співали і в Канаді. Співали своїх улюблених народних пісень. А дехто з них почав співати на арії українських народних пісень і свої власні пісні. От ішов собі, наприклад, український робітник залізничою дорогою з Вінніпеґу до містечка Кенора в Онтарії, без цента в кишені, шукаючи собі праці, та й співав:

О. Івах,
письменник і поет, довголітній співробітник "Українського Голосу".

"В чужім краю, в чужім краю
Марно пропадаю:
Ніхто мене не пригорне,
Бо роду не маю.

Або:

"Як я собі заспіваю,
То туга щезає,
Бо то наша коломийка
Таку силу має".

А далі на ту саму коломийкову арію почав підбирати нові слова, що так то самі почали напливати з серця, під вагою думок про нещасну свою долю, і почав співати:

Ой шукаю я роботи
Та й тайзи рахую, —
Де захопить ніч темненька,
Там переночую.

(Рахувати т а й з и українсько-канадійським жарґоном значить: йти залізничою дорогою, ступаючи по залізничих шпалах-порогах).

Коли ж той самий робітник заробив собі трохи грошей за кілька місяців при роботі на залізничій дорозі або при трачці та й вернувся в ліси на фарму десь там у Ґімлі або в Етелберт, до жінки та дітей, зількома мішками гіркавої муки "Форексу", між рої комарів, то міг собі з досади отак заспівати:

Ой, хмариться, дощик іде,
Ой хмарно та й хмарно,
Але ж бо тут, в Манітобі,
Комарно, комарно...

А дехто з перших наших переселенців у Канаді, що вмів писати, то й записував свої нові коломийки про Канаду й висилав до поміщення в українсько-американському часописі "Свобода". А як почав виходити у Вінніпеґу перший

український часопис-тижневик "Канадійський Фармер" у 1903 р., то почали появлятися отакі коломийкові вірші наших перших фармерів та робітників і в "Канадійськім Фармері". Коли ж почав виходити в 1910 р. "Український Голос", то надсилали канадійські українці свої тужливі коломийкові вірші й до "Українського Голосу". Чимало часу отакі добряги-редактори, як Онуфрій Гикавий при "Канадійськім Фармері" та Василь Кудрик при "Українськім Голосі", посвячували й на виправку надісланих віршів.

З отих перших піонерських віршописців між українцями в Канаді здобув найбільше розголосу Теодор Федик, коли в 1908 р. вийшла друком збірка його віршів "Пісні про Австрію й Канаду".

Федикові вірші про те, яка недоля змусила українців з Галичини й Буковини, що були під Австрією, їхати з рідних земель за море та шукати кращої долі в Канаді, так просто та дотепно малювали й робітничі та фармерські переживання, що їх просто люди розхоплювали. Можна було його збірку знайти майже в кожного українського робітника чи фармера, що вміли читати.

Як хто читав з наших канадійських піонерів Федикові коломийкові вірші, то не раз казав: "Так і в мене було, аякже". Писав Федик:

"Ой, дорога в Вінніпеґу
Ковбичками бита;
Були в мене дуже сумні
Великодні Свєта..."

"Ая, та й мені отак сумно було святкувати перший Великдень у Канаді", казав не один український піонер-переселенець. "Куди нам було піти паску святити, як ще тут і церкви не було?...."

А міг Федик отак просто, але влучно писати свої "коломийки", бо й сам він скитався в Канаді по всяких роботах від 1905 р., коли приїхав до Канади, через кілька років, нім став дяко-учителем при церкві. Збірку його віршів поновлено шість разів і розійшлося її понад 50 тисяч примірників. (Сам же Федик не раз під старість не мав з чого жити та й умер незамітно в приюті для старців....)

Були й здібні віршописці віршів "туги за Старим Краєм". От і Семен Ковбель, наприклад, писав:

"Там, за морем, за широким
Звідки сонце сходить все,
Звідки легіт вечорами
Прохолоду в світ несе, —
Там садочки, мов віночки,
Кругом низьких стріх цвітуть,
Там в городах барвіночки,
Рожі пишнії ростуть".

Марія Адамовська писала:

"Серцем нудьгою. думаю лину
У село рідне, на Україну".

Ось як старається утишити свою тугу Катря Новосад:

"Ой, не кричи, серце моє:
— Краю рідний, краю! —
Хай не знають, як я його
Видіти бажаю..."

Подібно, як Адамовська й Катря Новосад, писали й Анна Пруська, Іван Павчук, Іван Новосад та інші. Безмежньою тугою за рідним краєм овіяні й вірші П. Божика, як бачимо їх у його збірці "Моя Муза". До подібних віршів належать і вірші Йосифа Ясенчука, якого збірка віршів вийшла друком у 1918 р.

Виходили в піонерських часах і поезії Павла Крата та Василя Кудрика. Та Павло Крат і Василь Кудрик — це вже люди з вищою шкільною освітою, і писали вони поезії на різні теми. У 1911 р. вийшла у Вінніпеґу збірка поезій В. Кудрика "Весна". Під своїми поезіями він звичайно підписувався псевдонімом "В. Цебрівський".

Твори про Україну

Коломийкові й подібні вірші "туги за Старим Краєм", що появлялися в "Свободі", "Канадійськім Фармері", "Українськім Голосі" та в "Канадійськім Русині" через перших 30 років життя українців у Канаді, були твором дорослих, але малограмотних українських переселенців, що писали про свою тугу за старим краєм та з приводу своїх намагань, так би мовити, запустити свій корінь в канадійську землю. Значить, вони зачіпають своїми темами і Канаду і Україну. Але вийшли в Канаді й такі твори, що описують головно саму Україну, життя на Україні, або чисто на українські теми. Такі твори лише написані в Канаді, але з життям канадійським не звязані. Вони звичайно написані вченими українськими імігрантами, що поселилися у Канаді по першій світовій війні або по другій. Такі твори, звичайно, мають загальну вартість для українців.

Коли приїхав д-р М. Мандрика до Канади в 1928 р., було йому вже сорок і два роки. Мав він за собою вже 28 років творчої діяльности, бо почав писати, коли йому було лише 15 років. В Европі, на Україні, вийшло три збірки його поезій: "Пісні", "Книга гніву" і "Пісні про Анемону". А під кінець 1957 р. вийшло великою книжкою збірне видання поезій у Вінніпеґу. Це знавець дипломатично-політичних справ і поет. Ось як він описує руїнні бої за Київ у 1918-1920 роках:

"В осінні дощі і тумани
Збирались в дорогу кияни...
Гармата далеко гукає
І чайка з квилінням сідає
На срібнії поли Дніпрові —
Її крилечка в крові..."

У 1959 р. вийшла друга книжка віршів д-ра Мандрики — "Радість".

Вже дорослим та з літературним дорібком приїхав до Канади Мирослав Ічнянський у 1929 р. Закінчив він теологічну семинарію в Полтаві. В Европі вийшли друком оці його поезії: "Арфа", "Народні мелодії" та "Фраґменти". Вийшли друком і його повісті "Ніч" і "Гураґан". Збірка поезій "Ліра Еміґранта" вийшла в 1936 р.

Має переклади поезій кількох анґлійських поетів. Це поет-імпресіоніст. У 1945 р. переїхав до Зєдинених Держав. (Дійсне імя Ічнянського — Іван А. Єфимович-Кмета).

По першій світові війні приїхав до Канади Олександер Луговий (О. В. Овруцький-Швабе), що є плодовитим повістярем і драматурґом. Його повісті й драми в більшості з життя на українських землях, але написав він і дещо з життя канадійського. Ми тут зазначуємо лише деякі, головніші, його твори. Вийшли такі його повісті: "Чорні хмари з-за Припяті", "В кіхтях двоголового орла", по-

вість з канадійського життя “Безхатній”, і такі драми: “Дала дівчина хустину”, “За нарід свій”, “Пани й раби”, “В днях слави” та інші. Має Луговий книжки й на інші теми.

Вже дорослий та з літературним дорібком приїхав до Канади по першій світовій війні В. Д. Тулевітрів. Його вірші друкувались в “Українськім Голосі”, “Кан. Фармері’, “Новім Шляху” та по інших. У 1939 р. вийшла збірка його віршів — “Думи і пісні”, а рік пізніше драма “Така її доля”. Пише він:

“Женуть тебе... А ти живуча
Душа українська — співуча.
Якби той гнет не відчувала —
Ще не такої б заспівала!”

У 1903 р. приїхав до Канади й поселився в Едмонтоні 27-літній Дмитро Солянич. Писав оповідання, найчастіше на старокраєві теми, хоч писав дещо й про життя в Канаді. У 1932 р. вийшла в Едмонтоні збірка його оповідань п. з. “Хто винен?” Помер у 1941 р.

Д-р Іван Огієнко, а тепер Митрополит Іларіон, загально відомий серед українців як український мовознавець та як автор всяких підручників про українську мову та як перекладчик Біблії. Він менше відомий як автор кількох збірок віршів на релігійні теми. Збірки були друковані в Холмі, Парижу та у Вінніпеґу. Вони покищо не знайшли їм належної рецензії-оцінки, мабуть, тому, що їх міг би найкраще описати та оцінити лише такий літературознавець, що є одночасно й теологом. А таких є дуже мало. Нема кому належно оцінити й описати і великий збірник його релігійно-поетичних містерій п. з. “Філософські містерії”, що вийшов у 1957 р. у Вінніпеґу.

Митрополит Іларіон дуже плодовитий поет. В однім із своїх віршів він каже:

“Найбільша наша сила,
Це наша рідна мова:
Вона нам мати мила,
Народові основа!”

Вже по другій світовій війні приїхав до Канади Ол. Гай-Головко, з літературним дорібком з України. У Вінніпеґу вийшла книжка його споминів з таборового життя у Німеччині та Австрії — “Поєдинок з дияволом”. Виготовив вже й книжку оповідань з канадійського життя. Вийшла у Вінніпеґу й книжка “Шляхом таборів Ді-Пі” В. Мартинця, що працює при “Новім Шляху”. Вийшло вже дві книжечки оповідань на теми старокраєві й канадійські Івана Боднарчука — “Через кладку” і “Перехресні стежки”. С. Курилів писав гуморески й сатири.

Хоч жив видатний український композитор і диригент Олександер Кошиць другу частину свого життя в Зєдинених Державах, в літі приїздив до Вінніпеґу вчити на літніх курсах. У Вінніпеґу він і помер у 1944 р. У Вінніпеґу і вийшло два томи його “Спогадів”.

Англійські переклади української поезії в Канаді

Була то подія великої ваги, коли в 1916 р. відома видавнича англійська фірма “Даттон енд Дент” видала книжку “Пісні України”, на кілька сот сторінок, яка містила в собі англійські переклади великого числа українських народних пісень і поезій деяких українських

поетів з-під пера пані Флоренс Ран дал Лайвсей, визначної канадійської поетеси.

Велику прислугу зробив і д-р А. Гантер, що переклав на англійську мову деякі поезії та поеми Тараса Шевченка і видав їх у 1922 р. у Вінніпеґу книжкою під назвою "Кобзар". Книжка має відповідні коротенькі пояснення та ілюстрації. Та книжка теж промостила англо-мовним людям дорогу до українського письменства. Д-р Гантер жив довгий час як лікар між українцями в Тюлоні, в Манітобі.

Д-р Ватсон Кірkконел,
президент Акадійського університету,
автор і літературознавець.

В 1933 р. вийшла у Вінніпеґу з друкарні "Українського Голосу" книжка перекладів українських пісень і ліричних поезій — "Юкрейнієн Сонґз енд Лирикз", з-під пера О. Іваха. Є в ній 39 перекладених пісень і ліричних поезій. Пісні й ліричні поезії п. Івах так переклав, що вони мають таку саму ритміку та подібні рими, як і в ориґіналі, отже пісні можна й співати в перекладі. Переклади не буквальні, але стараються правдиво передати самий зміст ориґіналу. І ця книжка була ще одним віконцем для англо-мовних людей в українську поезію.

Велику прислугу зробив і Ватсон Кірkконел, тим, що виготовив дуже добрі переклади на англійську мову по кілька віршів з-під пера українських віршописців у Канаді й видав їх у 1934 р. у збірці своїх перекладів "Кенедієн Овертонз" — Канадійські Овертони". У тій збірці він має відділи своїх перекладів з віршів, що пишуть у Канаді по-ісляндськи, по-норвезьки й по-шведськи, по-італійськи й по-українськи. До кожного відділу та автора є відповідні пояснення.

Ватсон Кірkконел дуже гарно переклав на англійську мову поему "Слово про похід Ігоря" та деякі поезії Івана Франка. В цей спосіб він ще ширше відкрив вікно в українське письменство для англо-мовних людей.

Проф. Артур Мортон з Саскачеванського університету добре знав історію України й принагідно коротко та ядерно переповідав її. А проф. Джордж Симпсон того самого університету так зацікавився історією України, що навчився на початку тридцятих років української мови і почав і викладати з української історії, а в часі другої світової війни допоміг і оснувати відділ славістики в Саскачеванськім університеті, з навчанням української мови. Цих двох професорів зацікавили українськими справами українські студенти, що перебували в Інституті П. Могили в

Саскатуні). Кілька років пізніше пішли за прикладом Саскачеванського університету й інші університети в Канаді. І це ще ширше відкрило віконце в українське письменство.

Твори українсько-канадійські

Ті українці, що приїхали до Канади ще в дитячих роках, ходили до канадійських шкіл разом з тими, що вже в Канаді народилися, і вчилися по-англійськи та по-українськи, бо, звичайно, по українських округах вчили учителі-українці, які додатково вчили щоденно й одну годину по-українськи, від 4-ої до 5-ої години пополудні. Отже це покоління тутешніх українців стало двомовним і цікавилося тутешнім життям і життям европейських українців. До цього поколіня належать і перші вихованці Інституту ім. П. Могили в Саскатуні.

Вихованком Інституту ім. П. Могили був Іван Данильчук-Молодший (1900-1942), якщо вірші друкувалися в студентськім журналі "Каменярі", в "Укр. Голосі" та в Кан. Фармері'. У 1920 р. вийшли вони збіркою "Світає день". Він каже:

.... "Памятай! —
Твій брат в неволі гине
І ти не будеш йому брат,
Як на поталу кинеш!"

Онуфрій Івах теж вихованок Інституту ім. П. Могили. І хоч він і написав повість з канадійського життя "Голос землі", що вийшла книжкою в 1937 р., то він близько звязаний і з життям европейських українців. У своїй збірці поезій "Бойова сурма України" з 1931 р. він пише:

"Лиш той, хто служить Україні,
Той нам найближчий друг!
Чи то перо у нього з криці,
Чи меч, чи вірний плуг!"

Перші його вірші надруковані в "Українськім Голосі" в 1917 р. У 1933 р. вийшла книжечкою його поема про Сковороду.

Іван Данильчук,
(1900—1942),
поет, громадський діяч, колишній ґенеральний провідник орґанізації СУМК.

В Інституті ім. П. Могили перебувала й Тетяна Шевчук-Кройтор, якої вірші друкувались в "Українськім Голосі" і "Канадійськім Фармері" від 1922 р. Пише вона:

"Хочу, щоб душа у мене,
Мов ті струни скрипкові,
Все здригалась-відзивалась
На враження життєві".

Пише вона й прозою — статті. Приїхала до Канади маленькою дитиною.

Писав у студентських часах вірші, коли перебував в Інституті ім. П. Могили й С. В. Савчук. Друкувалися його вірші в студентськім альманаху "Каменярі" з 1919 р., який він зредаґував. Коли був в Інституті ім. П. Могили у 1926-1927 рр. Іван Сирник, теперішній редактор "Українського Голосу", то теж писав та поміщував свої вірші в студ. журналі "Каменярі". Перебували в Інституті і Степан М. Дорощук і Михайло Крипякевич, писали вірші й поміщували їх у журналі "Каменярі" та в "Українському Голосі".

Деякі з вихованків Інституту ім. П. Могили проявили журналістичні здібності. Іван Сирник став редактором "Українського Голосу". Савеля Стечишин відома читачам "Українського Голосу" за її статті у відділі "Довкола Дому". Написала вона й книжку про вишивки та велику куховарську книжку про українські страви по-англійськи. Юліян Стечишин написав історію Інституту ім. П. Могили й зложив велику граматику української мови по-англійськи. Багато статтей написав о. д-р С. В. Савчук як довголітній редактор православного часопису "Вістник".

О. Івах відомий за свої журналістичні статті в "Українському Голосі" під назвою "З царини знання й науки".

У 1917 р. "Український Голос" почав поміщувати й вірші Михайла Петрівського, що до Канади приїхав 15-літнім хлопцем. Ходив якийсь час до вищих шкіл у Зединених Державах. У 1918 р. вийшла його комедія "Канадійський жених", а в 1927 р. новеля "Маґічне місто" — про Міямі у Флориді. Кілька його коротких оповідань друкувалося у "Кан. Фармері", а новеля "Тайна Срібного Острова" в "Укр. Робітнику". Друкувалися деякі його оповідання й по-англійськи.

Мають літературну вартість і нариси В. Кудрика, що появлялися у "Вістнику" п. з. "Квіти при дорозі". Його "Спостереження козака Максима Чорнохліба", що друкувалися в "Українському Голосі" та в календарах "Українського Голосу", теж дуже барвисто та цікаво написані.

Мають літературну вартість теж оповідання з канадійського життя довголітнього працівника при "Українськім Голосі" Аполінарія Новака. Його оповідання, з гумористичною закраскою, друкувалися в "Українськім Голосі", в календарах "Українського Голосу", в американській "Свободі", в "Канадійському Фармері" і навіть дещо в "Літературно-Науковому Вістнику" у Львові.

Читачі "Українського Голосу" Наталку Когуську добре знають за її рецензії книжок, описів з подорожі, та як редакторку календарів "Українського Голосу". Та вона пише й оповідання. Вийшли книжками її оповідання "В полеті до волі" та "Мати". Опрацювала історію 25-ліття Союзу Українок Канади "Чверть століття на громадській ниві", та ювілейну книжку СУМК — історію орґанізації СУМК.

На лад примітивно-простеньких віршів писав прозою насмішливі нариси з життя простака-хруня Штіфа Табачнюка Стефан Фодчук у часописі "Новини", що виходив у роках 1913-1915 в Едмонтоні. Я. Майданик пізніше ілюстрував та драматизував Штіфа Табачнюка. Та хоч писання про Штіфа Табачнюка простацьке собі, то все ж таки воно, мовляв, на смерть висміяло грубо-простацьких Штіфів Табачнюків, яких колись то було багато в Канаді... Сатирично-гумористичні вірші писали й Михайло Стечишин і Михайло Кумка та поміщували в "Українськім Голосі". Сатиричні вірші писав і Теодор Гуменюк.

Та найбільшого діла доконав у Канаді між українцями Ілля Киріяк, що довгий час учителював в Алберті по українських околицях і начерпався знання про життя українців у Канаді та написав довгу повість, аж в трьох томах, про життя трьох поколінь українців в Алберті — "Сини землі", яка появилася друком між роками 1939 і 1945. Це вдійсності літературний памятник українцям у Канаді. Писав Киріяк і короткі оповідання та вірші й поміщував їх в "Українському Голосі".

До тих українців у Канаді, що писали вірші, або які ще й досі пишуть, належить ще й оці: Андрій Трух, Віктор Купченко, Стефан Семчук, Володимир Купченко, Андрій Господин, Т. Д. Волохатюк, Йосиф Саєк, В. Бабієнко, П. В. Чайковський, О. Максимчук, І. Корчинський, О. Даркович, М. Даркович, П. Гнатів, Тимофій Павличенко, Марія Романова та інші. Окремі збірки віршів вийшли Стефана Семчука, М. Дарковича та Т. Павличенка.

Появилися в Канаді й деякі драматичні українські твори. У 1916 р. вийшла драма "Пімста за кривду" В. Казанівського. Семен Ковбель писав вірші, оповідання й драми. У 1920 р. вийшла друком його драма "Дівочі мрії". Здраматизував він трилогію "Мазепа" Лепкого. У 1921 р. вийшла у Вінніпеґу перша драма Дмитра Гунькевича "У галицькій неволі". Потім вийшло дванадцять його пєс та драм. У роках 1923-1924 "Канадійський Фармер" друкував драми О. Іваха "Відлет журавля" і "Голгофа України". У 1940 р. вийшла драма "Така її доля" В. Д. Тулевітрова.

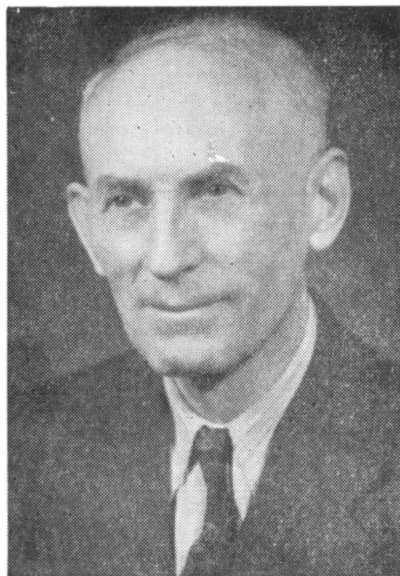

Аполінарій Новак
(1885—1955),
автор коротких оповідань, довголітній співробітник "Українського Голосу".

Дуже працьовитою пером показалася Докія Янда, вихована в Ін-

ституті ім. П. Могили. Пише статті, нариси, життєписи й вірші. Багато з її писань появилося в "Українському Голосі", в "Канадійському Фармері" та по англійських часописах. Пише багато на жіночі теми й написала книжку про Івана Франка Ірина Книш. Анна Франко-Ключко написала цінні спомини про свого батька — Івана Франка — й про своє життя. Ольга Войценко написала книжку "Франкіяна" — з приводу 100-ліття народин Франка. А в 1958-1959 в "Українськім Голосі" друкувалися її обширні спомини "З подорожнього нотатника", які вийшли книжкою п. з. "Інший світ — інші дні".

Н. Л. Когуська

Значну вартість має книжка Василя А. Чумера "Спомини", що вийшла в 1942 р. в Едмонтоні. Це книжка споминів перших українських поселенців у Канаді. У 1954 р. вийшла по-англійськи, а в 1958 р. по-українськи книжка "Мої піонерські спомини в Канаді" Авґустина Романюка. Друкуються по часописах оповідання з канадійського життя В. С. Склеповича.

Англо-мовні твори

Коли хто зріс серед українців, то знає і життя українців і їх мову. Такий може й писати про українців по-українськи. Хто ж з українців зріс серед не-українського оточення, той або зовсім не з н а є життя українців і їх мови, або лише трошки знає про їх життя і слабо знає українську мову. Такий не може писати по-українськи та має труднощі добре описати українське життя та українські звичаї, хоч би мав і значний талант до писання. Такі труднощі, звичайно, мають автори, що пишуть по-англійськи, бо по-українськи вже не можуть.

Дещо написали по-англійськи і такі автори, яких ми вже згадали, що писали або пишуть головно по-українськи. До таких двомовних належать: Іван Данильчук, Онуфрій Івах, С а в е л я Стечишин, Тетяна Шевчук-Кройтор, Михайло Петрівський(д-р М. І. Мандрика. Іван Яців писав вірші лише по-англійськи і дещо переклав з англійського. Андрій Палюк написав по-англійськи збірку коротких оповідань "Канадійські козаки", яка показує, що жив серед українців і їх життя досить добре розуміє.

Мирослава (Майра) Лазечко-Гас пише вірші лише по-англійськи. Вже вийшло дві її збірки. Перекладає і поезії Т. Шевченка. А

Віра Лисенко повістярка, що пише по англійськи. Вона написала інформаційну книжку про українців у Канаді п. з. "Люди в овечих кожухах". Вже появилося і кілька її повістей по англійськи, де вона пише дещо й про українців. Під кінець 1959 року вийшла книжка Михайла Стечишина "Байки" — віршованою формою.

Журналісти

До визначних українсько-канадійських редакторів-журналістів можна зачислити: Василя Кудрика, Мирослава Стечишина, Онуфрія Гикавого, Вол. Біберовича, Михайла Погорецького, Данила Лобая (автора книжки "Непереможна Україна"), а з уроженців Канади Івана Сирника і Михайла Гикавого. Є визначні редактори-журналісти і з-поміж українців найновішої іміґрації: П. Волиняк, С. Волинець, Вол. Мартинець, А. Курдидик та інші.

Науковці

Жваву діяльність проявив Ярослав Рудницький, професор на відділі славістики в Манітобському університеті. Від часу свого приїзду до Канади в 1949 році він видав багато праць з ділянок назовництва, мовознавства, бібліографії та фолкльору. До визначних наукових праць належить згадана уже нами українська граматика в англійській мові Юліяна Стечишина. Проф. Павло Юзик написав по англійськи велику історію "Українці в Манітобі". А проф. К. Г. Андрусишин, що вчить в Саскачеванському університеті, разом з І. Н. Кретом виготовили великий українсько-англійський словник і постаралися, щоб він вийшов друком. А. Плавюк зібрав і видав велику книжку "Українські приповідки". В 1950 р. вийшла велика "Пропамятна Книга Українського Народного Дому в Вінніпеґу". Матеріяли до цієї книжки зібрав головно Семен Ковбель, першу редакцію зробив проф. Дмитро Дорошенко, а остаточну редакцію опрацював Данило Лобай.

Загальні замітки

Коли хто писав з українців у Канаді, або пише, а його тут не згадано, то не навмисне, а просто з недостачі під руками всіх вичерпуючих інформацій, особливо про тих, що походять з найновішої іміґраці. Коли б цей нарис був обширніший, то можна б було й більше давніших авторів згадати.

Висновок

Звичайно, до Канади їхали з самого початку найбідніші українські селяни, з додатком лише малого числа студентів, що мали кілька кляс ґімназії. А що ота сіра маса переселенців все ж таки добре загосподарилася в Канаді, позаложувала народні доми, часописи, виховавчі інституції, і видала з себе і адвокатів, і лікарів, і учителів, і послів, і суддів, і міністрів, і ж у р н а л і с т і в та письменників, — то показує, що українці здібний народ. А великі твори з життя українців у Канаді ще напевно появляться.

***

Коли маєте до діла з дурнем, мусите вживати арґументів ціпка. (Індуське прислівя)

Вибір з поезій О. Іваха

Дівчині-українці

Не будь билинкою у полі, —
Ні пташкою сумних пісень, —
А блискавицею, що творить
Із ночі день!

Орлицею знімись над хмари!
На дно саме терпінь заглянь!
Та з тьмою злоби й безнадії
До бою стань!

Дівочі уста

Ах, очі мої
Зрадили мене:
У них дівчина
Прочитала все.

Глянула вона
Й повернулася,
На привіт мені
Усміхнулася.

І для мене став
Знов веселим світ,
Як побачив я
Той тихий привіт.

Благословляю
Дівочі уста —
Бо в серце від них
Приходить весна!

Голос з могил

Над нами трави шевелять...
Та ждемо з неба грому,
Що то спалить Содому,
Де ворог смокче нашу кров!
Тоді й Карпати задрижать!
Ось вам бойова хоругов!
До бою!
До бою,
Сини Дніпра, сини Карпат!
Нехай загине ворог-кат!
До бою, сини козацькі, до бою!

Я ще когось жду

І знов ніч пройшла,
А я ще сиджу;
Вже й сонце зійшло, —
Я ще когось жду.

Чи то дух її
Плаче під вікном,
Як темная ніч
Зацарить кругом?

Може він її
Не цілує вже;
Може згадує
Вона знов мене.

Може він її
В могилу загнав?
Бо ж знаю, що він
Лиш гроші кохав...

З поеми "Сковорода"

Жий вином — розум спить,
Життя в книжці бліде,
Вбивай порив життя,
То й душа не цвіте.

Лише серця вогонь —
То правдиве життя!
Як той згасне вогонь —
Настає мертвота!

Відкрий своє серце!

Пластинку я собі купив,
Ніс і до серця притулив.

Тепер не я, а Една Зак
Щодня співає мені так:

"Ну, любий, серце ти відкрий!"
І я тепер вже не сумний.

Іван Данильчук

СОН ДІЙСНОСТИ

Я бачив сон.

В тім сні, наче в казці, глядів я на велику гору цілу покриту скелями, верхи яких сягали вже в понад мряковину і сягали вже в синяву небес.

І видно було два світи.

Один похмурий та малоозначений, під полосою сірої мряки, а другий променистий та гарний.

В підніжжях тієї гори була велика брама, з якої водяною струєю плила товпа якихсь постатей.

— Сюди ідіть, сюди скорше! — говорив один.

— На мою стежку, тут гарніше! — кричав другий.

— Моя дорога безпечніша! — голосив третій.

Наче к о м е д і янти на цирку, кожний накликував до себе, хвалив своє добро та часто накидався на сусіда свого.

А коло просторої брами стояв хтось, ніби лише на постої, а побіч нього була таблиця з такими словами:

"Зносіть і труд і спрагу й холод, кому призначено дорогу цю пройти!"

Велике море постатей хвилювалось, слухало, міркувало, або й без надуми лізло куди попало, — наче ті влізливі горобці, що до городу дістануться.

Постаті не йшли голіруч, а несли клунки зі собою. Одні аж угиналися під тягарем, інші в одній руці несли, а треті майже в порожні йшли, — та всі вони гляділи на променисте сонце, яке безперестанно подавалось на захід.

Цікаві речі можна була завважити.

Ті, з поважними тягарами прямували на камянисту дорогу. А коли навіть кількох пішло на побічні стежки, то по хвилині верталися невдоволені і ступали на твердий шлях.

Інші ж знову, що йшли впів-порожні, сміялися зі своїх більш обтяжених товаришів, і з великим гамором ішли вигідними стежками.

Коли ж я кинув свій зір у простір, то побачив незвичайну картину.

З тих вигідних стежок одні губились по манівцях, інші пропадали в грязюці, а треті йшли в печери, де звір лише вив. Пішоходи пропадали, вертались або опустивши руки сідали край дороги і чекали заходу сонця.

Дорога камяниста заводила паломників на велику рівнину, де сонце світило ясно, де поле було родюче, де роботи було багато, але праця була призначенням цих постатей. Вони були вдоволені.

Коли я пробудився і подумав над сном, я побачив, що та тверда камяниста дорога — це дорога **Могилянського Інституту.**

З поезій Івана Данильчука

Народному працівникові "Українському Голосові" у чверть-столітній ювілей

(Ця поезія була присвячена "Українському Голосові" у 25-літній його ювілей і була поміщена на сторінках ювілейного числа "У. Голосу").

Вже чверть століття Ти пройшов
Шляхом тяжким без впину,
І ввесь той час Ти не змарнив
Життя свого хвилину.

Вже чверть століття каменяр,
Ти скелі рвав насильно,
І не страхався громів Ти,
Що сипались обильно.

Вже чверть століття, як Мойсей,
Провадиш люд до цілі,
Любов вливаєш в серця їх
До правди, волі й віри.

Вже чверть століття, як пастух
Примірний, Ти чатуєш,
І кожний шелест вовкулак
Ти все на час відчуєш.

Вже чверть століття, мов стріла,
Один Ти напрям маєш,
В бурхливім морі, мов човен
Ти нарід ввесь спасаєш.

Вже чверть століття мов сівач,
Ти зерно сіяв в полю, —
Не все те зерно і зійшло,
Бо ріжну має долю.

Вже чверть століття Ти фестин
Багатий все справляєш,
А сам часами, як слуга,
Їсти що не маєш.

У чверть-столітній оцей рік
Прийми подяку й шану,
Від всіх отих, що виростав
По цей бік океану.

У чверть-столітній оцей рік
"На многа літ" співають
Тобі всі ті, що в кожний час
За друга принимають.

На "многа літ" Тобі від всіх,
І сили на будуче,
Щоб вірно так все дальше зрів
Ти оком всевидючим.

У чверть століття не журись.
Жниво вже добре буде,
Бо хто подбає за людей,
Того згадають люди.

(1935 р., ч. 12, ст. 17.)

Над озером Доброго Духа

(На захід від Канори в Саскачевані є "Озеро Доброго Духа" з гарною водою, а на східнім його березі є інтересні піскові гори).

Гори мої піскові́ї,
Невисокі гори,
Довкола вас розлилося
Українське море.

А у себе хороните
Кришталеву воду,
Наче тую цілющую
Людям на вигоду.

Гори мої зеленії,
Барвінком укриті,
А вечером туманами
Густими сповиті.

Мов могили індіянів
Говорите стиха
Із вітрами північними
Про добро та лихо.

І не сила вас забути,
Хоч ви і не славні,
Бо ви мої з літ дитячих
Товариші давні.

По вас, гори, ще хлопятком
Я лазив частенько,
У води ті кришталеві
Ходив пораненько.

У вас, гори, я уявляв
Козацькі могили,
В чужині по рідному
З мною говорили.

А ті води — Чорне море
Мені уявлялось,
А на ньому, на байдаках
Козацтво гуляло.

Та минуло літ багато,
А ви не змінились,
Лиш зеленим та барвінком
Ще більше укрились.

Скажіть мені, мої любі,
Мої рідні гори,
Чи надовго розлилося
Українське море.

Оте море братів моїх
Що вас окружають,
Що вечором часом "Гриця"
Легко заспівають.

Оте море, що в ліпленій
Пошитій хатині,
Що то люлі виспівує
Маленькій дитині.

Чи надовго ще останесь
Пісня, звичай, слово?
Чи може все і пропаде
Від вітру буйного?

Чи забуде той потомок
Галич, Буковину,
Чи забуде свою рідну,
Далеку родину?

Гори мої піскові,
Ви все однакові,
Не дайте ви пропадати
У чужому морі.

Не дайте ви забувати
Пісню, звичай, мову,
Бо заплаче скорбна Мату,
Заридає знову.

(Дробот, 26. 6. 1936.)

Вінніпеґосіс

Ліниво озеро лежить
І легіт пролітає,
А в лісі листячко летить
Та ліжко простеляє.

А тут розкинулись хатки
Маленькі і чепурні,
В віконцях світло так й летить,
Прогонить сумерк хмурний.

А може світло знай летить
За тими рибалками,
Що поплили ще із-за дня
Маленькими човнами.

Поплили вдаль, щоб сіти там
У глибину пустити
І царство водне нечайком
До себе полонити.

За ними світло знай летить
З хаток понад водою,
А з тим і бажання жінок
Летять отак стрілою.

Бо тут жіноцтво не сидить,
Пряде то вишиває,
А тут то там у пеленках
Дитятко забавляє.

А тут і дівчина сидить
В віконце поглядає,
Про рибу навіть не дума,
Вона одно думає:

Коби вернув її герой
Човном своїм додому,
Її бо вже він полонив, —
Вона йому одному . . .

Отак колись до Дону йшли
Рибалки наші давні,
Як ленти думи слали їм
Дівчата наші славні·

І тут в далекій стороні,
У цім Вінніпеґосіс,
Рідна тут живе душа
І пісню тут голосить.

(Зоря, Ман.)

І. Боднарчук

ГОЛОС СЕРЕД ПУЩІ

Минаю перехрестя залізних доріг і звертаю у вуличку, що веде мене на виноградні верхи. Тут червоною рожею квітне схід сонця, фонтаною рос переплітуються зелені огородці. Тут і долина — земля земляка Максима. Вона тепер піниться синім виноградом, гуде роями бджіл. Мені переказали, що Максим останніми часами нездужає, стоїть на воротях і виглядає людини, щоб наговоритись.

Максим зустрів мене оточений внуками з відерцем і кропильцем в руках. На привітання підносить вгору палець і якусь хвилину стоїть з виразом радості і здивовання на обличчі.

— "То ти будеш син Дмитра Паськового? Нагадуєш мені батька свого". Приязно усміхається, по-парубоцьки кладе руку на моє рам'я і проводить мене стежечкою між рядами кучерявих яблунь. Стежечка оповита ґерданцями квітів веде нас в зелену сіножать. Між яблунями пахкотять роями білі вагонетки. Сидимо на лавочці під грушею. Максим угощує мене свіжим медом. Пестить на рукаві бджілку, приговорюючи. — "Приглядаюся до життя бджілки... нам би повчитися у цього створіння. Подумати тільки, таку далеку дорогу робить і не схибляє, точно до свого вулика потрапляє. Мабуть на їхній дорозі теж мусять бути якісь стовпи й світла, незримі для нашого ока ліхтарі". — Задумується. Вітер кучерявить виноградні горби, білі хмарки, мов лебеді пливуть за гору в тихі очерети ставу. Максим продовжує: — "Коли говорю про стовпи й світла, чую під ногами твердість прокладеної нами тут дороги. Як дивлюся: камяна стіна й ми з джоґанави в руках рядами, мов журавлі при відлеті увирій. Перед нами хаща, скала—за нами асфальт, хоч чешися. Куди торуємо дорогу? Що жде нас там в кінці цієї дороги? Самі в себе запитуємо, самі собі й відповідаємо. Прокладемо — кажемо — дорогу до рідного краю. Там в кінці цієї дороги — наша дома. То наше дома буде з багатьма входами, з просторими вікнами. Там розставлять нам столи, засвітять ліхтарі, засядемо хазаїнами за багатими столами, потішаємо себе. А сонце впилиться в кам'яну стіну, варить з нас воду. О, багато там всякло поту нашого в ту дорогу, нім заблистіла вона і стали на ній стовпи і світла і пішли по ній машини. Було так, що ні вістки, ні звуку, ні продуву. Тільки дика птаха злопотить крильми над нами. Виговоримось, і навкучимось самі собі. Впаде котрийсь, познімаємо шапки, прокажемо молитву, відтягнемо в рів, землею покропимо. "Ой за горою та за камяною".... І от одного підвечірка, коли вже й сонце темніло в очах, десь взялась та газета. Збіглись ми до гурту, взяли за чотири кінці аж приклякли. Загомоніли. Серед пущі озвався голос. Заблукані в чужому лісі чуємо рідне пугу! Ніби з-за кам'яної стіни, та на-

ше рідне: помагай Бог! Якось цікавіше застукотіли наші джоґани й молоти. З-за лісу зарево, а ми далі й далі, все на нього й на нього. А потім, оглядаємось, видніють стовпи й світла, заграла дорога. Прислухаємося і в тому звучанні чуємо свій тон".

Максим проводить мене вуличкою-тунелем зелені. Розводить руками, переповідаючи про всі ті переміни, що стались тут на протязі п'ятдесятьох років. Переповідаючи, знімає шапку, обличчя його молодіє. Виходимо на горб. Біліють в далині мостами мережані шляхи, просочуються в хмари машини, ліхтарі мечами переймають сонце в дорозі. Доходимо до перехрестя залізом кованих доріг. Папрощались. Я стою перед семафором, жду на зелені світла. Оглядаюсь, бачу Максима на стежці під горбом. Ведеться з внуками за руки, а за ними стелиться веселий гамір.

Шумлять, гудуть дороги і в тому звучанні вчувається тон його розмови.

"Серед пущі озвався голос. І за тим голосом пішли ми всі: австріяки, й ґаліціяни, буковинці й волиняни і, як ми ще тоді себе не називали . . .

Не схибли з дороги, а мов ті бджоли потрапляли до свого вулика, бо на нашій дорозі було світло . . ."

Ідіть думи . . .

Складаю вас рядочками
Мої соколята,
Ідіть, думи, стежечками
Там, де рідна хата.

Летіть, думи, сумненькії
Буйними світами,
Мов ті діти маленькії
До рідної мами.

Зберіть думи із собою
Мою нудьгу-тугу,
Посійте ї близько хати
В зеленому лугу.

Осінніми листочками
Впадьте коло хати,
Може вийде, позбирає,
Вас рідненька мати.

Защебіть соловейком,
Сядьте на калині,
І згадайте матусенці
Мене на чужині.

Або ранньою росою
Впадьте на ті квіти,
Що матуся їх плекає,
Наче рідні діти.

Вийде мати, зірве квіти,
А ви мої муки
Впадьте росою-сльозою
На старечі руки.

Мати гляне на квітоньки
І мене згадає.
Ідуть думи сумненькії
До рідного краю.

Катря Новосад

НЕ ЗАВВАЖЕНИЙ ТАЛАНТ

В. Самійленко

Діямант дорогий на дорозі лежав, —
Тим великим шляхом люд усякий минав,
І ніхто не пізнав діяманту того.
Йшло багато людей і топтало його.

Оповідання „Перший раз на новім господарстві" Іллі Киріяка було написане 1921 року, і було друковане на сторінках „Українського Голосу".

Коли говорити про саме оповідання, і що це були перші літературні спроби молодого автора, то дійсно побачимо, який великий талант кривсь в нім. Не взоруючись на нічиїм творі, молодий автор взяв образ з живого життя українських поселенців і змалював його так по майстерному, по своему, що читаючи сьогодні ці рядки, перед очима читача повстає величний образ українського поселенця, якого доля загнала в далекий край, і в яким він знаходить свое „нове господарство".

Ілля Киріяк став відомий широкому загалові як письменник аж тоді, коли появився перший том його „Синів землі". Це було 1939 року. Час від часу появлялися подібні його оповідання на сторінках преси, з канадійською тематикою, але між появою „Синів Землі" і його першими оповіданнями лежить 18 літ часу.

Здається, що молодий автор, так як і його герой Іван, був полишений власній долі, не чув голосу людського, не маючи великого довіря до своїх сил письменника, не пішов за голосом своєї душі і щойно геть пізніше створив він такий монументальний твір своїх „Синів Землі". І створив самотужки і видав їх сам.

Коли б так серед інших народів, хоч би і в Канаді, з'явився на овиді талант письменика, його напевно не полишили б власній долі; ним би заопікувалося суспільство, створило б для нього умовини, в яких він міг би віддатись своїй творчій праці. У нас воно на жаль так не є. Віддавав молодий автор свій час і свій труд на службі за хліб насушній, на праці, що її могли виконувати інші, і яка велика шкода, що молоді таланти, як Ілля Киріяк, як Іван Данильчук, не знайшли серед свого народу зрозуміння, не знайшли навіть теплого слова заохоти до своїх задумів, до свого покликання. Сьогодні жодного з них немае між живими.

Це не докір тим, що могли, а не зробили, а це лекція, за яку ми всі дорого заплатили. Хай ця лекція стане для нас наукою, що великих талантів не вільно заставляти малювати паркани і що треба зробити ріжницю між дійсним талантом і амбітним кандидатом на письменника.

Своїми давнішими оповіданнями, своїм монументальним твором „Сини Землі" змалював Ілля Киріяк потужний образ життя нашого народу в новій землі і освітив його чаром своєї великої любові до землі і до людини і лишив його для майбутніх поколінь.

І. Киріяк

ПЕРШИЙ ДЕНЬ НА НОВІМ ГОСПОДАРСТВІ

— А тепер ти, моя ґаздине — паня, а я пан... Лянки є, ґудзики є, на соломі спимо. А ви діти, мої панята любі, зтуляйте тепер свої панські кулачки, та й гризіть замість калачиків, та й тіштиси, шо ваша мама паня, а дедя пан у мундурі...

Отак з гірким сміхом жартував собі Іван Проців зі своеї родини, що купкою сиділа під корчем лозини. От може година минула як привіз їх сюди сусід — Бог його знає де мешкає — аж з міста, вісім десять миль. Привіз, стягнув пакунки, склав під корчем, сказав "Дай Боже!" і зник за корчами...

Іван стояв мов вкопаний. Тут став зарослий густою осокою, а дальше ліс,, ліс і ще раз ліс. Це були його фарма — так сусід сказав. Він його нарадив заплатити цю фарму — десять долярів дав в земельному бюрі... Цілий цей маленький круговид наганяв Іванові притаяного страху. Дика природа, не порушена ще людською рукою, спочивала спокійно і таїла в собі якусь непереможну силу самоти і наганяла Іванові якогось незрозумілого страху, а він пробував його збутися гірким жартом.

— То це Канада? — питав сам себе. — То тут живуть люди в хатах будованих на пльонтри?! Де ті пльонтри?

Оглянувся довкола і з безнадіністю сів на повалену тополю, тяжко зідхаючи.

— Кум Стефан писав, що тут рай! Здаеси, що в тім болоті—думав Іван, пригадуючи собі, які то листи писав Стефан до нього та й до сусідів у краю. Мой! Єк би ж попав мені тепер у руки! . . . прошептав крізь зуби, затулюючи кулаки й уявляючи собі Стефан, що він сидить десь недалеко схований за корчами і сміється з нього в кулак.

Ілля Киріяк (1888—1955),
автор повісті "Сини Землі"

— Де ж то панство, до якого ти загулив мене сюди- — питав у думці Стефана. — Отут, о?! В сім лісі? Сказив бис си.

Глянув на жінку, на діти. Щось давило його в горлі... відчував жаль...

— Ото ми подекуєте, небожета за се панство, — сказав жалісно. — Та й ти, небого, возми тепер ломаку та бий ня, як бика, бом заробив. Ни хотілас їхати, а лем те силою вітяг з хати в цу нужду.

Йому тепер представився цілий образ, той буденний образ му-

жицького життя. Він ніколи не був принадним, але по зміні, в розпуці снується він мережаним поясом і яскраво вказує на ту одностайність, які ціхують життя галицького мужика з роду в рід. Час від часу пятнують той пояс переходові хвилини, яких Іван також мав в житті кілька:

Ось він у свого батька — хлопчиною ще. Тут хата, велика хата, з великими вікнами, на зелено помальованими — як в багача . . . Попід стріху два ряди красних шульків кукурудзів, а хата рівненько пошита сніпками, ще й дашок зверха. Там наліво, стодола з піддашам розсілась, наче квочка зі своїми курчатами. Ось там віз — кований, з жовто помальованим кошем, а на заді виписане імя його дєді. Зараз таки коло стодоли стайня, а в ній дві корови, як писанки — тирольські — і два чорні коні. А там дальше стоги — сьогорічні жовті, як віск, а тогідні вже почорнілі. Кошниця, рік річно вовна аж боки повіддувала, багацька була.

Ет, що це! — прошептав Іван наче в сні. — Минулоси . . .

Ось він парубком. Хто годен поставитися до нього? В його дєді солонина солонину вкривала. Свіжу, таку грубу з надолоню, клав дєдя на спід, а тогідну жовту як віск, складав на верх у бербеницю — так щороку.

— Ни желуй, стара, хлопчискови тої солонини, най їсть, най си правит — говорив дєдя не раз до мами. — Стидно було б, як би сякий-такий шмаркач гримав го до земли при боренці. Де солонина там і сила.

Іван ріс, жив, — як в селі говорили люди.

— Ни впадай му си в руки, бо тє зітре — казали декотрі на данци, де Іван вилискував в холяви як з пістолі. — Ото му си вдав! . . .

Але минулося. Старий з буйности, з гордости, нічого не робив, тільки пив і пив. Кумався по цілій околиці, часом і по тижневі додому не приходив. Всюди мав приступ.

— Навіть і з цісарем знаєси, — говорили бідні, які робили в Проця на третину кукурудзи.

Іван пішов до війська. Трудно було, але перебув тих три року. Прийшов додому, та й що? Жиди втиснулися на ґрунт. Дєдя ослаб, працю розкрадали і ціле господарство сходило на пси. Урятував Іван хату та й два помірки.

— Мой, єкий жиль. Зелена фарба обсунулася з вікон, та й несільників не було під стріхою на жердці. Вибив би дєдю, али щось спирало, гріх . . . пропало, нічого не вибєш. Та й не треба. Старий не потягнув довго. До Різдва поковирів і умер, а мама й собі потягнуласи за ним таки в перший тиждень говіння.

Лишився як палець Іван. Не чекав рік у жалобі, але по Великодні оженився з Докією. Один морґ дістав за нею.

— Икос лабудилоси, але не йшло в руки. Ходив по знахорах, по ворожках, та нічого не помогло. Поросята гинули, корова худла, навіть кури сліпли, а то все через дєдю. Ни дав раз жебракам наїстиси а ще й буком вібив.

Кажуть, що закляв, хто його знає. В таку мінуту влучив, преч

би си казало. І дійшло до того, що Іван мусів попри своє заробляти на фільварку. Поля була крішка, але й те не гноєне, — не було худібки.

— Лице му си лупило єк йшов на заробіток.

— Мой, ти, багачу! — насміхався не раз Ілаш, що зріс у фільварку. Ти небоже, не дужи пружайси, та й ни забирай бідним хліб. А твій де? Га?

— А Іван мовчав, йшов і ні до кого ні слова.

— Це ж багач, видно їкус паскудну думку носить у собі—говорили між собою скарбовляни.

— Носив бис і ти, їк зісунувси з такого багатства, як єго дєдя мав. Мой, та то гальман добра було!...

— Та й розвіялоси...

— Кажуть, що з нечистим знавси і той, Боже нє прости, ніс му в руки, — доказував хтось з боку.

— Видно шо не погодилиси оба.

— Кажуть, що не хотів за горівку присягнути.

— Та де! Жебрака вібив раз, та й від тоді пішло єк з Петрового дня. Заклєв. А то дуже паскудний дід. Знають го в цілій околици.

Це говорилося не раз при Іванові. Він слухав і здавалося йому, що то про когось дуже далекого говорять. — Це ніби була казка, давна казка. Знана йому колись, та дуже чудна.

З-за молоду він не заглядав до коршми. Але біда заставила. Ротиків на кулешу збільшалося майже за кожний рік, — єк на збитки. Сила, та силенна сила падала, упадала, як вода по повені. Зі стрункої постаті остався скелетон. В хребті пекло та й руки скіпали. Як випє, то легше стає . . .

Спочатку крадькома забігав в корчму, випивав півлітрівку і втікав додому, але пізніше, то не крився вже. Находив товариство і пересиджував цілими ночами. Як були такі, що співали, то й він співав, а коли назбиралося таких, що на корчемнім столі розкладали всю мужицьку долю і плакали, то і він плакав; плакав і гримав кулаками в стіл... потім вилітали корчемні вікна, дорогою тріщали плоти, а дома вилітали жінчині зуби. Скидав потім сорочку, лягав горілиць на обійстю перед хатою і сварився з цілим світом.

— На завіряйси один з другим, бо ти зуби вибю! — кричав махаючи кулаками. — Шьо! Рипівис як багатство було, а типер рипиш, щом збіднів . . .

Засипляв твердим сном, а рано схоплювався, мов злодій, йшов до роботи. Так цілих двадцять літ . . . Робив як віл, але доробитися він не міг... не йшло в руки, але з рук.

І не втерпів.

— Ідут люди до Канади, піду і я, шо буде то буде. Умру, на зломану голову, а буде їкес панство, то овшим, привчусь... Продав жінчину ниву, продав хату і свій ґрунт, зібрав діти і жінку...

Іван глянув на Докію і мало не сплакав. Не хотіла йти. Казала — хіба нє трупом винесеш.—Плакала вдень і вночі, але витеґ; висадив на фіру та й вйо! Навіть сми си не обіздрів...

За чим? Що за достатки лишилиси . . .

— Дєдю, дєдю, скричали діти не своїми голосами, — ади, гадина!

— і стулилися коло мами як курчата перестрашені яструбом, та збудили Івана з його задуми. Схопився, і доки добіг до дітей, за гадиною тільки трава похитувалась. Втікала сердега, наче пізнала, що була виновницею. Іван постояв хвилинку, не знаючи, що почати, врешті крикнув на Докію.

— Слухай, стара! Ти рушси і роби єкийсь порєдок. Сілас єк квочка . . .

Іваниха підняла голову і глянула на нього не то з докором, не то з жалем; нічого не мож було пізнати в її очах. Темні, померклі, наче в них давно скінчилось життя, тільки ще послідні судорги тримали їх отвореними. Скільки сліз виточили вони! Бог один знає . . . Тулячи до грудей свого однолітка Миколку, вона грілася його теплом. Безнадійність, наче темна ніч, розпростерла свій чорний плащ — чи вона буде жити, чи ні, її однаково; гірше не може бути.

— Як би вона умерла?! — шибнула думка в Івановій голові і неначе пильником пробігла по цілім тілі.

— Мой! Фертик! — крикнув здригаючись. Шестеро дітей.

Зарув, не заплакав а зарув . . . Впав на купу клунків і приговорював:

—Докійко, ни дивис на мене більше, ни дивис, бо м винен . . . Взєви м тє з хати, затєг отут в оцу пущу, а на шьо? . . . Щоб тє гадє пужало, щоб тє комарі пили, щобим поздихали . . .

Плакав як мала дитина . . .

— Була своя хатка, своя нивка, жий і неківайси. Але не вітримав, послухав тих, що брехали і пустивси . . . а на шо? Ой, Боже, Боже- за що нє так гірко караєш? За шо така кара? . . . Мой, Докійко! І ви, діти! Беріть тепер по дручкови та й убийте дедю; по голові, розтріскайте оцу дурну голову і підсунув до дітей — нате, бийте, а я ані кинуси. Розтріскайте її, бо дурна і гріху не будете мати, ой ні! За такого дедю гріху Бог не запише.

Счинився плач дітей. Вони не бачили свого деді, щоб плакав і настрашились. Що вони розуміли? . . . Сон для них старий край, сон ціла їзда, сон ціле окруження і ціла справа.

Плакали і ще ближче тулилися до мами . . . і вона заплакала. Ще коли на шіфу сідала, то скінчила плакати... Не було вже сліз, аж тепер. Коли почула плач чоловіка і плач дітей, пробудилось у неї чуття і воно розмякло, розмякло і випустило з себе краплі сліз, які повільно котились по змарнілім лиці і спадали на голову Миколкові . . . на саме чоло . . . Були вони перші на чужій чужиноньці. Жаль відозвався в неї, хоч вона не знала за чим. Жаль чоловіка, бо плакав, жаль дітей, бо не винні і ще якийсь жаль обзивався десь там далеко і глибоко під серцем... але щось душило його. Вона навіть не слухала слів Івана. Ані думки про те, щоб вона його била, не було в неї. За що?

Помаленьку утихав плач і губився в гущавині, чути було лише хлипання. Весняне сонечко пересунулось вже з полудня, кидало свої ясні промінння на корчі, а там крізь листочки на купку живих істот, на Докієну гарну хустку

і на Іванів чорний жупан, а вітер спокійно гойдаючи галузками, рисував на них маленькі сонечка — отак одно коло другого, наче бажав зробити з жупана сріблистий фелон, а з хустки мережану скатерть... на спомин.

Довго сиділи так, аж вкінці Іван схопився — наче зі сну прокинувся. Не кажучи ані слова, відомкнув одну паку, витяг сокиру і не кажучи ані слова, відійшов у бік. Обійшов довкруги озера. Пролізаючи крізь повалені тополі та корчі, він наче олень скакав наперед. Вийшов на горбок і не роздумуючи довго, взявся стинати дерево. Якась сила вступила в нього: валив дерево за деревом, наче мстився на своїй біді і безрадности.

Докія почувши, що Іван наробив такого лоскоту, якось мимоволі встала, оглянулася і здавалось, що до неї хтось шептав, — гей, жінко, а ти чого сидиш? Та ж то весна! Весна сіяння, весна невсипущої праці... садити, сіяти... Але де? Ніби хтось сміючись шепнув, — не маєш свого городця, де було повно ярини, гвоздиків, півоній, любистку, мятки, васильків та й кріслатого барвінку.

Постояла хвилинку, далі дала старшій Оленці Миколку, щоб забавляла, а сама взяла кітлик, підійшла до озера, зачерпнула води і принесла до клунків. Зараз таки назбирала хворосту, розпалила вогонь, приставила кітлик, щоб грілася вода, а сама розвязала другий клунок і витягнула здоровий кусень солонини, разовий пшеничний хліб, цукор, чай і двоє горнят.

Девятилітний Василько призбирував хворосту, підкидав до вогню і все питався:

— Мамо, а ми довго мемо тут сидіти?

— Ни довго, ни довго — відказувала мама, яку на запити дитини щось вкололо близько серця. Її чомусь не бажалось слухати дитячої мови.

— А це мама хотє кулешу варити — жибонів малий Петрик, — я вже так давно їв кулешу.

Докія не відповідала. Коли вода закипіла, докинула вона чаю і цукру і за хвилину злагодила для Івана окремо горщик чаю, завинула в хустину кусень хліба і солонину і післала Василька до дєді.

— На, Васильку, та понеси до дєді. Він ше не їв від ранку.

Хлопчина з вискоком пішов, взявши зі собою ще й Петрика — він так робив ще в краю, коли ніс дєдеві їсти у поле.

— Дє! Я вам їсти приніс, — кричав малий Василько, пробираючись крізь гущавину.

Іван здивовано глянув у той бік, звідки ішли хлопці. Він ніби зрадів. Стояв хвилину непорушно і йому видалось, що він опинився в краю.

— Мама зварили якогось чорного борщу... так смішно то йде. Так таки на земли — говорив задихуючись Петрик. — Я би хотів аби вуйнин Іван був тут, ото би він сміявси.

— Дє! А тут будут і вовки, так як у нашого пана в лісі? Та й кози, — ті шо з бородою, знаете дєдю?

Іван не відповідав хлопцям. Сів і взявся до їди. Так смачно їв; перший раз на новім господарстві: Якась нова надія пробудилася у

ньому. Знак, що жінка зварила їсти, був для нього найбільшою утіхою, тою тайною утіхою, яка побиває найтяжчі смутки.

Коли скінчив їсти, завязав горщик по давньому, і дав хлопцям. — На, Васильку, і біжи до мами, най найде серпа і най йде суди.

— А ви що хочете робити? — допитувався хлопчина.

— Ни допийтуси, але йди; меш видіти.

За кілька хвилин, коли Іваниха погодувала менших троє д і т е й, обоє з Іваном поралися коло нового господарства: Іван обчищував повалені тополі, а Іваниха жала траву і складала в сніпки. Обоє не говорили ні слова. Один спільний інстинкт підбадьорував обох до спільної праці — збудувати гніздечко для писклят-дітей. Мимовільна сила гнала їх до праці. без пляну, і широких думок, отак невздогін, після правил природи, і коли сонечко сідало десь там за густим лісом, Іван накривав дернем нову хату-бурдей, а Іваниха носи ла суху траву на постелі. А коли вже на небі світив повний ще місяць, залотив вершки топіль і крізь отвір нової хати кидав жмутки свого проміння на головки сплячих дітей. Іван сидів коло жарко палаючої ватри і вперто глядів на круглий ставок, в якім, наче в дзеркалі відбивалося зоряне небо і представляв собою бездонне плесо — другий незбагнутий світ, де по боках гороніж туманіли шувари і ліс, а там далі... Бог його знає, що було. Думки не сходилися і не досягали. Коло його ніг горів ясним полумям сухий хворост і потріскуючи, розкидав довкола з о л о т і вуглики. Це нагадувало Іванові бабині казки про опришків, ті чудні казки, яких він хлопчиною слухав на бабиних колінах і засипав в о к р у ж е н н ю страшних, бородатих, з ножами в зубах, людей, яких лише може уявити дитяча фантазія.

Довго сидів Іван. Забув про все теперішнє, вештаючись думками тут, то там у своїй минувшині, а далі знемігся, — на руках і ногах заліз до хати і заснув т в е р д и м сном.

ТРОШКИ ГУМОРУ

Зовсім незнайомі

— Йду я, знаєте, через міст смерком, аж дивлюся: на зустріч мені йде Петрів Василь.

Я до нього: “Добрий вечір, Василю”. А він: “Дай Боже здоровя Стефане”. Я не Стефан” — кажу я йому. А він знов: “А я не Василь”.

Приглядаємося зблизька один на одного, а то ані він, ані не я, але зовсім незнайомі люди.

Заклопотаний

— Вчора вечером я пішов відвідати дівчину. Коли вже був у дверях, її мама запитала мене, чого властиво я хочу.

-- Ти певно був досить заклопотаний, чуючи такі слова.

— Так, але то ще не все. У ту саму хвилину дівчина крикнула з гори: — мамо, то не той, що я його не хочу.

НАШІ СУДДІ

Ярослав В. Арсенич,
перший українець в Канаді, що був назначений суддею. На становищі повітового судді був від початку 1948 року аж до своєї смерти в 1953 році.

Михайло Стечишин,
громадсько-церковний діяч. перший українець, що був назначений суддею в Саскачевані. Урядує від 1949 року в судовій окрузі Винярд.

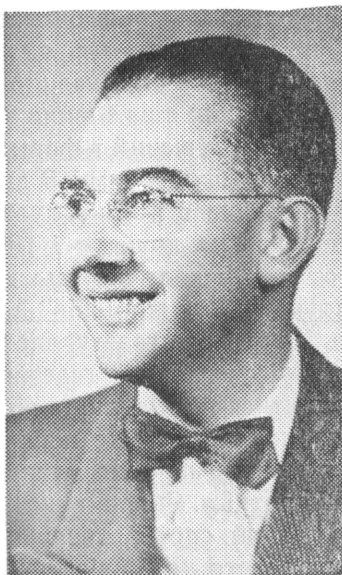

Петро Ґрещук,
перший українець, що був назначений суддею в Алберті. В січні 1957 року його піднесено до Вищого Суду Алберти.

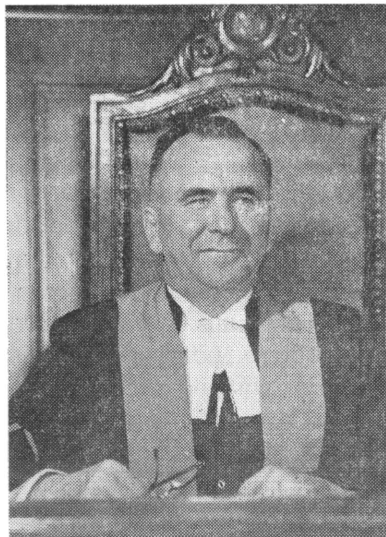

Іван Р. Соломон,
бувший посол і заступник спікера в Манітобі, був назначений суддею 1957 року з осідком у Вінніпеґу.

Василь Батицький

СПОМИНИ ДРУКАРЯ

В 1930 році "Український Голос" святкував свої 20-ті роковини. З тієї нагоди я написав до ювілейного числа "Українського Голосу" "Спомини друкаря". В тих споминах я описав, як виглядала друкарня "Українського Голосу", коли я став у ній до праці та про розріст друкарні в протягу 20 років. Це було 30 років тому.

Перших обставин друкарні "Українського Голосу" нема ніде окремо зарекордовано, тому буде на місці ці спомини передрукувати в Календарі "Українського Голосу" на 1960 рік, що є присвячений 50-им роковинам "Українського Голосу", і додати про те, як виглядає ця друкарня на 50-му році існування.

***

До Канади я приїхав 1911 року. Як кожний іміґрант, робив спочатку ріжні роботи. Перша моя робота в Канаді була в контрактора на "стілґенку", в провінції Ню Бронсвик, коло містечка Плестер Рок. А далі ріжні роботи по фабриках і на дворі в Монтреалі, Кве., і Брен доні, Ман. В 1913 році я робив у фармера, кільканадцять миль на північний захід від Брендону. Помимо цього, що у фармера треба було робити довгі години, бо я був згоджений на місці, треба було рано вставати, а пізно лягати, то я любив робити на фармі, бо хоч не раз і тяжко було, то ніколи мені на фармі не було так тяжко робити, як приміром в фабриці дроту в Лашін Локс, недалеко Монтреалу. Я був молодим хлопцем, не дуже сильним, а в роботі стало треба було двигати 100-150 фунтові звої дроту. Не раз мені аж руки попухли від такої роботи. А на фармі так не було. Хоч не раз чувся змучений, то відпочивши вночі, рано знов чувся свіжий до роботи.

Справді, я так полюбив фармерство, що мріяв сам стати фермером. Я і нанявся в того фармера на зиму. Та сталося інакше.

***

Коли скінчилися жнива, я дістав лист від свого шкільного товариша і сусіда в старім краю, п. Янди (теперішнього адвоката в Едмонтоні, який тоді робив як друкар в "Українськім Голосі", щоб я їхав до Вінніпеґу вчитися на друкаря в "Українському Голосі", бо якраз тоді було потрібно хлопця до науки. Ніколи я не мріяв бути друкарем, не маючи поняття, як виглядає друкарство, я не знав що робити. До того, як я вже вище згадав, я вже був згоджений в фармера ли шитися у нього на зиму. З другого боку я відчував велику охоту їхати вчитися на друкаря і тішився, що от маю нагоду не тільки бачити друкарню і тих "панів", що пишуть і друкують ґазету, але навіть і самому бути таким "ґазетником". Та рішитися не міг, лише відписав до п. Янди, що може пізніше, бо тепер фармер не хоче мене пустити. Вкоротці п. Янда відписав в переконуючий спосіб, після чого я рішився їхати до Вінніпеґу. Річ ясна, що ті дні перед відїздом я пережив в ріжних мріях, далеких від дійсности, а більше фантастичних — все думаючи про Вінніпеґ, яко-

го я не бачив, і про друкарню, яку я хотів бачити ще малим хлопцем.

Памятаю як нині: в четвер, дня 10 жовтня, 1913 р., вечером, я приїхав на стацію у Вінніпеґу. На дворі було темно; кропив дрібний осінній дощ. Коли вийшов зі стації — чувся страшенно опущений. Маючи адресу п. Янди, при помочі поліцая дістався до нього. Застав п. Янду якраз при вечері. Зараз по вечері п. Янда сказав, що йде робити до друкарні і що я піду з ним. Памятаю, що я дістав страха і мимо того, що я так хотів бачити друкарню, не мав охоти йти — неначе боявся. Але не смів того сказати п. Яндові. Пішли. Вийшовши на Мейн стріт і пустилися до Дафферін еве. Ще від Мейн стріту було видно світло в вікні одного будинку на Дафферін еве. П. Янда вказав мені на це світло і сказав, що то "Український Голос". В мене почало серце битися. А коли ми опинилися перед дверима "Українського Голосу", я себе якось так почував, що я нині є певний, що якби п. Янда був сказав мені, що коли я не хочу йти, то можу вертатися на фарму, я був би це зробив. Та п. Янда такого не сказав, але відчинив двері і я опинився в "Українськім Голосі".

Коли я увійшов до середини, моїм очам представився такий вид: Я увійшов до кімнати, яка була перегороджена перегородкою з вікнами. Фронтова переділка була дуже маленька. В ній було бюрко, малий столик, мала шафка з книжками і два крісла (на більше речей не було місця). При тім бюрку, як я пізніше побачив, працював управитель "Українського Голосу", п. Войценко. При столику працював редактор Кудрик (тепер священик Української Православної Церкви). Крім того на підвищенню під вікнами стояв столик, на якім робилась експедиція "Українського Голосу" (і Канади",

Василь Батицький,
найстарший друкар-лінотипіст в "У.Г." В молодших роках був дуже активний в громадській праці. Був він головою Союзу Українських Народних Домів, секретарем централі СУС, секретарем Взаїмної Помочі, автор брошури "Що є Союз Українців Самостійників" і опрацював Ювілейну Книгу Взаїмної Помочі.

яка тоді друкувалася в друкарні "Українського Голосу", а її експедитором був п. Боянівський).

Так виглядав офіс, редакція і адміністрація "Українського Голосу" в 1913 році.

За перегородкою було більше місця. Коли я увійшов за перегородку, моїм очам представився такий вид: Вздовж попід стіну стояли навскісь касти з багатьма комірочками, в яких лежали черенки. Попри касти була неначе вуличка,

за якою від перегородки стояв стіл, покритий бляхою, на тім столі лежали зложені черенки обвязані нитками. Зараз за тим столом стояла якась машина, яка мала багато полотняних пасків. Коло машини лежала купа подертого видрукуваного ґазетного п а п е р у. Пізніше я довідався. що ця машина називається "фолдер" (складач) і вона складає видруковану ґазету. А та купа подертих ґазет означає, що при складанню звичайно машина дере папір. Найбільше дере в зимі. Коли ґазета друкується, то преса кладе видрукований папір один на другий. І коли дуже зимно, то той папір електризується і той, хто пускає папір до "фолдера", має багато клопоту. Звичайно, коли є тепло, той, хто складає, бере ґазету з купи, яка лежить на столі попри машину, посуває до коліщат машини, і ті тягнуть в машину, а машина вже дальше сама складає і обрізує.

А коли є зимно, то папір тримається купи, а коли і пуститься в машину, то декотрий папір зложить. а декотрий порве.

Зараз за фолдером стояла машина, яка мала великий бубен, яка, як я пізніше бачив, не то що помало і не дуже добре друкувала, але робила багато гуркоту, який нагадував мені старокраєвий кират, яким різали січку, а який було чути на ціле село.

Попри пресу стояла мала машина, як її називають — "ґордонка", на якій друкуються малі роботи, як летючки, коверти і т. п. Ця ґордонка, це одинока машина, яка задержалась до нині і ще нині добре робить.

За кастами був камяний стіл, на якім вязалося сторони. Він був малий, і на нім можна було вязати тільки 2 сторони, коли звичайно треба, аби на такім столі було місця на чотири сторони. Той камяний стіл і є до тепер, але на нім вже не вяжеться сторін.

Коли я увійшов до друкарні, я застав кількох складачів при роботі. П. Янда познайомив мене з ними і порадив мені, щоб я приглядався, як то складається черенки, а сам пішов до своєї роботи.

Я почув себе розчарованим. Я зовсім інакше представляв собі друкарню. Сам не знаю, як я представляв собі, але в кожнім разі не так бідно. Вже пізніше я довідався, що багаті анґлійські друкарні зовсім інакше виглядають. В них не складають черенок руками, але є до того спеціяльні машини. В них і преси інакші, які друкують тисячі ґазет на годину, а не так, як в "Українськім Голосі", яка друкувала 750 чисел на годину. А "Український Голос" ще бідний, бо це щойно його початки. Мені тоді прийшло на думку, коли то "Український Голос" буде мати таку друкарню, як мають анґлійці?...

Так я робив, як казав п. Янда. Почав дивитися, як складають черенки. Складач тримав в руці малу зелізну форму, яку називали "стиком". Правою рукою брав з касти черенки і клав у стик черенку до черенки. Коли зложив цілий рядок, переложив оливяною бляшкою, яку називали "лецом" і далі набирав. Коли набрав цілий "стик", викладав на шпальту. А коли зложив цілу шпальту (20 цалів довжини), обвязав ниткою і положив

“Український Голос” в 1913 році. Зліва на право: Василь Гнидка, Василь Батицький, Тарас Д. Ферлей, Василь Кудрик, Дмитро Янда, Пуйда, Сікорський, Микола Сироїдів.

на камяний стіл, посмарував чорнилом, намачав папір водою, приложив до черенок, взяв в одну руку грубу дошку, яку називають "плейнер", що зі споду оббита грубим полотном, а в другу руку взяв деревяний молоток, яким вдаряв по верху "плейнера" і так відбив зложені черенки до коректи. По коректі (справленню помилок) ці набрані черенки клалося у сторони, а так бралося на пресу і друковалось.

Кожна черенка має свою комірчину в касті. Аби бути добрим складачем, то треба було знати на память, в котрих комірках лежали черенки. І то так треба було знати, щоб не шукати очима за потрібними черенками, але моментально брати і майже рівночасно на рукопис дивитися. Видно було, що ті складачі, які того вечора робили, були добрими складачами, бо скоро брали руками черенки з комірок і клали у "стик".

Коли я так приглядався роботі складачів, увійшов до офісу чоловік, який, відразу можна було пізнати, належить до "Українського Голосу", бо навіть не зупиняючись в офісі, пішов через двері перегородки до друкарні. Виглядав доволі молодий, а мені чомусь впали в очі його вуса. Я думав, що в Канаді всі голять вуса, — а тут прийшов чоловік з вусами на старокраєвий лад. Прийшов до складачів, щось з ними говорив, а було видно, що навіть жартував, бо складачі сміялися. По хвилині той чоловік підійшов до мене разом з п. Яндою. П. Янда представив мені того чоловіка:

— Це наш редактор, пан Кудрик.

Ну, я тоді таки добре вилупив очі. Це ж перший раз в життю бачу редактора...

Памятаю, що п. Кудрик щось говорив до мене, але я не відповідав, такий чувся несмілий і збентежений. Бо до цього часу я представляв собі, що редактор, то дуже великий пан і певно до такого молодого хлопця, як я, не схоче говорити. Та ні, п. Кудрик говорив до мене, випитував мене, а далі взяв "стик" в руку і почав мене вчити друкарської штуки — в яких комірках лежать які черенки, як класти у "стик", як розділювати слово від слова. А коли він, уважаючи, що вже добре пояснив, спитав мене, чи я розумію, я хоч не розумів, але сказав, що "розумію". Тоді він дав мені "стик" в руку і казав, щоб я сам складав, а він далі мені пояснював. Дав мені складати новинку зі старокраєвої ґазети.

І так, ще першого вечора у Вінніпеґу (навіть не дня, бо я приїхав ввечорі), я став складачем в "Українськім Голосі" і моїм першим учителем був тодішній редактор, а тепер протоєрей о. Кудрик.

***

Ще другий день рано я ще з якоюсь ніяковістю переступав поріг "Українського Голосу", коли вже йшов до роботи. Ніяково чувся я тому, бо того дня я вже мав побачити всіх робітників "Українського Голосу". В першій мірі я мав бачити управителя, який мав прийняти мене до роботи. Не знаю чому, але чомусь я боявся стрічі з управителе. Хоч п. Янда казав мені, що "він

добрий чоловік", то все таки я чувся ніяково.

Коли я прийшов, то застав вже всіх друкарів, які тоді робили в друкарні "Українського Голосу". Крім п. Янди, який тоді був форменом, робили ці: Дутчак, Винник, Вівсяник, Мельник і молодий хлопець Сікорський. П. Янда познайомив мене зі всіми і я став коло своєї касти до роботи. До офісу прийшов чоловік, який зараз підійшов до бюрка і відкрив його. Найближчий складач сказав мені, що то управитель, п. Войценко. Я почувся змішаний і ніби то роблю, а тут через віконце в перегородці заглядаю на п. Войценка. (Я робив коло самої перегородки). Тут знову не так, як я уявляв собі. Я був певний, що побачу якогось старшого грізного пана, а тут молодий чоловік... По якімсь часі він увійшов до друкарні, п. Янда представив йому мене. Відтак п. Янда щось йому сказав, на що, як на знак згоди, п. Войценко кивнув головою. Я зрозумів, що п. Войценко належить до маломовних людей.

Пізніше, через вікно в перегородці я побачив, як п. Кудрик пише коло свого столика, а коло столика на підвищенню коло вікна сидить якийсь чоловік і також щось писав. Хоч був молодий, то мав окуляри, а в моє око впало його волося, яке було підстрижене і стояло до гори. Я спитав сусіду-складача, що то за один. Той відповів мені, що то старокраєвий студент, який недавно приїхав до Канади і робить в "Українськім Голосі", як експедитор. А називається він Свистун.

Коли зі всіми робітниками я запізнався через представлення, то з п. Свистуном я познайомився в зовсім оригінальний спосіб. Коли я всю увагу свою звернув на роботу, бо ще не знав, в яких комірках лежать які черенки, хтось вдарив мене по плечах і каже: "Чого ви так згорбилися? Треба просто сидіти, бо скоро горбатим станете".

Я оглянувся, побачив, що то п. Свистун, який це сказавши, пішов

Дмитро Янда, К. Р.,
громадський діяч, колишній працівник в "Українськім Голосі", від довшого часу адвокат в Едмонтоні.

далі, так, що я вже не мав нагоди відповісти. Я зразу подумав, що п. Свистун помилився і взяв мене за кого іншого, йому знайомого. Та ні. Я переконався опісля, що п. Свистун зі всіми скоро знайомиться без ніяких церемоній.

П. В. Свистун не довго робив в "Українськім Голосі", бо на весну пішов до іншої роботи, оскільки собі пригадую, косив машиною траву

коло багатших домів, а коли зайшов до нас, до друкарні, то хвалився, що більше заробляє, як в "Українськім Голосі". А далі поїхав до Саскачевану, де учителював, а відтак ходив на університет, а попри це працював на культурно-освітнім народнім полі. Про першу його працю ми почули, як одного з чільніших працівників при заснованню Інституту ім. П. Могили в Саскатуні.

***

Від того часу через два роки я робив не лише як складач, але як друкарський помічник. Тоді, коли інші складачі робили не на день, а від шпальти набору черенок, я робив на день. Через перших два роки я був складачем, замітачем, пресменом, експедитором. Я робив довгі години. Майже не було вечора, аби я не робив. Початки з матеріяльного боку були гірші, ніж прикрі. Через те деякі друкарі пішли шукати іншої роботи. Трималися такі, які могли витримати такі обставини, і розуміли значіння "Українського Голосу" для українського народу в Канаді.

Незавидна доля була управителя п. Войценка. Звичайно днем виплати була субота. А тут, що прийшло за тиждень з передплати та з оголошень — йшло на рент, папір, пошту, світло й інші конечні видатки. Для робітників не ставало. Мені не раз було прикро (ой, не раз і не десять!...) Нема ні цента в кишені, п. Войценко не дав, бо не було. Часом доляра дав. Розуміється, що платня не була велика. Але яке не раз чулося вдоволення, коли несподівано діставалося кілька долярів! З яким вдоволенням йшлося додому, думаючи, як би то ті центи задержати якнайдовше. А кілько то разів хотілось бодай посваритися з п. Войценком, чому він якимсь чином не вистарається грошей. Але, що ж, натура в п. Войценка така, що не можна його спровокувати до сварки. Вислухав, признав рацію, сказав, що постарається, аби щось за кілька днів дати і на тім кінчилося... Таке було не рік, не два, а через багато років. Коли про це тепер думати, то дійсно признання належиться всім — і управителиві і робітникам, що переживали злидні, а трималися.

***

За тих два роки я дуже близько сприятелювався з редактором Кудриком. Тут мушу підкреслити, що п. Кудрик ще гірше переживав злидні, як інші. В нього гроші ніколи не були на першім місці. Як я став до роботи в "Українськім Голосі", то зараз на другий день побачив, що за пресою при задній стіні на баксі стоїть нафтова кухонка і на ній п. Кудрик варить їсти. По якімсь часі і я пристав до компанії. Зразу я ходив до склепу за нафтою, за їдою, а п. Кудрик варив. Та з часом я привчився варити і заступав п. Кудрика, тимбільше, що п. Кудрикові не ставало часу на варення, бо роботи для нього збільшилося. Можливо, що ми не варили так, як жінки варять, але нам все те смакувало, що ми варили. Не раз ще й гостей мали. Пригадую, що одного студента, який приїхав з краю, а був бідний, ми годували довший час. Та нафтова кухонка не була спеціяльно на те, аби на ній ми варили со-

бі їсти. Вона була потрібна для варення клею до ліплення опасок при висилці "Українського Голосу". Вона була дуже невигідна, тож не дивно, яка радість опанувала нас, як п. Войценко одного разу приніс нам нову кухонку і то — електричну. Мабуть, на перший раз, ми специяльний обід варили, аби відсвяткувати таку велику подію, як заміна нафтової кухонки електричною . . .

**
*

В протягу тих двох років зайшла деяка зміна. Передплатників збільшилося, приходило більше друкарських робіт і те місце, в якім була друкарня "Українського Голосу", стало таке тісне, що вже не було куди рушитися. Але на щастя хтось забрався з сусідної кімнати і п. Войценко найняв цю кімнату для друкарні. Ми забрали в цю другу кімнату друкарські машини і друкарські знаряддя, а давна кімната стала для ужитку редакції і адміністрації. Стало вигідніше.

Показалося, що для друкарні "Українського Голосу" треба конечно лінотипа, цебто машини до складання черенок. Я тої машини ще не бачив, а мав велику охоту робити на ній. Я клопотався про це і дуже чувся веселий, коли п. Войценко сказав мені, що я буду робити на лінотипі. Я мав велике бажання, аби йти до якоїсь друкарні і привчитися на лінотипі. Нікому було про це постаратися. Коли лінотип мав от-от прийти, я був два чи три вечорі в друкарні, де друкувався "Канадійський Русин". Там робив небіщик Слюзар і він мав мене вчити. Та це було неможливе, аби за 2-3 вечорі щось навчитися, бо сам небіщик Слюзар був зайнятий, а самому не можна було нічого зрозуміти, бо лінотип — це дуже скомплікована машина і складається не з соток, а тисячів ріжних частинок. З практики тепер знаю, що забере около одного року, аби зрозуміти цю машину, а кілька років, аби стати вправним оператором.

Прийшов лінотип. Механіки зложили, мене посадили на крісло і роби! Я ще нині памятаю, як мені руки дрижали, коли я зачав робити на лінотипі. А ще до цього стояли близько пп. Ферлей, Арсенич, і Кудрик. Я думаю, що вони бачили моє зденервовання, бо скоро відійшли. Початки були дуже прикрі, бо я не мав найменшого поняття про машину. Роблю, — а тут щось станеться. Заглядаю, шукаю причини, та прошу п. Войценка, аби телефонував за механіком.

**
*

Хоч друкарня поширювалась, і було більше приходу, то все ж робітникам не ставало на реґулярну платню. А ще тимбільше мені, який був самотний, не дбав за платню, тоді навіть я ночував в друкарні. Спав на столі, на який преса клала папір. Аби мягко було спати, напихав в мішки відтинків з ґазет, які обрізував "фолдер" при складанню "Українського Голосу", і на тих мішках спав. Тому я не одну нічку в початках мого операторства на лінотипі я стратив коло направлювання лінотипу, бо заспати не міг, доки не лишив лінотип в добрім порядку. Не раз сталася така дрібничка коло машини, яка тепер не забирає

навіть цілої секунди, аби її направити. А тоді забирало кілька годин часу.

Я спав в друкарні один рік. Не раз мав через те ріжні інциденти. Раз в неділю рано збудило мене двох полісменів, які побачивши мене, ще більше здивувалися, ніж я, побачивши їх. Один з них, заглянувши через вікно до друкарні, побачив, що хтось спить. Він думав, що то певно якийсь волоцюга, пішов зараз на поліційну стацію, забрав багато ключів та ще другого поліцая і прийшли до мене. Та вони оба знали мене, бо не раз вечорами заходили до друкарні і дивились на лінотип. Тому то вони і здивувались. Я сказав їм, що вже було пізно йти додому, бо довго робив і тому сплю в друкарні.

А бували не раз, такі випадки, що деякі знайомі, які приїхали до Вінніпеґу і не мали де переночувати, спали зі мною. Спав не раз і редактор Кудрик (о то не раз!), який робив часто далеко поза північ, чувся змучений і не хотів йти додому. Спав не раз і співредактор Крисоватий.

Та в міжчасі показалася потреба, аби ще хтось вчився на лінотипі. Було це за часів війни; передплатників збільшилося, треба було побільшити ґазету, треба було друкувати книжки. До науки на лінотипі взято п. Блока. Він робив на ніч. Як п. Блок прийшов до роботи, тоді я перестав ночувати в друкарні. Коли п. Блок підівчився, ми мінялися — один тиждень п. Блок робив на ніч, а другий тиждень я.

За якийсь час п. Войценко найняв третю кімнату, де ми поставили лінотип і інші друкарські знаряддя, а преса, "фолдер" і "ґордонка" лишилися на старім місці. Куплено нову велику пресу, бо на старій годі було порядно друкувати часопис, а про друковання книжок на старій пресі не було що й думати.

Куплено другий лінотип, на однім робив я, а на другім п. Блок. Поступово докуповувалося інші потрібні речі до друкарні. Отак поволі-поволі друкарня "Українського Голосу" прибрала зовсім форму мадерної друкарні.

***

За той час, відколи я став до роботи в друкарні "Українського Голосу", ми всі, що стало робили, так зжилися, неначе одна родина, хоч через довгі літа з матеріяльного боку для робітників було дуже прикро, про що я вже згадував вище, а тривало це досить довго, бо кожну машину, яка коштувала тисячі долярів, брано на виплат і треба було виплачувати реґулярно. По виплаченню машин стало легше за платню. Але з морального боку ми були ввесь час задоволені. Ми бачили, що при "Українськім Голосі" гуртуються найсвідоміші українці. Ми бачили, що при помочі "Українського Голосу" будуються українські інституції і орґанізації. Це держало нас кожного в надії, що прийдуть для "Українського Голосу" кращі дні. Наші надії в більшій части сповнилися, бо машини вже виплачені і друкарських знаряддів є доволі.

За ввесь той час переживалося ріжні інциденти, ріжні пригоди, про які кожний зокрема може багато писати. Мене найбільше зво-

рушив такий випадок. Призабув котрого року це було. Того року ми хотіли дуже скоро видати календар "Українського Голосу". Вже всі секції були видруковані і зложені в маґазини, де був склад книжок і ґазетного паперу. Якраз на пресі друкувалася остання секція календаря (оголошення), як влетів до друкарні п. Янда і крикнув, що в маґазині вогонь. Всі ми зараз побігли, але вже було за пізно. В маґазині було повно диму, який розійшовся по редакції і друкарні. Вкоротці приїхали фаермени, які загасили вогонь. Але що не знищив вогонь, знищила вода. Це була величезна втрата для "Українського Голосу", яку відчувалося через довший час. З чого повстав вогонь — досі не знати.

***

Коли кінчилася війна, тоді чомусь заборонено видавати і "Український Голос". Зразу ви думали, що ця заборона є хвилева, бо почалися зараз старання, щоб дістати дозвіл на видавання "Українського Голосу". Ми, друкарі, навіть зразу були раді цій забороні, бо використали цей час на чищення машин, направлювання деяких речей, на що не було часу під час роботи. Але дозволу не було довший час, так що ми все вичистили і понаправляли, і вже не було що робити. Ніхто не знав, коли буде дозволено друкувати "Український Голос". Аж по якімсь часі прийшов дозвіл, аби видавати "Український Голос" в двох мовах — анґлійській і українській.

Тоді треба було статті і новинки писати в двох мовах і набирати в двох мовах.

Тоді вже було два лінотипи в "Українськім Голосі", то на однім я набирав по українськи, а рівночасно цю саму річ на другім лінотипі набирав п. Блок по анґлійськи. Зразу це йшло пиняво, але по якомусь часі йшло добре. Я забув, як довго ми так друкували "Український Голос" в двох мовах. По якімсь часі було дозволено друкувати "Український Голос" тільки по українськи.

Орест Жеребко,
перший українець, що здобув в Канаді університетську освіту. Він був деякий час редактором "Українського Голосу", пізніше був послом в Саскачевані.

Коли би дійсно хтось хотів написати спомини з діяльности "Українського Голосу", а головно як в "Українськім Голосі" переживалося, як родилися нові ідеї — то про це можна писати грубу книжку. Це повинно зробитися — бо історія "Українського Голосу" — це історія боротьби горстки свідомих проти загальної несвідомости.

"Український Голос" перший називав українців українцями, а не русинами, чи іншими назвами. Я пригадую, що в початках існування "Українського Голосу" люди, які дописували до "Українського Голосу", уживали слово "Русин". Або приміром, коли посилали оголошення за учителем, то все писали "треба русько-анґлійського" учителя. Ми все змінювали слово "русько" на "українсько". І треба було досить довгого часу, заки всі призвичаїлися до уживання "українсько-анґлійського". Тепер слово "русько" належить до споминів.

***

За той час було кілька редакторів і співредакторів в "Українськім Голосі". Найдовше редактором був теперішній священик о. Кудрик. Довше або коротше, як редактори або співредактори робили: пп. Ситник, Жеребко, Крисоватий, Янда, Н. В. Бачинський, А. Новак. Тепер, як редактор, найдовше по о. Кудрику, працює п. Мир. Стечишин.

***

Ми, друкарі, ввесь час мусимо сліпати над ріжними рукописами. Ми дуже любимо, коли дістанемо до складання рукопис чіткий та виразний. Бо в тім багато полягає скора робота, як скоро можна читати, без застанови. Ми, друкарі, любимо таких, що виразно пишуть. Ми їх хвалимо між собою. Але ми страшенно не любимо невиразних писем, яких не годен скоро відчитати. А таких рукописів є більше, як виразно написаних. Нераз в злости щось і не дуже гарного скажеться на адресу автора (але хвала Богу, автор не чує і не знає це). З такими невиразно написаними рукописами не раз є багато мороки. Для приміру: на лінотипі скоро набирається, отже треба скоро читати. А тут дістається рукопис невиразно написаний. Треба сліпати і поволі відчитувати. Але трапляється таке слово, що ніяк не можна не то відчитати, але і відгадати, що воно є. Не раз аж перевертається рукопис на всі боки. І коли ніяк не можна відгадати самому, ідеться до другого складача, може в двох скоріше відгадається. Коли ні, то ідеться до редактора; коли і він не відчитає, кладе на це місце інше слово, яке допасує до решти речення.

Я пригадую, ще коли п. Жеребко був редактором, він діставав рукопис від студента п. Гуменюка (тепер адвокат в Торонті). П. Гуменюк пише гарно, дрібненько, але все таки не так, як для друкаря вигідно і чітко. П. Жеребко знав, як ми "любили" рукопис п. Гуменюка, прийшов до мене, спитав, чи я годен добре читати рукопис п. Гуменюка. Я сказав, що ні Я не знав, що п. Жеребко зробить з тим рукописом. Але по якімсь часі дістаю листа від п. Гуменюка (який мені був знайомий і ми вели переписку), що п. Жеребко відіслав йому рукопис, бо складачі не можуть читати і при набиранню кленуть, та щоб п. Гуменюк переписав виразніше.

Тепер ми любимо читати рукописи, п. Гуменюка, бо він пише дуже виразно — на машинці.

А ще цікаве, що чим більше чоловік освічений, тим неначе старається писати невиразно. Було не

раз мороки як написав українець з великої України. Тамошні українці деякі букви інакше пишуть. Але коли призвичаїтися, то можна добре читати.

З редакторів найчіткіше пише о. Кудрик. П. Стечишин пише рукою невиразно, але зате він пише на машинці. Не люблю я письма п. Янди, не люблю письма о. Савчука (редактора "Вістника"). Не раз треба добре очі напружувати, а мозку уживати, аби відгадати, як ті покручені тайні знаки відчитати. Але і вони, як хочуть, то дуже виразно напишуть, але — на машинці.

Ще треба додати, що за той час робило або вчилося багато друкарів, крім тих, які повище згадані, яких я застав в роботі в 1913 році. В друкарні робили довше, або коротше: Гнидка, Монастирський, Хоміцький, Лотоцький, Ґеник (небіщик), Свирид, Ванджура, Рицар, Сохацький і інші, яких імена я призабув.

Ще передімною мали робити Купченко, Гомик, небіщик Слюзар та інші.

В офісі робили довше, або коротше дівчата: панна Е. Демчук, панна Ю. Гошовська, панна Ничик, панна О. Пирч, панна Хариш, панна Гошовська і панна Р. Галас.

Робили в адміністрації також довше або коротше: п. Н. Л. Залозецький (тепер аптекар), п. Задурович, п. Боянівський, п. М. Пасічняк (диригент "Бояна" і властитель книгарні).

**
*

Пишучи ці спомини, мені приходило на думку писати ще не про одно. Я певний, що як би хто хотів списати ріжні цікаві річі, то з цього вийшла б груба книжка. А добре було б, аби така книжка вийшла. Як би так п. Войценко, о. Кудрик, п. Новак та інші, які з "Українським Голосом" є звязані від його початків, хотіли написати свої власні спомини з пережи-

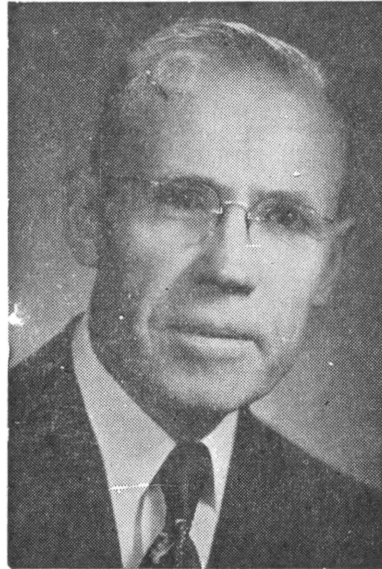

Теодор Гуменюк, К.Р.,
громадський діяч на сході Канади, довголітній співробітник "Українського Голосу", почесний голова Союзу Українців Самостійників в східній Канаді.

вань при "Українськім Голосі", то я певний, що вийшла б дуже цікава і обємиста книжка. А свої спомини я назвав би краще "начерком споминів". Але все ж таки читач може собі уявити, як виглядали початки "Українського Голосу".

**
*

Хочу закінчити свої спомини цим: З самого початку я докладно описав, як виглядала друкарня і офіс "Українського Голосу". Це все містилося в одній кімнаті під

числом 214 Доферін Аве. Це було в 1913 році, цебто на третьому році існування "Українського Голосу".

Таке бачив кожний, хто в тих часах мав нагоду зайти до "Українського Гологу".

Але припустім, що може тепер є хто такий цікавий і хоче знати, як тепер виглядає "Український Голос". Для такого цікавого я опишу, як тепер виглядає "Український Голос" і які робітники в ньому працюють.

Коли зайти на Доферін еве., то будинок, в якім міститься "Український Голос', є старий, і кожний, хто побачить його, думає: вже час аби "Український Голос" мав власний і відповідніший будинок.

Коли в 1913 році "Український Голос" містився в одній кімнаті, то тепер міститься в 4 кімнатах.

В першій кімнаті, під числом 210 знаходиться 3 лінотипи. На першім робить п. Блок. На другому лінотипі робить п. В. Угринюк. При третьому лінотипі роблю я.

В тій самій кімнаті є 3 камінні столи, на яких вяжуться сторони "Українського Голосу" та інші друкарські роботи. В тій кімнаті є столи, на яких робиться експедиція. Є багато кастів, з ріжного роду і величини черенками, якими робиться ріжні афіші. Є також машина до обтинання книжок, яка називається "катер". Крім того є багато інших речей, потрібних в друкарстві. Коло столів робить п. Дутчак, який робить головно коло оголошень та взагалі друкарських робіт.

В кімнаті під числом 212 є велика преса, яка друкує "Український Голос" і інші роботи. При ній працює п. Гр. Угринюк.

Є в тій кімнаті також "фолдер", який складає "Український Голос" і 3 менші машини, на яких друкуються менші речі, як летючки, листи і т. п. Одна з тих машин є одинокою машиною, яка лишилася від початку існування "Українського Голосу".

На тих машинах (попри іншу роботу) працюють п. І. Пасічняк і п. В. Пилипчук, який недавно став на науку друкарства.

В кімнаті під числом 214 (найстарша кімната) міститься тепер офіс управителя, п. Войценка. Крім нього в тій кімнаті працюють п. Буряник, як управитель департаменту передплатників; панна О. Гаврисишин, як стеноґрафістка і п. М. Кумка, як коректор. В тій кімнаті знаходиться багато офісових речей і книгарня "Українського Голосу".

Кімната під числом 216 є переділена. В першім переділі знаходиться 3 столи, кілька шаф з книж ками та полиці з ріжними часописами.

Перший стіл належить до редактора "Вістника" о. Савчука. При другім столі працює редактор "Українського Голосу" п. Мир. Стечишин. При третім столі працює адміністратор "Українського Голосу" п. А. Новак.

За перегородкою є маґазин, в якім є повно книжок, видання "Українського Голосу", як також інші видання. Є тут річники "Українського Голосу" і річники інших ґазет. Також стоїть шафа з книжками о. Кудрика.

Так тепер виглядає "Український Голос".

Своїми силами "Український Голос" дійшов до поважного значіння.

Від того часу, коли були надруковані повищі спомини, минуло 30 років. В протягу тих років було ріжно. Були дуже тяжкі часи, коли була загальна кріза в Канаді, яка почалася по 1930 році і тривала до другої світової війни. Цю крізу відчувало не тільки видавництво "Українського Голосу", відчували її майже всі люди в Канаді.

Коли пригадуються часи тієї крізи, то все приходить на думку питання: до чого була б довела ця кріза, якби була не вибухла війна, завдяки якій кріза минула? Відповіді не знаю. По війні настали ліпші часи в Канаді, отже і в "Українськім Голосі".

⁂

Одного дня, коли я робив в друкарні, прийшов до мене редактор Стечишин і сказав, що п. Войценко купив цей будинок (якого частину ми рентували для "Українського Голосу"). Це була радісна подія. Тоді дирекція рішила поправити і перебудувати цей будинок відповідно до вимог. Почалася кампанія продажі уділів, яких продано на поважну суму і приступлено до перебудови будинку, яка коштувала багато тисяч долярів.

Коли будинок перебудовано, машини й інше устаткування перенесено, виглядало, що вже буде досить місця. Однак по недовгім часі показалося, що нам потреба другої преси, бо на одній пресі не ставало часу друкувати часописи і книжки. А місця на нову пресу в тому будинку не було. Позичено грошей, добудовано з-заду будинку простору кімнату, в якій поставлено куплену другу пресу. На тій пресі друкується "Український Голос" і "Вістник", а на старій пресі друкуються книжки.

Теодора Гаврисишин,
довголітня працівниця у видавництві "Українського Голосу".

Здавалося, що тепер вже напевно буде досить місця. За кілька років в 1958 році добудовано ще одну простору кімнату, яка служить на склад паперу на друкування часописів та книжок, а також на склад видрукованих книжок.

Отже по другій світовій війні не тільки куплено будинок, перебудовано його, але вже два рази добудовано. В тому самому часі куплено до друкарні ріжні машини, яких перше не було, або на місце тих, що зужилися і не можна було на них видавати доброї роботи. Між

ними куплено новий лінотип за 15 тисяч долярів на місце старого, що вже розлітався, а найгірше було те, що фабрика перестала виробляти нові частини до того моделю.

"Український Голос" має три лінотипи, один новий, а два старі (один має вже 50 років). На місце двох старих лінотипів здалося б вже купити нові, та лінотипи тепер дуже подорожіли. Тільки ще це є добре, що до тих старих лінотипів можна набувати нові речі на місце старих і на тих старих лінотипах ще якийсь час можна буде робити. Але так, як стоять тепер справи, — друкарня "Українського Голосу" конечно потребує четвертого лінотипа. Та саме перед друкованням цього календаря трапилася нагода купити за невеликі гроші четвертий лінотип. Він належить до старих лінотипів, але ще можна на ньому робити досить добре, поки Видавництво не спроможеться купити новий. Отже тепер "Український Голос" має чотири лінотипи.

***

В "Споминах друкаря" в 1930 році я подав, як виглядав "Український Голос" в початках свого існування, і який поступ зроблено в протязі 20 років. Тут я опишу, як тепер виглядає цей будинок в середині.

Будинок має два входи з вулиці Доферін. Перший вхід до канцелярії, другий — до друкарні. Коли увійти до канцелярії,то наперед входиться до книгарні. По лівім боці книгарні є простора кімната, з полудневого боку є 3 кімнати, а з північного боку є 2 перегородки.

В першій кімнаті з полудневого боку (зі сходу), знаходиться архів-бібліотека. Ця кімната вже так заповнена ріжними архівними речами і книжками, що вже треба зробити для архіву-бібліотеки біль ше місця.

В другій кімнаті працює редактор і управитель п. І. Г. Сирник.

В третій кімнаті працює пані О. Войценко. Вона є нашим касієром а також має інші відповідальні функції у видавництві.

В перегородках з полудневого боку — в більшій працюють співредактори Д. Лобай і С. Волинець.

В меншій перегородці працює пані Н. Когуська, редакторка сторінки Союзу Українок Канади, Відділу для молоді, календарів "Українського Голосу" і т. д.

Між кімнатами а перегородками є просторе місце і тут працює панна Д. Гаврисишин, що між іншим, є відповідальна за оголошення та ріжні друкарські роботи. Тут також працюють канцеляристки пані О. Завісляк і пані С. Пелех.

Тепер зайдім до друкарні. В першій просторій кімнаті з півночі є три лінотипи, кілька столів, на яких виробляються сторінки часописів і книжок. Є багато "кастрів" з ріжної величини черенками для ручного набору ріжних друкарських робіт. Є машини, на яких дротами зшиваються книжки. Є машина до зшивання книжок нитками. Є машина "катер" для обрізування книжок та для втинання паперу на ріжної величини друкарських робіт. Є машина, що відливає кліші. Також в тій кімнаті є

мала кімната, де знаходиться машина, що відбиває адреси передплатників та "Український Голос" і "Вістник".

Поруч тієї кімнати, від Доферін вулиці), є друга кімната, в якій є преса, на якій друкуються книжки.

З-заду тих обох кімнат є добудована простора кімната, в якій є автоматична преса, на якій друкується "Український Голос" і "Вістник". Там є також машина "фолдер" (складач), що складає часописи і книжки.

Там є 3 машини, на яких друкуються малі друкарські роботи, між ними одна нова, автоматична, що дуже скоро друкує. Також в тій кімнаті робиться експедиція часописів.

Поруч тієї кімнати є недавно добудована, також досить простора кімната, що служить на склад паперу і видрукованих книжок.

На першому поверсі, який знаходиться тільки над старим будинком, є кімнати, які винаймаємо. (Тамже тепер мешка. і перший редактор "Українського Голосу" о. В. Кудрик).

Так тепер представляється внутрі будинок "Українського Голосу". Коли почато видавати "Український Голос" 50 років тому, в тому будинкові рентовано тільки одну кінату. В протягу 50 років не тільки куплено цей будинок, але його поправлено, перероблено і вже два рази добудовано.

⁂

В часі писання цих споминів, в друкарні роблять оці люди: На лінотипах. Я, Хроль, Ф. Осиченко, Басараб (останні три новоприбулі). На столах робить Г. Блок. Ріжні друкарські роботи і викінчення книжок — Гр. Угринюк. Йому помагають пані А. Крушельницька і І. Живило, (новоприбулий). Вони також друкують на малих друкарських машинах ріжні друкарські роботи. На машині, що шиє книжки нитками, працює переплетник Іщенко. На машині, що друкує адреси на "Український Голос" і "Вістник" працюють пані: О. Завісляк і пані С. Пелех.

На пресі, що друкує книжки, працює М. Завісляк.

На пресі, що друкує "Український Голос" і "Вістник", працює Г. Соломон.

Часто при складанню на машині часописів і книжок, а також при експедиції, працюють сторож будинку п. Литвиненко і його дружина.

На лінотипах робило багато осіб, на жаль, хоч я дуже силую свою пам'ять, але не можу всіх пригадати. Подам імена лише тих, що їх пам'ятаю. В початках довший час робив В. Угринюк, коротше Монастирський і Сохацький. По другій світовій війні, коротше чи довше (декотрих я учив тієї праці), робили на лінотипі: Д. Німчук — тепер фармерує. Старокраєвий друкар Музика робив на столі, а також учився робити на лінотипі — тепер в Торонті. Двома наворотами робив Неволько, через слабе здоровя не міг робити в друкарні і відїхав на Україну. Витковицький — тепер в Торонті, В. Самборський — тепер працює в анґлійській друкарні. Робив деякий час п. Лобода — тепер працює в Юниверсал Радіо.

Знав я всіх президентів Видавництва "Українського Голосу". Першим президентом був один з основоположників "Українського Голосу" Т. Д. Ферлей. Другим президентом був довгі роки Я. В. Арсенич. Він став президентом, як ще був студентом, потім ввесь час як був адвокатом. Перестав бути президентом, коли його назначено суддею. Третім президентом вибрано адвоката І. Р. Соломона і він також був доти, поки не назначено його суддею. Тепер президентом є д-р П. Закус.

***

Першим редактором "Українського Голосу" був В. Кудрик. Він був редактором, поки не став священиком Української Греко-Православної Церкви в Канаді. Співредакторами довше, або коротше були: Я. Крисоватий. Юл. Ситник, Н. В. Бачинський (пізніше спікер в Манітобській леґіслятурі), М. Сироїдів (що деякий час був редактором "Канадійського Русина") Д. Янда і О. Жеребко. О. Жеребко був перший українець в Канаді, що закінчив тут університет з степенем В. А. Коли скінчив університет, він поїхав до Львова, щоб в львівському університеті поширити своє знання. Там захопила його перша світова війна, і коли москалі захопили Галичину, йому, як канадійському громадянинові, вдалося виїхати до Канади. По приїзді він став редактором в "Українськім Голосі". Довго не був редактором, бо поїхав до Саскачевану учителювати. Деякий час він був послом до саскачеванської леґіслятури.

В 1921 році став редактором Мирослав Стечишин. Він був редактором до своєї смерти в 1947 році. За його редаґування помагав в редаґованню Аполінарій Новак, що від початку "Українського Голосу" не раз заступав редактора, а відтак аж до своєї смерти, працював в адміністрації і редаґував фармерську сторінку. Деякий час співредактором був О. Івах. Довголітнім коректором, а також тим, що писав поезії головно для молоді та фейлєтони, був учитель Рідної Школи Мих. Кумка.

Коли Мирослав Стечишин був хворий, деякий час редаґував "Український Голос" о. Кудрик, тодішний редактор "Вістника". І саме тоді покликано на редактора "Українського Голосу" І. Г. Сирника, що тоді був ректором в Інституті ім. П. Могили в Саскатуні.

П. І. Г. Сирник гідно заступає своїх попередників В. Кудрика і Мирослава Стечишина, а головно останнього. Бо коли за В. Кудрика почалося орґанізовуватися українське життя, то за Мир. Стечишина вже було багато українських установ, в яких, поза редакторство в "Українському Голосі", М. Стечишин брав в багатьох установах активну участь. Так само і І. Г. Сирник. Поза редакторством і управительством в "Українському Голосі", він є членом СУС і бувшим його домініяльним головою; членом Консисторії Української Греко-Православної Церкви; довголітнім секретарем, а тепер першим заступником президента КУК; президентом Взаїмної Помочі", та членом інших установ.

Співредакторами п. Сирника є,

Д. Лобай і С. Волинець. Тепер нема спеціяльного коректора, отже коректу роблять самі редактори.

***

В протягу мого друкарства в "Українськім Голосі" я почав робити і довгий час робив з "простими" людьми. Розумію це, що я робив з дуже розумними і добрими людьми, але які не мали наукових титулів. Та з ходом часу я запізнався з деякими людьми, що мали наукові титули.

Зараз по першій світовій війні я мав нагоду пізнати д-ра О. Назарука і проф. Ів. Боберського. Вони приїхали до Канади в справі збірки грошевих позичок для піддержки уряду Західно-Української Републіки. Уряд цей очолював д-р Є. Петрушевич. Д-р Назарук повернувся до Галичини, а проф. І. Боберський перебував в Канаді довший час. Потім виїхав до Югославії, де помер. Проф. Боберський був цікавий чоловік. Був строготочний. Час до часу ми друкували для нього друкарські роботи. Одна робота була дуже спішна. Питає мене, коли має прийти на другий день зробити коректу. Відповідаю: "Завтра о год. 4 рано". "Добре", відповів. Це було в зимі. Вночі настала буря і так курило, що світа не було видно. Коли я ішов до роботи, а через заверюху було тяжко іти, я був цікавий, чи проф. Боберський прийде на означений час. Прийшовши до дверей друкарні, бачу що проф. Боберський вже чекає. Не зважаючи на бурю, він прийшов перед означеним часом, аби дотримати слова і бути на означений час. Мало є таких точних людей.

Коли я був секретарем Взаїмної Помочі, я зредаґував книжку про Взаїмну Поміч. Якимсь чудом ця книжка попала в руки проф. Боберського. І він з Югославії прислав мені картку з признанням за цю книжку. (До речі, це було одиноке признання).

Опісля запізнався з ґенералом В. Сікевичем. Він часто дописував до "Українського Голосу" і заходив до нього. Він дуже поважав С. Петлюру і не раз розказував про нього.

Кілька років перед другою війною приїхав до Канади проф. О. Бочковський. Він приїхав на запрошення Союзу Українців Самостійників, якого тоді я був секретарем і в цій справі вів переписку з проф. Бочковським. В. Канаді їздив з відчитами і збирав жертви на Академію в Подєбродах в Чехословаччині, де він був професором. Він мені дуже заімпонував, що знав багато мов поневолених народів і я багато довідався про ті народи. Коли був у Вінніпеґу, то перебував в "Українськім Голосі", де також писав статті для "Українського Голосу".

По нім приїхав до Канади проф. д-р Д. Дорошенко. Мабуть він два рази приїздив на літні курси українознавства, які провадилися в Інситуті ім. М. Грушевського в Едмонтоні, де він був учителем. Перед самою війною знов приїхав і був тут у Вінніпеґу кілька років. Він учив в Колеґії св. Андрея у Вінніпеґу. З ним я близько запізнався, коли він написав свої "Спомини", і я набирав їх до "Українського Голосу". Не раз я питав його про справи, написані в "Спо-

минах”, і він мені розказував. Ще нім я його пізнав, я десь читав про нього, що він “гарний і аристократичного вигляду”. А я додав би, що він був дуже скромний і своєю вдачею він нікого не міг вразити. Він був також головою УВАН в Канаді.

Проф. д-р Л. Білецький, відомий шевченкознавець, працював в “Українськім Голосі” декілька років. Він приготовляв матеріяли до “Кобзаря” Шевченка, яких вийшло чотири томи. Доля так судила, що він захворів і помер саме тоді, коли друкувалися останні сторінки четвертого тому. Йому приносили набраний матеріял додому, коли він лежав хворий, аби переглянув. Але він вже не дочекав бачити четвертого тому книжкою. Мені припало набирати всі чотири томи. І тих кілька років, коли я працював з проф. Білецьким, пройшли у великій приязні. Хоч бували хвилини, що ми посварилися і погнівалися, а радше сказати, що то я сварився, коли вже у набранім матеріялі він поробив багато змін і це спричиняло багато роботи. Але це скоро минало, і по кожній сварці і гніві, ми ставали більшими приятелями.

Якийсь час робив в “Українськім Голосі” проф. д-р П. Тенянко. Він як мовознавець, був коректором. Власне то проф. Тенянко докінчував коректу з “Кобзаря” і носив до проф. Білецького для переглянення. Одного дня, по роботі, я розмовляв з проф. про одну статтю, яку він мав справити перед набором. Прийшовши на другий день до роботи, я довідався, що він нагло помер. (Він мешкав на першім поверсі над друкарнею “Українського Голосу”.)

Проф. д-ра Я. Рудницького також знаю. Він є професором Славістичного відділу на Манітобськім університеті, а також головою УВАН від смерти професора Білецького. З проф. Рудницьким я багато маю до діла. Він часто друкує в “Українськім Голосі” книжки і книжечки на ріжні наукові теми, а то і на ріжних мовах. Це трудніші речі до набору і тому я, “як старий і довголітній” їх набираю. Признаюся, що не всі праці я розумію, а навіть не розумію назв деяких праць, а тільки вдаю, що розумію. Проф. Рудницький оцінив мою друкарську працю, а головно працю коло “Кобзаря” і деяких видань УВАН і на одних зборах УВАН він вручив мені грамоту признання.

З проф. д-ром Юрієм Муликом-Луциком також маю багато до діла. Він, як редактор “Вістника” часто заходить до друкарні, приносить матеріяли чи відбирає коректу. Він вміє популярно говорити на філософські теми і я тільки шкодую, що ми обидва маємо багато праці і тому наші розмови є назагал короткі.

Для проф. д-ра І. Мандрики в останніх роках я набрав два томи його поетичних творів.Було приємно їх набирати, бо там говорить ся багато про любов, якої тепер майже нема на світі,

Я також мав часто набирати твори проф. д-ра і Митрополита Іларіона. Владика Митрополит дуже старанно приготовляє рукопис до друку. А все таки не раз хотілося б посваритися і з Митрополи-

том (бо до певної міри друкар має привілей сваритися з автором).

Але хто мав би відвагу сваритися з найвищим церковним достойником? Я ні!

Навіть з проф., д-ром Яр. Славутичем, що живе в Монтерей, Каліфорнія, я також мав честь познайомитися. Це було з тої причини: уряд провінції Алберти згодився, щоб у вищих школах Алберти вчити українську мову отже албертійські українські громадяни мусіли видати українсько-анґлійський підручник, і для цієї цілі створили комітет. Проф. Яр Славутич, що є учителем української мови для американських вояків, виготовив цей підручник, а албертійський комітет прислав рукопис цього підручника до "Українського Голосу", щоб його видати друком. Я набирав цього підручника. Коли підручник, "Conversational Ukrainian", був набраний і готовий до друку, проф. Яр Славутич приїхав до Вінніпеґу, щоб доглянути останню коректу, "щоб у підручнику не було ні одної похибки". Отже я мав честь запізнати проф. д-ра Яр Славутича і з ним розмовляти.

Майже всі повище названі професори-доктори, це, так звані "новоприбулі". Однак при тій нагоді хочу похвалитися, що я також добре знаюся і з канадійським доктором, а це о. д-ром Савчуком. Його не буду представляти, бо його знає Канада вже десятки років...

***

Давно мені і не снилося, що я простий і скромний чоловік буду знайомий з людьми науки, що мають титули професорів і докторів. Одинокого доктора, з яким я був знайомий довгі роки, це лікар д-р Гр. Новак.

(До речі, д-р Новак, є перший з українських лікарів, що покінчив медичні науки в Канаді).

Я думав, що ті люди, що мають такі високі титули н а у к и неприступні звичайному чоловікові. Але я переконався, що так воно не є. Вони зовсім такі, як і звичайні люди, і мені зовсім не тяжко з ними розмовляти. А може це тому, що як каже наша приповідка: "З ким пристаєш, таким ся стаєш".

***

На закінчення скажу таке. Майже 50 р. я був в центрі українського життя в Канаді. З матеріяльного боку життя було дуже скромне.

Однак як би прийшлося жити ще раз, а мені дано до вибору: бути мільйонером, або жити знов скромним життям, з тими самими ідеалами і цілями, що вже пережилося, я не хотів би бути мільйонером, а знов хотів би переживати те саме...

***

Йосафат Дзьобко

ФЕРЛЕЙ ПРИЇЗДИВ ДО НАС

Було це 19 січня, 1910 року, на саме Богоявлення. Нас запросив Іван Радик у гості на обід. Олекса Жилич їхав до Радика саньми, то поступив до нас і взяв мене і мою родину.

— У важній справі приїхав я до вас, панове. Орґанізуємо видавничу спілку і хочемо видавати народний часопис, а що фондів у нас нема, так я продаю шери.

Тоді Жилич каже, що бере кіль-

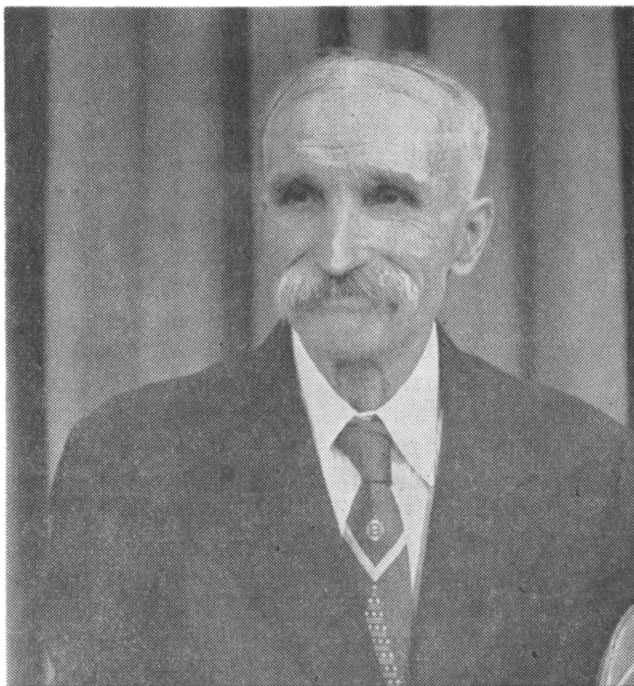

Йосафат Дзьобко

ка уділів, і Радик теж, а я кажу, що я би також узяв, та грошей не маю, бо щойно на дорібку. Почувши це, Жилич і каже: "Я дам за тебе гроші, а ти мені повернеш як будеш мати".

Я цим дуже врадувався, бо хотів причинитися до доброї справи.

Обізвався знову Ферлей: "Дуже гарно, панове. Та мене ще журить, де ми будемо нашу ґазету друкувати?

Говорили ми про всякі справи і щойно скінчили обідати, як хтось подзвонив телефоном і поспитав за Жиличом. Жилич підносить слухавку і питається, хто дзвонить. Дістає відповідь, що дзвонить Ферлей і хоче з Жиличом бути. Не гаячи часу, запрягаємо коні до саней і Жилич їде до Вуднорт привезти Тараса Ферлея.

Приїхав Ферлей, поздоровкавсь з усіма і каже:

На те Жилич відповідає, що ми є членами фармерської орґанізації. Треба би там у Вінніпеґу зайти на офіс тої орґанізації і сказати, що ми, українці, хочемо також видавати ґазету для українських фармерів. Може вони нам поможуть.

Ферлей як те почув, то дуже зрадів і каже: “Коли так, то ви, пане Жилич, мусите їхати зі мною до Вінніпеґу. Ви, як член, як скажете, що ми хочемо для наших фармерів видавати часопис, то може нас приймуть”.

На другий день раненько Жилич з Ферлеєм поїхали до Вінніпеґу і зайшли на офіс. Жилич розповів за чим приїхали і компанія згодилася, щоб “Український Голос” друкувався в них, у друкарні Public Press, якої Ґрейн Ґроверс був і є власником. І так ми дочекалися нашого дорогого “Українського Голосу”.

Але матеріяльні недостатки не полишили нашої ґазети. І десь так по сіянню знову приїздить Ферлей і каже, що зле, нема грошей.

— Якщо ви, панове, не поможете, то “Український Голос” не втримається.

Жилич і Радик знову рятують, дали по кілька соток, вислали ті гроші до редакції в Вінніпеґу, а Ферлей лишився в Жилича за робітника, помагав у господарстві і дописував до видавництва.

Кілька місяців робив Ферлей у Жилича, а дружину свою вислав теж десь на фарми, бо в місті не було за що жити.

З часом трошки поправилося. Люди почали присилати передплату і Ферлей вернувся до видавництва. “Український Голос” перетривав лихоліття і виходить уже пятдесят років. Дай Боже, щоб він так довго ширив просвіту, як довго наш нарід буде жити на вільній канадійській землі.

Згадав я кількома словами своїх добрих сусідів, бо вони собі на те заслужили. Вони були великими патріотами і помагали в той час, коли помочі найбільше було треба. Хай з Богом спочивають. Вони свою роботу зробили. Вічна їм память!

Наше вірую

Брехня, хто каже: “Чесний ворог”!
Чи красномовний він Пилат,
Чи пан Пілсудський з Бельведеру,
Чи то Сталінський кат!

Смерть нам — Сибір і “стєнка”!
Смерть нам — ляхівський нагай!
І петля ката — Сіґуранца!
Немилий — і чех-поліцай!

Лиш той, хто любить Україну:
Той нам найближчий друг! —
Чи то перо у нього з криці,
Чи меч, чи вірний плуг!

1931 р.

—О. Івах.

Принцеса Єлисавета, тепер Її Величність Королева Єлисавета II і принц Филип виходять з манітобського парляменту після офіціяльного привітання. Принцесу Єлисавету супроводжає лефтенант-ґовернор Дост. Р. Ф. МекВілліямс, а принца Филипа Дост. Н. В. Бачинський, спікер палати. Фотографія з жовтня 1951 року.

ЗІ СПОМИНІВ ПЕТРА ЗВАРИЧА

Ставши одним з перших уділовців Української Видавничої Спілки, що видає "Український Голос", я є сталим його передплатником і читачем від першого числа. Через перших десять літ я був сталим його дописувачем і аґентом збирання передплат, а під час контесту в 1916 р. я виграв першу нагороду "Форда". Ввиду цього я чуюся компетентним бодай вкоротці переповісти свої завваги і причини, що мене так тісно і дружньо злучили з "Українським Голосом", що довгі роки був і є моїм не то побратимом, а рідним братом.

Вже перше число "Українського Голосу" звернуло мою увагу на його ориґінальну назву. "Ориґінальну" кажу, бо на той час у нас була мода звати себе русько-український, малоруський, або попросту руський. А тут раптом як з неба спадає "Український" — ясно і не двозначно без обиняків і церемоній. Що за сміліcть і відвага, яка певність і рішучість! Свідомість минувшини і бистроумна візія в будуччину та певність своєї задачі напутила тогочасних промоторів так мудро і доцільно охрестити цей часопис. Честь і слава їм на віки вічні!

Перші кличі в "Українському Голосі" зробили на мене глибоке і нестерте враження. Я набирав сміливости і гордости, що я українець, а не малорос, галичанин, руский чи австріяк. Я відчув і побачив, що в нас є сила, коли так думають Т. Ферлей, В. Чумер, П. Войценко Я. В. Арсенич, А. Новак і багато інших. Я не сам, нас ціла бригада.

Хоч напрям "Українського Голосу" був тоді радикально-народовецький, то цьому ніхто не дивувався, бо тоді це було в моді серед наших передових одиниць.

Петро Зварич,
заслужений громадський діяч-піонер.

Наш народ в тих часах був в пожалування гіднім стані на полі релігійнім. Одні перли до французів, другі до царославія, треті опинилися в серафимівщині, а звідти попалися в протестантизм. Дві послідні стадії я сам переходив, шукаючи вихідної точки з двох попередніх комбінацій. Та на моє щастя, коли я мов Геракль стояв на роздоріжжі, поява "Українського Голосу" дала мені дороговказ і я без вагання пішов за його кличами.

Зачалася народня робота на всіх ділянках. Орґанізуємо Народну Торговлю, скликаємо політичні віча до Едмонтону і ухвалюємо ріжні резолюції до провінціяльного уряду, домагаючись інспектора, українських учителв, шкільного закону в українській мові та учительського семинара. Між собою орґанізуємось в політичну партію і іменуємо кандидатів на послів. Соціялісти і кацапи киринять нам на кожнім кроці і ми змушені з ними завзято боротися. На деяких позиціях наші народовці, або як нас звали "Ферлеївці" виходили побідоносно, а деякі тратили в користь кацапів. При тім однак не упадаємо на дусі, а з подвоєними силами працюємо дальше.

Народна Торговля працювала з її філіями, а при ній гуртувалися найкращі наші сили і набирали торговельного вишколення. Український учительський семинар, або так звана "форинерка", яку тотішний міністер просвіти зафундував нам (завдяки моїй прислузі йому під час виборів 1911 р. і піддержки українського населення), була переповнена у к р а їнськими ґімназистами, що прибули до Канади.

Нарешті під час війни приходить черга на бурси і Інститути, а кличі до цієї народної роботи походять зо сторони "Українського Голосу". Він немов той розумний досвідчений господар слідить за кожним ділом і поучує, перестерігає, наводить на розум і картає, коли треба, або боронить в біді наш народ. За це своє відважне і доцільне становище скільки він витерпів нападів, наклепів, лайок, так від своїх як і від чужих!

Хай їм Бог простить, безумним!

По скінченні світової війни приходить для нас українців велика переломова хвиля — зрив віковічних кайдан, проголошення самостійности України, орґанізація державности, боротьба з наїздниками — все це переходить наче в калейдескопі. А наш вартовий "Український Голос" все те обсервує і вірно інформує нас про всякі політичні комбінації й орієнтації та доцільно вияснює мудрі уваги і вказівки, як нам тверезо задивлятися на ріжні події, бо він всякі справи трактував і пояснював зі становища суто національно-демократичного.

Навчений досвідом, що як тіло без душі є мертве, так і нарід без національної релігії або віри є мертвий, "Український Голос" вже в 1918 році підняв клич, що годі українцям служити чужим богам і визнавати Христову віру одіту в політичні плащі наших національних ворогів і проголосив девіз — "Проч з польським Римом і з кацапським синодом". Зачалася епохальна орґанізація У к р а ї н ської Православної Церкви і наш "Український Голос" став ревним місіонарем Української Православної Церкви в Канаді.

Чи це припадок? Ні! Це Провидіння Боже. Це стихійна політика "Українського Голосу", це національна конечність! Тим більше, що та ідея виринула в Канаді цілком самостійно серед кругів прихильників і керманичів "Українського Голосу", якраз в тім самім часі, що й на Україні і то без наймен-

шого порозуміння, без жадних інформацій — звязків на двох протилежних сторонах кулі земської, те саме чудо сталося.

Орґанізація цієї Церкви була б немислима без "Українського Голосу", бо л ь в и н у частину цієї праці перевів "Український Голос". Ця подія на мій погляд чи не найбільша історична подія в українському житті в Канаді. За цей смілий виступ, на який не здобувся ані один український часопис в Злучених Державах Америки, ані в Галичині, колись в історії Української Православної Церкви удостоїться почесного признання.

Ми, що привикли до буденщини, якслід не доцінюємо ще цієї події, але вона буде підвалиною під будову майбутньої української держави.

Пятдесят літ важливої своїм змістом праці "У к р а ї н с ь кого Г о л о с у" для у к р а ї н ського загалу в Канаді проминуло від появи першого числа "Українського Голосу". Невеликий гурток дав йому почин, та зате він був сильний вірою та бадьорий надією нашого кращого завтра. Його членів не залякали та не зневірили матеріяльні недостачі і тогочасна байдужість нашого загалу. Честь їм за це!

А тепер ще побажаю "Українському Голосові" найкращих успіхів в його дальшій праці та висловлю йому глибоке признання за його щиру, ідейну і невсипущу працю.

Д-р Юрій Е. Драґан,
перший українець в Саскачевані, що був вибраний послом до саскачеванського парляменту в загальних виборах, які відбулися 19 червня 1934 року. Д-р Драґан послував до 1938 року і репрезентував округу Келвінґтон.

С. Курилів

КІНЕЦЬ СВІТУ

(Із циклю "Зизом на світ")

Довгенько не бачився я з вами, добрі люди.

Мандрую з місця на місце, так, як перекотиполе і, мабуть, моя мандрівка ще не скінчилась, хіба десь на горі Атос, або на Олімпі, як кудись в інше місце не понесе. Але поки це станеться, то я ще маю досить часу . . . а те, що має статися, не пропаде.

Не писав я, бо деякі люди, перечитавши мою сатиру, пришивали з доброго дива самі собі латочку, мовляв: "Це до мене петься . . . Хто так думав — думав добре, бо на "злодієві шапка горіла . . ."

Большевики мене на рожні посилали, а навіть вислали до матушки Расеї гроші на молебень перед порохном Сталіна, щоб мене чорт вхопив; обєднанці зо злости почали менше збирати на визвольний фонд до Саскатуну; один "Робітник", який ніколи нічого не робив і не робить, також заколотив квашу для мене, ну а канадійські українські стрільці — просто гм . . . кулі від "ліворверів" погубили . . . Вони — бачите — хотіли вправлятись в стрілянню на "кольоншайбі", бо кажуть, що невдовзі приїде в Канаду Шварбарт, то вони хотіли б виконати на нього масовий атентат . . . Ну, а канадійське правительство на стрільницю їх не допустило, бо до ж пускати людину з гострою кулею на стрільницю, яка у своєму житті перший раз стріляти хоче?... Та ж це був би кінець світу!

Ага! Пригадав я собі про всі ті "кінці світу", що про них всякі вчені астрономи й астрологи писали. Писали, що десь там якась планета летить на зломану голову просто до нашої прабабки землі і хоче нам прочухати плечі; там — кажуть — місяць незадовго розколеться на двоє і одна половина впаде на здоровлячко на нас, а друга буде дальше задармо світити; а там знов комета валить на осліп, щоб цмокнутись з землею, там морози сціпили тобі носа, що нічим дихнути, а властиво чхнути на цілий світ, там горяч, спека, землетрус, тут Капустянський приїхав. Господи! Сам не знаєш, кудою тобі обернутись і куди перед тими катастрофами ховатись . . .

Та вже найгірше налякався тих катастрофальних випадків мій сусід, добряга, Панько Чорний; читав, зачитувався, поцмокував з дива, роботу покинув, а купивши собі здоровенного далековида, цілими днями й ночами глядів з висолопленим язиком в небо . . .

Раз приходить засумований, мов жидівський кінь, і тільки рукою махнув:

— Все пропало, — каже.

— Що таке? — питаю.

— Та ж той . . . та ж кінець світу близько, — застогнав.

— А вам хто такого наговорив? — питаю.

— Наговорив — повторив злобно Панько, — ніхто мені не наговорив, сам знаю і сам бачив і читав, що якась планета летить просто до землі і як зудариться, то тоді буде нам всім амінь.

— Ідіть — кажу йому, — не говоріть дурниць.

— От, шкода, що ви вчені та перевчені — каже Панько, — та ж навіть жиди говорять, що цього року "остання сотня", а мені то навіть недавно сон такий снився.

— Не думайте, — кажу, — про це, то вам снитись не буде.

Вийшов Панько ображений і від того часу не заходив до мене, тільки ще більше уперто міряв далековидом небесну синяву. Нарешті прийшло н а й г і р ше: землетрус. Панько тоді не спав і так перелякався, що своїм криком розбудив всіх сусідів.

— Гей, вставайте! — стукав до вікон сусідів? — кінець світу приходить!

Другого дня продав Панько авто за безцін, третього продав дім, а четвертого продав... жінку. Жінку купив за пятсот долярів якийсь болгарин.

Іди на інші руки, — говорив Панько, — у тебе й так дітей нема, а я не хочу глядіти на твої муки при кінці світу. Жінка якось чудно всміхнулася і пішла до болгарина, забравши від бувшого чоловіка всі гроші.

– Бери, бери все, навіть бебехи, мені з них нічого, і так вмирати прийдеться.

Сусіди реготалися, однак ніхто не важився Панька переконувати, бо він все одно що осел.

Врешті, після обчислень Панька, мав надійти день страшної катастрофи. Розбишацька планета вже була близько.

Цілий день молився Панько на суботницькій Біблії, а вечером, випивши пів кварти самогону, положився на підлогу з нерозлучними біноклями і... заснув камінним сном. Він не думав більше пробудитися. Спав цілу добу. Коли пробудився і вдарив себе по лобі то побачив, що ще живе, кинувся мов божевільний до вікна.

На дворі все ішло звичайним шляхом: хідниками йшли люди, дорогою їхали авта, трамваї, заходило сонце.

Панько хвилинку подумавши побіг прожогом до болгарина:

— Гей, містер! Ґів мі май вайф бек!— сказав благаючи.

Але "вайф", почувши це вислала Панька до дому божевільних і загрозила поліцією, а болгарин викинув Панька безпощадно за двері.

Пішов Панько, пішов і дома охолонув.

Зібравши всі суботницькі книги, що їх понаписували для християн всякі жидики, шпурнув ними в піч і підпалив.

— Оце для вас, чорт би вас побрав, кінець світу — шептав крізь зуби і поглядав розсіяно на жовті огняні язики, що вилизували цементові цеголки печі.

***

Важна причина

Що за причина, що Розуменки вчаться французької мови?

Досить важна причина. Вони прийняли собі французьку дитину і тепер вчаться по французьки, щоб розуміти, що вона буде говорити, як виросте.

Нема часу . . .

Весняна ніч, чарівниця,
Лагідним пух-вельоном
Землю до сну накрила
Безліч зір засвітила,
У казкові фелони
Див-аврору убрала,
Щоб сон тихий із неба
На землю зганяла.

Але що ж, —
У нас нема часу
Дивитись на красу.

Весняний ранок росистий
Срібною скатертю
Землю заспану накрив,
Безліч пташок розбудив
І казкові прибори
Див-зорю світ він прибрав,
Щоб красу чудову із неба
На землю навівав.

Але що ж, —
У нас нема часу
Дивитись на красу.

Весняний день, чародійний,
Сонце тканим леготом
Землю до життя збудив,
Безліч квітів він розвив
У казкові шати плащ,
Поля, гаї убралися,
Щоб чари кохання з небес
На землю слалися.

Але що ж, —
У нас нема часу
Дивитись на красу.

І. Киріяк.

Невидимий артист

Невидимий артисте мій!
Без щітки і без жадних фарб
Малюєш образи вночі:
Дивний, прекрасний мені скарб!

У рамках шиб я бачу світ
Змальований він без пера;
Тут український степ лежить,
А там скалистая гора.

Тут гори ледові сторчать,
Там далі боввани снігів,
І ріки, ліс, степи, горбки,
І довгий темний рів.

А тут... що тут? Яка краса!
Маленьке озеро блищить,
Навкруг його сосновий ліс
Неначе чую, що шумить.

А он дивись... поля ярин...
Сильні широкії лани;
А тут — це джунґлі, трави, хащ,
Це що?... кріслатії пальми.

Ще раз дивись... це океан,
Й бурливі хвилі он ревуть.
Це другий... бач, неначе спить;
Тут ріки шепотом пливуть.

Невидимий артист-мороз —
Малярств король, краса твій
[трон.
Скажи мені, що в тебе є,
Що так малюєш шиб вікон?!

В. Т. Склепович.

НАШІ МІНІСТРИ

Дост. Михайло Стар,
від червня 1957 року міністер праці в федеральному уряді премієра Діфенбейкера.

Дост. Олекса Кузяк,
посол з округи Канора, Саск. Перший українець, що був назначений міністром провінціяльного уряду в Канаді.

Михайло Н. Григорчук,
перший українець в Манітобі, що був покликаний до кабінету в провінції, як ґенеральний правник (Attorney General.)

Дост. Іван Яремко,
перший українець в Онтеріо, що був покликаний до кабінету провінціяльного уряду в Онтеріо.

Марія Адамовська

ПОЧАТКИ В КАНАДІ

Я приїхала до Канади 9-літньою дівчинкою з родичами 1897 року з села Михалькова, Борщівського повіту, Галичина. А треба знати, що в ті часи було не те, що тепер. Тепер як приїде іміґрант, то він тут чується як дома. Скрізь знайде своїх людей, вчує рідну мову. А тоді треба було довго блукати, поки здиблеш свого чоловіка. А то,

Марія Адамовська,
часто поміщувала свої вірші і короткі оповідання в "Українськім Голосі".

куди оком глянеш, всюди степ, як море широкий, на якому дикі звірі заводили та з місця на місце кочували червоношкірі індіяни. Аж після нас почалася масова іміґрація українців до Канади.

Приїхали ми до Йорктону. Теперішніх провінцій Саскачевану й Алберти тоді ще не було і Йорктон був в дістрікті Ассінібоя в Північно-Західніх Територіях. Дістрікт Саскачеван був дальше на північ. В Йорктоні були тоді один чи два склепи і млин. З Йорктону батько найняли якусь фіру і ми поїхали дальше на північ. Комарі присіли нас, прямо очі виїдають. Так приїхали ми до одного нашого знайомого, що, здається, роком раніше від нас приїхав до Канади.

Ну, заїхали щасливо на місце і здавалося, що вже все гаразд. Та де там! Наша гризота й клопоти тільки що починалися. Хатина маленька, а нас всіх разом щось аж вісімнадцять душ. І дійся де хочеш. Але що ж робити . . .

Тимчасом зближалася зима. А що зимувати всім разом було ніяк неможливо, то батько викопали в березі над рікою яму, зверха накрили дернюками і вже покій готовий. О, які ми тоді чулися щасливі. Ми були б тої підземної нори не міняли і за королівські палати.

Прийшла зима. Корова перестала доїтися. В хаті опріч хліба нема більше нічого. Хоч зуби затни в стіну. Раз дивлюся, а мама щось сьорбають з маленького горщика, а сльози так і котяться з їх очей. Ми, діти, і собі в плач: "Мамо, чого ви плачете? Дайте і нам того, що ви їсьте!" Мама розділили між нас ту юшку, при тім хотіли щось сказати та лиш вимовили: "Діти мо . . ." Дальші слова так і завмерли їм на устах, тільки болючий стогін вирвався з їх грудей. Пізніше виявилося, що мама пізною осін-

ню пішли на город наших бувших хазяїв і там при стараннім перегортанню граблями (бараболі вже були викопані), знайшли кілька барабольок-горошків; пізніше зварили з них таку тирбу, що тільки було чути бараболею, і оце були ті присмаки, які ми з плачем заїдали. І хто знає, як би то дальше було, та на щастя батько привезли з краю рушницю, почали ходити на лови і так ми живилися дичиною цілу зиму.

Під весну батько почали шукати фарми. Знайшли фарму яких 15 миль на захід і почали ставити хату. З весною ми перебралися вже на свою фарму. Тимчасом всі засоби до життя вичерпалися.

Батько пішли сотки миль пішки шукати роботи, лишаючи нас на ласку і неласку судьби, без кусника хліба. Мама скопали грядку землі і засіяли пшеницею, яку привезли в вузлику з Рідного Краю, поливаючи щодня ту пшеничку своїми сльозами. Та марнувати часу не було коли. Кожна хвилина була дорога. Ми з мамою взялися до корчування. Решта дітей були ще малі. А тому, що і я не була ще сильна до будь-якої роботи, то брала корч за пруття і тягнула, а мама зі споду підрубували коріння сокирою. Потім почали копати рискалями. Та який з мене був копальник? Запхаю рискаль у святу землю до половини, а далі ані руш. Та це не звільнило мене від копання. Де було твердо, там мама поправляли за мною, і так ми обі викорчували й скопали около чотири акри землі, а живилися тим, що раз їли солодке молоко з квасним, а другий раз квасне з солодким, і так на переміну. Ми ходили мов живі мерці.

Врешті батько, вертаючи з роботи аж з-за Брендону, поступили по дорозі до Йорктону, купили пів мішка (50 фунтів) муки і на плечах принесли (28 миль) додому. Ми як побачили батька з мукою, то і сміялися і плакали з радости, то знов скакали мов божевільні, а все те задля куска хліба.

Грошей батько тоді мало заробили, бо багато часу стратили, поки знайшли ту нещасну роботу, а потім упали зо стіжка на ґралі і через те довший час хорували. Заробили були щось 20 долярів і вже було бодай на муку на деякий час.

Прийшла зима і нова біда. Взутися раз нема в що. Треба було якось радити. Мама привезли з краю пару вовняних веріт. З тих веріт пошили нам такі шлапаки і в них ми ходили цілу зиму.

Тої зими згинула нам коняка, лишився однорічний лошак, однак ростом він виглядав на два роки. Батько зробили з якогось мотуззя упряж і санки та й почали його приучувати.

Десь у великий піст не стало в нас муки. Хоч деякий цент ще заваджався, та до Йорктону годі було добитися, бо була велика заметіль. Раз у вечір батько рішили піти до о д н о г о сусіда, румуна, і позичити в нього муки, поки собі роздобудуть. Пішли і нема. Ми чекали десь до півночі і не могли дочекатися. Так ми й позасипляли з тою думкою, що вони забалакавшись (той румун знав трохи по українськи) там і заночува-

ли. Рано батько ледво живі прийшли додому. Мама, не прочуваючи нічого злого, запитали: "І ти мусів там ночувати, чи ж то так далеко додому?" А батько почали розказувати: "Що я тої ночі перебув, того не бажав би і налютішому ворогові. Як я прийшов до того чоловіка, то посидів там може годину. Попросив того, за чим прийшов, він вділив мені пів пішка муки і я пустився додому. Та через заверюху я збився зо стежки і пішов, сам не знаю куди. З тою мукою ходив я цілу ніч. Кілька разів з тяжкої втоми мені дуже хотілось сісти й відпочити, та я ще настільки мав памяти, що погано буде, як упаду, бо встати вже певно не зможу. Отже я добував усіх сил і ходив дальше. Почало розвиднятися. Розглядаюся сюди-туди і ніяк не можу спамататися, де я є. Аж побачив недалеко якусь хату. Змучений до краю, майже рачки лізу до тої хати. Приходджу ближче, хата мені цілком не знайома. Я тої хати ще ніколи не бачив. Ну, думаю, мабуть я хто знає де заблукав за цілу ніч. Але нема ради, стукаю до дверей. Виходить чоловік, а побачивши мене такого нещасного, аж за голову взявся: "Ой, вайльо! Та ти, пане Олійник, не ночував дома? Ох, сарака ти, сарака" (значить: бідний ти, бідний). Аж тоді, кажуть батько, я опамятався. Я пізнав, що це є той чоловік, від якого я вечером з хати вийшов. Він взяв мене до хати, там мене трохи відогріли і я оповів їм свою нещасну пригоду. Опісля той чоловік одягнувся, взяв ту оплакану муку на плечі, привів мене отут недалеко хати і вернувся додому. Ось вам ціла історія. А ви, кажуть батько до нас, як хочете більше про правдивість моїх слів переконатися, то ідіть за моїм слідом, там побачите, в яких перинах я ночував.

Ми положили батька на ліжко і пішли на вказане місце та ось що побачили: якої чверть милі від хати згаданого сусіда була велика долина. Батько, взявши собі один напрям, ходили довкола тої долини цілу ніч. А що заверюха десь по півночі була перестала, то вони до ранку втоптали стежку, хач галку качай.

Та пригода тяжко відбилася на батьковім здоровю. Мусіли більше як місяць пролежати в ліжку, понадморожували пальці, шкіра з ніг цілком обсунулась. Мало бракувало, щоб нас не оставити сиротами, або самому остатися калікою на ціле життя.

Тої осени батькові пощастило заробити троха більше грошей. Купили ще одну корову і докупили до бичка пару. Ну, і вже купили мені черевики, і полотна на спід ницю. А черевики були не будь які. Хто цікавий, хай перечитає собі "Абу-Касимові капці" І. Франка, де він гей би змалював ті мої капці-кайдани. Величиною рівнялися вони середнім санчатам. Зроблені були з твердої мов бляха шкіри, до шнурування мали по шість мов коровячі очі дір, так що й серед ночі можна було півтора цаля грубим шнурком їх зашнурувати. А пекли й давили, що аж сльози на очі виступали. Щодо тривкости, то досить сказати, що по черзі, як котра з нас на бік (заміж) відходила, то лишала їх в спадщині для молодшої і так чотири нас ходило в них по кілька літ. І хто знає,

скільки ще ті капчиська поколінь були б пережили, як би були мамі не остогидли так, що одного дня кинули їх в кухню і спалили. А щодо спідниці, то був шовк першорядний, той що то з нього "оверголі" шиють. То ж можна собі уявити, як я в тім чудеснім костюмі виглядала. Та я бідна і тим тішилися.

Зимою батько брали собі декого з сусідів до помочі і молотили пшеницю ціпами. По молоченню зробили на бички ярмо, зладували борону, плуг, так що на весну усе було готове.

Навесні ми почали орати стерню. Батько тримали за чепиги, а я поганяла. Опісля почали сіяти. Мені запрягли коня до борони і "на, волочи".

Не вспіла я обійти кілька разів, як той варіят вирвався від мене і пішов, аж зашуміло кругом, поки борону не розніс на тріски, тоді став. Ну, дістав від батька за ту борону. Та дістала і я, за те, що не тримала добре. Я терпеливо перенесла свою кару з тою вірою, що і батька не мине щось подібного, бо я добре знала натуру цього коня.

Того літа батько скорше вернули з роботи, як звичайно, бо при надходячих жнивах їх поміч була конечна. Пшеницю ми дальше жали серпами, а овес тато косили косою з грабками.

За той час Яків Данильчук, (батько поета Івана Данильчука), будучи майстром, зробив жорна, але великі з коробою. Ну, натягнулася я тими жорнами. Запряжу ту коняку до якоїсь тарадайки, викинуть мені на ту тарадайку кілька мішків пшениці і як поїду там, то жорню кілька днів підряд, поки не скінчу, аж тоді вертаю додому.

По жнивах, як вже свою стерню виорали, ходили з плугом поміж сусідів. Оремо бувало, поки не замерзне.

Рік за роком виробленої землі все потроха прибільшувалося так, що серпом вже годі було дати раду і батько мусіли купити байндер. Рік чи два косили ми волами, та гірка була година. Де було середне збіжжя, то ще пів біди, а де було буйне, а ще до того полягле, там треба скорше підігнати; а бик биком, хоч і вогонь клади під ним, він собі нога поза ногою. Не було іншої ради, мусіли до того коня докупити пару і вже косили кіньми.

В міжчасі зимовими вечорами я учила молодших дітей читати по українськи. При тім навчила одну чужу дівчину і одного старшого чоловіка. Школи в той час ніде не було. Діти росли як ті дикуни. Аж геть пізніше заходом кількох наших свідоміших одиниць побудовано школу, в якій першим анґлійсько-українським учителем був небіщик Йосип Бачинський.

Церкви, чи українського священика і зо свічкою тоді був би не знайшов. Деколи заблукав якийсь, як його називали, індіянський, та ні він нас, ані ми його не розуміли. Наші бідні поселенці почали радити, щоб всім разом сходитися кожної неділі і відспівати бодай те, що до дяка належить. А що в нас була досить обширна хата, то врадили сходитися у нас. От прийде неділя і кожне раненько спі-

шить так, як до церкви. Покійний Федір Стратійчук, батько теперішнього священика Д. Стратійчука, був знаменитим дяком. Ще й нині мов чую його голос. В. Ґабора і мій батько вторували, а всі інші і собі за ними співали. Отак бодай вчасти заспокоювалось те, за чим квиліла душа.

З часом буковинці побудували собі церкву, до якої почав доїздити якийсь російський батюшка. Часто і нас запрошували, та ми там не розуміли нічого, бо вся відправа була по румунськи.

Де далі появились незалежні священики, (серафимці). В нашу околицю почав заїздити покійний священик Йосип Чернявський. Ми зраділи тим більше, коли побачили, що це є чоловік з крови й кости українець.

1908 року батько, промінявши з одним анґлійцем фарму, вибираються з родиною 30 миль дальше на північ в теперішню околицю Гаєс.

От такі гаразди переживав наш нарід в початках на еміґрації. Ходили наші люди сотками миль пішки, бо залізниці ще не було. Корчували ліси, тягали каміння, обертали глухі непроходимі дебри в родючі поля в голоді й холоді. Багато з наших піонерів, які приїхали тут в самім розквіті життя, нині вже нема на світі. а ті, що ще остали при життю, старі, похилі старці — завтра відійдуть від нас на вічний спочинок. І чи це все має піти в забуття? Ні. Тяжкі незавидні переживання наших перших поселенців повинні бути записані в історії для наших будучих поколінь.

Дальше, щодо наших часописів. В тодішніх часах не було майже ніяких. Один лемко, здається покійний О. Вархолік, передплачував американську "Свободу". Батько часто позичали від нього, бо самим годі було стати на передплату. Помимо того, що я тільки півтора року ходила до школи в Старім Краю, я мала велике замилування до читання. Не раз, як батько підуть за тою ґазетою, я виглядаю аж плачу, чому вже скорше не несуть. Памятаю, перший раз я прочитала вірш, в якім між іншим було:

Дивлюсь, дивлюсь, що за диво?
То Ортинський їде живо
На бабусі "Свободі"
І бє кнутом по заді.

Десь від 1903 р. почав виходити "Канадійський Фармер". Почавши від "Канадійського Фармера", батько з останнього тягнулись і передплачували всі інші часописи, які опісля виходили, як "Ранок", "Канадійський Русин", "Робочий Народ" і інші.

Та хоч згадані часописи друкувалися українською мовою, то читаючи їх не відчувалося повного задоволення. Якимсь чужим для нас духом віяло від них. Під їх кількалітнім впливом наш нарід в Канаді не зробив найменшого поступу вперед.

Та надійшла так довго ожидана переломова хвилина нашого духового життя в заморській країні. Надійшов памятний 1910 рік. А памятний він тому, що в нім появився ясний світоч на українськім овиді — "Український Голос". Про

читавши його перше число, я побачила між ним і його попередниками велику ріжницю. Бо взяти на увагу тільки те, як гарно звучало в нім слово "Український". Те слово від першого разу глибоко запало в мою душу. Я полюбила "Український Голос" від самого початку і постановила не розлучатись з ним ніколи. Та яке було моє розчарування, коли по появі кількох чисел вийшов "Український Голос" в чорних рамцях, а там: "Український Голос" над могилою".

Мені мороз пішов по тілі. Вістка про утрату "Українського Голосу" була для мене такою болючою, як утрата найближчого члена родини. Я так бажала помогти йому, та була безсильна. Та, як каже приповідка: Де біда найгірша, там поміч Божа найближча.

Кількох щирих, свідомих одиниць, які започаткували те велике діло, не упали на дусі, підклали ще раз свої і так вже знесилені плечі і втримали "Український Голос" дальше при житті. Сильна віра і завзяття поставили "Український Голос" на ноги. Серед таких невідрадних обставин цей часопис розпочав свою щиру працю. Він взяв собі за обовязок лупати скалу темноти, сіяти просвіту між українським народом тут на чужині.

Ось уже 50 років працює він безперервно на громадській ниві нашого життя в Канаді.

І, як бачимо, його праця увінчалася успіхом. Він своїм промінням просвіти створив многотисячну верству свідомих українів. За його ініціятивою повстали всюди Народні Доми, Українські Інститути, ріжні відділи, відродилася Українська Православна Церква. Одним словом "Український Голос" вірно і чесно виповняє свій обовязок супроти нас. А чи ми виповнили свій обовязок супроти нього? Подумаймо!

Важна справа

— Добрий ден?... Чи є редактор?
— Є, але занятий;
Як не дуже важна справа—
Можу передати.

— О, ні, панно, це є справа
Дуже незвичайна,
Тому хочу редактора,
Бо це важна тайна.

Стеноґрафка покликала,
Редактор приходить —
Дядько глянув вліво, вправо,
Й півголосом мовить:

— Ви тут, пане редакторе,
Пишите літ много,
Нараяйте ворожбита
Ви мені якого.

Моя жінка мов шалена,
Б'є мене, що — Боже!
То ж, думаю, що мені лиш
Ворожбит поможе.

М. Кумка

СПОМИНИ ВОЛОДИМИРА КАРПЦЯ

Я виеміґрував 1900 року до Зєдинених Держав з містечка Лешнів, в Брідському повіті в Галичині, де я народився 1879 року. Приїхав я до міста Боффало, де був мій старший брат, і став незабаром членом Братства св. отся Николая та Руського Народного Союзу. В 1902 році я оснував там товариство української молоді і дав йому назву "Заокеанська Україна".

Це було в Америці, що я познайомився ближче з працею і статутом запомогової орґанізації і, прибувши до Канади в 1904 році, скликав наступного року віче в залі п. Ястремського і там на тому вічу ми основали Братство св. о. Николая. Я мав зі собою статут такого братства з Америки і на тому статуті ми взорували наше братство в Вінніпеґу.

Бачучи потребу народного часопису, я став одним з основоположників "Українського Голосу" і входив до первісної дирекції Української Видавничої Спілки в Канаді, яка видавала "Український Голос".

Коли в 1905 році манітобський уряд Роблина заснував в Вінніпеґу учительський семинар для наших студентів, то я разом з іншими до того семинаря записався. Ми мали гарний гурт ідейних українських студентів, які мали запал до культурно-освітної праці. В 1906 році ми влаштували концерт в честь Тараса Шевченка і це правдоподібно був перший концерт на канадійській землі в честь нашого великого поета.

Концерт відбувся у великій галі при Лоґан Евеню. Надруковано було програму і її роздали при українських церквах. Майже всі тодішні українці, що жили в Вінніпеґу, прийшли на концерт. Були люди і з-поза Вінніпеґу. Програма випала добре і всі були дуже задоволені. Наш професор Д. Пирч мав вступне слово. Були добірні деклямації. Співав мужеський хор з 16-ох підібраних голосів. Всі хористи були в чорних одягах та в білих штивних сорочках з поперечними чорними краватками. На сцені вони творили півколо. Вийшов на сцену наш дириґент Деделюк, вклонився, роздав голоси, і хор почав співати.

Мені припало деклямувати на концерті Шевченків "Суботів". Коли я почав деклямувати, хор за кулісами співав "Ой не гаразд, запорожці". Коли я виголосив останні слова, хор скінчив разом зі мною на радість нам усім, бо на пробах це не часто нам вдавалось. Виступало і вокальне тріо: Володимир Карпець, В. Колодзінський і Йосиф Ґрабан, а в скрипковім дуеті В. Карпець і В. Колодзінський, які започаткували першу в Вінніпеґу українську оркестру, що грала на концертах, весіллях та забавах.

Серед нашого гуртка студентів та учителів саме і зродилася ідея народного часопису, і про цю ідею вже ясно говорилося на першій учительській конвенції. А що всі ми були ще на дорібку, то не могли його матеріяльно забезпечити.

Покінчивши наші студії, ми розїхались учителювати. Були ми пер-

шими українсько-англійськими учителями. Кинулися ми розповсюджувати "Український Голос" поміж нашим народом і ніхто з свідомих наших иармерів не відмовив нам передплати, хоч не було між ними багатих людей.

Одного разу дістали ми розпучливого листа від видавництва, щоб поспішити на рятунок. Рятуємо, купуємо шери, щоб наш часопис жив. Як дальше було, про це розкажуть інші. Реєстр шеровців в "Українського Голосу" це важний, архівний документ і для тих, що живуть, і для їх поколінь.

Мені припало вчителювати в школі Сенд Гилл, пошта Лейдівуд у Манітобі. Вчителював я також у школі, що називалася Іван Ардан, пізніше назву змінили на Реттрей. В ціл школі я дістав провінціяльну нагороду за прикрашення шкільної площі. Зі своїм шкільним товаришем, учителем Василем Чумером, ми, на бажання людей, зорґанізували в 1910 році першу кооперативу, до котрої на протязі року притягнули майже всіх довколішних фармерів. Але слідуючого року була велика посуха і фармері потерпіли. Наступного року знову прийшло велике нещастя, бо коли збіжжя дозріло, випали великі дощі, які майже не переставали впродовж трьох тижнів. Води залили поля і збіжжя пропало. Фармері брали товари на борг, платити не мали чим. Кооператива не мала чим жити.

Я був управителем кооперативи. Разом з уділами і грішми, що їх я кооперативі позичив, вложив я в неї $1,000.00. Не бачучи іншого виходу, дирекція вдалася до мене, щоб я перекупив крамницю по ціні товарів. З великим трудом вдалося мені крамницю втримати, а коли прийшли кращі роки, то вже пішло добре. Бизнесував я 38 років, а відтак бизнес продав і перебрався на старші літа до Вінніпеґу. Виховали ми четверо дітей: син Володимир лікарем в Саскачевані, в модерному шпиталі у Спиритвуд. Там мій другий син Євген має ґараж. Донька 13 років учителювала, тепер працює в Торонті при відділі асекурації безробітних, а наймолодший Павло після повороту з війська працює в Сіенара.

Згадуючи отак минуле, пригадується мені і перше представлення в Вінніпеґу в 1906 році. Його відограли члени Братства св. Николая під Василіянською церквою, а називалося воно "Сватання на Гончарівці". Вже не пригадую усіх, що мали ролі, але знаю, що були такі: В. Шолдра, Р. Дудар і М. Левицький.

Згадаю ще тих учителів-піонерів, що покінчили учительський двомовний семинар 1907 року. Ними були: Ярослав Арсенич, Василь Чумер, Онуфрій Г. Гикавий, Петро Чайківський, Петро Оґризло, Яків Маєвський, Стефан Литвин, Борислав Деделюк, Дмитро Вовк, Павло Семотюк, Павло Ґіґейчук, Володимир Карпець, Іван Коцан, Василь Колодзінський, Вол. Рудко, Василь Грушовий, Лаврентій Марек, Олекса Климків, Ярослав Колтик, Федір Гаврилюк, Михайло Бассарабович, Іван Кулачковський, Василь Когут, М. Драбинястий, Федір Петришин, Михайло Оста-

пович, Василь Саранчук, Юрій Рожко і Д. Якиміщак. Їх імена я виписав з фотографії.

Оглядаючись на пройдені роки, я зовсім не жалую, що до нашого культурного дорібку в Канаді і я доложив свою скромну цеголку. Поза "Український Голос" я є також членом Українського Інституту П. Могили в Саскатуні. З великою приємністю згадую ті часи наших великих поривів і своїх приятелів, що в тому національному відродженню брали участь і давали провід. Журить мене лише те, чи наше молоде покоління вспіє зберегти надбаня батьків і помножити ті надбання, що їх з таким великим трудом і посвятою здобували їхні батьки. Це його тепер завдання, нашого нового покоління, бо ми вже стомлені життєвим трудом, і тягар літ придавив наші плечі. Проріджуються наші ряди. Треба молодих, свіжих сил на зміну нам.

НА УКРАЇНУ

Серцем нудьгою,
Думкою лину
У село рідне
На Україну.

Де садки гарні
Цвітуть-леліють,
Де рядочками
Хатки біліють.

Де рідна пісня
До хмар лунає,
Де соловейко
В саду співає.

Де косарики,
Гейби шнурочком,
Кладуть покоси
Ряд за рядочком.

Де голосочком
Так милозвучним
Женці співають,
Пшеничку жнучи.

Де так весело
Товар брикає,
Де чародійно
Сопілка грає.

Де люба річка
Тихо журкоче,
Яскраво сяють
Зорі у ночі.

Де блідолиций
Небом колує,
Де дівча з любим
В садку воркує.

Де я родилась.
Де підростала,
Де я найперше
Світ пізнавала.

Де я уперше
Богу молилась,
Де я так радо
В школі училась.

Там мій край рідний,
Моя родина,
Там моя мати,
Там Україна.

Марія Адамовська

НАШІ ПЕРШІ ПОСЛИ В МАНІТОБІ

Тарас Д. Ферлей,
вибраний 1915 року. Послував до 1920 року.

Н. А. Григорчук,
вибраний в 1920 році. Послував від 1920 до 1936, а відтак знову від 1941-45. Був вибраний заступником спікера в 1936 р.

Н. В. Бачинський,
послував безперервно від 1922 року до 1958 року. В 1937 р. його обрано заступником спікера, а в 1950 р. спікером.

Дмитро Якиміщак,
послував від 1920 до 1927 року з округи Емерсон.

Аполінарій Новак

КАМІННИЙ СОН

Данило Семенів був твердий на сон. Бувало як засне, то так спить, як камінь. І пробудити його було годі. Не раз скобочуть його в стопи, лоскочуть пірям в носі, а він лише дриґне ногами, або здорово пчихне і дальше спить. Зсунуть його з постелі на землю, він дальше спить. Не раз треба було вилляти на нього цілу коновку зимної води, щоб пробудився.

Вже йому, бідолашному, було досадно, що так твердо спить. Замість подушки клав не раз під голову великий камінь, але й те йому багато не помагало. Не знати було, чи то камінь твердий, чи його сон.

А вже найгірше Данилові було тоді, як наближався Великдень. І чим більше журився, тим твердіше спав. Він дуже добре знав, що на Великдень ніхто його не збудить і він прокинеться зі сну аж тоді, як будуть паски святити, або виходити з церкви. Його навмисне не хотіли тепер дома будити, щоб йому, як старшому, було соромно від людей. Коли нічого на його камінний сон не помагало, то думали, що може йому сором поможе.

На згадку, що на ці Великодні свята прийдеться йому не бути в церкві, Данилові робилося так прикро, що мало не плакав. Що не робив, куди не ходив, то завжди думав про свій глибокий як безодня сон. Він шукав виходу і знайшов.

— Аби не знати що, — думав собі Данило, то я цілу ніч перед Великоднем не буду спати. Навіть при сповіді прирік панотцеві зробити так як постановив.

У Великодну суботу, вже під вечір Данило святочно одітий, поспішав на ніч до церкви.

В церкві були вже старші брати і кількох старших ґаздів. Як побачили Данила, то всі видивилися на нього.

— Що ж ти, Даниле, не хочеш цієї ночі спати? Будеш сидіти коло Божого Гробу разом з нами і виждати Великодня?

Так.

— Але уважай, щоб ти мені в церкві не заснув.

— Та добре, добре, що прийшов, поможеш нам дещо зробити.

— Чому ж ні, поможу — відповідає Данило.

—Поки ще не потемніло, то вилізеш на піддаша дзвіниці і дещо там до скрині поскладаєш, а напрестольні квіти візьмеш і спустиш нам вдолину.

Паламар здійняв з кілків зо стіни драбину, приставив до краю піддаша, Данило виліз, радий, що коли буде занятий, то не схоче спати.

Витягнув все, що було треба шнуром на гору, спустив також шнуром китиці квітів вдолину і чекає, що скажуть дальше робити. Сів на скриню і дивиться крізь голосники далеко на обрій, як він чимраз більше темнів.

Коли довший час йому ніхто нічого більше не казав, бо всі чомусь там забарилися в церкві, Данило подумав собі, що поки вони знову прийдуть, він може положи-

тися на скриню. Та лише ліг, і не счувся коли заснув.

Вже добре потемніло, як вийшов з церкви паламар, побачив драбину сперту на піддаша, і думаючи, що Данило вже давно зліз з піддаша, зняв драбину, поставив, на кілки і зайшов знову до церкви.

Сидять старші жінки і чоловіки на лавках попід стіни, деякі шепчуть молитви, а деякі дрімають. І Данило між ними ще й перестерігає: "Не спіть, щоб незаспаними очима стрінути Воскресення Христове". Ходить поміж людей і хто дрімає, того будить.

Трохи згодом люди починають сходитися чимраз більше. Заповнили цілу церкву. Данило вже не може ходити попід стіни. Йому стає тісно.

Відправляється торжественно Великодня утреня. Відчиняються райські двері і на привелике диво Данила, до престола підходить не священик але найбільший дзвін. Дивиться Данило на дяків і з них деякі не люди, а дзвони. Оглядається він по церкві і стало йому ще більше лячно. В цілій церкві не має ані живої людини, лише самі душі померлих. Він давай тоді тікати з церкви. На самім порозі церкви зашпортався і гримнув до одвірка чолом.

Підносить голову, відкриває очі і не бачить нічого, лише пітьму. Пробує встати і зсувається з скрині. Обертається, п р о б у є знову встати і падає з вузького піддаша на бальок, замахнув рукою і натрапив на дзвін.

Дзвін глухо загудів. Данило вхопився дзвона і повис у воздусі. Лише махає ногами і зачепив ними шнур від дзвона. Думає, що йому робити. Поволі хапається того шнура сильно руками і спускається ним аж на долівку дзвіниці. Дзвін ще раз бамкнув, наче на три вогу.

Данило з великого страху і з великими очима опинився там, де паламар завжди стояв, як дзвонив. Задихався, піт з чола ллється, серце так ковтає, ніби молотом.

Данило переконався, що нічого в нього нема зломаного і стало йому відрадно. Він подумав:

— Цим разом мене таки ніхто не будив.

І так тихесенько висунувся з дзвіниці, що ніхто його навіть не запримітив.

Відтак ціле село дивувалося, що Данило був на Великдень в церкві; але чому баламкали дзвони, наче б пробудились в нічній тиші, того ніхто не міг відгадати.

Вічний кандидат

Вже пятий раз кандидував — просив моїх прихильників, щоб ме не поперли. А вони поперли мене так, що ледве дихаю. Пропала моя праця, моїх 200 долярів, а все вкінці ще й якісь фанатики мало з мене духа не виперли. Але я їм покажу, коли б лише я був вибраний.

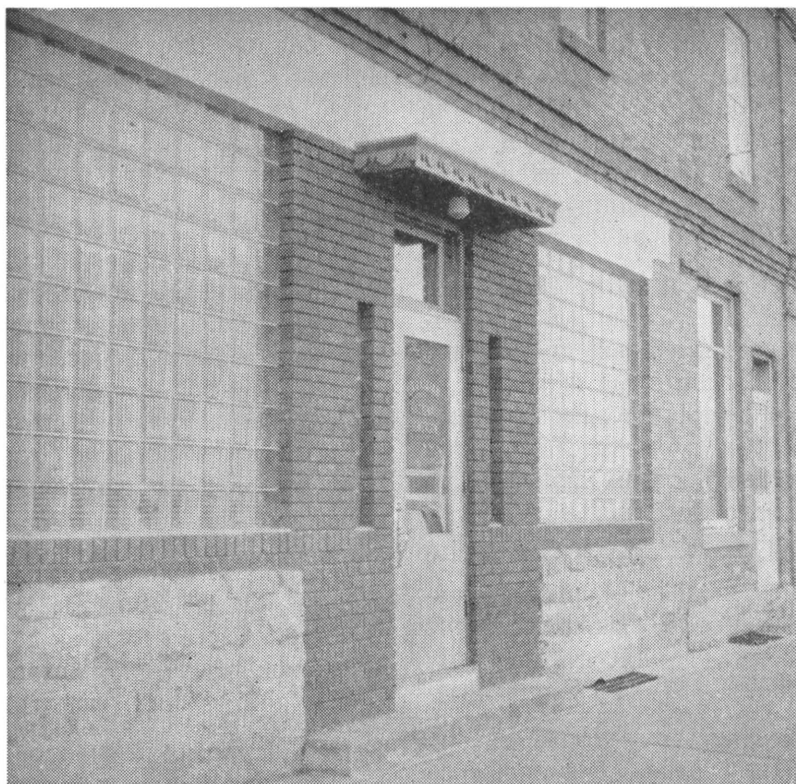

Український Народний Дім в Вінніпеґу, що був заснований в 1913 році.
В ньому приміщувалася Бурса ім. Адама Коцка. В Народнім Домі має свою головну канцелярію українська мільйонова асекураційна інституція — Взаїмна Поміч.

Іван Трач,

довголітній президент Українського Народного Дому в Вінніпеґу, заступник президента Української Видавничої Спілки Тризуб і бувший довголітній президент Українського Товариства Взаїмної Помочі в Канаді.

Проф. Джордж Симпсон
з Саскачеванського університету, великий приятель українців, зредаґував в анґлійській мові Історію України проф. Д. Дорошенка. Союз Українців Самостійників вшанував проф. Симпсона і його дружину на своєму загальному з'їзді в Едмонтоні 1958 року.

Новорічна молитва

Року новенький, післанче Божий,
Все що є добре, все, що є гоже,
Хай поле наше добре нам родить.
Нехай з тобою на нас днесь сходить,

Давай все дощ нам, давай погоди
На наші ниви, сади, городи,
Благослови нам бджоли, худібку.
В хаті, в городі і всім дорібку.

І стережи нас від всіх хворобів;
Від бур і тучів, градів і громів;
І від посухи, від спеки-жару,
Щоб була паша коням й товару.

А як звеземо збіжжя в стодоли,
Ярину знесемо всю у комори,
Ох, не дай тоді вогню повстати,
Пропала б праця з стодоли й хати.

Діти щоб наші були все ситі,
Здорові, чемні; тіла прикриті,
Щоб розвивались в душі і тілі,
Бо на них наші усі надії.

Чи то в громаді, церкві чи школі,
Де ми працюєм для щастя долі,
Благослови нас, Боже, рукою,
І обсип всюди нас щедротою.

Ще Тебе, Боже, за одне молю,
Та не за свою кращую долю,
Але за всіх нас Тебе благаю,
За тих, що вріднім, і в чужім краю.

Памятай, Боже, що і ми люди,
Нехай над нами ганьби не буде
І ми Тобою, Боже, створені,
Чом же ми, Боже, такі гнетені?

Звільни нас, Боже, вже з тих кайданів,
Змий з лиця світу лютих тиранів;
Чом ми розбрились по всьому світу!
Чейже усім нам є де подітись!

Адже ж і в нас є рідна землиця,
Степи широкі, Київ столиця,
Поля врожайні, ліси і доли,
Дніпро ревучий, високі гори.

Ще одно, Боже, що нам потрібно,
Щоб всі ми стали розумно, гідно,
Щоб всі з'єднались в одну родину
Боротись спільно за Україну.

Катря Новосад.

Д-р Григорій Мессел,
фізик і науковець широкої слави, дослідник космічних променів та автор наукових праць. Д-р Мессел походить з Риверс у Манітобі і від кількох років працює в Сиднейськім університеті в Австралії. Син Миколи і Катерини Месселів. Д-р Мессел народився 3 березня 1922 року.

Від Високопреосвященнішого Митрополита Іларіона

Хвальна Редакція "Українського Голосу", у Вінніпегу, Ман.

Високодостойний Пане Редакторе!

Рік 1960-ий — це знаменний і видатний рік у житті українського народу в Канаді, бо рівно 50 років тому, року 1910-го, став виходити в Вінніпегу **"Український Голос".**

Тяжкі були початки "Українського Голосу" в Канаді, тяжка була й його дальша праця, бож часописові на еміграції доводилося працювати не тільки для інформування українців у Канаді, але й для їх національного освідомлення.

І власне цю національну освідомлюючу працю для українців Канади — "Український Голос" чесно й самовіддано ніс і несе от якраз уже 50 літ.

І скоро "Український Голос" переконався, що йому треба тісно ставитись з допомогою й Українській Православній Церкві в Канаді, як споконвічній Українській Церкві, головному чиннику нації. І "Український Голос" ревно став і до цієї найважливішої праці, і ревно веде її аж до сьогодні.

Сердечно вітаю з видатним 50-літтям усю Редакцію "Українського Голосу" та всіх її працівників. І всім щиро бажаю і далі віддано працювати на користь українського народу в Канаді.

За багатьох працівників Ваших, що відійшли вже в Оселі вічного упокоєння, щиро молюся перед Божим Престолом.

Кличу Боже Благословення на всіх Вас і на всю Вашу історичну працю!

† **Митрополит Іларіон,**
постійний богомолець за кращий розвій Української Нації в Канаді.

Від Високопреосвященного Владики Андрея

До хвальної Редакції "Українсько-ського Голосу", Вінніпеґ, Ман.

Найкращим приятелем і дорадником є добра книжка й ґазета. "Український Голос" ось вже 50 років виконує цю ролю серед української спільноти поза межами України, а передусім у Канаді, вказуючи правдивий шлях до плекання й збереження наших церковно-релігійних і культурно-національних скарбів.

Належне місце нашої української спільноти серед інших етнічних груп, рідна мова й пісня, рідна Українська Православна Церква, як Церква нашого народу на протязі вже майже 1.000 років, — завжди мали й мають в "Українському Голосі" міцного оборонця й провідника.

Щиро й сердечно вітаю Видавництво й Редакцію "Українського Голосу" з 50-літнім Ювілеєм та бажаю дальших успіхів у праці для добра української спільноти в Канаді та поза її межами.

Боже благословення нехай буде на Вашій праці.

† **Андрей,** Єпископ Едмонтону й Західньої Канади

Від Високопреосвященнішого Архиєпископа Михаїла

До хвальної управи "Українського Голосу" Вінніпеґ, Манітоба.

З приємністю довідався я, що очолена Вами Ваша і наша газета святкує цього року 50-ліття свого існування. Вік поважний в оцінці дуже корисної праці в організації і обслуговуванні української людности в Канаді. Той стан православних українців тепер, це найкращий і незаперечний покажчик, що часопис "Український Голос" не даремно провів час, він був оком і вухом і язиком православних українців в Канаді, провісником української народности, оборонцем її чести, висвітленням її змагань.

Уже десять років я читаю "Український Голос" і спостеріг, що вище визначене його служіння не послаблялось і не послабляється. Він завжди був і є висвітлюванням внутрішнього життя Української Греко-Православної Церкви в Канаді, як друкований орган, якому глибоко лежить на серці доля українців Канади і його Православної Церкви.

Тож з нагоди 50-річчя такої почесної роботи з піднесенням вітаю екзекутиву, співробітників і всіх живих засновників.

Бажаю дальшого розквіту, щоб кожна українська православна родина мала в себе в хаті, як необхідність, всім нам дорогу нашу газету. З цієї нагоди і я вніс посильну датку на дальший розріст цієї Вашої і нашої газети.

З належною пошаною до всіх Вас,

† **Михаїл,**
Архиєпископ Торонта і Східньої Канади.

Привіт від Колеґії св. Андрея в Вінніпеґу

З нагоди 50-ліття його корисної праці для українського народу в Канаді складаю в імені членів Колеґії Св. Андрея сердечний привіт "Українському Голосові" і щирі побажання найкращих успіхів в наступному пятидесятиліттю. Вірю, що члени Колеґії Св. Андрея належно оцінюють наскрізь доброзичливе становище "Українського Голосу" до Колеґії Св. Андрея в Вінніпеґу, яка в українському православному світі є единою того рода інституцією, що виховує священичі сили для служіння в нашій святій Українській Православній Церкві.

За дирекцію Колеґії Св. Андрея в Вінніпеґу:
о. д-р С. В. Савчук, голова.

Привіт від Інституту Св. Івана в Едмонтоні

50-ліття "Українського Голосу" — надзвичайна дата в житті й розвитку української спільноти в Канаді.

Це 50 років назад в Канаді було самою назвою часопису — "український" — точно означено й ствер джено нашу національну приналежність. Завдяки тому почали зникати "русини", "галичани" й другі, а всеціло запанувала дійсна й історична назва нашого народу.

За 50 років існування "Український Голос" завдяки праці його основоположників, працівників і спомагачів проробив дуже велику працю на всіх відтинках життя українців Канади. Про це докладно буде записано в історії життя українців Канади.

Особливу й незаступну працю "Український Голос" виконав в підтримці прагнень і самої праці таких важних в житті української громадськости установ як Інститут ім. П. Могили в Саскатуні та Інститут ім. М. Грушевського, тепер Інститут Св. Івана, в Едмонтоні.

Дирекція Інституту Св. Івана від себе і всього свого членства засилає основоположникам, управі, працівникам і всім читачам "Українського Голосу" найщиріший при віт з нагоди 50-ліття з преглибокою подякою за дорогу для них всіх Вашу ласкавість і увагу.

Хай ласкавий Бог дасть Вам всім здоров'я та витривалости в дальшій праці!

З глибокою до Вас пошаною,

ДИРЕКЦІЯ ІНСТИТУТУ
СВ. ІВАНА В ЕДМОНТОНІ

Д-р С. Л. Яремчук, голова; **Іван Дікур,** заступник голови; **Д-р Іван Верхомин,** секретар; **Петро Міськів,** скарбник; **Пані О. Фіґоль,** гол. Жін. Комітету; **Никола Маланчук,** гол. Фінанс. Комітету; **Василь А. Мойсей,** гол. Коміт. Алюмніїв; **Орест Ґаук,** гол. оселі "Барвінок"; **Никола Солован,** гол. Церковного Комітету.

Д-р Павло Маценко, ректор.

***

Історія Інститутів в Канаді — це найкраща сторінка, яку записали українці, що переселилися з рідного краю в чужі краї. Коли канадійські українці під яким будь зглядом перевищили українців в Зєдинених Державах, Бразилії, або Арґентині, — а нема сумніву про те, що вони їх перевищили, — то перевищили їх якраз через заснування інститутів та зроблення їх осередками свого життя не тільки культурного, але й до деякої міри й політичного. Інститути... грали для українських переселенців в Канаді ту саму ролю, яку грає маяк для кораблів в нічній пітьмі біля скалистих небезпечних берегів. — (Мирослав Стечишин в "Ювілейній Книзі Українського Інституту ім. П. Могили в Саскатуні".)

Василь І. Перепелюк,

щирий приятель "Українського Голосу" і щедрий жертводавець на національно-культурні і церковні справи. Разом з О. Івахом він зібрав більшість оголошень-привітів, що знаходяться в цім Альманаху. За цю велику прислугу управа Видавничої Спілки Тризуб складає йому і О. Івахові сердечну подяку.

ПРИМХИ ПИСЬМЕННИКІВ

Крім поетів і письменників, які живуть зовсім нормальним життям, є дуже багато письменників, які потребують до творення якогось зовнішнього зворушення, що часто починається доволі комічно.

Славний французький філософ і письменник 18 століття Вольтер, як писав трагедію із староримського життя "Катиліна", все одягав римську тогу та проходжувався в парку свого замку Ферне, де живими жестами і сильним голосом деклямував свої вірші. Коли ж з нього сміявся його огородник, він обидився і зараз відправив його.

Філософ Дідро (умер 1784 р.) як писав, вимахував руками та ногами, сопів і бігав по кімнаті, кидав вгору своєю перукою, ловив її і при цьому викрикував слова без усякого звязку.

Поет Броль мав спеціяльний одяг для кожного роду поезії. Поет Пікер писав поезії лише в ліжку. А що робив драматург Шерль Етієн? Коли відчував, що до нього наближається муза, біг додому, виганяв жінку, дітей та службу, замикав на ключ усі двері, зачиняв віконниці і щойно тоді, коли довкола нього розливалася тиша й сумерк, починав творити вірші.

У Лесажа виявлялася здібність до писання відповідно до сонця. Міг писати лише тоді, коли світило сонце.

Маляр Жіроде (умер 1824 р.) навпаки працював лише вночі. Коли дістав фантазію, вискакував з ліжка, засвічував в ательє всі світла, брав на голову ширококрисий капелюх і починав малювати.

Поет Джоні мав інший звичай: хоч знав напамять майже всіх французьких поетів, не міг собі запамятати своїх власних поезій та не хотів ніколи вірити, що він є їх автором, як що їх чув коли.

ТРОШКИ ГУМОРУ

В редакції

Начальний редактор (до співредактора): Ви, пане товаришу, повинні так писати, щоб і найдурніший чоловік міг зрозуміти написане.

Співредактор: Добре, добре; але в котрім саме місці, ви не розумієте моєї статті?

Побажання

— З нагоди твоїх уродин бажаю автором, якщо їх чув коли.

— Дякую тобі. Але представ собі: досі ще ні одна скотина, крім тебе не зложила мені нині своїх побажань.

Память

— То вже забагато! Один з моїх учнів, якого я вчив пів року, як запамятувати собі всі найважніші речі, забув заплатити мені за науку, а я не в силі пригадати собі, як він називається і де мешкає.

В лікаря

Лікар: Вашого чоловіка неможливо вилічити з того, щоб він у сні не говорив.

Жінка: А може, пане докторе, ви можете дати йому якусь медицину, щоб він виразніше говорив.

Задав добре питання

Фармер відвідав раз свого сина на університеті. Він зайшов до кляси, де якраз професор викладав студентам про "солвент'.

Фармер: —Що це таке?

Професор. То такий плин, у якім все розпускається.

Фармер: Це справді добрий винахід, але в чім ви його будете три мати?

На відчиті

Промовець вибачається, що так довго говорив:

— Я жалую, що так вас вимучив, але я забув дома свій годинник, а тут в кімнаті годинника також нема . . .

Голос з-заду: — Позаді вас висить календар, пане!

В духовнім семинарі

При іспиті в духовнім семинарі прислухається відповіддям кандидатів самий єпископ. Він знаний із дотепних питань. І між іншим дав таке питання одному питомцеві:

— А чи зупою можна дитину охристити?

Богослов не тратячи відваги каже:

— Такою, як у нас в семинарі дають, то напевно можна.

Договорився

Сидить двох спільників купців і один з них каже:

— Ми мусимо того нашого клерка відправити. Бо прошу вас тільки подумати собі, він усім нашим "костумерам" порозказував, що я старий дурень.

— Успокійтеся, пане товаришу, — промовив другий спільник. — Я вже сам йому скажу, щоб наших купецьких тайн поза склеп не виносив.

На продаж

Купець приїхав на фарму.

— Я чув, що маєте годовану свиню на продаж. Чи можу її бачити?

Син фармера: Прошу зачекати. Тату! Ходіть сюди! Вас хоче якийсь чоловік видіти.

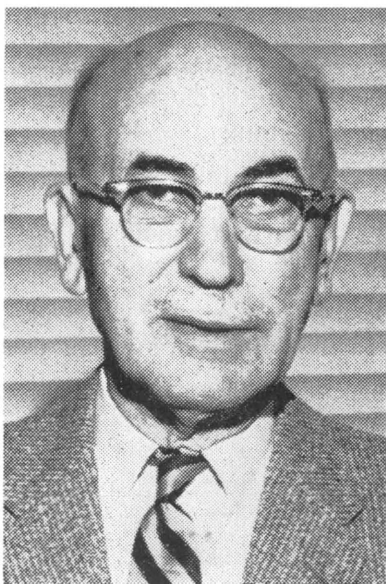

Д-р Григорій Новак,

перший українець, що студіював медицину в Канаді. Приїхавши до Канади з Галичини в 1906 році з середньою освітою, яку здобув у Перемишлі, він деякий час учителював, а відтак студіював на університетах в Вінніпеґу та Едмонтоні. Медичні студії закінчив в 1919 році на університеті МекҐил у Монтреалі. В 1920 році відкрив лікарську канцелярію в Вінніпеґу, де й практикує до цього часу. Тихої і безпретенсійної вдачі, д-р Новак, як старший професіоналіст, тішиться довірям і пошаною серед українського громадянства Вінніпеґу.

Кожну риму . . .

Кожну риму, кожне слово на жертовник я кладу,
Кожну думу молодую, кожну мрію молоду.
І творю свою молитву у святому вівтарі
Од зорі вечерової до ранкової зорі.

Я молю, щоб яснодумний, світосяйний вічний Бог
Дав живому над пітьмою безліч ясних перемог.
Я молю, щоб діти горя, діти страдниці-землі,
Уквітчали цвітом серця щастя білі кораблі,
І пливли за злотним руном в царство казки, в царство мрій

По роздолах океанських під вітрилами надій...
Од зорі вечерової до ранкової зорі
Сяють свічі мрій найкращих у святому вівтарі,
Гимн у небо лине з серця, лине віра в небо з ним,
Що здобудуть діти горя свій святий Єрусалим.

Олекса Слісаренко.

ЦЕНТРАЛЯ СОЮЗУ УКРАЇНЦІВ САМОСТІЙНИКІВ

з нагоди 50-річного ювілею часопису "Українського Голосу" висловлює щиросердечний привіт: Редакції, Адміністрації, Дирекції й Уділовцям Видавничої Спілки Тризуб, Співробітникам, Передплатникам та Читачам.

В житті української громади в Канаді часопис "Український Голос" відограв свою винятково важливу історичну ролю. Він щедро й пильно засівав зерно національної свідомости-самопізнання національної повновартости. Він прищепив нашим переселенцям їх правдиву національну назву. Він безнастанно закликав їх до освіти, до збереження своєї рідної культури. Впродовж півстоліття він був організуючим провідним чинником нашого громадського життя. Він твердо стояв в обороні нашої предківської православної віри і церкви.

Всім основоположникам "Українського Голосу" складаємо нашу велику подяку й глибоке признання за всі ті висококорисні осяги в національно-культурному житті української громади в Канаді, що до їх спричинився цей народній орган своєю висококорисною й високо-авторитетною працею.

Бажаємо "Україньскому Голосові" дальших успіхів в наступній праці на добро українського народу.

СКЛАДОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ СУС:

Товариство Українців Самостійників.
Союз Українських Народніх Домів.
Союз Українок Канади.
Союз Української Молоді Канади.
Інститут ім. П. Могили.
Інститут св. Івана.
Інститут св. Володимира.

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМ. П. МОГИЛИ В САСКАТУНІ

НАЙСТАРША УКРАЇНСЬКА ВИХОВАВЧА ІНСТИТУЦІЯ В КАНАДІ
ЯКНАЙСЕРДЕЧНІШЕ Й НАЙТЕПЛІШЕ
вітає

"УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС"

з нагоди
його трудної, корисної й славної

50-ЛІТНЬОЇ БЕЗПЕРЕРИВНОЇ ПРАЦІ,

якою він дійсно допоміг українському загалові справити українське життя в Канаді на гідну й поважну дорогу та довів, що спираючись тільки на власні сили і тільки своїми силами можна розбудувати своє життя й розвивати свої здібності.

МНОГИХ УСПІШНИХ І ЩАСЛИВИХ ЩЕ ЛІТ!!!

Сердечний Привіт і щире признання

"УКРАЇНСЬКОМУ ГОЛОСОВІ"

за його 50-літню працю на освітнім полю в збереженні нашої культури.

Читальня ім. Теофіля Окуневського,

Народний Дім. ім. Михайла Грушевського,

Відділ Союзу Українок Канади ім. О. Кобилянської

в

МІЧАМ, САСК.

З НАЙЩИРІШИМИ ПОБАЖАННЯМИ НА НОВЕ ПЛІДНЕ 50-РІЧЧЯ

Tulip Confectionery

Григорій і Катерина Микули

598 Main St.

GERALDTON, ONT.

З НАЙКРАЩИМИ ПОБАЖАННЯМИ НА ДРУГЕ ПІВСТОРІЧЧЯ

Петро і Ольга Михайлишини

ФОРТ ВІЛЛІЯМ,
ОНТЕРІО.

ЧЕСТЬ і СЛАВА
"Українському Голосові"
за його півстолітню
жертвенну громадську
працю

В. Б. С Т А С І В, Б.А.

Адвокат, повновласник
і нотар

Phone 2-3122 Res. 3-9615
Francis Block,
FORT WILLIAM, ONT.

З НАЙЩИРІШИМИ
ПОБАЖАННЯМИ
на нове плідне
пятидесятиріччя

СЕМЕН і АННА ПУЛЯКИ
власники

LORNA DOONE

Найкраща реставрація
у Форт Вілліям

511 Victoria Ave.,
FORT WILLIAM, ONT.

ЩИРИЙ ПРИВІТ "УКРАЇНСЬКОМУ ГОЛОСОВІ" З НАГОДИ ЙОГО ЗОЛОТОГО ЮВІЛЕЮ

Петро і Олександра Тацюни

ФОРТ ВІЛЛІЯМ,
ОНТЕРІО.

З НАЙЩИРІШИМИ ПОБАЖАННЯМИ
на нове плідне пятидесятиріччя

Панство Голубець

TWIN CITY MEAT PRODUCTS

Домашнього виробу ковбаси, шинки,
салямі, часникова ковбаса і т. д.
Свіже мясо.

605 McTavish St.,
FORT WILLIAM, ONT.
Telephone 2-4951

З НАЙКРАЩИМИ

ПОБАЖАННЯМИ

НА ДРУГЕ

ПІВСТОЛІТТЯ

ЮЛІЯН і ОЛЬГА

ЛЕВІНСЬКІ

ТОРОНТО, ОНТ.

ЩИРЕ ПРИЗНАННЯ

„Українському Голосові"

за його

пятидесятилітню

працю

Східня Екзекутива

СОЮЗУ УКРАЇНЦІВ

САМОСТІЙНИКІВ

В КАНАДІ.

З НАЙЩИРІШИМИ

ПОБАЖАННЯМИ

НА НОВЕ ПЛІДНЕ

ПЯТИДЕСЯТИЛІТТЯ

Торонтонський відділ

ТОВАРИСТВА УКРАЇНЦІВ

САМОСТІЙНИКІВ.

Об'єднані українські підприємства

U.B.A. TRADING CO. Ltd.

ОДИНОКА УКР. ГУРТІВНЯ СПОЖИВЧИХ ТА ТЮТЮНЕВИХ ПРОДУКТІВ.
WA 2-6115-6.

ALBERTA FUEL CO.

ПІДПРИЄМСТВО ДОСТАВИ ОПАЛОВОЇ ОЛИВИ ДЛЯ ДОМАШНЬОГО ВЖИТКУ.
Перше цього рода українське самостійне підприємство, що заступає рафінерію CANADIAN OIL LTD. без посередників, точна достава, направа, та інсталяція печей.

420—428 Bathurst St.
TORONTO

Тел. в день WA 2-6862.
Нічна достава RO 6-1553.
24-годинна обслуга:
LE 6-5113 — LE 6-9848

ЗМІСТ